

Томас Гарріс
Мовчання ягнят

РОМАН

© Yazoo Fabrications, Inc., 1988

© Nemirot Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення,
2016

ISBN 978-617-12-1588-7 (RTF)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Гарріс Т.

Г21 Мовчання ягнят : роман / Томас Гарріс ; перекл. з англ. А. Рогози. —
Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 224
с.

ISBN 978-617-12-1058-5 (укр.)

ISBN 978-0-099-58657-9 (англ.)

У пошуках серійного вбивці, який знімає шкіру зі своїх жертв, ФБР звертається за допомогою до відомого злочинця — Ганнібала Лектера, що перебуває в ізоляторі психлікарні. Він погоджується взяти участь у пошуках убивці, але за однієї умови — він хоче грати. Два маніяки, дві сповіді. Проте, щоб дізнатися реальну історію вбивств та врятувати останню жертву, декому потрібно розповісти досить пікантні подробиці власного життя. Дозвольте вбивці сповідатися у скоєних злочинах.

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

Перекладено за виданням: Harris T. The Silence of the Lambs : A Novel /
Thomas Harris. — London : Arrow, 2013. — 448 p.

Обережно! Ненормативна лексика!

Пам'яті мого батька

Якби я, подібно до людей, боровся зі звірами в Ефесі, яку я мав би з
того користь, якщо мертві не воскресають?

Перше послання св. апостола Павла до Коринтян, 15:32

Чи мушу я дивитися в кільце на голову смерті, що проступає на моїм
обличчі?

Джон Донн «Посвяти»¹

---

¹ Джон Донн (1572—1631) — англійський поет-метафізик. Прозовий цикл «Посвяти на нагальні випадки» («Devotions upon Emergent Occasions») написав, помираючи від тифу.

Від автора

Двадцять п'ять років тому в Сег-Гарборі, у будинку з похилою підлогою, я написав завершальні слова «у мовчанні ягнят». Раптом я усвідомив, що закінчив роман і ось переді мною на сторінці стоїть назва книжки. Я відчув укол радості, відштовхнувся від стола й покотився назад на стільці, доки не врзався в стінку.

Тоді я перебував у полоні персонажів роману, чув у кімнаті запах кордиту, мені хотілося вимовити вголос імена людей, яких люблю.

Втрутився дитячий спогад: іще малим хлопчиком я грався в ковбоїв і підстрелив горобця; я стояв серед трави й дивився на пташку, таку теплу в моїй руці, а щокі пекло від сліз.

Я похитав головою й замислився про початки...

* * *

Колись давно журнал «Argosy»² доручив мені поїхати до в'язниці штату Нуево-Леон у місті Монтеррей, Мексика, щоб узяти інтерв'ю в американця, якого засудили до смертної кари за вбивство трьох молодих людей.

Мені було тоді двадцять три роки, і я гадав, що після висвітлення поліцейської операції в Техасі спізнав усі премудрості життя.

В'язня звали Дайкс Еск'ю Сіммонс, колишній пацієнт психіатричної лікарні. Коли я вперше на нього глянув, то побачив перед собою білого чоловіка, приблизно п'ять футів одинадцять дюймів, сто сімдесят п'ять фунтів³, з посивілим каштановим волоссям. Особливі прикмети: погана пластика за Лімбергом⁴ на заячій губі, маленькі шрами на голові. У нього були очі навіженої черепахи. Більшість часу він затуляв їх парою чорних окулярів.

Сіммонс відрекомендував мені кількох своїх товаришів: один — судовий службовець у його справі (який тепер сидів за розкрадання майна), а ще фотограф-новинар, який знімав наручні годинники з

---

² Американський палп-журнал (дешево масове літературне видання), який існував у 1882—1978 рр.; Т. Гарріс писав для нього кримінальні оповідання.

³ ≈ 1,8 м, 79 кг.

⁴ Метод Лімберга (пластика зустрічних трикутників) — спосіб зшивання шкіри, коли зустрічні пасма з'єднуються не в прямий шов, а в довільну геометричну фігуру чи зигзаг, щоб якомога економніше й раціональніше використати шкіру.

мертвих і поранених в автомобільних аваріях. Фотограф підкотив рукав і показав мені п'ять годинників, запропонувавши за хорошу ціну «Vulova»⁵ з брудним ремінцем.

Сіммонс також представив мені свою дружину, гарненьку медсестру з Огайо, яка побралася з ним уже після того, як він опинився у в'язниці. У суботні вечори їм дозволяли шлюбні візити, і, щоб побути на самоті, вони завашували грати камери ковдрами.

На жінку було приємно поглянути — оаза спокою в такому місці.

Хоча за рік до того Сіммонс спробував утекти, підкупивши охоронця, щоб той не замкнув двері й лишив йому пістолет. Сіммонс передав гроші, підійшов до заповітних дверей і збагнув, що його підставили, а двері й досі замкнені. Охоронець засунув гроші в штани й підстрелив Сіммонса. Він лежав і стікав кров'ю на потрісканій землі. І не помер тільки тому, що його врятував напрочуд умілий тюремний лікар.

Коли я поцікавився лікуванням Сіммонса, наглядач відімкнув для мене в'язничний медпункт.

Лікар Салазар був маленьким граційним чоловіком із темно-рудим волоссям. Він стояв майже нерухомо, у його поставі вчувалась певна елегантність. Він запропонував мені присісти.

Меблів було мало. Ми сиділи на стільцях. У шафі під стіною стояли склянки з етикетками. Кілька медичних інструментів. Голка, нитка, стерилізатор, ножиці з тупими кінцями для розрізання бинтів і, що цікаво, гінекологічне дзеркальце.

Лікар відповів на мої запитання з приводу вогнепального поранення, пояснив, як зупинив кровотечу.

Лікар Салазар склав пальці драбинкою під носом і поглянув на мене.

— Містере Гарріс, що ви відчували, коли дивилися на Сіммонса?

— Намагався зрозуміти, чи підходить він під опис убивці, який дали свідки.

— А крім цього, ви склали якість враження?

— Та ніякого.

— Він охоче відповідав на запитання?

— Ну, так, але я зробив із цього небагато висновків. Він досить товстошкірий. Він ті відповіді вже напам'ять витовк.

— Відповіді на очікувані запитання. Він надягнув свої сонцезахисні окуляри?

— Так.

— Але ж у камері тьмяно, правда?

— Так.

— Як ви гадаєте, чому він надягнув окуляри?

— Може, хотів якимось сховатися.

— А вам не здалося, що окуляри надають певної симетрії його обличчю? Покращують зовнішність?

---

⁵ Американська марка годинників, найбільш масова на початку ХХ століття.

— Я дійсно про це не думав, лікарю. Він має такий вигляд, наче його багато били, і то в голову.

Лікар Салазар заплющив очі — можливо, в пошуках терпіння — і тоді знову їх розплющив. Очі лікаря були бордовими⁶ з мерехтливими бурштиновими цятками.

— Він трохи повертав обличчя вбік, коли говорив із вами, градусів на десять ліворуч?

— Може, він відводив погляд, так часто роблять.

— Як ви гадаєте, Сіммонс огидний? Губу йому зашили не дуже добре, так?

— Так.

— Ви ще побачитеся із Сіммонсом, містере Гарріс?

— Певно, що так. Нам мають дозволити зробити кілька знімків з його машиною.

— У вас є з собою сонцезахисні окуляри, містере Гарріс?

— Так.

— Я вам не радив би вдягати ті окуляри, коли будете ставити йому запитання.

— Чому?

— Бо він бачить у скельцях своє відображення. Як ви гадаєте, Сіммонса мучили на перервах у школі через його фізичні вади?

— Мабуть. Звична справа.

Здавалося, лікар потішився з моєї відповіді.

— Так. Звична. Ви бачили фотографії жертв, двох молодих жінок та їхнього маленького братика?

— Так.

— Як ви вважаєте, вони були привабливими молодими людьми?

— Авжеж. Приємна молодь із хорошої родини. З гарними манерами, як мені розповідали. Ви ж не хочете сказати, що вони його спровокували?

— Звісно, ні. Але якщо з тебе знущалися в дитинстві, то знущання легко... уявляти.

Він поглянув на мене, і його вираз змінився, обличчя мов поширшало, наче міль розправила крила, і на них показалося совине лице.

— Ви *журналіст*, містере Гарріс. Що ви напишете у своєму *журналі*? Як лікується страх знущання *по-журналістськи*? Скористаєтесь якимось *дотепом* на кшталт: «шкільні справи пекельні, мов у чорта на пательні»?

Тієї миті охоронець постукав у двері кабінету й просунув голову всередину.

---

⁶ Насправді «бордові очі» (maoorn eyes) мають не зовсім бордовий колір. Згідно з юристом і антропологом Альфонсом Бертильоном, цей термін уживається, коли райдужка містить темно-коричневий, майже чорний пігмент, а колір «однорідний і нагадує оболонку каштана... стиглого, чистого й блискучого».

— Лікарю, пацієнти прийшли.

Лікар Салазар підвівся:

— Прошу мене вибачити.

Я подякував лікареві й попросив зателефонувати мені, якщо він буде проїздом у Техасі, — зустрінемося за ланчем, або за чаркою, або щось таке. Озираючись на ті події, я не пригадую в його відповіді жодної іронії:

— Дякую, містере Гарріс. Звісно, зателефоную, як подорожуватиму наступного разу.

У в'язничному коридорі біля його кабінету чекали двоє охоронців і медсестра з сусіднього монастиря, які привели невелику групу городян.

То були чоловіки й жінки в напрасованому робочому одязі та гуарачах⁷, поначишуваних на візит до лікаря. Пацієнти ззовні, сусіди, яких Салазар лікував безкоштовно.

Наглядач вийшов зі мною надвір. Я подякував йому за час, який він мені приділив, і додав, що ціную допомогу лікаря. Я спитав, скільки років Салазар працює в цій в'язниці.

— Омбре⁸! То ви не знаєте, хто він?

— Ні. Ми говорили про Сіммонса.

Наглядач розвернувся до мене на сходах:

— Цей лікар — убивця. Як хірург, він може запакувати тіло жертви в напрочуд маленьку скриню. Він ніколи звідси не вийде. Він божевільний.

— Божевільний? Але ж до нього ходять пацієнти.

Наглядач стенив плечима й простягнув до мене долоні:

— З бідними він не божевільний.

* * *

Я поїхав додому й написав статтю про Дайкса Сіммонса.

Одне зачепилося за інше. Я висвітлював злочини в інших містах Мексики і того лікаря більше не бачив.

Тим часом дружина Сіммонса оголосила, що вагітна. З плином тижнів вона почала потроху більшати. Десь у третьому триместрі в суботу відбувся шлюбний візит, і того ж дня прийшли медсестри з монастиря, щоб доглядати хворих в'язнів. Дружина Сіммонса пішла додому вже надвечір.

Коли тієї суботи медсестри зайшли до в'язниці, їх було дванадцятьоро. А вийшло того вечора тринадцятьоро. Однією з них був Дайкс Сіммонс, який надягнув чернече вбрання й туфлі, що дружина пронесла під сукнею для вагітних.

---

⁷ Мексиканські сандалі з плетеної шкіри.

⁸ *Hombre!* (*icn.*) — Чоловіче!

Сіммонс утік назад, до Техасу. За кілька місяців його знайшли мертвим в автомобілі після бійки у Форт-Ворті.

Лікар Салазар відбув у в'язниці двадцять років. Коли його звільнили, він подався в найбідніший район Монтеррея й лікував старих і бідних. І звали його не Салазар. Облишмо його в спокої.

* * *

Багато років по тому я намагався написати роман. Моєму детективу треба було поговорити з людиною, наділеною особливим баченням злочинного розуму. Я загубився в тунелях роботи і плентався за своїм детективом, коли він зайшов до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, щоб проконсультуватися з в'язнем. Як ви гадаєте, хто чекав на нього в камері? То був не лікар Салазар. Але саме через лікаря Салазара я зумів розпізнати його колегу зі схожою практикою, Ганнібала Лектера.

*Томас Гарріс
Сет-Гарбор, штат Нью-Йорк
Травень 2013 року*

Розділ 1

Відділ поведінкової психології ФБР, який займається серійними вбивствами, розташований на нижньому поверсі Академії в Куантіко⁹, у напівпідвальному приміщенні. Кларіс Старлінг прибула туди, розгарячившись після швидкої прогулянки від Алеї Гогана¹⁰, де стрільбище. У волоссі заплуталися травинки, на вітрівці Академії ФБР також лишилися зелені плями після того, як Кларіс припадала до землі під вогнем на практиці операції затримання, що проводилася на плацу.

У приймальні нікого не було, і Старлінг швиденько обтрусилася, побачивши своє відображення у скляних дверях. Вона знала, що має чудовий вигляд без усілякого чепуріння. Її руки пахли порохом, але часу мити їх не було — повістка від начальника відділу Кроуфорда вимагала з'явитися негайно.

Вона знайшла Джека Кроуфорда в одному з безлюдних захарашених кабінетів. Він стояв біля чийогось робочого стола й розмовляв по телефону, і вперше за рік Кларіс отримала шанс його роздивитися. І від побаченого занепокоїлася.

Зазвичай Кроуфорд скидався на підтягнутого інженера середнього віку, який, певно, оплатив своє навчання в коледжі завдяки бейсболу — вправний кетчер, жорсткий, коли доводилося захищати дім¹¹. Тепер він схуд, комір сорочки здавався зашироким, а під почервонілими очима виднілися темні набряки. Кожен, хто читав газети, знав, що відділу поведінкової психології зараз непереливки. Старлінг загадалася, чи не наступив Кроуфорд на корок. Хоча насправді це було мало ймовірно.

Кроуфорд завершив розмову різкою відповіддю «Ні!», потім дістав з-під пахви папку й розгорнув її.

- Старлінг, Кларіс М., доброго ранку, — сказав він.
- Вітаю, — вона всміхнулася, виключно з чемності.
- Усе гаразд. Сподіваюсь, я вас не наполохав своїм викликом.
- Ні, — відповіла Старлінг і подумала: «Хоча це не зовсім правда».

---

⁹ Куантіко (раніше Потомак) — місто в штаті Вірджинія, де розташовані Академія та Лабораторія ФБР, одна з найбільших баз морської піхоти США, тренувальна база Управління боротьби з наркотиками та ін.

¹⁰ Hogan's Alley — комплекс тактичної підготовки при Академії ФБР, який дістав назву від вигаданого кримінального району Нью-Йорка з коміксів про Жовтого хлопчика (автор Джозеф Пулітцер).

¹¹ Кетчер — гравець у бейсболі, який приймає м'яч від пітчера, оцінює ситуацію в грі й радить найкращий спосіб подачі; дім — основна база, позиція кетчера. Зазвичай студенти коледжів США, які беруть участь у спортивних змаганнях, отримують грошову винагороду.

— Ваші інструктори розповідають, що ви добре навчаєтеся, у десяти кращих студентів у класі.

— Я сподіваюсь, хоч офіційні дані досі не оприлюднені.

— Я цікавлюся час від часу.

Старлінг здивувалася. Вона вже була записала Кроуфорда до когорти дволиких покидьків, які заманюють наївних сержантів на службу.

Вона познайомилася з Кроуфордом, коли його запросили читати лекції в Університеті штату Вірджинія. Однією з причин, які привели Кларіс у Бюро, стала якість його семінарів з криміналістики. Коли Старлінг пройшла кваліфікаційний відбір в Академію, то написала Кроуфорду записку, але він так і не відповів і протягом трьох місяців, поки вона проходила навчання в Куантіко, не звертав на неї жодної уваги.

Старлінг була з тих, хто не просить про послуги й не набивається в друзі, та все одно її прикро вразила поведінка Кроуфорда. Але зараз, у його присутності, Кларіс знову відчула до нього симпатію, хоч як їй не хотілося цього визнавати.

З Кроуфордом вочевидь було щось не так. Окрім розумових здібностей йому був притаманний певний хист, який Старлінг уперше помітила завдяки його вмінню добирати кольорову гамму й тканини в одязі, навіть у рамках одноманітного дрес-коду агентів ФБР. Зараз Кроуфорд мав охайний, проте змарнілий вигляд, наче в птаха, що скидає пір'я.

— З'явилася робота, і я згадав про вас, — промовив він. — Власне, це не зовсім робота, радше цікаве доручення. Скидайте мотлох Баррі з отого стільця й сідайте. Тут написано, що після того, як ви закінчите Академію, хотіли б отримати місце безпосередньо у відділі поведінкової психології.

— Так.

— Ви знаєтеся на криміналістичній експертизі, але жодного досвіду роботи в правоохоронних органах. За нашими критеріями потрібно мати шість років як мінімум.

— Мій батько був офіцером поліції, я знаю, що то за життя.

Кроуфорд злегка всміхнувся:

— Що ви дійсно маєте, так це диплом із двох дисциплін: психологія та криміналістика, і... скільки років ви проходили літню практику в центрі психічного здоров'я, два?

— Два.

— А ваша ліцензія психотерапевта, вона ще дійсна?

— Термін закінчується за два роки. Я отримала її ще до ваших семінарів в університеті... до того як вирішила цим займатися.

— А тоді потрапили в мертвий сезон у наборі співробітників.

Старлінг кивнула:

— Мені пощастило — я вчасно дізналася й встигла перекваліфікуватися на експерта-криміналіста. Щоб мати змогу працювати в лабораторії, поки в Академії з'явиться вакансія.

— Ви мені писали про своє зарахування, так? І, здається, я вам не відповів. Тобто знаю, що не відповів. А слід було.

— У вас і без того багато клопоту.

— Ви чули про ПЗНЗ?

— Чула, що це Програма запобігання насильницьким злочинам. У «Правоохоронному віснику»¹² пишуть, що ви укладаєте базу даних, але ще не запустили її в дію.

Кроуфорд кивнув.

— Ми розробили анкету. Вона підходить під усіх відомих на цей час серійних убивць, — сказав він і подав Кларіс товстий стос паперів у нетривкому зшивачі. — Це розділ для слідчих, а це — для жертв, якщо хтось вижив. Синім позначено запитання, на які вбивця відповідає за власним бажанням, а рожевим — низка запитань, які експерт ставить убивці й занотовує його реакції разом із відповідями. Багато роботи з документами.

Робота з документами. Корисливий інтерес Старлінг підняв носа й принохувався, наче нетерплячий бігль. Кларіс відчувала, що пахне працевлаштуванням — мабуть, утомливе доручення згодувати необроблені дані новій комп'ютерній системі. Її вабила можливість потрапити до відділу поведінкової психології — на будь-яку посаду, але вона знала, що відбувається з жінкою, коли на неї поставили тавро секретарки, — його вже до кінця життя не змиєш. Доведеться обирати, і Кларіс хотілося зробити правильний вибір.

Кроуфорд наче чекав на щось — певно, він щось у неї спитав. Старлінг почала похапцем пригадувати.

— Які тести ви проводили? Міннесотський багатопрофільний був? Роршах?

— МБОО — так, Роршах — ніколи, — відповіла вона. — Ще проводила тематичний апперцептивний, а дітям давала Бендер-гештальт¹³.

— Старлінг, вас легко налякати?

— Поки що ні.

— Розумієте, ми спробували опитати й дослідити всіх тридцятьох двох серійних убивць, які наразі перебувають за ґратами, щоб скласти базу даних для формування психологічних портретів у нерозкритих справах. Більшість погодилися на тест — як на мене, найчастіше їх спонукає бажання похизуватися. Двадцять сім осіб охоче з нами співпрацювали. Четверо з них сиділи в камері смертників, розгляд апеляцій загальмувався, тому з ними все зрозуміло. Але той, хто був

---

¹² «FBI Law Enforcement Bulletin» — щомісячний журнал ФБР.

¹³ Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник («ММРІ») аналізує приховані психопатологічні переживання; тест Роршаха — дослідження особистості за допомогою картинок із різноколірними плямами; тематичний апперцептивний тест — для виявлення особливостей реагування на соціальне середовище; тест дитячого нейропсихіатра Лоретти Бендер перевіряє здатність відтворювати зображення.

потрібний нам найбільше, так і не пішов на поступки. Я хочу, аби ви відвідали його завтра в психіатричній лікарні.

Кларіс Старлінг відчула, як у грудях радісно забилося серце, але й стривожилася.

— Хто об'єкт дослідження?

— Психіатр — доктор Ганнібал Лектер, — відповів Кроуфорд.

Після того як прозвучало ім'я, ненадовго запанувала мовчанка — як це завжди буває в цивілізованому товаристві. Старлінг уважно дивилася на Кроуфорда, але той нічого не казав.

— Ганнібал-канібал, — промовила вона.

— Так.

— Так, ну... Гаразд, добре. Я рада, що мені випала така нагода, але, ви ж розумієте, мені треба знати — чому саме я?

— Загалом через те, що ви вільні, — відповів Кроуфорд. — Я не очікую, що він погодиться на співпрацю. Він уже відмовився, але опосередковано — через директора лікарні. А мені треба звітувати, що в нього побував кваліфікований експерт і попросив його особисто. Є певні причини, вони вас не обходять. У Відділі не лишилося вільних людей, аби цим займатися.

— Ви в скруті — Баффало Білл і ці події в Неваді¹⁴, — сказала Старлінг.

— Точно. Стара історія — бракує теплих тіл.

— Ви сказали, треба йти завтра, ви поспішаєте. Якийсь зв'язок із поточною справою?

— Ні. А хотілося б.

— Якщо він мені відмовить, вам усе одно буде потрібна психологічна оцінка?

— Ні. Я вже під зав'язку ситий оцінками незговірливого пацієнта доктора Лектера, і всі вони різні.

Кроуфорд витрусив на долоню дві таблетки вітаміну С й розвів водою алказельцер, щоб їх запити.

— Розумієте, це просто смішно. Лектер — психіатр і сам дописує в психіатричні журнали — неймовірні статті, — але ніколи не розглядає власні маленькі відхилення. Одного разу він удав, що згоден допомогти директору лікарні Чилтону з якимись тестами, коли на пеніс надягають чохол для вимірювання тиску й показують фотографії автокатастроф. А тоді Лектер першим опублікував те, що йому вдалося дізнатися про Чилтона, й пошив того в дурні. Він відповідає на серйозні листи, які йому пишуть студенти психіатричного відділення і які не стосуються його власного випадку, але це й усе. Якщо він не стане з вами говорити, то доповідайте по суті. Який він має вигляд, яка обстановка в камері, що він робить. Передайте місцевий колорит, так би мовити. І пильнуйте пресу,

---

¹⁴ Імовірно, Кларіс згадує пожежі та вибухи на хімічному заводі, які сталися у 1988 році в місті Гендерсон, штат Невада.

як будете заходити до лікарні та йти звідти. Я не про справжню пресу, а про жовту. Вони полюбляють Лектера навіть більше за принца Ендрю¹⁵.

— Якийсь низькопробний журнал запропонував йому п'ятдесят тисяч доларів за кілька рецептів, так? Здається, я щось пригадую, — сказала Старлінг.

Кроуфорд кивнув:

— Я певен, що «Народне базикало»¹⁶ підкупило когось із лікарняного персоналу і там можуть дізнатися про ваш візит, коли я про нього домовлюся.

Кроуфорд нахилився вперед, і його обличчя зупинилося навпроти Старлінг на відстані двох футів¹⁷. Вона помітила, як мішки під очима розпливлися в нижніх скельцях його двофокусних окулярів. Нещодавно він полоскав рот лістерином.

— А тепер мені потрібна вся ваша увага, Старлінг. Ви мене слухаєте?

— Так, сер.

— Будьте дуже обережні з Ганнібалом Лектером. Доктор Чилтон, начальник психіатричної клініки, обговорить з вами процедуру, якої ви маєте дотримуватися під час відвідин. В жодному разі не відхиляйтеся від неї. *Не відхиляйтеся ні на йоту, з жодної причини.* Якщо Лектер узагалі з вами заговорить, то просто заради того, аби щось про вас дізнатися. Саме з такою цікавістю змії зазирають у пташині гнізда. Зрозуміло, що під час бесіди завжди доводиться обмінюватися репліками, але не розповідайте йому ніяких деталей з біографії. Не треба, щоб у нього в голові опинилася ваша особиста інформація. Ви знаєте, що він зробив із Віллом Гремом.

— Я читала, ще коли це сталося.

— Він випатрав Вілла ножем для різання лінолеуму, коли той його розкусив. Вілл дивом не помер. Пам'ятаєте Червоного Дракона? Лектер нацькував Френсіса Доларгайда на Вілла та його родину. Тепер обличчя Грема має такий вигляд, наче його намалював якийсь довбаний Пікассо, і все через Лектера. У лікарні він пошматував медсестру. Виконуйте свою роботу й ніколи не забувайте, хто він такий.

— І хто ж він? Ви знаєте?

— Знаю тільки, що він монстр. Ніхто не скаже нічого більш конкретного. Можливо, у вас вийде дізнатись. Я обрав вас не навмання, Старлінг. Ви поставили мені кілька цікавих запитань, коли я викладав в Університеті Вірджинії. Директор отримує рапорт за вашим підписом,

---

¹⁵ Ендрю, герцог Йоркський (нар. 1960) — другий син королеви Єлизавети II, відомий скандальним розлученням із Сарою Фергюсон.

¹⁶ «National Tattler» — вигаданий американський таблоїд, також фігурує в романі Гарріса «Червоний дракон» і в телесеріалі «Ганнібал» (2013—2015, канал NBC).

¹⁷ ≈ 0,6 м.

якщо документ буде зрозумілий, стислий і чіткий. А це вже мені вирішувати. Ваша доповідь повинна бути й *буде* в мене на столі до дев'ятої ранку в неділю. Гаразд, Старлінг, дійте згідно з установленим порядком.

Кроуфорд усміхнувся Кларіс, але його очі були мертві.

Розділ 2

У доктора Фредеріка Чилтона, п'ятдесятивосьмирічного директора Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, є довгий широкий стіл, на якому немає важких або гострих предметів. Деякі працівники називають цей стіл bastionом. Інші працівники уявлення не мають, до чого тут bastion. Доктор Чилтон сидів за столом, коли в його кабінет увійшла Кларіс Старлінг.

— У нас тут побувало багато детективів, але таких гарненьких я не пригадую, — сказав Чилтон, так і не вставши.

Навіть не задумуючись, Старлінг збагнула, що його простягнута рука блищить від ланоліну, яким він змастив собі волосся. Вона першою відпустила його долоню.

— *Міс* Стерлінг, чи не так?

— *Старлінг*, докторе, через «а». Дякую, що приділили мені час.

— То ФБР переходить на дівчат, як і решта, ха-ха!

Директор додав до своїх слів нікотинову посмішку, якою він зазвичай розмежовував речення.

— Бюро не стоїть на місці, докторе Чилтон. Це точно.

— Ви пробудете в Балтиморі кілька днів? Тут, до речі, можна так само гарно провести час, як у Вашингтоні чи Нью-Йорку, якщо ти знаєш місто.

Кларіс відвела очі, аби не бачити його посмішку, й тієї ж миті збагнула, що Чилтон помітив її гидливість.

— Я впевнена, що це чудове місто, проте моє завдання полягає в тому, щоб побачитися з доктором Лектером і доповісти про це сьогодні ввечері.

— Може, ви залишите мені номер, щоб я міг зв'язатися з вами у Вашингтоні потім?

— Звісно. Дякую за турботу. Цим проектом керує спеціальний агент Джек Кроуфорд, ви завжди можете вийти на мене через нього.

— Зрозуміло, — відповів Чилтон. Його щоки, поцятковані рожевими плямами, контрастували з неймовірним брунатно-рудим кольором шевелюри.

— Дайте мені, будь ласка, своє посвідчення, — сказав він.

Директор так і не запропонував їй сісти, і Кларіс стояла, поки він неквапливо роздивлявся документ. Тоді він повернув перепустку й підвівся.

— Це забере небагато часу. Ходімо.

— Я гадала, що ви мене проінструктуєте, докторе Чилтон, — сказала Кларіс.

— Ми можемо зробити це дорогою, — відповів він і вийшов з-за столу, поглядаючи на наручний годинник. — За півгодини в мене ланч.

Чорт забирай, вона мусила швидше, краще його прочитати. Певно, він не такий уже пришелепок. Може, він має якусь корисну інформацію. Їй би не завадило хоч раз грайливо всміхнутися, попри те що директор їй не сподобався.

— Докторе Чилтон, у нас із вами зустріч зараз. Ми домовилися на зручну для вас годину, щоб ви змогли приділити мені трохи часу. Протягом інтерв'ю можуть з'ясуватися певні деталі, і мені буде потрібно продивитися з вами деякі відповіді.

— Я дуже, дуже в цьому сумніваюсь. О, перед виходом мені треба зробити телефонний дзвінок. Я наздожену вас у приймальні.

— Можна мені лишити тут пальто й парасольку?

— Там, — відповів Чилтон. — Віддайте їх Алану в приймальні. Він подбає про них.

На Алані було вбрання, схоже на піжаму, яку видають пацієнтам. Він протирав попільнички краєчком сорочки. Алан прийняв у Старлінг пальто, водячи за щокою язиком.

— Дякую, — сказала вона.

— Будь ласка, нема за що. Ви часто серете?

— Що ви сказали?

— Воно у вас до-о-овге виходить?

— Краще я сама це повішу деінде.

— Вам же нічого не заважає — можна нахилитися й дивитися, як воно вилізає, спостерігати, як змінює колір, коли на нього повітря потрапляє, ви так робите? Вам не здається, що воно схоже на великий коричневий хвіст?

Алан не відпускав пальто.

— Доктор Чилтон хоче бачити вас у своєму кабінеті, негайно, — сказала Старлінг.

— Ні, не хочу, — зауважив Чилтон. — Повісь пальто в шафу, Алане, і не діставай його, поки нас не буде. *Виконуй.* У мене була секретарка, але скорочення бюджету її забрало. Тепер приходять дівча, яке три години на день друкує документи, а потім — Алан. Куди поділися всі секретарки, міс Старлінг?

Він блиснув скельцями окулярів, поглянувши на неї, й додав:

— Ви озброєні?

— Ні, не озброєна.

— Дозвольте оглянути вашу сумочку й валізу.

— Ви ж бачили моє посвідчення.

— І там сказано, що ви студентка. Будь ласка, дозвольте оглянути ваші речі.

Кларіс Старлінг здригнулася, коли за нею гримнули перші важкі сталеві двері та клацнув засув. Чилтон ішов зеленим казенним коридором трохи попереду, крізь запахи лізолу й далеке грюкання. Старлінг злилася, що дозволила Чилтону порпатися в сумочці й валізі, і їй довелося придушити в собі цю злість, щоб мати змогу зосередитись. Усе було гаразд. Вона відчула міцне підґрунтя самоконтролю, наче стійке гравійне дно серед швидкої течії.

— Лектер завдає багато клопоту, — кинув Чилтон через плече. — Щодня санітар витрачає принаймні десять хвилин, виймаючи скріпки з періодичних видань, які він отримує. Ми намагалися скасувати або скоротити передплату, але він написав скаргу, і суд нам не дозволив. Його кореспонденція також була дуже широкою. На щастя, обсяги зменшилися після того, як Лектера затьмарили інші герої новин. Бо деякий час здавалося, що кожен мізерний студент, який пише диплом магістра психології, намагається якимось боком залучити до нього Лектера. Медичні журнали й досі публікують його статті, тільки заради збоченського захвату, який спричиняє його ім'я під заголовком.

— А мені здалося, що він написав непогану статтю про хірургічну залежність у «Журнал клінічної психіатрії», — сказала Старлінг.

— Здалося? Та що ви кажете? *Ми* намагалися дослідити Лектера. Подумали — ось шанс зробити знаменне дослідження, бо ж це така рідкість — упіймати такого одного живцем.

— Такого одного — це кого?

— Чистого соціопата, котрим він, вочевидь, і є. Але Лектер непроникний, він надто витончений для наших стандартних тестів. І, слово честі, як же він нас ненавидить. Мене вважає своїм заклятим ворогом. Кроуфорд дуже розумно вчинив, правда ж? Коли надумав використати вас проти Лектера.

— Що ви маєте на увазі, докторе Чилтон?

— Молода жінка, аби його «завести», мабуть, так це називається. Гадаю, Лектер уже кілька років не бачив жінок, хіба що краєм ока розгледів кількох прибиральниць. Зазвичай ми сюди жінок не пускаємо. Від них у в'язниці тільки лихо.

Ну й пішов ти на хер, Чилтоне.

— Докторе, я закінчила Університет Вірджинії з відзнакою. Це не інститут шляхетних панянок.

— У такому разі ви в змозі запам'ятати правила: не просувувати руки крізь ґрати, не торкатися ґрат. Не передавати йому нічого, крім м'якого паперу. Жодних ручок, жодних олівців. Йому час від часу видають спеціальні маркери з м'якою голівкою. Папір, який ви йому передаєте, не має містити скріпок, скоб чи булавок. Предмети можна передавати тільки через висувну тацю для їжі. Повертаються предмети також крізь тацю. Жодних винятків. Не приймати жодних предметів, які він намагається передати крізь ґрати. Ви мене зрозуміли?

— Зрозуміла.

Вони пройшли ще двоє дверей, і денне світло лишилося позаду. Тепер вони проминули загальні палати, де пацієнти мають змогу спілкуватись одне з одним, і спустилися на територію, де немає вікон і спілкування. Лампи в коридорах захищені товстими ґратками, наче ліхтарі в машинному відсіку на кораблі. Доктор Чилтон зупинився під однією з таких ламп. Коли їхні кроки стихли, Старлінг почула, як десь там, за стіною, лунає хрипкий голос, спотворений криком.

— Лектера ніколи не виводять за межі камери без гамівної сорочки, перев'язів на все тіло та маски, — сказав Чилтон, — і зараз я вам покажу чому. Протягом першого року після того, як його сюди направили, він поведився зразково. Охорона трохи розслабилася — то було ще за минулого керівництва, самі розумієте. Восьмого липня 1976 року після обіду він поскаржився на біль у грудях, і його перевели в лазарет. Гамівну сорочку зняли, щоб легше було провести електрокардіограму. Коли над ним схилилася медсестра, ось що він із нею зробив.

Чилтон простягнув Кларіс Старлінг пошарпану фотографію.

— Лікарям вдалося врятувати їй одне око. Увесь цей час Лектер був підключений до моніторів. Він зламав їй щелепу, аби відкусити язика. Його пульс жодного разу не перевищив показник у вісімдесят п'ять ударів за хвилину, навіть коли він його проковтнув.

Старлінг не знала, що гірше — фотографія чи увага Чилтона, з якою його швидко, чіпкі очі ковзнули її обличчям. Вона уявила спраглу курку, що скльовує сльози зі щік.

— Ось де я його тримаю, — сказав Чилтон і натиснув кнопку біля масивних половинчастих дверей з безпечного скла. Санітар, який стояв за ними, пустив їх у лікарняний блок.

Старлінг прийняла важке рішення й зупинилася одразу за порогом.

— Докторе Чилтон, нам справді потрібні результати цих тестів. Якщо доктор Лектер вважає вас за ворога, якщо він так на вас зациквився, як ви самі кажете, то чи не буде наша бесіда успішнішою, якщо я поговорю з ним сам-на-сам? Що скажете?

Чилтон смикнув губою:

— Мене це ідеально влаштовує. Могли запропонувати ще в моєму кабінеті. Я б послав із вами санітара й зекономив час.

— Я б запропонувала, якби ви мене тоді проінструкували.

— Гадаю, більше ми з вами не побачимось, міс *Старлінг*... Барні, коли вона закінчить із Лектером, виклич когось, щоб її вивели.

Чилтон пішов, навіть не поглянувши на Кларіс.

Тепер перед нею стояв кремезний незворушний санітар, а за його спиною на стіні виднілися беззвучний годинник і шафа з металевої сітки, в якій зберігалися гамівні сорочки, маски, балончик «Мейс»¹⁸ і рушниця з транквілізатором. На рамі висіла довга жердина з

---

¹⁸ «Масе» — марка сльозогінного газу.

викривленням у формі літери U на одному з кінців, щоб притискати маячних пацієнтів до стіни. Санітар дивився на Старлінг.

— Доктор Чилтон уже сказав, щоб ви не торкалися ґрат? — запитав він високим і водночас захриплим голосом. Кларіс він нагадував Альдо Рея¹⁹.

— Так, сказав.

— О'кей. Він у кінці коридору, остання камера праворуч. Тримайтеся середини проходу, коли будете йти, і ні на що не зважайте. Можете віднести йому пошту, щоб розмова легше пішла, — сказав санітар. Здавалося, він по-своєму тішиться з цієї ситуації. — Просто покладіть її в тацю та проштовхніть усередину. Якщо та шухляда буде з його боку, то її можна витягти за мотузку, або він сам її просуне. Той отвір влаштовано так, що він не зможе до вас дотягтися.

Санітар віддав їй два журнали, з яких випадали розкріплені сторінки, три газети й кілька розкритих листів.

Коридор був тридцять ярдів завдовжки, палати розташовувалися по обидва боки. Деякі були оздоблені м'якою оббивкою, а посередині дверей — віконце для спостереження, довге й вузьке, наче стрілецька бійниця. Інші скидалися на стандартні тюремні камери з ґратами, що виходили в коридор. Кларіс Старлінг відчувала, що в камерах є люди, але намагалася на них не дивитися. Вона вже подолала половину шляху, коли чийсь голос просичав:

— Я чую, як пахне твоя пизда.

Кларіс вдала, що нічого не почула, й рушила далі.

В останній камері горіло світло. Наближаючись, вона відсунулася до лівої стіни, щоб зазирнути туди здалеку, розуміючи, що клацання підборів уже давно сповістило про її прихід.

Розділ 3

Камера доктора Лектера вдалині від інших; навпроти неї, по інший бік коридору, — нічого, крім комори, і взагалі вона унікальна з будь-якого погляду. Першу загорожу становлять ґрати, а за ними на такій відстані, що людині не дістати, натягнуто міцну нейлонову сітку — від підлоги до стелі й від стіни до стіни. За сіткою Старлінг розгледіла стіл, закріплений на підлозі болтами і завалений стосами книжок у м'якій обкладинці та паперами, і стілець із прямою спинкою, також прикручений до підлоги.

Сам доктор Ганнібал Лектер сидів, відкинувшись на своєму ліжку, й переглядав італійське видання журналу «Vogue». У правій руці він тримав оберемок сторінок і складав їх біля себе лівою. На лівіці доктора Лектера було шість пальців.

---

¹⁹ Aldo Ray (1926—1991) — американський актор, типаж «крутого» здоров'я з хрипким голосом.

Кларіс Старлінг зупинилася недалеко від ґрат, на відстані в ширину невеликого проходу.

— Докторе Лектер.

Вона була задоволена тим, як прозвучав її голос.

Доктор відірвав очі від журналу.

На мить їй здалося, що погляд Лектера гуде, але то був тільки шум крові у вухах.

— Мене звати Кларіс Старлінг. Можна з вами поговорити?

У відстані, на якій вона зупинилась, і в її голосі явно простежувалася чемність.

Доктор Лектер замислився, притиснувши палець до зімкнутих губ. Потім неквапливо піднявся з ліжка, плавно пройшовся своєю кліткою і став перед нейлоною сіткою, дивлячись повз перепону, наче сам обирав, де йому зупинятися.

Вона помітила, що Лектер маленький та елегантний. У його живих руках і долонях відчувалася сила — так само як у Старлінг.

— Доброго ранку, — привітався він, наче щойно відчинив двері у своїй оселі. У його інтелігентному голосі чулася легка металева хрипкість, можливо, від того, що голос тривалий час лишався без уживання.

У доктора Лектера бордові очі, і світло відбивається в них маленькими червоними цятками. Інколи здається, що ті цятки іскрами злітаються в самий центр. Його погляд повністю заволодів Старлінг.

Вона підійшла трохи ближче до ґрат. Волосся на руках стало дибки й напинало зсередини рукави.

— Докторе, у нас великі проблеми з укладанням психологічних портретів. Я хочу попросити вас про допомогу.

— «У нас», тобто у відділу поведінкової психології в Куантіко. Можу припустити, що ви працюєте на Джека Кроуфорда.

— Так, на нього.

— Дозвольте поглянути на ваше посвідчення.

Кларіс цього не очікувала.

— Я вже пред'являла його в... кабінеті директора.

— Тобто ви пред'явили його Фредерікові Чилтону, доктору філософії?

— Так.

— А ви бачили його посвідчення?

— Ні.

— Перелік його наукових звань досить стислий, могу вас запевнити. Ви вже познайомилися з Аланом? Чарівний, так? З котрим із цих двох ви охочіше вели б розмову?

— Загалом, мабуть, з Аланом.

— Ви можете виявитися журналісткою, яку доктор Чилтон пустив сюди за гроші. Гадаю, в мене є право поглянути на ваше посвідчення.

— Гарзд.

Кларіс показала йому ламінований документ.

— Я нічого не бачу на такій відстані, передайте його мені, будь ласка.

— Не можу.

— Бо воно жорстке.

— Так.

— Спитайте в Барні.

Прийшов санітар і оголосив:

— Докторе Лектер, я дозволю передати вам це посвідчення. Але якщо ви не повернете його, коли я попрошу, якщо доведеться піднімати всіх на ноги й гамувати вас, аби його повернути, то я сильно засмучуюсь. А якщо ви мене засмутите, то доведеться тримати вас у перев'язках, поки я трохи не відійду. Харчування крізь трубочку, перевдягання «почесних штанців» двічі на день і все таке інше. А ще я тиждень не віддаватиму вам пошту. Зрозуміли?

— Звісно, Барні.

Таця з посвідченням ковзнула в камеру, і доктор Лектер підняв його до світла.

— Курсант? Тут сказано «курсант». Джек Кроуфорд посилає *курсанта* на розмову зі мною?

Він постукав карткою по дрібних білих зубах і вдихнув її запах.

— Докторе Лектер, — сказав Барні.

— Так, звичайно.

Він поклав посвідчення назад у тацю, і Барні витяг її назовні.

— Так, я й досі проходжу стажування в Академії, — сказала Старлінг, — але ми говоримо не про ФБР, йдеться про психологію. Гадаю, ви можете самостійно визначити, чи маю я достатню кваліфікацію, щоб спілкуватися з вами на цю тему, чи не так?

— Хм-м-м, — сказав доктор Лектер. — Власне... як підступно з вашого боку. Барні, як гадаєш, можна принести офіцеру Старлінг стілець?

— Доктор Чилтон нічого не казав мені про стілець.

— А що тобі підказує гарне виховання, Барні?

— Вам принести стілець? — спитав Барні в Кларіс. — Можна організувати, але він ніколи... ну, зазвичай ніхто не лишається тут надовго.

— Так, дякую, — відповіла Старлінг.

Барні приніс складаний стілець із замкненої комори в коридорі навпроти, встановив його і пішов.

— А тепер, — сказав Лектер, сідаючи за стіл боком, щоб дивитися на Кларіс, — що сказав вам Мігс?

— Хто?

— Множинний²⁰ Мігс, із камери, що далі коридором. Він щось до вас просичав. Що він сказав?

---

²⁰ Доктор Лектер має на увазі, що в Мігса дисоціативний розлад ідентичності.

— Він сказав: «Я чую, як пахне твоя пизда».

— Зрозуміло. Особисто я не чую. Ви користуєтеся кремом для шкіри фірми «Евіан», а інколи — парфумами «L'Air du Temps»²¹, але не сьогодні. Сьогодні ви категорично не напахувалися. Що ви думаєте з приводу того, що сказав вам Міггс?

— Він вороже налаштований з причин, які мені не відомі. Дуже шкода. Він вороже ставиться до людей, а вони — до нього. Замкнене коло.

— А ви до нього вороже налаштовані?

— Співчуваю через його психічний розлад. Поза тим, він чинить багато галасу. Як ви здогадалися про парфуми?

— За запахом із вашої сумочки, коли ви діставали посвідчення. Гарна сумочка.

— Дякую.

— Ви взяли свою найкращу сумочку, чи не так?

— Так.

Це була правда. Вона заощаджувала гроші на цю класичну, просту сумочку, і то був у неї найбільш вишуканий аксесуар.

— Набагато краща за ваші туплі.

— Сподіваюся, до них також дійде черга.

— Не маю жодного сумніву.

— Малюнки на стінах — ваші, докторе?

— А ви гадаєте, я викликав сюди дизайнера?

— Отой, що над раковиною, це європейське місто?

— Флоренція. Палаццо Веккіо та Дуомо, вид з Бельведеру.

— Ви малювали з пам'яті, всі ці деталі?

— Пам'ять, офіцере Старлінг, це все, що я маю замість краєвидів.

— А на іншому — розп'яття? Середній хрест порожній.

— Голгофа після зняття з хреста. Пастель і «меджик-маркер» на пергаменті для пакування м'яса. Ось що насправді отримав злодій, якому обіцяли Рай, коли жертвне ягня забрали геть.

— І що саме?

— Ясна річ, йому переламали ноги, як і його випадковому сусідові, який глузував з Христа. Ви що, зроду не читали Євангелія від Йоанна? Тоді раджу картини Дуккіо, він дуже точно зображає розп'яття. Як Вілл Грем? Який у нього вигляд?

— Я не знайома з Віллом Гремом.

— Ви знаєте, хто він. Протеже Джека Кроуфорда. Який був до вас. Як його обличчя?

— Я ніколи його не бачила.

— Це називається «обрізати старі зв'язки», офіцере Старлінг, якщо ви не заперечуєте.

Кілька секунд тривала мовчанка, а тоді Кларіс випалила:

---

²¹ «Аромат часу» (фр.), жіночі парфуми від бренду «Ніна Річчі».

— Натомість ми б могли підшити дещо з давно відрізаного. Я принесла...

— Ні. Ні, це нерозумно й неправильно. Ніколи не користуйтеся дотепами, щоб плавно перейти до іншої теми. Послухайте, поки об'єкт усвідомлює подібні дотепи й відповідає на них, суб'єкт має змогу провести швидкий безсторонній аналіз, що згубно впливає на настрій. Наше спілкування відбувається в площині доброго гумору. У вас непогано виходило, ви були чемні й сприйнятливі до чемності, ви ввійшли в довіру, поділившись принизливою правдою про Мітса, та ось ви вдаєтесь до незграбної спроби перевести розмову на свою анкету. Так не годиться.

— Докторе Лектер, ви — досвідчений клінічний психіатр. Гадаєте, я настільки дурна, щоб намагатися маніпулювати вами через настрій? У жодному разі, повірте. Я прошу вас заповнити анкету, а ви погодитесь або відмовитесь. Невже буде якась шкода від того, що ви просто поглянете на ці запитання?

— Офіцере Старлінг, ви читали періодичні видання, які останнім часом виходили у відділі поведінкової психології?

— Так.

— І я теж. Дурники з ФБР відмовляються надсилати мені «Правоохоронний вісник», проте я дістаю його від перекупників, а також виписую «Новини» Джона Джея²² й психіатричні журнали. Вони поділяють людей, які скоюють серійні вбивства, на дві категорії — організовані та неорганізовані. Що ви про це думаете?

— Базовий підхід... очевидно, що вони...

— «Примітивний», ось який термін слід ужити. Фактично наука психологія здебільшого недорозвинена, а практика поведінкового аналізу перебуває на рівні френології²³. Від початку психологія має справу з не дуже якісним матеріалом. Підійть на будь-який психологічний факультет у коледжі й погляньте на студентів і викладацький персонал: ентузіасти аматорських радіостанцій та інші недолугі спеціалісти з розладів особистості. Навряд вони належать до розумової еліти кампусу. «Організовані» та «неорганізовані»... Яке приземлене, буденне мислення.

— Як би ви змінили цю класифікацію?

— Я б не став її міняти.

— З приводу публікацій: я читала ваші статті про хірургічну залежність та правобічні й лівобічні вирази обличчя.

— Так, вони першокласні, — сказав доктор Лектер.

— Я теж так подумала, як і Джек Кроуфорд. Він звернув на них мою увагу. Це одна з причин, чому він так непокоїться, щоб ви...

---

²² Дайджест Коледжу Джона Джея при Університеті Нью-Йорка, який випускає спеціалістів із кримінального покарання.

²³ Френологія — псевдонаука початку ХІХ століття про зв'язок людської психіки і будови поверхні черепа.

— Кроуфорд-Стоїк непокоїться? Мабуть, він дуже зайнятий, якщо набирає собі помічників з лав студентів.

— Так, зайнятий, і він хоче...

— Зайнятий Баффало Біллом.

— Припускаю, що так.

— Ні, не «припускаю, що так». Офіцере Старлінг, ви знаєте напевне, що справа в Баффало Біллі. Я гадав, Джек Кроуфорд послав вас розпитати мене про нього.

— Ні.

— То ви не намагаєтеся манівцями підійти до цієї теми.

— Ні, я прийшла, бо нам потрібні ваші...

— Що вам відомо про Баффало Білла?

— Про нього взагалі небагато відомо.

— Газети щось випустили?

— Не думаю. Докторе Лектер, я не бачила жодних конфіденційних матеріалів у цій справі, моя робота полягає в тому...

— Скількома жінками послуговувався Баффало Білл?

— Поліція знайшла п'ятьох.

— З усіх було знято шкіру?

— Частково так.

— У газетах ніколи не пояснювалось, звідки пішло його ім'я. Ви знаєте, чому його називають Баффало Біллом?

— Так.

— Розкажіть мені.

— Розкажу, якщо ви проглянете анкету.

— Прогляну, нехай. А тепер: чому?

— Усе почалося з невдалого жарту в «убивчому» відділі Канзас-Сіті.

— Так?

— Його назвали Баффало Біллом, бо він оббілює жінок, наче бізонів²⁴.

Старлінг збагнула, що проміняла почуття страху на усвідомлення власного запроданства. З цих двох станів вона б радше обрала страх.

— Передайте мені анкету.

Старлінг проштовхнула в отвір синю секцію. Вона нерухомо сиділа, поки Лектер гортав сторінки. Тоді він опустил папери назад у тацю.

— Ох, офіцере Старлінг, невже ви гадаєте, що зможете препарувати мене за допомогою такого тупого знаряддя?

— Ні, я гадаю, що ви можете поділитися своєю точкою зору й допомогти нам у цьому дослідженні.

— І який у мене може бути для цього мотив?

— Цікавість.

---

²⁴ William Frederick «Buffalo Bill» Cody (1846—1917) — американський мисливець на бізонів і організатор популярного дійства «Дикий Захід»; отримав своє прізвище після того, як за півтора року убив понад 4000 бізонів для забезпечення робітників Тихоокеанської залізничної компанії м'ясом і шкурами.

— До чого?

— До причин, з яких ви тут опинилися. До того, що з вами сталося.

— Нічого зі мною не сталося, офіцере Старлінг. Я сам стався. Вам не вдасться звести мене до самої низки факторів впливу. Ви поступилися добром і злом перед поведінковою психологією, офіцере Старлінг. Ви всіх одягли в моральні «почесні штанці» — ніхто, ніколи й ні в чому не винен. Подивіться на мене, офіцере Старлінг. Чи не наважитесь ви визнати, що я — зло? Я — зло, офіцере Старлінг?

— Я гадаю, що ви деструктивний. Як на мене, це те саме.

— Отже, зло — деструктивне? Тоді *бурі* — теж зло, якщо все так просто. Ще є *пожежі*, а також *гради*. У сфері страхування це називається «Боже Провидіння».

— Умисне...

— Я колекціоную обвали церков, для забави. Ви бачили той нещодавній випадок у Сицилії? Дивовижно! Фасад упав під час святкової меси, розчавивши шістдесят п'ять бабусь. Це було зло? Якщо так, то хто його спричинив? Якщо Він існує там, угорі, то Він просто обожнює такі забави, офіцере Старлінг. Тиф і лебеді — всі вони пішли з одного джерела.

— Я не можу знайти вам пояснення, докторе, проте знаю того, хто може.

Піднявши руку, він зупинив її. Кларіс відзначила, що рука пропорційно складена, хоча на ній два однакові середні пальці. Найрідкісніша форма полідактилії.

Коли він знову заговорив, голос був м'яким і приємним:

— Вам би хотілося вирахувати мене, офіцере Старлінг. Ви така амбітна, правда? А знаєте, якою ви постаєте в моїх очах, із вашою гарною сумочкою та дешевим взуттям? Ви скидаєтесь на селючку. Причесану, честолюбну селючку, якій бракує смаку. Ваші очі схожі на дешеві камені, що їх добирають за знаком зодіаку, — так само зблискують на поверхні, коли ви здобуваєте чергову незначну перемогу. Але за тими очима ховається кмітливий розум, так? Ви відчайдушно намагаєтесь бути несхожою на власну матір. Добре харчування забезпечило вам гарну фізичну форму, але від землекопів вас відділяє не більш ніж одне покоління, *офіцере* Старлінг. Ви Старлінг-Західна-Вірджинія чи Старлінг-Окі²⁵, офіцере? Ви вагалися між коледжем і жіночим батальйоном армії США, так? Хочете, я розповім дещо особисте про вас, курсанте Старлінг? У вашій кімнаті зберігається ланцюжок із золотими намистинами²⁶, і тепер щоразу, як

---

²⁵ Okies — мігранти з Оклахоми й Канзасу, уродженці штату Оклахома.

²⁶ Add-a-beads — різновид намиста, популярного у 80-х роках у США в сім'ях середнього класу: на ланцюжок нанизувалося по намистині, які батьки дарували дочкам з певної нагоди (закінчення коледжу тощо), а згідно з іншою легендою, такі самі намистини дівчатам дарували хлопці, з якими вони зустрічалися.

ви помічаєте цей несмак, вам стає трохи гидко, правда? Усі ті нудні подяки, що відкривали шлях до пестоців, коли доводилося марудитися за кожну намистину. Нудно. Нудно. Неціка-а-а-аво-о. Розум може багато чого зіпсувати, так? І смак стає безжальним. Ви будете обмірковувати нашу розмову, і вам пригадається тупий, звірачий біль у його обличчі, коли ви поривали з ним стосунки... Якщо ланцюжок із намистинами стає несмаком, то що буде далі? Ви ж думаєте про це — ночами?

Доктор Лектер питав її напрочуд лагідним голосом. Старлінг підвела голову, щоб поглянути йому у вічі.

— А ви багато бачите, докторе Лектер. Не заперечуватиму жодного вашого слова. Але, бажаєте ви того чи ні, ось на яке запитання ви мені зараз відповісте — чи стане вам сили застосувати це всеосяжне сприйняття до себе? Подібні речі важко вислуховувати. Я це дізналася протягом останніх кількох хвилин. А як щодо вас? Погляньте на себе й напишіть правду. Вам не знайти більш вдалого і складного об'єкта для дослідження. А може, ви просто боїтеся самого себе.

— А ви впertі, правда, офіцере Старлінг?

— Очевидно, що так.

— І вам противна сама думка про те, що ви можете виявитися посередністю. Чи не боліло б вам? О! Проте ви далекі від посередності, офіцере Старлінг. Вам лишається тільки страх поразки. Які у вас намистини, по сім міліметрів?

— По сім.

— З вашого дозволу, я дам вам пораду. Знайдіть просвердлені камінці тигрового ока та понанізуйте їх по черзі з золотими намистинами. Можете зробити два через три або один через два, як вам більше до вподоби. Тигрове око пасуватиме до ваших очей і підкреслить колір волосся. Вам колись дарували валентинки?

— Так.

— Уже розпочався Великий піст. День святого Валентина всього за тиждень, гм-м-м, сподіваєтесь отримати вітання?

— Хто знає.

— Так, ніхто не знає... Нещодавно я розмірковував про День святого Валентина. Мені пригадався один кумедний випадок. А зараз я гадаю, що у Валентинів день міг би оцасливити вас, *Кларіс* Старлінг.

— Яким чином, докторе Лектер?

— Я відправлю вам чудову валентинку. Треба буде про це подумати. А наразі прошу мене вибачити. До побачення, офіцере Старлінг.

— А наше дослідження?

— Яюсь мене намагався вирахувати переписувач населення. Я з'їв його печінку з кінськими бобами та великою пляшкою «Амароне»²⁷. Повертайтеся до школи, крихітко Старлінг.

---

²⁷ «Amarone della Valpolicella» — сухе червоне вино, одне з найдорожчих італійських. У крилатому виразі з кінострічки «Мовчання ягнят» (1991) згадується інше італійське вино, к'янті.

Ганнібал Лектер, ввічливий до останнього, так і не обернувся до неї спиною. Він зробив крок назад від сітки, потім повернувся до тюремного ліжка, ліг на нього й набрав такого байдужого вигляду, наче хрестоносець у домовині.

Раптом Старлінг відчула спустошеність, немов щойно здала кров. Вона довше, ніж того вимагали обставини, складала папери до валізи, бо спочатку ноги її не слухали. Старлінг перейнялася поразкою, а вона ненавиділа програвати. Вона склала стілець і притулила його до дуралят комори. Їй знову доведеться йти повз Міггса. Барні сидів десь удалині й, здавалося, читав. Можна було б його покликати, аби він прийшов по неї. Клятий Міггс. Це ж не гірше, ніж щодня минати в місті будівельників або неповоротких кур'єрів. Кларіс вирушила коридором до виходу.

Просто біля неї просичав голос Міггса:

— Я прокусив собі зап'ясток, щоб поме-е-рти-и-и... бачиш, як тече кров?

Слід було покликати Барні, але її захопили зненацька, і вона зазирнула в камеру й побачила, як Міггс змахнув пальцями. Старлінг не встигла відвернутися й відчула, як на شوку й плече потрапили теплі краплі.

Вона подалася геть, розуміючи, що то сперма, а не кров і що Лектер кличе її, вона чула його. Голос доктора Лектера лунав позаду неї, і металевий скрегіт чувся в ньому ще виразніше:

— Офіцере Старлінг.

Він устав із ліжка й гукав до неї, поки Кларіс ішла коридором. Вона рилася в сумочці в пошуках серветок.

— Офіцере Старлінг, — прозвучало позаду.

Тепер вона віднайшла холодне поруччя самоконтролю й упевнено просувалася до воріт.

— Офіцере Старлінг, — у голосі Лектера пролунала нова нотка.

Старлінг зупинилася. *Господи Боже, невже я так сильно цього хочу?* Міггс щось сичав, але вона не слухала.

Вона знову опинилася перед камерою Лектера й побачила рідкісне видовище, коли доктор виявляв хвилювання. Вона знала, що він відчуває запах сперми. Він чув усі запахи.

— Я б у жодному разі не допустив, щоб із вами таке сталося. Мені нестерпні грубощі.

Буцімто скоєні вбивства очистили його від побічної брутальності. А може, як подумалося Старлінг, його розбуркала нагода побачити на ній таку особливу мітку. Вона не могла його розгадати. Іскри в очах Лектера полетіли в п'їтму зіниць, наче світляки майнули вглиб печери.

Хоч би що то було, користуйся нагодою, Господи!

Вона підняла валізу:

— Будь ласка, зробіть це для мене.

Можливо, вона запізнилася. Лектер знову заспокоївся.

— Ні. Але ви радитимете, що завітали до мене. Я подарую вам дещо інше. Подарую вам те, що ви любите понад усе, Кларіс Старлінг.

— І що ж це, докторе Лектер?

— Підвищення, звісна річ. Як ідеально все склалося — я дуже задоволений. Мене надихнув Валентинів день.

Усмішка, повна білих зубів, могла з'явитися з будь-якої причини. Він говорив так тихо, що Кларіс ледве розбирала слова.

— Шукайте свою валентинку в машині Распейла. Ви мене чуєте? Шукайте валентинку в машині Распейла. А тепер вам час йти. Не думаю, що Мігс так швидко впротаяється вдруге, дарма що божевільний, так?

Розділ 4

Кларіс Старлінг була схвильована, виснажена, бігла, хоч за нею ніхто не гнався. Деякі припущення, що висловив про неї Лектер, були правдою, деякі були тільки відлунням правди. На кілька секунд їй здалося, що в голову ввірвалася чужа свідомість і покидала з полицок речі, наче ведмідь у лісовій хатинці.

Їй стало гидко від слів, які він сказав про її матір, але гніву треба було позбутися. Робота є робота.

Кларіс сиділа в своєму старому «пінто»²⁸ через дорогу від лікарні й глибоко дихала. Коли шибки запітніли, їй вдалося усамітнитися від перехожих.

Распейл. Кларіс пригадалося це ім'я. Він був пацієнтом Лектера й однією з його жертв. У Старлінг був лише один вечір, щоб ознайомитися з матеріалами в справі Лектера. Папка виявилася товстою, а Распейл — однією з численних жертв. Треба перечитати деталі.

Старлінг кортіло поспішати, але вона розуміла, що нагальність існує тільки в її уяві. Справу Распейла було закрито багато років тому. Наразі нікому нічого не загрозувало. У неї був час. Краще дізнатися більше інформації та спитати поради перед тим, як рухатися далі.

Кроуфорд міг відібрати в неї справу й передати комусь іншому. Тому треба користатися нагодою.

Кларіс спробувала подзвонити йому з телефонної буди, але її повідомили, що Кроуфорд шапкує перед комісією з питань розподілу бюджетних коштів щодо фінансування міністерства юстиції.

Вона могла б дізнатися деталі справи від Балтиморського поліцейського відділку, у секції карного розшуку, але вбивство не вважається федеральним злочином, і Старлінг розуміла, що в неї одразу відберуть цю справу, жодних сумнівів.

---

²⁸ «Ford Pinto» — марка компактного легкового автомобіля.

Вона рушила назад до Куантико, до відділу поведінкової психології з його затишними шторами в коричневу клітинку та сірими папками, сповненими пекла. Вона просиділа там до вечора, коли вже пішов останній секретар, і все прокручувала Лектерові мікрофільми. Старий норовистий читувач саяв у темній кімнаті, наче гелловінський гарбуз, слова й негативи фотографій вирували на напруженому обличчі Кларіс.

Распейл, Бенджамін Рене, білий чоловік, 46 років, перша флейта Балтиморського філармонічного оркестру. Він був пацієнтом у психіатричній практиці доктора Ганнібала Лектера.

Двадцять другого березня 1975 року він не з'явився на концерт у Балтиморі. Двадцять п'ятого березня знайшли його тіло — він сидів на лаві в маленькій замській церкві поблизу Фоллз-Черч, штат Вірджинія, в самій білій краватці та смокінгу. Розтин показав, що серце Распейла проштрикнули й у нього бракує тимусу та панкреасу.

Кларіс Старлінг, яка з дитинства дізналася про м'ясопереробку набагато більше, ніж їй того хотілося, розпізнала в зниклих нутрощах вулову та підшлункову залози.

У «вбивчому» відділі Балтимора вважали, що ці органи з'явилися в меню обіду, на який Лектер запросив директора й диригента Балтиморської філармонії наступного вечора після зникнення Распейла.

Доктор Ганнібал Лектер заявляв, що в цій справі йому нічого не відомо. Директор і диригент філармонії засвідчили, що не пам'ятають страв з обіду доктора Лектера, хоча той славився вишуканим частуванням і публікував численні статті в кулінарних журналах.

Потім директору філармонії довелося лікуватися від анорексії та боротися з наслідками алкогольної залежності в холістичному санаторії²⁹, що в Базелі.

Распейл став дев'ятою з відомих жертв Лектера, як стверджувала балтиморська поліція.

Распейл помер, не склавши заповіту, і газети місяцями стежили за тим, як родичі позиваються за його майно, доки громадський інтерес не вщух.

Распейлова родина об'єдналася з сім'ями інших жертв практики Лектера, і вони домоглися судової постанови про те, щоб усі записи й плівки шаленого психіатра було знищено. Хтозна, про які сороміцькі таємниці він може обмовитись, а лікарняні записи, як вони вирішили, могли стати документальним підтвердженням.

Суд призначив юриста Распейла, Еверетта Йоу, судовим виконавцем із нерухоюстю.

Старлінг доведеться звернутися до цього юриста, щоб дістатися до автомобіля. Може, він оберігає пам'ять про Распейла, і якщо його попередити завчасно, то він знищить речові докази, щоб захистити свого покійного клієнта.

---

²⁹ Холістична медицина — альтернативна практика широкого спектру (акупунктура, хіропрактика, гомеопатія, фітотерапія).

Старлінг воліла атакувати зненацька, тож їй були потрібні порада й дозвіл. Окрім неї, у відділі поведінкової психології нікого не було, і вона почувалася по-хазяйськи вільно. Кларіс знайшла домашній телефон Кроуфорда в картотеці Ролодекс³⁰.

Вона не чула гудків виклику, аж раптом прозвучав його голос, дуже тихий та спокійний:

— Джек Кроуфорд.

— Це Кларіс Старлінг. Сподіваюся, я не відірвала вас від обіду... — сказала вона й далі говорила в тишу: — ...сьогодні Лектер дещо розповів мені у справі Распейла, я зараз шукаю інформацію в офісі. Він сказав, що в Распейловій машині щось є. Доведеться добуватися до неї через його юриста, а оскільки завтра субота, занять немає, то я хотіла спитати вас, чи...

— Старлінг, ви пригадуєте мої вказівки щодо того, як чинити з інформацією стосовно Лектера? — Голос Кроуфорда був страх яким тихим.

— Подати звіт у неділю до дев'ятої ранку.

— Так і робіть, Старлінг. Саме так і робіть.

— Так, сер.

Від довгого гудка запекло у вусі. Пал поширився на обличчя, в очах заболіло.

— А бодай тебе перекрутило на хер, — промовила вона. — Старий мерзотник. Підлий сучий сину. Хай би Мігс на тебе кінчив, то я подивилася б, чи тобі таке до вподоби.

* * *

Старлінг відмилася дочиста, надягла фірмову нічну сорочку Академії ФБР і вже сіла працювати над другою чернеткою свого звіту, коли з бібліотеки повернулася сусідка по кімнаті, Арделія Мепп. Її широке, коричневе, навдивовижу розумне обличчя було найприємнішим видовищем, яке трапилося Кларіс того дня.

Арделія Мепп помітила її втомлений вигляд.

— Чим ти сьогодні займалася, дівчинко? — Мепп завжди ставила запитання так, наче відповідь не мала жодного значення.

— Упадала перед божевільним, перемазавши обличчя спермою.

— Хотілося б і мені мати вільний час на особисте життя... Не знаю, як ти все встигаєш, іще й навчаєшся.

Старлінг збагнула, що сміється. Арделія Мепп посміялася разом із нею — скільки того був вартий маленький жарт. А Кларіс не зупинялась і чула свій сміх ніби здалеку, вона сміялась і сміялась.

---

³⁰ Rolodex — обертовий каталог із картками для зберігання та пошуку контактної інформації.

Старлінг дивилася на Мепп крізь сльози, і та здавалася дуже старою, а її посмішка — сумною.

Розділ 5

Джек Кроуфорд, чоловік п'ятдесяти трьох років, читає у вольтерівському кріслі при тьмяному світлі лампи в спальні свого будинку. Він сидить обличчям до пари двоспальних ліжок, які піднято на підпорах до висоти лікарняних. Одне належить йому, а в другому лежить його дружина Белла. Кроуфорд чує, як вона дихає ротом. Минуло два дні відтоді, як вона востаннє рухалась і говорила з ним.

Її дихання на мить зупиняється. Кроуфорд відриває погляд від книжки й дивиться на неї поверх своїх двофокусних окулярів. Белла знову починає дихати — спочатку невпевнений, а потім повноцінний подих. Він підводиться, аби торкнутися її, виміряти тиск і пульс. Протягом цих місяців він устиг стати експертом із тонометрів.

Він не хоче залишати її саму вночі, тож поставив для себе ліжко поруч із нею. І через те, що вона інколи тягнеться до нього в темряві, його ліжко таке саме високе, як і її.

Якщо не зважати на висоту ліжок і мінімальне лікарняне приладдя, необхідне для догляду за Беллою, Кроуфорду вдалося не перетворити спальню на лікарняну палату. Тут стоять квіти, але небагато. У кімнаті не знайти пігулок — Кроуфорд вийняв речі з одержної шафи в коридорі й заповнив її медикаментами та обладнанням іще до того, як привіз Беллу додому з лікарні. (То був другий раз, коли він переносив її на руках через поріг будинку, і ця думка відбирала в нього мужність.)

З півдня прийшов теплий атмосферний фронт. Вікна прочинено, а вірджинське повітря лагідне та свіже. Маленькі жабки глипають одна на одну в пітьмі.

Кімната ідеально прибрана, хоча килим уже кошлатиться — Кроуфорд не вмикає шумного пилососа в спальні й чистить його щіткою вручну, тож виходить трохи гірше. Він прокрадається до стінної шафи та вмикає світло. Усередині на дверях висять два графіки. В одному він позначає пульс і артеріальний тиск Белли. Цифри, написані ним і медсестрою, яка чергує вдень, тягнуться незліченними жовтими сторінками, незліченними днями й ночами. В іншому графіку денна доглядальниця занотовує прийом ліків.

Уночі, якщо виникне потреба, Кроуфорд сам може дати Беллі будь-які ліки. Дотримуючись указівок медсестри, він практикувався спочатку на лимонах, а потім на власних стегнах, іще до того, як привіз дружину додому.

Кроуфорд стоїть поруч із нею хвилини три, вдивляється в її обличчя. Гарний муаровий шарф покриває її волосся, наче тюрбан. Вона сама наполягала на цьому, поки ще могла наполягати. А тепер на цьому наполягає він. Він змащує її губи гліцерином і широким великим

пальцем прибирає порошинку з кутика її ока. Белла не ворухиться. Ще не час її перевертати.

Дивлячись у дзеркало, Кроуфорд запевняє себе, що він не хворий, що нема потреби лягати за нею в домовину, що в нього все гаразд. Він ловить себе на цій думці, і йому стає соромно.

Кроуфорд повертається до крісла й не може пригадати, що саме він читав. Він по черзі обмацує книжки, щоб знайти теплу.

Розділ 6

Уранці в понеділок Кларіс Старлінг знайшла в поштовій скриньці повідомлення від Кроуфорда:

КС:

Продовжуйте з автомобілем Распейла. Не поспішайте. У моєму офісі вам видадуть номер кредитної картки для міжміських дзвінків. Зв'яжіться зі мною перед розмовою з юристом і будь-якими поїздками. Доповідати о 16.00 у середу. Директор отримав звіт щодо Лектера за вашим підписом. Ви добре впоралися.

ДК

МКВНД³¹/Секція 8

Старлінг була задоволена. Вона розуміла — Кроуфорд просто підкинув їй виснажену мишу, щоб вона погралася нею для практики. Але він хотів її навчити. Він хотів, щоб вона впоралась. А Старлінг завжди вважала, що то набагато краща ризика, ніж чемність.

Распейл уже вісім років як помер. Які речові докази можуть так довго зберігатися в машині?

З досвіду власної родини вона знала, що автомобілі дуже швидко знецінюються, тому апеляційний суд дозволяє спадкоємцям продавати машини ще до офіційного рішення про розподіл майна, а гроші відходять на зберігання третій особі. Навряд чи цей автомобіль і досі значиться серед Распейлової спадщини, навіть попри заплутані й суперечливі позови.

До того ж існувала проблема з часом. Ураховуючи перерви на ланч, Старлінг мала годину й п'ятнадцять хвилин щодня, щоб користуватися телефоном у робочий час. Вона мусила звітувати перед Кроуфордом у середу після обіду. Загалом у неї було три години сорок п'ять хвилин на те,

---

³¹ Міжнародна корпорація з втілення наукових досягнень (Science Applications International Corporation / SAIC).

щоб знайти машину протягом трьох днів, якщо займатися цим під час перерв між заняттями й наздоганяти навчальний матеріал ночами.

У неї був добрий конспект зі слідчих дій, а ще випаде нагода поставити кілька загальних запитань своєму інструкторові.

Протягом перерви на ланч у понеділок персонал Балтиморського окружного суду просив Старлінг зачекати на дроті й тричі про неї забував. Під час перерви між заняттями вона натрапила-таки на привітного секретаря, який знайшов для неї матеріали судового рішення про розподіл майна Распейла.

Секретар підтвердив, що дозвіл на продаж машини дійсно було ухвалено, і назвав Старлінг марку й серійний номер автомобіля, а також ім'я покупця, яке знайшов у документах про передачу прав власності.

У вівторок вона змарнувала півгодини ланчу, намагаючись вийти на людину з цим ім'ям. Протягом другої половини перерви вона дізналася, що Служба реєстрації транспортних засобів штату Меріленд не має змоги відстежувати автомобілі за серійним номером, тільки за реєстраційним чи поточним номерним знаком.

У вівторок після обіду гроза зіграла стажерів зі стрілецького плацу в приміщення. Конференц-зала парувала від мокрого одягу й поту. Джон Брігем, колишній інструктор зі стрільби в морпіхів, вирішив перед усім класом перевірити силу рук Старлінг і подивитися, скільки разів вона натисне на спусковий гачок револьвера сміт-вессон моделі 19 за шістдесят секунд.

Кларіс видала сімдесят чотири лівою рукою, здула з очей пасмо волосся та взялася працювати правицею, поки інший студент вів підрахунок. Вона взяла стійку Вівера³², напружилась і сфокусувала погляд на мушці, а цілик і тимчасова мішень лишалися нечіткими й розпливчастими, чого й слід домагатися. За тридцять секунд вона спрямувала думки в інше русло, щоб відволіктися від болю. Погляд сфокусувався на мішені на стіні. Це була похвальна грамота від поліцейського відділу Комітету міжштатної торгівлі й транспорту, видана на ім'я її інструктора, Джона Брігема.

Поки інший стажер рахував клацання револьвера, Старлінг кутиком рота пробурмотіла запитання до Брігема:

— Як вирахувати поточну реєстрацію...

...шістдесятип'ятьшістдесятишістьшістдесятсімшістдесятвісімшістдесят...

- ...машини, якщо в тебе є тільки серійний номер...
- ...сімдесятвісімдесятдев'ятьвісімдесятвісімдесятодин...
- ...і марка? Поточний номерний знак невідомий.
- ...вісімдесятдев'ятьдев'яносто. Стоп.

---

³² Weaver stance — одна з найбільш розповсюджених поз для стрільби з малої вогнепальної зброї.

— Гаразд, народ, — сказав інструктор, — візьміть це собі до уваги. Сила рук є головною запорукою безперебійної стрільби в бойових ситуаціях. Дехто з вас, джентльмени, побоюється, що його викличуть наступним. І ваші побоювання справдяться — Старлінг вправляється обома руками на рівні, істотно вищому за середній. Тому що вона тренується. Працює з тими маленькими пружними штучками, до яких ви всі маєте доступ. А більшість із вас не стискає нічого тугішого за власні...

Як завжди уникаючи рідної термінології морпіхів, він удався до ввічливої усмішки:

— ...цицуні, — зрештою закінчив він. — Беріться за розум, Старлінг, вам також є над чим працювати. Я хочу, аби до випуску ваша лівця видавала за дев'яносто. Усім попаруватися й позначати одне одному час — хутко! Не ви, Старлінг, ідіть сюди. Що ще у вас є на цю машину?

— Тільки серійний номер і марка, от і все. Ім'я одного з попередніх власників, в якого вона була п'ять років тому.

— Гаразд, послухайте. Найчастіше люди засир... припускаються помилки, коли намагаються гоцати від одного власника до іншого повз реєстрацію. Десь між штатами вас зіб'ють із плугу. Знаєте, копи інколи роблять таке навмисно. У комп'ютерній базі вказано тільки реєстрацію та номерний знак. Усі вже звикли користуватися номерними знаками та реєстрацією транспортного засобу, а не його серійним номером.

У кімнаті лунало гучне клацання навчальних револьверів із синіми руків'ями, тож Брігему довелося гриміти їй у вухо:

— Є один легкий прийом. «Р.Л. Полк і Компанія», які випускають міські телефонні довідники. Ці люди також публікують списки поточної реєстрації автомобілів за маркою та серійним номером. Це єдиний спосіб. За цими списками продавці машин потім роблять рекламу розсилку. А як ви здогадалися, що треба спитати в мене?

— Ви працювали в Комітеті торгівлі й транспорту, тож я вирішила, що вам часто доводилося шукати автівки. Дякую.

— З вас належиться — підкачайте ліву руку як годиться і присоромте кілька тендітних пальчиків.

На перерві між заняттями Кларіс повернулася до телефонної буди, і її руки так сильно тремтіли, що вона ледве розбирала свої нотатки. Распейлов належав «форд». Біля Університету Вірджинії був автосалон «фордів», і протягом років його власник терпляче робив усе можливе для її «пінто». Тепер так само терпляче він проглянув на її прохання Полкові списки. Він повернувся до телефону з ім'ям і адресою особи, на яку була востаннє зареєстрована машина Бенджаміна Распейла.

Мчить Кларіс на коні полем, у Кларіс усе під контролем. А тепер не дуркуй і подзвони тому чоловікові додому в, дайте глянуть, Канал № 9, штат Арканзас³³. Джек Кроуфорд нізащо мене туди не відпустить, але я хоч зможу сказати напевне, кому належить ця тачка.

---

³³ Number Nine — муніципальна комуна округу Міссісіпі; Ditch Nine — канал

Слухавку ніхто не взяв, і вдруге — також. Здалеку звучав дивний гудок — подвійний дзенькіт, як на спареній телефонній лінії. Пізно ввечері вона спробувала ще раз, але слухавку так само ніхто не брав.

У середу, під час перерви на ланч, на дзвінок Старлінг відповів чоловік:

— На WPOQ золоті шлягери.

— Доброго дня, чи можу я поговорити з...

— Мені нема діла до алюмінієвої обшивки, і я не хочу жити ні в якому трейлерному містечку у Флориді, що це?

У голосі чоловіка Старлінг розчула пагорби й височини штату Арканзас. Вона могла перейти на цю говірку з ким завгодно й коли завгодно, а часу в неї було обмаль.

— Так, сер, якби ви мені допомогли, то я була б вам дуже вдячна. Я намагаюся вийти на містера Ломакса Бардвелла? Це Кларіс Старлінг? — Її інтонація поповзла вгору.

— Це якась Старлінг! — гукнув чоловік своїм домашнім. — А що вам тре' від Бардвелла?

— Я з регіонального офісу Середнього Заходу, займаюсь відкликанням старих «фордів»? Він має право на безкоштовне гарантійне обслуговування свого LTD³⁴?

— То я Бардвелл. Рішив, що ви хоч'те мені щось продати за тим дешевим міжміським дзвінком. Та пізно вже для обслуговування, краще б ви мені дали цілу машину. То ми з дружиною були в Літл-Року, від'їжджали від торгового центру «Саутленд Молл»?

— Слухаю вас, сер.

— То той клятий шатун пройшов просто крізь мастильний піддон. То повсюди розлилась олива, і та вантажівка, «Оркін»³⁵, що в неї такий великий жук на даху? Вона послизнулась на оливі й з'їхала з дороги.

— Господи помилуй.

— Скинула з постаменту будку «Фотомат»³⁶, аж скло повилітало. То хлопака з «Фотомату» вибрався назовні та подався геть, наче стуманілий. Довелось тримати його подалі від дороги.

— А щоб мене грім побив. То що сталося з нею потім?

— То що сталося з чим?

— З машиною.

у цьому ж окрузі.

³⁴ Скорочена назва автомобіля «Ford LTD».

³⁵ «Orkin» — фірма з Аталанти, яка займається дезінсекцією.

³⁶ «Fotomat» — колишня мережа кіосків з проявлення фотоплівки, які встановлювали біля паркінгів, щоб можна було робити замовлення, не виходячи з машини.

— То я сказав Бадді Сіпперу зі звалища старих автовок, що він може забирати її за п'ятдесят баксів, як сам по неї приїде. Ма'ть, він розібрав її на запчастини.

— А ви не могли б підказати мені його номер, містере Бардвелл?

— А нащо вам здався Сіппер? Якщо хтось і має отримати із цього зиск, то ті'ки я.

— Я розумію, сер. Просто до п'ятої вечора я виконую те, що мені накажуть, а наказали знайти машину. То ви маєте його номер, якщо ваша ласка?

— Не знайду свого записника. Уже давно десь загубивсь. Самі знаєте, як воно з тими онуками. Телефон вам назовуть в центральній довідковій, то контора «Звалище Сіппера».

— Красно дякую, містере Бардвелл.

На звалищі підтвердили, що з автомобіля вийняли все начиння та спресували його в куб для подальшої переробки. Старший майстер підняв записи й зачитав Старлінг серійний номер машини.

«Ах ти ж срака-кочерга», — подумала Старлінг, яка не встигла відійти від говірки. Глухий кут. Ось і маєш валентинку.

Старлінг притулила голову до прохолодної скриньки для монет у телефонній буді. Притискаючи книжки до стегна, Арделія Мепп постукала пальцем у двері й подала Кларіс апельсинову газованку «Краш».

— Красно дякую, Арделіє. То я маю зробити іще один дзвінок. Якщо вчасно впораюсь, то наздожену тебе в кафетерії, о'кей?

— А я *так* сподівалася, що ти позбудешся цього жажливого акценту, — відповіла Мепп. — Почитай спеціальну літературу. Особисто я ніколи не вдаюся до колоритних говірок свого рідного міста. Якщо будеш так гуторити, подруго, то люди скажуть, що я воджуся з вар'яткою.

Мепп причинила двері телефонної будки.

Старлінг вирішила, що їй треба спробувати дістати більше інформації від Лектера. Якщо вона призначить зустріч задалегідь, то буде більше шансів, що Кроуфорд дозволить їй повернутися до лікарні. Вона набрала номер доктора Чилтона, але не змогла прорвати оборону секретарки.

— Доктор Чилтон зайнятий зі слідчим і помічником окружного прокурора, — сказала жінка. — Він уже говорив із вашим керівником, і йому нема про що з вами розмовляти. До побачення.

Розділ 7

— Ваш приятель Міггс помер, — сказав Кроуфорд. — Старлінг, ви мені все розповіли?

Втомлене лице Кроуфорда було чутливе до сигналів, наче вигнуте, обрамлене пір'ям обличчя сови, і таке саме безжальне.

— Як?

Старлінг заніміла, і їй довелося взяти себе в руки.

— Проковтнув язика незадовго до світанку. Лектер йому нарадив, як вважає Чилтон. Нічний санітар чув, як Лектер щось лагідно розповідав Мігсові. Лектеру багато відомо про Мігса. Він говорив недовго, і санітар не розчув його слів. Мігс трохи поплакав, а потім замовк. Ви мені все розповіли, Старлінг?

— Так, сер. Усе викладено в моєму рапорті та супровідних нотатках, практично дослівно.

— Телефонував Чилтон, скаржився на вас... — Кроуфорд перечекав і, здавалося, був задоволений тим, що вона не стала розпитувати. — Я відказав йому, що вважаю вашу поведінку прийнятною. Чилтон спробує розв'язати справу щодо порушення громадянських прав людини.

— А в нього вийде?

— Звісно, якщо цього забажає родина Мігса. Щороку Відділ громадянського права приймає по вісім тисяч таких позовів. Вони з радістю додадуть Мігса до цього списку. — Кроуфорд уважно подивився на неї. — З вами все гаразд?

— Я не знаю, як мені слід почуватися через це.

— А ви й не мусите ніяк почуватися. Лектер зробив це для забави. Він розуміє, що йому все одно нічого не буде, то чому б ні? Чилтон забирає на деякий час його книжки та сідало з унітаза, а ще позбавляє «Джелл-О»³⁷. — Кроуфорд переплів пальці на животі та поглянув на великі пучки, наче порівнював їх. — Лектер розпитував про мене, так?

— Він питав, чи ви зайнятий. Я сказала, що так.

— І все? Ви не приховали нічого особистого, наприклад такого, чого б мені не хотілося знати?

— Ні. Він назвав вас Стоїком, але я про це писала.

— Так, писали. І більш нічого?

— Ні, я нічого не пропустила. Ви ж не думаєте, що я розплатилася з ним якоюсь пліткою і саме тому він зі мною заговорив?

— Ні.

— Мені нічого не відомо про ваше особисте життя, а якби було відомо, то я б не стала це обговорювати. Якщо вам важко в це повірити, то пропоную розібратися негайно.

— Мене влаштовує ваша відповідь. Ідемо далі.

— То ви щось таке *подумали* чи...

— Переходимо до наступного пункту, Старлінг.

— Підказка Лектера про Распейлову машину завела в глухий кут. Автівку спресували в металевий кубик чотири місяці тому в Каналі № 9, штат Арканзас, і продали на переплавку. Можливо, якщо я повернуся в лікарню й поговорю з ним, він розповість мені більше.

— То ви зайшли в глухий кут?

— Так.

---

³⁷ «Jell-O» — торговельна марка желатинових десертів.

— А чому ви вирішили, що в Распейла була тільки та машина, на якій він постійно їздив?

— То був єдиний зареєстрований автомобіль, Распейл був самотнім, тож я припустила...

— Ага, стривайте. — Кроуфорд наставив вказівного пальця на якийсь невидимий принцип, що завис між ними в повітрі. — Ви припускали. Ви *припускали*, Старлінг. Погляньте сюди.

Кроуфорд вивів у записнику слово «припускати». Кілька інструкторів, які викладали в Старлінг, позичили в Кроуфорда цей прийом, але Кларіс не виказала, що вже десь таке бачила. Кроуфорд почав креслити:

— Якщо ви починаєте «припускати», коли я посилаю вас на завдання, Старлінг, то ми з вами можемо пошитися в «приДурКаџи». — Він відкинувся назад і задоволено спитав: — А ви в курсі, що Распейл колекціонував автомобілі?

— Ні, а їх іще не розпродали?

— Не знаю. Як гадаєте, зможете все розвідати?

— Так, зможу.

— З чого почнете?

— З виконавця духівниці.

— Юрист із Балтимора, китаєць, якщо я не помиляюся, — сказав Кроуфорд.

— Еверетт Йоу, — відповіла Старлінг. — Він є в телефонному довіднику Балтимора.

— А вам не спадало на думку, що не завадить отримати дозвіл на обшук Распейлової машини?

Інколи тон Кроуфорда нагадував Кларіс повчання гусені-всезнайки Льюїса Керрола. Старлінг не наважилась відповідати в тому ж дусі, поки що.

— Распейл помер, і його ні в чому не підозрюють, тобто якщо отримати дозвіл на обшук від виконавця, то такий обшук вважатиметься законним, а його «плоди»³⁸ — прийнятними речовими доказами в будь-якій судовій справі.

— Точно, — підтвердив Кроуфорд. — Ось що я вам скажу: я попереджу оперативний відділ у Балтиморі про ваш візит. У суботу, Старлінг, усьому свій час. Збирайте плоди, якщо такі знайдуться.

Кроуфорд доклав невеликого успішного зусилля, щоб не провести поглядом Старлінг, коли вона виходила з кабінету. Зі смітцевого кошика він дістав, затиснувши двома пальцями, клаптик цупкого бузкового паперу. Виклав його на стіл і розгладив. У записці йшлося про його дружину, ось що там було написано легким приємним почерком:

О, вчені люди марно дискутують

---

³⁸ «Плоди отруйного дерева» — юридична метафора, яка вживається в США та позначає речові докази, здобуті протизаконним чином; здебільшого суди намагаються нехтувати цими «отруйними плодами».

про джерело вогню, що спалить цілий світ.
Їм невтямки — недуга жінку губить,
і той вогонь зсередини жере її.

Щиро співчуваю з приводу Белли, Джеку.
Ганнібал Лектер

Розділ 8

Еверетт Йоу їхав на чорному «б'юїку» з наліпкою Університету Де Поля³⁹ на задньому склі. Під його вагою «б'юїк» злегка хилився вліво — Старлінг помітила це, поки їхала слідом за ним крізь дощ за межі Балтимора. Майже стемніло; день, який Старлінг виділила на розслідування, практично скінчився, а другого вільного дня в неї не було. Вона боролася з нетерплячкою, постукуючи по керму в такт із помахами двірників, поки потік автомобілів повз трасою 301.

Йоу виявився розумним і товстим, а також мав дихальну недостатність. Старлінг припустила, що йому мало бути близько шістдесяти. Поки що він був готовий допомогти слідству. День змарнувався не з його провини. Балтиморський юрист повернувся тільки ввечері після тижневого відрядження до Чикаго і просто з аеропорту поїхав до свого офісу, щоб зустрітися зі Старлінг.

Йоу пояснив, що класичний «пакард» Распейла потрапив на склад іще задовго до смерті господаря. Ліцензії на нього не було, тож Бенджамін ніколи на ньому не їздив. Йоу бачив машину лише раз — у складському приміщенні й накриту чохлам, коли мав підтвердити її наявність для опису майна, який він укладав після вбивства свого клієнта. Якщо слідчий Старлінг дає слово «чесно й одразу ділитися» будь-якими відкриттями, що можуть зашкодити репутації покійного, то юрист обіцяє показати їй автомобіль. Ордер і поняті не потрібні.

Старлінг раділа нагоді хоч день поїздити на «плімуті» зі стільниковим телефоном, який їй видали з автопарку ФБР, а ще завдяки Кроуфорду в неї з'явилося нове посвідчення. На ньому значилося просто «ФЕДЕРАЛЬНИЙ СЛІДЧИЙ», а термін дії, як вона зауважила, спливав за тиждень.

Пунктом призначення були міні-склади «Спліт-сіті», десь за чотири милі від міста. Повільно просуваючись у потоці машин, Старлінг скористалася телефоном, щоб якомога більше дізнатися про це складське господарство. На той час, коли помітила вгорі оранжеву вивіску «МІНІ-СКЛАДИ СПЛІТ-СІТІ — ЗАЛИШТЕ КЛЮЧ СОБІ», вона встигла вже довідатися кілька нових фактів.

---

³⁹ DePaul University — приватний університет у Чикаго, один із найпопулярніших католицьких університетів США.

Компанії «Спліт-сіті» була видана ліцензія на вантажні перевезення від Комітету торгівлі й транспорту на ім'я Бернарда Гері. Три роки тому Федеральна колегія присяжних упіймала Гері на транспортуванні краденого майна між штатами, і його ліцензію відправили на перегляд.

Йоу звернув під вивіскою й показав ключі прищуватому молодику у формі, який стояв на воротах. Охоронець записав їхні номерні знаки, відчинив ворота й нетерпляче помахав рукою, наче на нього чекали якісь важливіші справи.

«Спліт-сіті» — сіре місце, де постійно дме вітер. Як і недільний рейс розлучених із Ла-Гвардія в Хуарес⁴⁰, воно займається обслуговуванням бездумного броунівського руху нашої цивілізації, і в більшості складів зберігаються уламки розколотих шлюбів. Комори захаращено меблями з віталень, кухонними гарнітурами, поплямованими матрацами та фотографіями сімей, яких більше не існує. В офісі шерифа Балтиморського округу поширена думка, що в «Спліт-сіті» також ховають більшість дорогоцінних речей, коли доходить до оголошення банкрутства.

Місце скидається на військову установу: тридцять акрів видовжених будівель, поділених протипожежними стінками на відсіки розміром із просторий гараж на одну машину. Кожна переділка має секційні підйомні ворота. Плата помірна, і деяке майно лежить тут уже роками. Охорона надійна. Склади оточено двома рядами високого сітчастого паркану, між якими цілодобово ходять патрулі з собаками.

Під Распейлову складську комірчину № 31 намело до шести дюймів прілого листя, змішаного з паперовими склянками та дрібним сміттям. По обидва боки підйомних дверей висіли важкі замки. До того ж засувку з лівого боку було опечатано. Еверетт Йоу незграбно схилився над печаткою. Старлінг тримала парасолью та ліхтарик, що світив їм у сутінках.

— Здається, склад не відмикали з того часу, як я був тут п'ять років тому, — сказав він. — Бачите, тут у пластику відбиток моєї нотаріальної печатки. Тоді я й гадки не мав, що родичі будуть стільки сперечатись і розгляд справи триватиме довгі роки.

Йоу взяв у Старлінг ліхтарик і парасолью, поки вона фотографувала замки й печатку.

— У містера Распейла була квартира в місті, де він жив і працював, а тоді мені довелося звільнити приміщення, щоб не платити ренти за рахунок спадку, — сказав він. — Я вирішив перевезти речі сюди й покласти їх разом із Распейловим автомобілем і майном, яке вже тут зберігалось. Ми привезли піаніно, книжки, ноти й, здається, ліжко.

Йоу спробував вставити ключ.

— Мабуть, замки позаїдало. Принаймні цей повертається дуже туго.

---

⁴⁰ Ла-Гвардія — аеропорт у Нью-Йорку; Сюдад-Хуарес — місто на півночі Мексики.

Йому було важко нахилитись і дихати одночасно. Коли він спробував сісти навпочіпки, хруснули коліна.

Старлінг тишило те, що навісні замки виявилися великими хромованими виробами фірми «Американ стендерт». Вигляд вони мали неприступний, але Кларіс знала, що зможе легко вибити з них латунні циліндри за допомогою гвинта для листового металу та цвяходера — батько був показував їй, як це роблять грабіжники, коли вона ще була малою. Проблема полягала в тому, де знайти гвинт і молоток, оскільки Старлінг не мала доступу до краму, що зазвичай возила з собою в «пінто».

Вона порилася в сумочці й знайшла балончик антильоду⁴¹, яким користувалася, щоб відмикати замки в «пінто».

— Не хочете перепочити хвилинку у своїй машині, містере Йоу? Чому б вам трохи не погрітись, а я спробую все владнати. Візьміть парасольо, дощ майже вшух.

Старлінг підігнала ФБРівський «плімут» ближче до дверей, щоб присвітити собі фарами. Вона вийняла з машини мастильний шуп і накрापала оливи в замкові шпарини, а потім побризкала антильодом, щоб розігнати мастило. Містер Йоу сидів у своїй машині, усміхався й кивав. Старлінг раділа, що Йоу виявився чоловіком здорової думки і вона могла спокійно працювати, не налаштувавши його проти себе.

Стемніло. У світлі фар «плімута» Старлінг почувалася так, наче її виставили напоказ, у вусі лунав виск вентиляторного ременя — двигун працював на холостому ході. Машину вона замкнула на ключ. На перший погляд містер Йоу здавався сумирним, але Кларіс вирішила не лишати йому жодної можливості розчавити її машиною об двері.

Навісний замок стрибнув їй у руку, наче жабка, і тепер лежав у долоні відімкнений, важкий і масний. Інший замок устиг просякнути оливою й відімкнувся ще легше.

Двері не піднімалися. Старлінг тягла за ручку, поки перед очима не попливли яскраві плями. На допомогу прийшов Йоу, але через маленьку та незручну дверну ручку та власну грижу він не зміг прикласти достатнього зусилля.

— Можемо повернутися наступного тижня з моїм сином або якимось робітником, — запропонував містер Йоу. — Мені вже дуже хочеться чимшвидше поїхати додому.

Проте Старлінг була зовсім не певна, що колись повернеться до цього місця. Кроуфорду було б легше просто підняти телефонну слухавку й доручити цю справу Балтиморському оперативному відділу.

— Я хуенько, містере Йоу. У вашій машині є домкрат?

Просунувши домкрат під дверну ручку, Старлінг усією вагою навалилася на гайковий ключ, що слугував їй за важіль. Двері страшно зарипіли й піднялися на півдюйма⁴². Посередині полотно почало

---

⁴¹ Спрей швидкої дії для розморожування криги.

⁴² 12,5 мм.

прогинатися. Двері піднялися ще надюйм, і ще, поки їй не вдалося протиснути під них запасне колесо, щоб двері не впали, поки вона встановлювала обидва домкрати (свій і містера Йоу) по краях, розташовуючи їх якомога ближче до рейок, якими ковзали двері.

По черзі прикладаючись до домкратів, вона дюйм за дюймом підняла двері на півтора фута⁴³ від землі, а тоді вони застрягли і більше не підіймалися, навіть коли вона щосили тиснула на важелі.

Підійшов містер Йоу та разом із нею зазирнув під двері. Нахилилися він міг не довше кількох секунд за раз.

— Там пахне мишами, — сказав він. — А мене запевняли, що гризунів тут труть. Якщо мені не зраджує пам'ять, це навіть прописано в контракті. Про гризунів тут майже не чутно, так вони казали. Але ж я їх чую, а ви?

— Я теж, — відповіла Старлінг. У промені ліхтаря вона розгледіла картонні коробки та одну велику автомобільну шину з широким білим ободом, що визирала з-під тканини. Шина була спущена.

Кларіс відігнала «плімут» так, щоб частина світла від передніх фар потрапляла під двері, а тоді дістала з салону гумовий килимок.

— Заходьте всередину, офіцере Старлінг?

— Треба все оглянути, містере Йоу.

Він простяг їй носову хустку.

— Пропоную вам гарненько перев'язати холоші на кісточках. Щоб миші не позалазили.

— Дякую вам, сер, дуже слухна думка. Містере Йоу, якщо двері впадуть, ха-ха, або ще щось трапиться, ви б не могли подзвонити за цим номером? Це наш оперативний відділ у Балтиморі. Вони знають, що я зараз тут із вами, і можуть занепокоїтись, якщо незабаром я не дам про себе знати, розумієте мене?

— Так, безперечно. Звісно, я так і зроблю.

Він подав їй ключі від «пакарда». Старлінг постелила гумовий килимок на мокру землю й лягла на нього, затуливши лінзи свого фотоапарата пластиковими пакетами для речових доказів. Штани на кісточках були надійно перев'язані її носовичком та хусткою містера Йоу. На обличчя впали дрібні краплі дощу, а в ніс ударив запах плісняви й мишей. Як не дивно, Старлінг пригадався латинський вираз.

У перший день навчання в Академії його написав на дошці інструктор з криміналістичної експертизи, і то було гасло римського лікаря: «Primum non nocere». Найперше — не нашкодь.

«Він би до такого не додумався в якомусь довбаному гаражі, де повно мишей».

Раптом прозвучав голос батька. Він звертався до неї, поклавши руку на плече її брата: «Якщо не можеш грати без скавучання, Кларіс, іди краще додому».

---

⁴³ 0,46 м.

Старлінг застєбнула гудзик на комірі блузки, втягла голову в плечі й ковзнула під двері.

Вона опинилася під заднім бампером «пакарда». Автомобіль припаркували в лівій половині складської комори, майже впритул до стіни. Праворуч височіли стоси картонних коробок, заповнюючи вільний простір біля машини. Старлінг плазувала на спині підлогою, поки просунула голову у вузький прохід, що лишився між коробками й автомобілем. Вона посвітила ліхтариком угору на картонні кручі. Численні павуки заплели прогалину павутинням. Здебільшого — колопряди, чії тенета були поцятковані маленькими висохлими, щільно перемотаними рештками комах.

«Ну, хвилюватися можна тільки з приводу коричневого павука-самітника, а він не плете павутини на видноті, — подумки заспокоїла себе Старлінг. — А через решту не варто перейматись».

Простору біля заднього крила мало вистачити, щоб стати на ноги. Вона звивалася й крутилася, поки не вибралася з-під машини, мало не ткнувшись обличчям у широку шину з білим обідком. Гума потріскалась від сухої гнилі. На колесі Кларіс розібрала напис «GOODYEAR DOUBLE EAGLE»⁴⁴. Намагаючись не забити голову, вона піднялася й стала у вузькому проході, затуляючи рукою обличчя від павутини. Мабуть, саме так почуваються, коли вдягають вуаль.

Знадвору пролунало запитання від містера Йоу:

— Міс Старлінг, з вами все гаразд?

— Так, — відгукнулася вона.

Від звуку її голосу здійнявся тихий шерхіт, з піаніно вихопилося кілька високих нот, наче щось пробігло всередині струнами. Світло від автомобільних фар сягало їй по литки.

— Ви знайшли піаніно, офіцере Старлінг?

— То була не я.

— Он як.

Автомобіль був великий, високий і довгий. Згідно з записами Йоу — лімузин «пакард» 1938 року. Він був укритий тканиною, плюшевим ворсом усередину. Промінь її ліхтарика застрибав чохлам.

— Це ви накрили машину тканиною, містере Йоу?

— Я її знайшов у такому стані й ніколи не розкривав, — гукнув Йоу від дверей. — З брудним ганчір'ям я справи не матиму. Так її зберігав Распейл. Я просто переконався, що машина на місці. Перевізники відсунули піаніно під стіну, укрили рядиною, склали коробки біля машини й пішли. Я платив їм погодинно. У коробках в основному ноти й книжки.

Тканина на автомобілі була товстою та важкою, і, коли Кларіс за неї потягла, у промені ліхтарика здійнялися вихорці пилу. Вона двічі чхнула. Ставши на носочки, Старлінг згорнула чохол до середини високої старовинної машини. Вікна на задніх дверях були завішені. На

---

⁴⁴ Марка автомобільних шин.

ручках лежав шар пилу. Їй довелося перехилитися через коробки, щоб дотягтися до дверей. Торкнувшись краю ручки, вона спробувала потягнути її вниз. Замкнено. У задніх дверях замків не було. Аби дістатися передніх дверей, їй доведеться перекласти купу коробок, ось тільки місця було збіса мало. Кларіс помітила, що між завісою і рамою заднього вікна є маленька шпарина.

Старлінг знову перехилилася через коробки, щоб максимально наблизити очі до шибки, і присвітила ліхтариком у щілину. Спочатку вона побачила лише своє відображення, але потім затулила промінь долонею. Заднім сидінням ковзула вузька смуга світла, послабленого від брудного скла. На сидінні лежав розгорнутий альбом. У тьмяному промені кольори здавалися блідими, але Старлінг угледіла валентинки, розклеєні в альбомі. Старі мереживні валентинки, що надималися на тих сторінках.

— Дуже вам дякую, докторе Лектер, — промовила Старлінг, і від її дихання з вікна злетіла хмарка пилу, а шибка запітніла. Кларіс не хотілося терти скло, тож довелося перечекати, поки воно знов стало прозорим. Промінь світла посунувся далі — до пледа, що валявся зібганий на підлозі, до матового блиску від пари чоловічих туфель із лакованої шкіри. Над туфлями — чорні шкарпетки, над шкарпетками починалися штани від класичного костюма, а в них — ноги.

«Уцій машині нікого не було цілих 'ять років — тихо, тихо, не поспішай, мала».

— Містере Йоу! Агов, містере Йоу?

— Так, офіцере Старлінг?

— Містере Йоу, здається, в машині хтось сидить.

— Отакої! То вам краще вибиратися звідти, міс Старлінг.

— Ще не час, містере Йоу. Просто почекайте на мене ззовні, якщо ваша ласка.

«Саме зараз треба вмикати мозок. Треба думати, або решту життя доведеться скиглити в подушку. Тому зберись і зроби все правильно. Я не хочу знищити речові докази. І мені потрібна допомога. Але понад усе мені не хочеться марно бити на сполох. Якщо я даремно накличу сюди балтиморських оперативників і копів, точно наживу собі лиха. Я бачу щось схоже на ноги. Містер Йоу не привіз би мене сюди, якби знав, що в машині «холодний», — подумала Старлінг і навіть усміхнулася. «Холодний» — то вже бравада. — Тут нікого не було від останнього візиту Йоу. Гаразд, отже, коробки тут з'явилися вже після того, що лежить у машині. А тому я можу переставити коробки, не пошкодивши речових доказів».

— Отже, містере Йоу.

— Слухаю вас, офіцере Старлінг. Мені викликати поліцію чи ви самі впораєтеся?

— Це ще треба з'ясувати. почекайте ззовні, якщо ваша ласка.

Завдання з коробками спричиняло не менше клопоту, ніж кубик Рубіка. Кларіс спробувала працювати, затиснувши ліхтарик під пахвою, двічі його впустила і зрештою поклала на машину. Їй довелося складати

коробки позаду себе, а невисокі картонки легко ковзнули під автомобіль. Пучка великого пальця засвербіла від укусу чи скалки.

Тепер їй вдалося зазирнути в салон крізь тьмяну шибку передніх дверей. Біля водійського сидіння облаштувався павук, сплївши собі павутину між великим кермом і коробкою передач. Переділка між передніми і задніми сидіннями була зачинена.

Старлінг подумала, що не варто було лізти під двері складу, не змастивши ключ від «пакарда» оливою, проте, коли вона вставила його в шпарину, замок відімкнувся.

Через брак місця у вузькому проході двері прочинилися лише на третину. Вони вдарились об коробки з глухим стуком, від якого знову здійнявся мишачій шерхіт, а з піаніно вихопилося ще кілька нот. З машини вийнуло застоєне повітря з запахами тління й хімікатів. Пам'ять Кларіс сколихнулася в якомусь місці, але вона не змогла пригадати, в якому саме.

Вона потяглася всередину, прочинила переділку за водійським сидінням і посвітила ліхтариком у задній відсік машини. Першою промінь намацав святкову сорочку з блискучими застібками, хутко піднявся до обличчя, проте жодного обличчя там не було, а тоді знов опустився до мерехтливих застібок на сорочці та атласних лацканів, потім — до колін, за якими виднілася розстібнута ширінка, і знову вгору — до охайної краватки-метелика та коміра, з якого стирчала біла шия манекена. Але над шиєю було щось іще, якийсь предмет, що майже не відбивав світла. Тканина, наче чорна запона на місці голови, велика, як покривало для клітки з папугою. Старлінг вирішила, що то оксамит. Предмет стояв на фанерній підставці, яка простягалася до шиї манекена від багажної полицки позаду.

Вона зробила кілька знімків з переднього сидіння, наводячи фокус при світлі ліхтарика та мружачись від спалаху фотоапарата. Потім вилізла з машини й розправила плечі. Вона стояла в темряві — мокра, геть у павутинні — і міркувала, що робити далі.

Чого їй точно *не слід* робити, так це викликати спеціального агента, який очолює Балтиморський оперативний відділ, аби той поглянув на манекен із розстібною ширінкою та альбомом валентинок.

Старлінг вирішила пробратися на задне сидіння та зняти з тої штуки покривало і не стала довго про це роздумувати. Вона простягнула руку за водійське сидіння, відімкнула задні двері й переставила кілька коробок, щоб їх прочинити. Старлінг здавалося, що ця справа забрала в неї дуже багато часу. Коли вона відчинила дверцята, запах хімікатів тільки посилювся. Кларіс нахилилася досередини, обережно взяла за кінчики альбом із валентинками й виклала його на пластиковий пакет, що лежав на автомобілі. Ще один пластиковий мішечок вона постелила на задне сидіння.

Коли Старлінг пробралася всередину, застогнали ресори, а коли вона сіла поруч із манекеном, фігура трохи похилилася. Права рука в білій рукавичці сповзла зі стегна та впала на сидіння. Кларіс торкнулася пальцями тої рукавички. Рука під тканиною була твердою. Старлінг з

острахом відгорнула рукавичку на зап'ястку. Манекен був зроблений з білого синтетичного матеріалу. Штани напинались, і вона на мить пригадала деякі випадки, що траплялися в старших класах.

З-під сидіння почувся тихий шерхіт.

Ніжно, майже пестливо її рука торкнулася покривала. Тканина легко ковзала твердою гладенькою поверхнею. Коли Кларіс намацала нагорі круглу ручку, то зрозуміла, що це за предмет. Вона збагнула: то велика лабораторна склянка для зразків. І усвідомила, що може бути всередині неї. Гидливо, проте без жодних вагань Кларіс стягла покривало.

Голова у склянці була охайно відята одразу під нижньою щелепою. Вона дивилася на Старлінг очима, побілілими від пекучого алкоголю, в якому зберігалася. Рот був роззявлений, і з нього стирчав кінчик сірого язика. Протягом років алкоголь устиг випаруватись, тому голова опустилася на дно склянки, а вершечок виступав над поверхнею рідини, наче зотлілий капелюшок. Повернута під дивним кутом до тулуба, голова тупо витріщалася на Старлінг. Навіть у грі світла від ліхтаря її риси лишалися нерухомими й мертвими.

Тоді Старлінг звернула увагу на свої емоції. Вона була задоволена. Вона втішалася. На мить вона замислилась, чи то гідні почуття. І зараз, у цей самий момент, сидячи в цій старій машині з мертвою головою та мишами, Кларіс зберігала здатність мислити розсудливо й пишалася цим.

— Ну, Тото, — сказала вона, — ми вже не в Канзасі⁴⁵.

Їй завжди хотілося вимовити цю фразу в стресовій ситуації, але слова прозвучали фальшиво, і вона зраділа, що її ніхто не чув. Треба братися до роботи.

Вона обережно відкинулася на спинку сидіння й роззирнулася навколо.

Тут панувала атмосфера, яку вигадав і створив чийсь розум за тисячі світлових років від потоку машин, що повз трасою 301.

Сухі пелюстки опадали з різьблених кришталевих ваз, що стояли на підставках. Столик у салоні було розкладено й накрито полотняною скатертиною. На ньому стояла карафа, що зблискувала в темряві. Павук наплів тенета між карафою і невеликим підсвічником поряд.

Старлінг спробувала уявити, як Лектер чи хтось інший сидить тут з її теперішнім кавалером, п'є вино та показує йому валентинки. Що ще? Намагаючись якомога менше рухати манекен, Кларіс ретельно обшукала його на наявність посвідчення особи. Документів не знайшлося. З кишені піджака вона дістала обрізки тканини, що лишилася після підшивання штанів, — імовірно, вечірній костюм був новий, коли його вдягали на манекен.

Старлінг ткнула пальцем у горбочок, що напинав штани. Надто твердий навіть для старших класів, подумалося Кларіс. Вона розгорнула

---

⁴⁵ Цитата з фільму «Чарівник Країни Оз» (1939), яку промовляє до свого песика дівчинка Дороті, коли потрапляє до казкової країни.

ширінку й посвітила туди ліхтариком — фалоімітатор з полірованого різьбленого дерева. Та ще й нівроку великий. Старлінг замислилася, чи не пропустила чогось у житті.

Вона обережно повернула склянку й оглянула голову з боків і потилиці, шукаючи рани. Жодних видимих не виявилось. На склі була відтиснута назва фірми з виготовлення лабораторного посуду.

Старлінг знов оглянула голову, і їй спало на думку, що від цього досвіду вона тільки збагатиться.

Вона уважно вдивлялася в це обличчя з язиком, що змінював колір у тому місці, де торкався скла, — це було не так погано, як Мігс, що давися язиком у її снах. Кларіс подумалося, що тепер вона зможе дивитися на що завгодно, якщо це принесе людям користь. Старлінг була молода.

* * *

За десять секунд до того, як телевізійний фургон WPIK пригальмував і зупинився, Джонетта Джонсон надягла сережки, напудрила своє гарне коричневе обличчя та оцінила ситуацію. Їхня знімальна група прослуховувала перемовини копів з округу Балтимор, тому вони прибули до «Спліт-сіті» раніше за патрульні машини.

У світлі фар телевізійного фургона новинарі не побачили нічого, крім Кларіс Старлінг, яка стояла перед складськими дверима зі своїм ліхтариком і маленьким ламінованим посвідченням, поки мокре волосся прилипало до її голови під дрібним дощем.

Джонетта Джонсон завжди вміла розпізнати зелених новобранців. Вона вибралася з фургона, слідом за нею вийшла знімальна група, і вони попрямували до Старлінг. Спалахнуло світло телекамери.

Містер Йоу замалим не осів на дно свого «б'юка», так що в шибку проглядався тільки його капелюх.

— Джонетта Джонсон, новини WPIK, це ви повідомили про ббивство?

Старлінг навряд чи була схожа на представника правоохоронних органів і чудово це усвідомлювала.

— Я федеральний слідчий, а це — місце скоєння злочину. Я маю охороняти його, доки не прийдуть уповноважені з Балтиморського...

Помічник оператора вхопився за складські дверцята і спробував їх підняти.

— Стійте, — сказала Старлінг. — Я до вас звертаюся, сер. Стійте. Відійдіть, будь ласка. Я не жартую. Не ставайте мені на заваді.

Як же вона шкодувала, що не має при собі жетона, уніформи, будь-чого.

— Годі, Гаррі, — сказала репортерка. — Ох, офіцере, ми всіляко хочемо вам допомогти. По правді, знімальна група коштує грошей, і мені просто хотілося дізнатися, чи варто їх тут тримати, поки не прийдуть владні представники. Ви мені не скажете, чи є там труп? Не на

камеру, просто між нами. Скажіть, а ми почекаємо. Ми будемо добре поводитись, обіцяю. То що, згода?

— Я б на вашому місці почекала, — відповіла Старлінг.

— Дякую, ви не пошкодуєте, — сказала Джонетта Джонсон. — Послухайте, в нас є деяка інформація про міні-склади «Спліт-сіті», може, стане вам у пригоді. Ви не присвітите мені в папку? Подивимось, що я зможу для вас знайти.

— Біля воріт щойно пригальмував знімальний фургон WEYE, — оголосив той чоловік, Гаррі.

— Зараз я вам усе знайду, офіцере, ось воно. Близько двох років тому був скандал, коли цю контору звинуватили в транспортуванні й зберіганні, що то було... феєрверків? — Джонетта Джонсон надто часто поглядала за спину Старлінг.

Кларіс озирнулася й побачила, що оператор уже ліг на спину й просунув під двері складу голову та плечі, а помічник сів біля нього навпочіпки й наготувався передати йому міні-камеру.

— Агов! — крикнула Старлінг. Вона впала на коліна на мокру землю поруч із оператором і потягла його за сорочку. — Вам туди не можна. Агов! Я ж вам сказала, що цього не можна робити.

Весь цей час чоловік говорив до неї, м'яко та безупинно:

— Ми нічого не чіпатимемо. Ми професіонали, можете за нас не хвилюватися. Копи все одно нас пропустять. Все гаразд, солоденька.

Від його фамільярного, розслабленого тону Старлінг перемкнуло.

Вона підбігла до домкрата, що підпірав двері з одного боку, та смикнула за важіль. Пронизливо вискнувши, двері опустилися на два дюйми. Вона знову підняла важіль. Тепер двері торкнулися грудей оператора. Проте він не став вилазити, і Кларіс витягла важіль з домкрата й пішла з ним до хвацького репортера. Тепер її сліпило багато телекамер, і в цьому сяйві вона грюкнула важелем об складські двері, просто над оператором. На нього посипалися пил та іржа.

— Годі мене ігнорувати, — сказала вона. — Ви ж мене не слухаетесь, так? Вилазьте звідти. Негайно. Ще мить, і я заарештую вас за протидію працівникові поліції.

— Та не переймайтесь ви так, — сказав помічник. Він торкнувся її рукою.

Старлінг напустилася на нього. Крізь світло телекамер і виття сирен вона чула, як журналісти викрикують запитання.

— Руки геть і відійди вбік, хлопче.

Вона наступила оператору на ногу біля щиколотки й повернулася до помічника, досі тримаючи в руці важіль від домкрата. Вона не замахувалась важелем, але ефект був саме той. Все одно цей телевізійний репортаж не принесе їй честі.

Розділ 9

Аромати відділення для маячних хворих здавалися сильнішими в напівтемряві. Від екрана телевізора, що беззвучно працював у коридорі, тинь Старлінг лягала на ґрати клітки доктора Лектера.

Вона нічого не бачила в мороку, що пролягав за ґратами, але не стала прохати санітара ввімкнути світло з розподільного щита. Тоді світло з'явиться в усьому відділенні, а вона знала, що поліцейські округу Балтимор годинами палили лампи, поки горлали запитання до Лектера. Він відмовився говорити, натомість склав для них оригамі у вигляді курки, яка дзюбає невидиме зерно, якщо її смикати за хвіст угору й униз. Старший слідчий розлючено розчавив курку в попільничці у вестибюлі й жестом припросив Старлінг проходити.

— Докторе Лектер?

Вона чула своє дихання, а ще — дихання в глибині коридору; але з порожньої камери Міггса — ані подиху. Міггсова камера невблаганно спорожняла. Це мовчання було схоже на протяг.

Старлінг знала, що Лектер стежить за нею з темряви. Минуло дві хвилини. Її ноги та спина боліли після змагань зі складськими дверима, а одяг промок. Вона сіла на підлогу просто на своє пальто, підігнувши ноги під себе, на чималій відстані від ґрат, а тоді прибрала з-за коміра вологе скуйовджене волосся, щоб воно не торкалося шиї.

На телевізійному екрані позаду неї змахував руками проповідник.

— Докторе Лектер, нам обом відомо, в чому річ. Вони гадають, що ви говоритимете зі мною.

Мовчання. У глибині коридору хтось просвистів мелодію «Морем до острова Скай»⁴⁶.

За п'ять хвилин вона сказала:

— Дивне було відчуття, коли я туди потрапила. Мені хотілося б якось поговорити про це з вами.

Старлінг сіпнула, коли з камери Лектера вискочила шухляда. У таці для їжі лежав чистий згорнутий рушник. Кларіс не чула, щоб Лектер рухався.

Вона поглянула на рушник і з відчуттям падіння взяла його та просушила волосся.

— Дякую, — сказала вона.

— Чому ви не питаєте мене про Баффало Білла?

Голос Лектера прозвучав поблизу, на одній висоті зі Старлінг. Мабуть, він також сидів на підлозі.

— Вам щось про нього відомо?

— Можливо, якщо я побачу його справу.

— У мене її нема, — відповіла Старлінг.

— І цієї також не буде, коли вони покинуть вами користатися.

— Знаю.

---

⁴⁶ Рядок із шотландської народної пісні «Човен до острова Скай» («The Skye Boat Song»), у якій згадується втеча шотландського повстанця Карла Едварда Стюарта після поразки в битві при Каллодені.

— Ви можете дістати матеріали у справі Баффало Білла. Звіти, фотографії. Мені хотілося б на них поглянути.

Ще б пак, хотілося.

— Докторе Лектер, ви самі це почали. А тепер, будь ласка, розкажіть мені про того чоловіка в «пакарді».

— А ви знайшли цілого чоловіка? Дивно. Я бачив тільки голову. А звідки ж узялася решта, як гадаєте?

— Гарзд. Чия це *голова*?

— А що ви самі можете сказати?

— Поки проведено лише початковий аналіз. Білий чоловік приблизно двадцяти семи років, користувався послугами американських і європейських дантистів.

— Коханець Распейла. Распейла, з його солоденькою флейтою.

— За яких умов... Як він помер?

— Як його умовили на ті умови, офіцере Старлінг?

— Ні, про це я спитаю пізніше.

— Дайте-но я зекономлю вам час. Я цього не робив. Це скоїв Распейл. Распейл любляв моряків. Був один скандинав на ім'я Клаус якийсь там. Распейл так і не назвав його прізвища.

Голос доктора Лектера перемістився нижче. Старлінг подумала, що він, певно, ліг на підлогу.

— Клаус зійшов зі шведського судна в Сан-Дієго. Распейл приїхав туди на літо, викладати в консерваторії. Він геть утратив розум від того молодика. Швед угледів гарну нагоду й піднявся до нього на борт, так би мовити. Вони придбали якийсь недолугий житловий трейлер і пустилися лісом голяка, наче парочка німф. Распейл сказав, що юнак йому зрадив і тому він його задушив.

— Распейл вам сам про це розповів?

— О так, за умови нерозголошення таємниці терапевтичних сесій. Гадаю, він збрехав. Распейл завжди прикрашав правду. Хотів здаватися небезпечним і романтичним. Найімовірніше, швед помер у результаті банального акту еротичної асфіксії. Распейл був надто брезклий і слабкий, щоб його задушити. Ви помітили, що голову Клауса відрізали під самою щелепою? Мабуть, для того, щоб позбутися странгуляційних борозен від повішення.

— Розумію.

— Омріяне щастя Распейла було зруйноване. Він поклав голову Клауса в сумку для боулінгу й повернувся на Схід.

— А що він зробив із рештою?

— Поховав десь у горах.

— Він показував вам голову в машині?

— О так, з плином нашої терапії він відчув, що може повністю довіритись мені. Він часто приходив до Клауса, сидів поруч і роздивлявся з ним валентинки.

— А потім Распейла також... не стало. Чому?

— Чесно кажучи, мені обридло терпіти його скиглення. Це йому на краще, повірте. Терапія все одно зайшла в глухий кут. Гадаю, більшість

психіатрів мають одного-двох пацієнтів, яких би залюбки віддали мені. Проте я ніколи не обговорював цієї теми, і наразі розмова стає нецікавою.

— А ваш бенкет для керівників оркестру?

— Невже з вами не траплялися випадки, коли от-от мають прийти гості, а на магазини нема часу? Треба вдовольнитися тим, що лежить у холодильнику, *Кларіс*. Можна я називатиму вас Кларіс?

— Так. Гадаю, я зватиму вас просто...

— Доктор Лектер, як і належить з огляду на ваш вік і посаду, — відповів він.

— Так.

— То як ви почувалися, коли опинилися в гаражі?

— Побоювалася.

— Чому?

— Через мишей і комах.

— У вас є якийсь прийом, щоб додати собі духу? — спитав доктор Лектер.

— Жоден із відомих мені прийомів не спрацьовує, просто треба зосередитись на тому, чого прагнеш.

— Чи не виринули тоді у вашій пам'яті спогади чи ситуації, навіть попри те, що ви до них не зверталися?

— Можливо. Я про це не думала.

— Щось із вашого дитинства.

— Поживу — побачу.

— Як ви почувалися, коли дістали звістку про мого покійного сусіда, Мігса? Про це ви мене не розпитували.

— Я збиралася.

— Ви *зраділи*, коли дізналися новину?

— Ні.

— Ви *засмутилися*?

— Ні. Це ви його підмовили?

Доктор Лектер тихо розсміявся:

— Ви, офіцере Старлінг, питаєте мене, чи не *навернув* я містера Мігса на скоєння самогубства? Не смішіть мене. Проте в цьому випадку простежується певна приємна симетрія — що він подавився своїм лайливим язиком, ви так не вважаєте?

— Ні.

— Неправда, офіцере Старлінг. Перша брехня, яку ви мені сказали. Оказія *triste*⁴⁷, як сказав би Труман.

— Президент Труман⁴⁸?

— Не зважайте. Як гадаєте, чому я вам допоміг?

---

⁴⁷ Сумний (*isp.*).

⁴⁸ Кларіс каже про 33-го президента США Гаррі С. Трумана (1881—1972); імовірно, доктор Лектер має на увазі американського письменника Трумана Капота (1924—1984), який мав вітчима-кубинця та писав про Іспанію.

— Не знаю.

— Джек Кроуфорд вам симпатизує, так?

— Не знаю.

— Певно, це також неправда. А вам хотілося б йому подобатися? Скажіть, ви відчуваєте бажання догодити йому, вас це хвилює? Ви усвідомлюєте своє бажання догодити йому?

— Всі хочуть подобатися, докторе Лектер.

— Не всі. Гадаєте, Джек Кроуфорд хоче вас у сексуальному плані? Я певен, що йому зараз дуже важко. Гадаєте, він уявляє собі... ситуації, взаємодію... як він трахає вас?

— Ця тема мене не цікавить, докторе Лектер, такі запитання міг поставити хіба що Мігс.

— Більше не поставить.

— Це ви підштовхнули Мігса до ковтання власного язика?

— Ваші запитання часто містять подібні віддієслівні іменники. Вкупі з вашим акцентом відгонить канцелярщиною та нещирістю. Ви вочевидь подобаєтесь Кроуфорду, він вважає вас перспективною. Звісно, ви не залишили без уваги дивний збіг обставин, Кларіс, — вам допомагає Кроуфорд і я також. Кажете, що не знаєте, чому Кроуфорд вам допомагає, — а знаєте, чому так роблю я?

— Ні, розкажіть мені.

— А ви не думаєте, що мені просто подобається дивитися на вас і думати про те, щоб вас з'їсти, про те, якою ви будете на смак?

— Так ось у чому річ?

— Ні. Мені дещо потрібно від Кроуфорда, і я хочу домовитися з ним про обмін. Але він ніколи не прийде сюди, до мене. Він не стане просити моєї допомоги з Баффало Біллом, хоча розуміє, що молоді жінки помиратимуть і надалі.

— Не йму вам віри, докторе Лектер.

— Мені потрібна дуже проста річ, а він може її для мене дістати.

Лектер повільно ввімкнув реостат у камері. Малюнки та книжки зникли. Сидіння на туалеті — також. Чилтон обідрав камеру Лектера, щоб покарати його за Мігса.

— Я провів у цій кімнаті вісім років, Кларіс. Я знаю, що живцем мене ніколи звідси не випустять. Мені потрібен краєвид. Мені потрібне вікно, в якому я бачитиму дерево чи навіть воду.

— А ваш адвокат не подавав петицій...

— Чилтон поставив у коридорі телевізор, налаштований на релігійний канал. Щойно ви підете, санітар увімкне звук, і мій адвокат нічого не може з цим зробити, при тому, як зараз до мене ставляться судді. Мені хотілося б перебувати у федеральній установі та мати доступ до книжок і краєвиду. Я щедро розплачуся за таку можливість. Кроуфорд міг би цього домогтися. Попитайте в нього.

— Я можу передати йому ваші слова.

— Він не зважатиме на них. А Баффало Білл убиватиме ще і ще. Почекайте, поки він почне знімати скальпи, то я подивлюся, якої ви тоді заспіваете. Гм-м-м... Скажу вам одну річ про Баффало Білла, навіть не

зазираючи до його справи, і спливе ще багато років, поки його впіймають, якщо впіймають узагалі, і тоді ви дізнаєтесь, що я був правий і міг вам допомогти. Я міг урятувати життя. Кларіс?

— Так?

— Баффало Білл мешкає у двоповерховому будинку, — промовив доктор Лектер і вимкнув світло.

Більше він ані словом не прохопився.

Розділ 10

Кларіс Старлінг притулилася до стола для гри в креспс, що стояв у казино ФБР, і намагалася приділяти увагу лекції з відмивання грошей у гральному бізнесі. Минуло півтори доби відтоді, як поліцейські округу Балтимор узяли в неї свідчення (з допомогою друкарки, яка курила одну сигарету за іншою, набираючи текст двома пальцями: «Спробуйте прочинити оту квартиру, якщо вам заважає дим») і усунули її від справи, нагадавши, що вбивство не вважається федеральним злочином.

У новинах недільного вечора показували сутичку Старлінг із репортерами, і вона була певна, що на неї чекає великий прочухан. І весь цей час — ані слова від Кроуфорда чи оперативників з Балтимора. У Кларіс складалося враження, що вона відправила рапорт у нікуди.

Казино, у якому перебувала Кларіс, було маленьким — воно працювало у вантажній фурі, поки його не накрили ФБРівці і не встановили в Академії як навчальний засіб. У вузенькій кімнаті скупчилися поліцейські з різних відомств; двоє техаських рейнджерів і детектив зі Скотленд-Ярду запропонували їй присісти, але вона подякувала й відмовилась.

Решта класу Старлінг також перебували в корпусі Академії, далі коридором, і вишукували волосини на автентичному килимі зі «спальні зі злочином сексуального характеру» та вимітали щіточками «пересічний банк», видивляючись відбитки пальців. Старлінг уже стільки годин провела на обшуках і дактилоскопічних експертизах як помічник криміналіста, що її натомість направили на іншу лекцію, яка проходила в рамках курсу для приїжджих правоохоронців.

Кларіс замислилась, чи не було якоїсь іншої причини на те, що її відокремили від класу, — може, вони всіх так ізолюють перед тим, як послати на заїб.

Старлінг сперлася ліктями на «прохідну» лінію⁴⁹ грального стола та спробувала зосередитися на махінаціях в азартних іграх. Але натомість думала про те, як сильно не люблять у ФБР, коли їхні агенти

---

⁴⁹ Pass line — зона для ставок, яка проходить уздовж усього столу для гри в кості.

з'являються на телебаченні, якщо це, звісно, не офіційна прес-конференція.

Доктор Лектер діяв на пресу, наче валеріана на kota, і хтось із балтиморських поліцейських радо повідомив репортерам ім'я Старлінг. Знову й знову вона бачила себе в недільних вечірніх новинах. То була «Старлінг із ФБР» у Балтиморі, яка грюкала важелем від домкрата по складських дверях, поки оператор намагався під них пролізти. То була «федеральний агент Старлінг», яка поверталася до помічника оператора, стискаючи в руці важіль.

На каналі-конкуренті WPIK за браком власного відеоматеріалу оголосили про подання позову за заподіяння фізичної шкоди проти «Старлінг із ФБР» і самого Бюро, оскільки в очі оператору потрапили пил та іржа, коли Старлінг стукала по дверях.

Джонетта Джонсон із WPIK ділилася від узбережжя до узбережжя одкровеннями про те, як Старлінг знайшла ті рештки в гаражі завдяки «надприродному зв'язку з чоловіком, якого поліція нарекла... монстром!» Було очевидно, що WPIK мали в лікарні інформатора.

«НАРЕЧЕНА ФРАНКЕНШТЕЙНА!!» — кричало «Народне базикало» з полиць у супермаркеті.

ФБР відмовилось від офіційних коментарів, але Старлінг була певна, що їх вистачало в самому Бюро.

За сніданком один із її однокласників, молодик, який надто завзято користувався лосьйоном після гоління «Каное», назвав Старлінг Мелвіном Пелвісом — дурний каламбур від імені Мелвіна Пурвіса, першого агента Гувера в тридцятих роках⁵⁰. Після відповіді від Арделії Мешп молодик побілів, як крейда, і більше не торкнувся свого сніданку.

Тепер Старлінг перебувала в химерному стані, коли її ніщо не могло здивувати. Минув день, потім ніч, а вона немов занурилась у пронизливу тишу на дні океану. Вона мала намір захищатися, якщо трапиться така нагода.

Викладач говорив і обертав колесо рулетки, але не випускав із рук кульку. Старлінг дивилася на нього й дедалі більше переконувалася, що він жодного разу в житті не кидав тієї кульки. Тепер він щось казав:

— Кларіс Старлінг.

Чому він каже «Кларіс Старлінг»? *Це ж я.*

— Так, — озвалась вона.

Викладач указав підборіддям на двері позаду неї. Ось воно. Поки Кларіс оберталася поглянути, хто по неї прийшов, її душа сховалась у п'яти. Але виявилось, що то Брігем, інструктор зі стрільби, який зазирає

---

⁵⁰ Джон Едгар Гувер (1895—1972) — директор Федерального бюро розслідувань протягом 1935—1972 рр.; Мелвін Пурвіс (1903—1960) — агент ФБР, який очолював слідство у справі легендарного гангстера Джона Діллінджера; pelvis (англ.) — частина анатомічного таза під назвою «ниркова миска» (а також стегна — Елвіса Преслі називали Elvis Pelvis за грайливі танцювальні рухи).

у кімнату й показував на неї в натовпі. Коли Старлінг його побачила, Брігем поманив її на вихід.

На якусь мить вона вирішила, що її виженуть з Академії, але такого не стали б доручати Брігемові.

— По конях, Старлінг. Де ваше польове спорядження? — сказав він у коридорі.

— У мене в кімнаті... У крилі С.

Старлінг мусила бігти, щоб не відставати від Брігема. Він ніс велику дактилоскопічну валізу з реквізичійної (справжню, а не одну з тих іграшкових, якими вони користувалися на заняттях) і невелику брезентову торбину.

— Сьогодні ви поїдете з Джеком Кроуфордом. Беріть речі для ночівлі. Можливо, ви встигнете повернутись, але беріть.

— Куди?

— Якись мисливці на качок із Західної Вірджинії знайшли в річці Елк тіло, ще завидна. Обставини вказують на Баффало Білла. Зараз справою займається команда місцевого шерифа. Вони там справжні відлюдьки, тому Джек не став чекати, поки вони самі поділяться з нами інформацією, — сказав Брігем і зупинився біля дверей до крила С. — Йому потрібен помічник, який принагідно зможе зняти відбитки пальців у потопельника. Ви ж на дактилоскопії муху з'їли, то впораєтесь із цим, еге ж?

— Еге ж, дайте-но перевірити валізу.

Брігем відчинив валізу й тримав її, поки Старлінг висувала шухлядки. Тоненькі голки для ін'єкцій та пробірки були на місці, але бракувало фотоапарата.

— Мені потрібен поляроїд CU-5 з масштабом один до одного, а також касети та батарейки.

— З реквізичійної? Домовились.

Він передав їй брезентову торбинку, і, відчувши її вагу, Кларіс збагнула, чому по неї послали саме Брігема.

— Вам іще не видавали службову зброю, так?

— Не видавали.

— Вам знадобиться повний комплект. Ось наплічна кобура, яку ви носите на стрільбищі. Револьвер мій власний. Такий самий «сміт» із корпусом «К»⁵¹, до якого ви привчені, але ударно-спусковий механізм послаблений. Постріляйте без набоїв у себе в кімнаті, як знайдете ввечері час. Рівно за десять хвилин я чекатиму на вас за крилом С — в автомобілі й з фотоапаратом. І ще — в «Синьому каное» нема галльона. Тому раджу вам сходити в туалет, поки є час. Хутенько, Старлінг.

Вона хотіла поставити йому запитання, але Брігем уже пішов.

---

⁵¹ K-frame — маркування різних моделей револьверів «Smith & Wesson» середнього розміру і тривкості корпусу.

Це *напевне* Баффало Білл, якщо Кроуфорд сам туди їде. І що то, в біса, за «Синє каное»? Але коли збираєшся, треба думати тільки про збори. Старлінг зібралася вміло та швидко.

— Як...

— Нормально, — перебив її Брігем, коли вона сіла в машину. — На спині куртки видно невеличкі вм'ятини від чиїхось сідниць, якщо присідуватись, але наразі згодиться.

Під блейзером вона мала короткоствольний револьвер, який лежав у кобури «пенкейк»⁵² під пахвою, а з другого боку до пояса було почеплено швидкозарядну обойму.

Брігем прямував до аеродрому Куантіко на найвищій допустимій швидкості. Він прокашлявся:

— На польовому завданні добре те, Старлінг, що там нема ніякої політики.

— Невже?

— Ви правильно робили, коли захищали той гараж у Балтиморі. Непокоїтесь про телебачення?

— А варто?

— Ця розмова залишиться між нами, так?

— Так.

Брігем відсалютував у відповідь морпіху, який керував рухом транспорту.

— Узявши вас сьогодні з собою, Джек виказує вам довіру, це всім ясно, — сказав він. — Якщо, наприклад, у Відділі професійної відповідальності йому спробують утерти носа вашою справою, тямите, про що я?

— Гм-м.

— Кроуфорд не стане прогинатися. Він уже пояснив де слід, що ви мали захищати місце скоєння злочину. Він відпустив вас туди голіруч — тобто без жодних ознак представника правоохоронних органів, про це він теж казав. Та й копи в Балтиморі не одразу зреагували на виклик. Окрім того, зараз Кроуфорду потрібен помічник і в нього немає зайвої години, щоб чекати на Джиммі Прайса, який направить йому когось із лабораторії. Тому хто, як не ви, Старлінг. А потопельник — справа не з приємних. Це не покарання, але якщо знадобиться, то можна буде показати це завдання саме в такому світлі. Розумієте, Кроуфорд дуже кмітливий, але він не любить нічого пояснювати, тому я завів цю розмову... Якщо ви працюєте з Кроуфордом, маєте знати, що в нього відбувається. А ви знаєте?

— Ні, нічого не знаю.

---

⁵² Рапсаке (досл. з *англ.* «млинець») — різновид пласкої кобури, яку зручно носити під одягом.

— У нього й без Баффало Білла вистачає клопоту. Його дружина Белла дуже хвора. Вона... безнадійна. Він привіз її додому. Якби не Баффало Білл, Кроуфорд давно б узяв відпустку з догляду за хворим.

— Я цього не знала.

— Про це не говорять. Не співчуйте йому, не кажіть нічого, бо все одно марно... вони вдвох прожили гарне життя.

— Дякую, що сказали.

Коли вони під'їжджали до аеродрому, Брігем трохи пожвавішав.

— Я наготував кілька важливих промов під кінець стрілецького курсу, Старлінг, спробуйте їх не пропустити.

Він поїхав наспростець між ангарами.

— Не пропущу.

— Послухайте, я вчу вас таких речей, які, найпевніше, вам робити не доведеться. Сподіваюся, не доведеться. Але у вас є неабиякий хист, Старлінг. Якщо треба буде стріляти, ви впораєтесь. Робіть вправи.

— Гаразд.

— І ніколи не кладіть його в сумочку.

— Гаразд.

— Діставайте його по кілька разів щоночі. Тримайте під рукою.

— Згода.

На руліжній смузі аеродрому Куантіко стояв двомоторний ветеран «бічкрафт» із увімкненими сигнальними вогнями та прочиненими дверцятами. Один із пропелерів обертався й шарпав траву біля злітної смуги.

— Тільки не кажіть, що це «Синє каное», — вихопилось у Старлінг.

— Ага.

— Воно маленьке й старе.

— Старе — це *точно*, — весело погодився Брігем. — Управління боротьби з наркотиками натрапило на нього у Флориді ще давно, коли він упав в окрузі Ілейдс. Проте зараз він цілком справний. Сподіваюсь, Грем і Рудман⁵³ не дізнаються, що ми його взяли, — бо ми мали їхати автобусом.

Він зупинив машину біля літака й дістав із заднього сидіння багаж Старлінг. Попри невелике сум'яття він примудрився передати їй речі та потиснути руку. А потім, навіть сам того не очікуючи, Брігем промовив:

— Бережи вас Бог, Старлінг.

З вуст морпіха ці слова прозвучали дивно. Він не міг збагнути, звідки вони виринули, і відчув, як щоки запекло.

— Дуже... дякую, містере Брігем.

Кроуфорд сидів поруч із пілотом, без пальта, в сонцезахисних окулярах. Він озирнувся до Старлінг, коли почув, як пілот захрюпнув двері.

---

⁵³ Мається на увазі закон про обмеження бюджетних витрат Гремма—Рудмана—Голлінгса.

Кларіс не бачила його очей крізь темні скельця, і він здався їй незнайомцем. Кроуфорд був блідий і напружений, наче коріння, яке видирає з землі бульдозер.

— Сідайте на лаву й читайте, — сказав він.

На сидінні позаду нього лежала товста папка. На обкладинці було написано «БАФФАЛО БІЛЛ». Старлінг міцно притисла її до грудей, коли «Сине каное» заревло, смикнулось і покотилося злітною смугою.

Розділ 11

Край злітної смуги став нечітким і провалився вниз. Маленький літак звернув з повітряної траси аеродрому, і на сході, за Чесапікською затокою, блимнули промені ранкового сонця.

Кларіс Старлінг побачила внизу Академію, а в сусідстві — Куантікську базу морської піхоти. Мініатюрні силуети морпіхів бігли й дерлися смугою перешкод.

Ось який вигляд воно мало згори.

Одного разу після нічних занять зі стрільби вона йшла темною, безлюдною Алеєю Гогана, йшла і думала про своє, коли почула над головою ревіння літаків, а потім у цій новій тиші над нею в небі зазвучали голоси — то десантники практикували нічну висадку й перегукувалися між собою, спускаючись крізь морок на землю. І тоді Кларіс замислилась, як вони почувалися, коли чекали на спалах сигнальної лампи над дверима літака, коли провалювалися в суцільну темряву.

Може, саме так і почувалися.

Вона розгорнула папку.

Їм було відомо про п'ять убивств, які скоїв той Білл. Щонайменше п'ять, а можливо, й більше випадків протягом останніх десяти місяців, коли він викрадав жінку, вбивав її та знімав шкіру. (Старлінг пробігла очима звіт патологоанатома, знайшла результати гістамінової проби⁵⁴ й пересвідчилася, що він спочатку їх убивав, а вже потім робив усе інше.)

Покінчивши з тілом, він скидав його в пливучу воду. Усі тіла було знайдено в різних річках, униз течією від якогось перехрестя міжштатних трас, і всі — в різних штатах. Очевидно, що Баффало Білл багато подорожував. Оце тільки й було відомо про нього, та ще хіба те, що він мав принаймні один револьвер. Шість ліворуких нарізів — можливо, «кольт» або якась репліка. Борозни на знайдених кулях свідчили про те, що він стріляв патронами «38-й спеціальний» з довгими гільзами 357⁵⁵.

---

⁵⁴ Рівень вільного серотоніну та гістаміну в пошкоджених ділянках шкіри дає змогу визначити, чи було завдане ушкодження за життя, чи після смерті.

⁵⁵ Патрон .38 Special, розроблений компанією «Smith & Wesson», стандартний набій для револьверів поліції США у 1920—1990-х роках.

Після річок не лишалося відбитків пальців, жодних трасологічних доказів, як-от волосся чи волокнини.

Найвірогідніше, він був білим чоловіком: білим, оскільки серійні вбивці зазвичай обирають жертв своєї етнічної групи — а всі вони були білими; чоловік, тому що серійні вбивці жіночої статі наразі майже не відомі. Парочка міських оглядачів знайшли рядок із моторошного віршика е. е. каммінгза⁵⁶ під назвою «Баффало Білл»: *...то як тобі твій синьоокий хлопчик, пані Смерть.*

Хтось, мабуть, Кроуфорд, приклеїв цитату з внутрішнього боку обкладинки.

Не існувало чіткого зв'язку між місцями, де Білл викрадав молодих жінок і де він потім скидав тіла.

З тих випадків, коли трупи знаходили так скоро, що була можливість визначити час смерті, поліція дізналася про ще одну особливість убивці. Білл тримав викрадених у полоні живими, недовго. Жертви помирали за тиждень або десять днів після викрадення. З цього випливало, що в Білла мало бути місце, де він їх тримав, таке, де він мав змогу працювати на самоті. А отже, він не був волоцюгою. Радше скидався на павука-землекопа. З норами-пастками. Десь там.

Саме це найбільше лякало громадськість — що він утримує дівчат тиждень і навіть більше, знаючи, що зрештою їх уб'є.

Двох повішено, трьох застрелено. Жодних слідів насильства чи побиття до смерті; у висновках медекспертів не містилося записів про «особливі спотворення» в ділянці геніталій, хоча патологоанатом зазначив, що якби стан тіл був хоч трохи гірший, то помітити такі ознаки було б уже просто неможливо.

Усі були знайдені голими. У двох випадках при дорозі біля будинків, де жили жертви, виявили верхній жіночий одяг, розрізаний на спині, наче костюми для покійників.

Старлінг здужала передивитися всі фотографії. Найгірші мертві — це утопленики, суто фізично. А також усі вони викликають нестримне співчуття, як це часто трапляється з убитими, яких знаходять просто неба. Насильство, якого зазнала жертва, незахищеність перед силами природи та очима незнайомців — усе це спричиняє злість, якщо в тебе є можливість злоститися на роботі.

Часто, коли вбивства трапляються вдома, свідки ганебних звичок жертви та її власні жертви (жінки й чоловіки, яких били, діти, з яких знущалися) гуртуються й перешіптуються, що покійник сам накликав таку долю, і в більшості випадків це правда.

Але до такого ніхто не був готовий. Тут у жінок навіть шкіри не було. Вони лежали на брудних берегах між викинутих пляшок з-під мастила та обгорток від сандвічів — поміж свідків нашого з вами зубожіння. У

---

⁵⁶ Едвард Естлін Каммінгз (1894—1962) — американський публіцист, драматург, художник і поет-експериментатор, часто підписувався з малої літери.

жертв, яких знайшли в холодну погоду, обличчя здебільшого збереглися. Старлінг довелося нагадати собі, що вони шкірили зуби не через біль, якого зазнали, а внаслідок харчування черепах і риб, які створили такий вираз обличчя. Білл знімав шкіру з тулуба, майже не чіпаючи її на кінцівках.

Старлінг подумала, що на ті фотографії було б не так важко дивитися, якби в кабіні літака не стояла така задуха, і якби той клятий літак не нахилився під таким моторошним кутом, бо ж у нього один пропелер забирає повітря краще за другий, і якби це трикляте сонце не посилало кризь подряпане скло такі сліпучі промені, що голова починає боліти.

Його можна впіймати. Старлінг учепилася за цю думку, аби висидіти в цій неймовірно маленькій кабіні, тримаючи на колінах оберемок жахливої інформації. Вона могла б допомогти зупинити його раз і назавжди. А тоді вони змогли б покласти цю гладеньку, трохи замазану папку в шухляду й замкнути її на ключ.

Вона дивилася Кроуфорду в потилицю. Якщо Кларіс заповзлася спинити Баффало Білла, то кращої команди годі шукати. Кроуфорд був організатором успішних пошуків трьох серійних убивць. Але не без втрат. Вілл Грем, найкращий слідовик, який коли-небудь був у зграї Кроуфорда, вважався легендою в Академії; а ще він був п'яничкою, який жив у Флориді, й мав таке обличчя, що, як казали, дивитися неможливо.

Мабуть, Кроуфорд потилицею відчув, що вона на нього дивиться. Він підвівся з сидіння. Пілот торкнувся штурвала, коли Кроуфорд переліз назад до Старлінг і застібнув паски на лаві поруч із нею. Тоді він зняв сонцезахисні окуляри та надягнув свої двофокусні, і Кларіс знову відчула, що знайома з цим чоловіком.

Коли він поглянув спочатку на неї, потім у папку, а потім знов на неї, його обличчям промайнула якась тінь, але швидко зникла. Якби Кроуфорд зробив жвавішу гримасу, то вона означала б жаль.

— Мені жарко, а вам жарко? — спитав він. — Боббі, тут до біса спекотно, — гукнув він пілотові. Боббі щось налаштував, і війнуло холодне повітря. У вологій атмосфері кабіни утворилося кілька сніжинок, і вони опустилися на волосся Старлінг.

Джек Кроуфорд вийшов на полювання, і його очі сяяли, наче яскравий зимовий день.

Він розгорнув папку на карті центру і сходу Сполучених Штатів. На ній були позначені місця, де знайшли тіла, — візерунок із розкиданих крапок, такий же недоладний і мовчазний, як Оріон.

Кроуфорд дістав із кишені ручку й поставив нову крапку — місце їхнього призначення.

— Річка Елк, приблизно за шість миль на південь від федеральної траси 79, — сказав він. — Цього разу нам пощастило. Тіло заплуталося в переметі — в мотузці з гачками, що її ставлять поперек річки. Поліція гадає, що дівчина пробула у воді не дуже довго. Її привезли до Поттера, в окружний центр. Мені якнайшвидше потрібно дізнатися, хто вона така, аби почати шукати свідків викрадення. Щойно отримаємо відбитки,

надішлемо їх наземною лінією. — Кроуфорд підвів голову й подивився на Старлінг крізь нижні скельця. — Джиммі Прайс сказав, що ви впораєтеся з утоплеником.

— Власне, я ніколи не мала справу з цілим утоплеником, — відповіла Старлінг. — Я знімала відбитки пальців з рук, які містер Прайс щодня отримував поштою. Хоча більшість із них були утоплениками.

Люди, які ніколи не працювали під керівництвом Джиммі Прайса, вважали його за милого буркуна. Але насправді, як і більшість буркунів, він був злим стариганем. Джиммі Прайс завідує прихованими відбитками у Вашингтонській лабораторії. Старлінг проходила в нього стажування як експерт-криміналіст.

— Старий Джиммі, — приязно сказав Кроуфорд. — Як вони називають ту роботу...

— Посада називається «нищий лаборант», або ж дехто полюбляє кличку «Ігор»⁵⁷ — так надруковано на гумовому фартуху, який мені видали.

— Точно.

— Радять уявити, що ти ріжеш жабу.

— Зрозуміло...

— А потім тобі приносять пакунок із UPS⁵⁸. І всі збігаються подивитися, навіть уривають перерву на каву, і сподіваються, що ти блювонеш. Я дуже добре знімаю відбитки з утоплеників. Власне...

— Гаразд, а тепер погляньте сюди. Першу відому нам жертву було знайдено в річці Блеквотер у Міссурі, неподалік Лоун-Джека, минулого червня. Дівчина на прізвище Біммел, про її зникнення повідомили в Бельведері, штат Огайо, 15 квітня, тобто за два місяці до того. Багато ми не виявили — ще три місяці пішло тільки на те, щоб її ідентифікувати. Наступну він схопив у Чикаго на третьому тижні квітня. Її знайшли в річці Вобаш, у передмісті Лафаста, штат Індіана, усього за десять днів після зникнення, тож ми змогли визначити, що з нею сталося. Наступна жертва — біла жінка, трохи за двадцять, яку скинули в Роллінг-Форк поблизу траси I-65, дець за тридцять вісім миль на південь від Луїсвілля, штат Кентуккі. Її так і не вдалось ідентифікувати. А ще Варнерова жінка, викрадена в Евансвілі, штат Індіана, а викинута в Ембаррасі, поблизу Міжштатної траси 70 у Східному Іллінойсі.

— Потім він перемістився на південь, — продовжував Кроуфорд, — і скинув одне тіло в Конасагуа під Дамаском, штат Джорджія... ось її фото з випускного. Йому диявольськи щастить — жодна людина ще не бачила,

---

⁵⁷ Кличка архетипового помічника готичних злодіїв, наприклад графа Дракули чи Віктора Франкенштейна.

⁵⁸ «United Parcel Service» — американська компанія, що спеціалізується на експрес-доставці й логістиці.

як він викрадає дівчат. Окрім того, що він залишає трупи біля міжштатних трас, ніякої послідовності в його діях не знайдено.

— А якщо відстежити його шлях від місць, де він скидав тіла, за найбільш щільними автомобільними потоками, щось збігається?

— Ні.

— А якщо ми... *постановимо собі*... що він скидає тіло і викрадає нову дівчину протягом однієї поїздки? — спитала Старлінг, обережно уникаючи забороненого слова «припускати». — Спочатку він має позбутися тіла, так, на випадок, якщо його ввіймають на викраденні? Якщо він попадеться на викраденні, то зможе обставити все як напад, випросити собі помилування, а справу надішлють до архіву — якщо в багажнику не буде трупа. То чому б не провести вектори назад, від одного місця, де знайшли тіло, до попереднього? Та ви вже проводили.

— Гарна ідея, але він і це передбачив. Якщо він *дійсно* робить обидві справи за одним разом, то їздить зигзагами. Ми запустили комп'ютерну симуляцію, спочатку прив'язавши його до трас західного напрямку, потім до східного, потім спробували різні комбінації всіх можливих даних, що їх ми отримали з місць, де дівчат викрадали й викидали. Вводимо інформацію в комп'ютер, а з нього дим шугає. Він мешкає на Сході, каже машина. Він не залежить від місячного циклу, каже вона. Жодних збігів у датах, коли в містах відбувалися громадські заходи. Казна-що. Ні, він чекав на нас, Старлінг.

— Гадаєте, він надто обережний як на суїцидника?

Кроуфорд кивнув:

— Певно, що надто обережний. Тепер він знайшов для себе стосунки, значущу взаємодію, і йому кортить постійно цим займатися. Я на суїцид не сподіваюся.

Кроуфорд передав пілотові склянку води з термоса. Ще одну він дав Старлінг, а собі намішав алказельцер.

Шлунок Кларіс стрибнув угору, коли літак почав знижуватися.

— Кілька моментів, Старлінг. Я чекаю від вас першокласної криміналістичної експертизи, але й не тільки. Ви неговірка, і це нічого, я теж. Але не подумайте, що вам конче треба дошкукуватися доказів, перш ніж щось мені зауважити. Дурних запитань не існує. Ви бачитимете речі, які не побачу я, і я хочу про них знати. Може, у вас талант. Отак несподівано трапилась нагода перевірити, на що ви здатні.

Шлунок Старлінг підстрибував, обличчя зберігало зацікавлений вираз, а вона слухала й думала про те, як давно Кроуфорд вирішив залучити її до цієї справи, як довго він чекав, щоб вона спрагла до цього шансу. Він був лідером і за властивістю лідерів торочив щирю й відверту маячню, це точно.

— Отак думаєш про нього, дивишся, де він бував, і починаєш потроху його відчувати, — говорив Кроуфорд. — Він навіть не весь час викликає відразу, хоча в це важко повірити. А тоді, якщо пощастить, серед усіх тих надбаних знань тебе щось дзьобає, намагається повернути увагу. Завжди кажіть мені, Старлінг, коли вас щось дзьобне. Затямте, справа й так надто заплутана, щоб її ще плутали слідчі. Не

дозвольте зграї копів збити вас із пантелику. Живіть тим, що бачите. Слухайте тільки себе. Відокремте злочин від того, що відбувається навколо. Не намагайтеся вишукати в цьому хлопцеві якусь послідовність чи симетрію. Дослухайтеся, і хай він сам усе розповість. І ще одне: слідство нагадує зоопарк. Ним займається багато юрисдикцій, і кількома завідують невдахи. А нам треба знайти з ними спільну мову, аби вони не тримали на нас зуб. Ми вирушаємо в Поттер, Західна Вірджинія. Про людей, до яких їдемо, мені нічого не відомо. Вони можуть виявитися гарними хлопцями або ж вирішити, що ми шукаємо легкої наживи.

Пілот прибрав із вуха навушник і кинув через плече:

— Майже на місці, Джеку. Ти там лишаєшся?

— Ага, — мовив Кроуфорд. — Школа скінчилася, Старлінг.

Розділ 12

Ось і Поттерське похоронне бюро, найбільший білий каркасний будинок на Поттер-стріт у Поттері, Західна Вірджинія, яке також виконує функції моргу округу Ранкін⁵⁹. За медексперта править сімейний лікар на прізвище Ейкін. Якщо йому не вдається встановити причину смерті, тіло передають у Клакстонський регіональний медичний центр, що в сусідньому окрузі, де вони мають професійного патологоанатома.

Від аеродрому до Поттера Кларіс Старлінг їхала на задньому сидінні патрульної машини, і їй довелося нахилитися впритул до переділки для затриманих, щоб почути, як помічник шерифа пояснював усі ці речі Джеку Кроуфорду.

У похоронній залі незабаром мала розпочатися поминальна служба. Скорботні друзі та родичі, вдягнені в своє найкраще недільне сільське вбрання, шикувалися на доріжці між перерослими кущами самшиту й гуртувалися на сходинках, чекаючи, поки їх впустять усередину. Свіжопофарбований будинок і сходинки хилилися врізнобіч одне від одного.

На приватному паркінгу за будинком, де чекали катафалки, під голим берестом стояли двоє молодих помічників шерифа, один старий і ще двоє гвардійців. Було не дуже холодно, їхне дихання не парувало.

Старлінг поглянула на цих чоловіків, коли патрульна машина завертала на паркінг, і одразу все про них дізналася. Вона знала, що вони живуть у будинках, де замість шаф шифоньєри, і їй було чудово відомо, що в тих шифоньєрах зберігається. Вона знала, що ці чоловіки мають родичів, які складають одяг у чохли й вішають на стіни житлових трейлерів. Вона знала, що старий помічник шерифа

---

⁵⁹ Місто Поттер і округ Ранкін у штаті Західна Вірджинія є вигаданими (проте в рідному штаті Томаса Гарріса, Міссісіпі, існує округ з такою назвою).

народився в будинку, де колонка для води стояла просто на ганку, і що навесні він босоніж ішов брудною дорогою до шкільного автобуса, почепивши взуття на шию за шнурівки — так само як робив її батько. Вона знала, що вони носили до школи ланч у паперових торбинках з масними плямами, бо ж їх багато разів використовували, і що після ланчу вони згортали ті торбинки та засовували в задні кишені джинсів.

Старлінг замислилася, що про них відомо Кроуфорду.

Зсередини задніх дверей патрульної машини не було ручок, як це з'ясувала Старлінг, коли водій та Кроуфорд вибралися з автомобіля й попрямували до похоронного бюро. Їй довелося молотити по склу, поки її не помітив один із помічників, який стояв під деревом, і тільки тоді почервонілий водій повернувся та випустив її.

Помічники краєм ока спостерігали за Старлінг, яка проходила повз них. Один промовив:

— Мем.

Вона кивнула, пустила усмішку тактовної, малої потужності та приєдналася до Кроуфорда на задньому ганку бюро.

Коли вона відійшла на достатню відстань, один із молодших помічників, шойно одружений, почухав підборіддя й мовив:

— Вона й уполовину не така гарна, як собі думає.

— Ну, якщо вона думає, що має *достобіса гарний вигляд*, то я й сам з нею погоджуся, — сказав інший молодий помічник. — Я б її одягнув, як протигаз п'ятої марки⁶⁰.

— А я б радше з'їв кавунчика, тільки холодненького, — промовив старший помічник, наче сам до себе.

Кроуфорд уже розмовляв зі старшим помічником, маленьким струнким чоловіком в окулярах зі сталевією оправою та черевиках з еластичними латками по боках, які у взуттєвих каталогах називаються «Ромео».

З чорного ходу вони пройшли в темний коридор, де гудів автомат кока-коли, а до стіни тулилися дивні, не пов'язані між собою предмети: ножна швацька машинка, триколісний велосипед, рулон штучного газону, смугастий брезентовий тент, обгорнутий на кінцях. На стіні висіла сепія зі святою Цецилією⁶¹ за піаніно. Навколо голови в неї були заплетені коси, а на клавіші просто нізвідки сипалися троянди.

— Дуже вам вдячний, шерифе⁶², що ви нас так швидко сповістили, — сказав Кроуфорд.

Але головний помічник на це не купився.

---

⁶⁰ «Mark V» — протигаз, розроблений для морської піхоти США, використовувався протягом 1960-х і 1970-х років (тобто і протягом В'єтнамської війни).

⁶¹ Свята Цецилія — католицька покровителька музикантів і сліпих.

⁶² Загальне звертання до всіх представників офісу окружного шерифа.

— То вам зателефонували з офісу окружного прокурора, — відказав він. — Я знаю, що шериф вам не телефонував, бо сам шериф Перкінз наразі подорожує Гаваями з місис Перкінз. Сьогодні о восьмій я говорив із ним по міжміському, о третій ночі за гавайським часом. Він зв'яжеться зі мною трохи згодом, але сказав, що завдання номер один — це з'ясувати, чи то не одна з наших місцевих дівчат. Бо може бути, що нам просто підкинули тіло з іншого штату. Тому треба пересвідчитися, перш ніж переходити до інших справ. Бо нам сюди тягнуть трупи аж із Фенікса, штат Алабама.

— І саме з цим ми можемо вам допомогти, шерифе. Якщо...

— Я розмовляв телефоном із польовим командиром Гвардії штату в Чарльстоні. Він пришле офіцерів зі слідчого відділу. Вони й нададуть нам усю необхідну допомогу.

Коридор повнився помічниками шерифа та гвардійцями, тож у головного помічника з'явилося забагато слухачів.

— Ми приділимо вам час, щойно знайдеться можливість, — продовжував він, — і радо будемо співпрацювати з вами й допомагати, як тільки зможемо, але зараз...

— Шерифе, подібні злочини сексуального характеру мають певні аспекти, які я радше переказав би вам наодинці, між нами чоловіками, розумієте? — сказав Кроуфорд, легким порухом голови відзначаючи присутність Старлінг.

Він поманив маленького чоловіка з коридору в якийсь захарашений кабінет і зачинив за собою двері. Старлінг лишалося тільки приховувати образи від зграї помічників. Міцно зчепивши зуби, вона поглядала на святу Цецилію та всміхалася їй у відповідь тою ж неземною усмішкою, прислухаючись до розмови за дверима. Вона розчула гучні голоси та уривки телефонної розмови. Чоловіки повернулися в коридор менш ніж за чотири хвилини. Губи головного помічника були щільно стиснуті:

— Оскаре, піди до головного входу й поклич лікаря Ейкіна. Він начебто має бути присутнім під час тих церемоній, але я не думаю, що вони вже розпочали. Скажи йому, що Клакстон на дроті.

Медексперт, лікар Ейкін, пройшов до маленького кабінету й поставив ногу на стілець, постукуючи по зубах віялом із Добрим Пастирем⁶³, поки проводив по телефону невеличку консультацію з патологоанатомом із Клакстона. Він на все погодився.

Отож, у кімнаті для бальзамування зі столістими трояндами на шпалерах і запліснявілим розписом під високою стелею, у білому каркасному будинку, звичному та зрозумілому для Кларіс Старлінг, вона вперше зіткнулася з прямими доказами злочинів Баффало Білла.

---

⁶³ Американські бюро ритуальних послуг часто роздають клієнтам маленькі віяла з зображенням біблійних сцен, як візитки; Добрий Пастир, тобто Ісус Христос, пасе ягнят і сам є Ягням Божим.

Єдиним сучасним предметом у кімнаті був ретельно застібнутий зелений мішок для трупів. Він лежав на старомодному керамічному столі для бальзамування і безліч разів відбивався у скляних дверцятах шаф, де зберігалися троакари⁶⁴ й пакунки розчину «Кам'яні нутроші»⁶⁵.

Кроуфорд пішов до машини по дактилоскопічний передавач, а Старлінг розпакувала обладнання на зливній полиці великої подвійної раковини під стіною.

У кімнаті було забагато людей. Кілька молодших помічників, головний помічник шерифа, усі вони зайшли за Старлінг і не виявляли жодного наміру звільнити приміщення. Це було неправильно. *Чому Кроуфорд не прийшов і сам їх не позбувся?*

Шпалери понапиналися від протягу, а потім здулися, коли лікар увімкнув великий запарований вентилятор.

Стоячи перед раковиною, Кларіс Старлінг шукала для себе приклад мужності — більш дієвий та влучний, ніж будь-який морпіх, який стрибає з парашутом. І до неї прийшов образ і допоміг їй, але й пронизав болем.

Мати стоїть біля раковини, змиває кров із батькового капелюха, поливає холодною водою капелюх і каже: «З нами все буде гаразд, Кларіс. Скажи братам і сестрі, щоб мили руки й спускалися до столу. Треба поговорити, а потім будемо збирати вечерю».

Старлінг зняла шарф і обв'язала ним голову на кшталт гірської повитухи. Вона дістала зі своєї валізи пару хірургічних рукавичок. Коли вона вперше за весь час перебування в Поттері подала голос, у ньому чулося більше гортанної говірки, ніж зазвичай, а його сила привернула увагу Кроуфорда, і він підійшов до дверей послухати.

— Джентльмени! Джентльмени! Офіцери та джентльмени! Послухайте мене хвилику. Прошу. Дозвольте, я сама про неї подбаю, — казала вона, натягаючи перед ними гумові рукавички. — Нам треба дещо для неї зробити. Ви привезли її здалеку, і я певна, що її рідні подякували б вам, якби могли. А тепер, прошу, вийдіть і дозвольте мені про неї подбати.

Кроуфорд побачив, що чоловіки раптом замовкли, сповнилися поваги та почали підштовхувати один одного до виходу, шепочучи: «Ходімо, Джессе. Вийдемо надвір». Кроуфорд помітив, як змінилася атмосфера в присутності мертвого тіла: хоч би де жила жертва, хоч би कि вона була, річка занесла її в сільську місцевість, і, поки вона безпорадно лежала в цій кімнаті сільського похоронного бюро, Кларіс Старлінг мала з нею особливий зв'язок. Кроуфорд бачив, що в цих місцях Старлінг вважалася спадкоємицею старих мудрих жінок, знахарок,

---

⁶⁴ Троакар — медичний інструмент для проколювання стінки черевної або грудної порожнини та видалення рідини.

⁶⁵ Вигадана марка препарату; реальні аналоги вводяться в тіло під час розтину й перешкоджають утворенню та вивільненню газів (нутроші при цьому «кам'яніють»).

міцних селянок, які завжди допомагали та оберігали, а коли варта завершувалася, то мили й одягали сільських покійників.

В одній кімнаті з жертвою лишилися тільки Кроуфорд, Старлінг і лікар. Лікар Ейкін і Старлінг дивилися одне на одного з солідарністю. Обоє вони були дивним чином задоволені, дивним чином знічені.

Кроуфорд дістав із кишені баночку ментолової мазі «Вікс» та пустив її колом. Старлінг дивилася, що вони стануть із нею робити, а коли Кроуфорд і лікар змастили верхню губу під носом, то зробила так само.

Повернувшись обличчям до стіни, Кларіс видала фотоапарати з сумки для обладнання, що стояла на зливній полиці. За її спиною пролунав звук, із яким собачка ковзнула застібкою на мішку.

Старлінг кліпнула на столісті троянди на шпалерах, вдихнула й випустила повітря. Вона обернулася та подивилася на тіло, що лежало на столі.

— Вони мали вдягти їй на руки паперові мішечки, — сказала вона. — Я їх загорну, коли ми закінчимо.

Перевішивши автоматичний фотоапарат на ручний режим, щоб виставити експозицію, Старлінг старанно сфотографувала тіло.

Жертвою виявилась жінка з широкими стегнами, шістдесят сім дюймів⁶⁶ на зріст, згідно з рулеткою Старлінг. Річка вилушила до сірого кольору місця, де бракувало шкіри, але вода була холодною і дівчина явно пролежала в ній не довше ніж кілька днів. Шкіру було знято починаючи з того місця, де закінчувалися груди, і до колін, тобто з ділянки, яка в тореадорів прикривається бриджами й поясом.

Груди були маленькі, а між ними, над грудиною, зяяла очевидна причина смерті — рвана зірчаста рана діаметром із ширину долоні.

Голова була оббілована до черепа — розріз починався одразу над бровами й тягся далі, від вух до потилиці.

— Доктор Лектер казав, що він почне знімати скальпи, — сказала Старлінг.

Кроуфорд стояв, склавши руки на грудях, поки вона робила знімки.

— Захопіть поляроїдом її вуха, — ось і все, що він сказав.

Кроуфорд хіба що стиснув губи, поки обходив тіло колом. Старлінг стягла рукавичку, щоб провести пальцем по одній із литок. Шмат перемету й потрійні гачки, які обплутали та зупинили її тіло в річковому потоці, і досі чіплялися за ногу нижче від коліна.

— Що ви бачите, Старлінг?

— Ну, вона не місцева — у неї тричі проколоте вуха, а на нігтях лак із блискітками. Як на мене, вона з міста. Таке волосся на ногах з'являється тижні за два, десь так. Бачите, яке м'яке відросло. Мабуть, вона депілювала ноги воском. І під пахвами теж. Дивіться, як вона вибілювала волосся над верхньою губою. Вона старанно доглядала за собою, але певний час не мала такої можливості.

— Як щодо поранення?

---

⁶⁶ ≈ 1,7 м.

— Не знаю, — відповіла Старлінг. — Я сказала б, що це вихідне вогнепальне поранення, тільки тут, угорі, є щось схоже на поясок зсадніння⁶⁷ та відбиток від дула.

— Добре, Старлінг. Це контактне вхідне поранення над грудиною. Вибухові гази розширюються між кістками й шкірою та розривають її, утворюючи зірчастий отвір.

По іншій бік стіни засопіли органні труби, коли перед похоронним бюро розпочалася траурна процесія.

— Насильницька смерть, — вставив лікар Ейкін і закивав. — Мені треба потрапити туди, хоч на якусь частину служби. Родини завжди сподіваються, що я проведжатиму їх в останню путь. Вам на допомогу прийде Ламар, щойно він закінчить грати музичне приношення⁶⁸. Повірю вам на слово, що ви збережете всі докази для патологоанатома з Клакстона, містере Кроуфорд.

— У неї злаmano два нігті на лівій руці, — сказала Старлінг, коли лікар пішов. — Вони загнулися назад від одного швидкого поруху, а під іншими, здається, набилося бруду або якихось твердих крихт. Вважатимемо за речовий доказ?

— Візьміть зразки бруду та кілька лусочок лаку, — відповів Кроуфорд. — Ми їх повідомимо, коли отримаємо результати.

Ламар, сухорлявий асистент похоронного бюро з рум'яною плямою посеред обличчя, що розквітла від віскі, увійшов у кімнату, поки Старлінг займалася зразками.

— Ви, ма'ть, колись манікюршею працювали, — сказав він.

Вони зраділи, коли побачили, що на долонях молодої жінки не було слідів від нігтів, що свідчило про те, що вона, як і решта, померла до того, як із нею вчинили все інше.

— Хочете перевернути її на живіт, щоб зняти відбитки, Старлінг? — спитав Кроуфорд.

— Було б легше.

— Спочатку зробимо зуби, а потім Ламар допоможе нам її перевернути.

— Тільки світлини чи зубну карту також?

Старлінг прикріпила стоматологічну насадку спереду до дактилоскопічного фотоапарата, подумки зітхнувши з полегшенням, бо в сумці знайшлися всі деталі.

— Тільки світлини, — відповів Кроуфорд. — Карта може збити з пантелику, якщо нема рентгенівських знімків. За фотографіями ми зможемо виключити кілька зниклих жінок.

Своїми руками піаніста Ламар дуже ніжно відкривав рот дівчині за вказівками Старлінг і відтягував їй губи, поки Кларіс приклала полярюїд масштабу один до одного до її обличчя, щоб детальніше

---

⁶⁷ Темно-коричнева облямівка навколо отвору від кулі.

⁶⁸ Посилання на «Musikalisches Opfer» Й. С. Баха, збірку музичних канонів і фуг.

схопити передні зуби. То було неважко, але Старлінг довелося фотографувати кутні зуби за допомогою піднебінного рефлектора, при цьому стежачи за світлом, що проходило крізь щоку, щоб стробоскопічна лампа навколо лінзи освітлювала рот ізсередини. Вона тільки бачила, як це роблять на заняттях із криміналістичної експертизи.

Старлінг почекала, поки проявиться перший знімок кутніх зубів, тоді налаштувала яскравість і спробувала знову. Цей знімок вийшов кращим. Цей був дуже непоганим.

— У неї щось у горлі, — сказала Старлінг.

Кроуфорд поглянув на світлину. На ній виднівся темний предмет циліндричної форми, просто за м'яким піднебінням.

— Дайте-но мені ліхтарик.

— Коли тіло дістають із води, то до рота часто набивається листя й усяке таке, — зауважив Ламар, допомагаючи Кроуфорду роздивлятися.

Старлінг дістала з сумки пінцет. Вона глянула на Кроуфорда, який стояв по інший бік тіла. Він кивнув. За якусь мить вона витягнула той предмет.

— Це що, якийсь стручок із насінинами? — спитав Кроуфорд.

— Та не, сер, то ж кокон від жука, — сказав Ламар. Він був правий.

Старлінг поклала кокон у склянку.

— Може, дасте подивитися якомусь консультанту з сільського господарства? — запропонував Ламар.

Коли тіло лежало на животі, знімати відбитки було легше. Старлінг наготувалася до найгіршого, але жодні втомливі й делікатні методи ін'єкцій чи напальчники не знадобилися. Вона знімала відбитки стосиком тонких платівок, що тримався на пристрої у формі підкови. Також вона зняла відбитки з ніг, на той випадок, якщо вони зможуть посилатися лише на дитячі картки з лікарні.

Біля плечей бракувало двох трикутних шматків шкіри. Старлінг їх сфотографувала.

— І виміряйте, — сказав Кроуфорд. — Він поранив дівчину з Акрона, коли зрізав із неї одяг, не більш ніж подряпав, але рана збігалася з розрізом на спині її блузки, яку знайшли при дорозі. А це щось новеньке. Такого я ще не бачив.

— На задньому боці литки відмітина, схожа на опік, — сказала Старлінг.

— Зі старими таке часто трапляється, — озвався Ламар.

— Що? — перепитав Кроуфорд.

— *КАЖУ, ЗІ СТАРИМИ ТАКЕ ЧАСТО ТРАПЛЯЄТЬСЯ.*

— Я вас розчув, просто хочу, аби ви пояснили. Що там зі старими?

— Інколи старі відходять на той світ, укрившись електроковдрою, а коли помирають, вона їх обпікає, хоча й геть не гаряча. Бо від електричної ковдри мертві люди отримують опіки. Бо ж циркуляції нема.

— Попросимо патологоанатома з Клакстона провести тести, щоб виявити, чи опік був посмертним, — звернувся Кроуфорд до Старлінг.

— Напевне, то глушник, — сказав Ламар.

— Що?

— *ГЛУШ...* глушник. То того разу, як Біллі Петрі встрілили на смерть і скинули тіло в багажник його власної машини? Його дружина їздила тою машиною дні два чи три, видивляючись чоловіка. Коли Біллі сюди принесли, то глушник був розпікся під багажником та так само його попалив, тільки на стегні, — сказав Ламар. — Я ніколи не кладу продукти в багажник, бо ж морозиво тане.

— Гарна думка, Ламаре, от би ви на мене працювали, — відповів Кроуфорд. — А ви не знаєте хлопців, які знайшли її в річці?

— Джеббо Франклін і його брат Бубба.

— Чим вони займаються?

— Б'ються в «Лосі», кепкують із народу, хоча нікому не заважають, але ж дехто приходять до «Лося» просто випити, заморений після того, як цілий день був споглядав скорботних, а тут тобі — сідай-но, Ламаре, заграй «Філіппінську крихітку»⁶⁹. І змушує того декого раз по раз грати «Філіппінську крихітку» на старому липкому піаніно в барі. Ось що полюбляє Джеббо. Ну, ми навігадуємо до біса слів, якщо ти не знаєш, і цього разу все заримуємо, щоб мене чорти вхопили, отак він каже. А тоді отримує чек від спілки ветеранів і десь на Різдво їде просихати у Вірджинію. Я вже п'ятнадцять років чекаю його на цьому столі.

— Буде потрібен аналіз на серотонін у проколах від гачків, — сказав Кроуфорд. — Я направлю патологові записку.

— Ті гачки надто близько 'дне до 'дного, — зауважив Ламар.

— Що ви кажете?

— Франкліни поставили перемет, на якому гачки понавішано надто близько. То ж порушення. Ма'ть, саме тому вони повідомили тільки сьогодні вранці.

— Шериф сказав, що вони були мисливцями на качок.

— Не сумніваюся, що саме так вони йому й представились, — відповів Ламар. — Вони вам іще розкажуть, як боролися з Дюком Кеомукою в Гонолулу, у парі з Сателітом Монро⁷⁰. Можете й у це повірити, якщо схочете. Беріть велику торбу, і вони вас поведуть полювати на бекаса⁷¹, якщо вам до вподоби бекас. Та ще й склянку більярду⁷² наллють.

---

⁶⁹ «Filipino Baby» — пісня американського бас-гітариста Біллі Кокса, уродженця Західної Вірджинії.

⁷⁰ Мартін Хісао Танка (1921—1991) — професійний рестлер, більш відомий як Дюк Кеомука; Роско Монро Брумбау (1928—2006) — американський рестлер на прізвисько Спутник Монро (Sputnik Monroe).

⁷¹ Snipe hunt — мисливський розіграш, коли новачків посилають «полювати на бекаса», наказуючи це робити якимось дивним чином: бігати лісом із мішком, видаючи голосні звуки й розмахуючи руками тощо.

⁷² Вираз пішов від старого американського анекдоту про те, як юнак уперше вибирається в місто випити, бачить вивіску «Пиво та більярд» і просить

— То що ж, по-вашому, сталося, Ламаре?

— То Франкліни поставили перемет, отой їхній перемет із незаконними гачками, а тоді вони його витягували, аби подивитися, чи не піймалася риба.

— Чому ви так вирішили?

— Бо цій леді ще зарано спливати.

— Так.

— Тож якби вони не витягали того перемету, то ніколи б на неї не натрапили. Ма'ть, вони спочатку перелякалися та втекли, але зрештою сповістили поліцію. Гадаю, тут не завадить викликати мисливського інспектора.

— Певно, що так, — сказав Кроуфорд.

— Ще вони часто возять за заднім сидінням свого «ремчарджера»⁷³ телефон із індукторною ручкою, а то вже великий, гарний штраф, та й у холодну можна заgrimіти.

Кроуфорд підвів брови.

— Щоб «зателефонити» рибу, — пояснила Старлінг. — Оглушити її електричним струмом, коли у воду занурюють дроти та повертають ручку індуктора. Риба спливає на поверхню, лишається тільки позбирати.

— Точно, — погодився Ламар, — то ви тутешня?

— Так багато де роблять, — відповіла вона.

Старлінг відчувала потребу щось сказати, перш ніж вони застєбнуть пластиковий мішок, — зробити якийсь жест чи висловити якусь зобов'язання. Зрештою вона лиш похитала головою та взялася складати зразки у валізу.

Щось змінилося, коли тіло та проблема зникли з очей. Утворилася пауза, і цієї миті Старлінг усвідомила, чим щойно займалася. Вона зняла рукавички та відкрутила кран на раковині. Повернувшись спиною до кімнати, вона тримала під водою зап'ястки. Вода з крану була далеко не холодна. Ламар поглянув на це та зник у коридорі. Він повернувся від апарата кули з крижаною бляшанкою газованки, ще не початої, та запропонував Кларіс.

— Ні, дякую, — відмовилася Старлінг. — Щось мені не дуже хочеться.

— Ні, прикладіть отут, під шиєю, — сказав Ламар, — і ще до тої маленької гулі, що на потилиці. Від холоду вам покращає. Мені допомагає.

Поки Старлінг закінчила ліпити записку для патологоанатома поверх застібки мішка з тілом, на столі заклацав дактилоскопічний передавач Кроуфорда.

налити собі келих більярду, а бармен пригощає його сечєю.

⁷³ «Ramcharger» — позашляховик компанії «Dodge».

Те, що вони так швидко знайшли тіло після скоєння злочину, було щасливим проривом. Кроуфорд налаштувався одразу ідентифікувати дівчину та розпочати пошук свідків викрадення в районі її будинку. Його методика завдавала людям багато клопоту, але вона була дієвою.

Кроуфорд користувався дактилоскопічним передавачем «Літтон Полісфакс». На відміну від факсимільних машин, які випускало Бюро, «Полісфакс» сумісний із більшістю систем у поліцейських відділках великих міст. Дактилоскопічні картки, що їх зібрала Старлінг, ледве підсохли.

— Завантажуйте, Старлінг, бо ж у вас вправні пальчики.

Не розмаж, ось що він мав на увазі, і Старлінг не розмазала. Хоча було важко — намотувати склеєні картки з відбитками на маленький барабан, поки по всій країні на неї чекали шість відділків телеграфного зв'язку.

Кроуфорд говорив по телефону з комутаційною ФБР і телеграфним відділком у Вашингтоні:

— Дороті, вже всі на зв'язку? О'кей, джентльмени, зменшимо оберти до одного-двадцяти, щоб було чітко й гарненько... один-двадцять, усі перевірили? Атланта, як там? О'кей, налаштуйте мене на передачу зображення... поїхали.

Тоді закрутився барабан, на маленькій швидкості для передачі чіткого зображення, одночасно посилаючи відбитки мертвої жінки до телеграфного вузла ФБР та поліцейських відділків на сході. Якщо в Чикаго, Детройті, Атланті чи якомусь іншому місті трапиться збіг по базі, то пошук розпочнеться за лічені хвилини.

Потім Кроуфорд надіслав знімки зубів жертви та фотографії її обличчя, коли Старлінг обмотала голову рушником на той випадок, якщо світлини потраплять до жовтої преси.

Коли вони вже виходили, з Чарльстона прибули троє офіцерів зі слідчого відділу поліції штату Західна Вірджинія.

Кроуфорд багато тиснув руки й роздавав картки з номером гарячої лінії Національного центру інформації про злочини. Старлінг із цікавістю спостерігала, як швидко він перейшов із ними в режим «чоловічої дружби». Звісно ж, вони зателефонують, коли щось знайдуть, неодмінно зателефонують. На всі сто та красно дякую. Може, як вирішила Старлінг, то була не «чоловіча дружба», бо на неї це теж діяло.

Ламар помахав їм пальцями з ганку, коли Кроуфорд і Старлінг відїжджали з помічником шерифа в напрямку річки Елк. Кола ще не встигла нагрітися. Ламар узяв її в комору, щоб організувати собі прохолоджувальний напій.

Розділ 13

— Висади мене біля лабораторії, Джеффе, — звернувся Кроуфорд до водія. — А тоді почекай на офіцера Старлінг біля Смітсонівського інституту⁷⁴. Звідти вона поїде в Куантіко.

— Так, сер.

Вони їхали через річку Потомак назустріч пообідньому потоку машин, повертаючись у бізнес-центр Вашингтона з Національного аеропорту.

Здавалося, молодик за кермом схилився перед Кроуфордом і через те вів машину надто обережно — так вирішила Старлінг. І вона його не винуватила, бо в Академії вірили в той постулат, що останній агент, який «капітально завалив» операцію під керівництвом Кроуфорда, тепер розслідує дрібні крадіжки на станціях лінії «Дью»⁷⁵ біля Арктичного кола.

Кроуфорд перебував у не дуже доброму гуморі. Минуло дев'ять годин відтоді, як він переслав відбитки пальців і знімки жертви, а її й досі не ідентифікували. Він і Старлінг, разом із гвардійцями Західної Вірджинії, прочісували міст і берег річки, поки не стемніло, але безрезультатно.

Старлінг чула, як він телефонував із літака й викликав на вечір медсестру для дружини.

Після «Синього каное» непоказний ФБРівський седан здався напрочуд тихим, і розмовляти було легше.

— Я запущу інформацію в гарячу лінію та індекс прихованих характеристик, коли понесу ваші відбитки на ідентифікацію, — сказав Кроуфорд. — А ви скомпонуєте мені вхідні дані для індексу. Вхідні дані, а не форму 302⁷⁶ — знаєте, як це робиться?

— Так, знаю.

— Уявімо, що я індекс, розкажіть мені, що нового.

Протягом якоїсь миті Старлінг зводила думки до купи і зраділа, коли Кроуфорд удав, що роздивляється риштовання навколо Меморіалу Джефферсона, повз який вони проїжджали.

Індекс прихованих характеристик у комп'ютері Відділу ідентифікації ФБР порівнює особливості поточного злочину з відомими тенденціями злочинців, що зареєстровані в базі. Коли програма знаходить виразні збіги, то видає підозрюваних і їхні відбитки пальців.

Потім оператор вручну порівнює відбитки бази з прихованими відбитками, знайденими на місці скоєння злочину. Після Баффало Білла

---

⁷⁴ The Smithsonian Institution — комплекс культурно-освітніх і наукових закладів у Вашингтоні.

⁷⁵ DEW line — система радіолокаційних станцій на крайній півночі Канади й Аляски, створена для виявлення радянських бомбардувальників під час холодної війни.

⁷⁶ За формою 302 у ФБР подається звіт-переказ інформації, наданої свідками під час першого опитування.

ще не знайшли жодних відбитків, але Кроуфорд хотів бути до цього готовим.

Програма вимагає стислих, чітких описів. Старлінг спробувала підшукати слова:

— Біла жінка років двадцяти, смертельне вогнепальне поранення, оббілована шкіра на тулубі нижче пояса та на стегнах...

— Старлінг, індексу вже відомо, що він убиває молодих білих жінок і знімає шкіру з тулуба, — до речі, кажіть «знімати шкіру», бо «оббіловувати» — то незвичний термін, який рідко вживається іншими офіцерами, а та клята штука навряд чи розпізнає синонім. Програма також знає, що він кидає жертви в річки. Вона не знає, що *нового*. То що нового, Старлінг?

— Це шоста жертва, перша, з якої зняли скальп, перша, в якій вирізали трикутні шматки шкіри на лопатках, перша, яку застрелили в груди, перша з коконом у горлі.

— Ви забули про зламані нігті.

— Ні, сер, це вже друга зі зламаними нігтями.

— Ви праві. Послухайте, у вхідних даних для індексу зазначте, що інформація про кокон конфіденційна. Ми використаємо її для виключення фальшивих зізнань.

— Цікаво, чи робив він так раніше, тобто чи клав їм у горло кокони, — сказала Старлінг. — Під час розтину таке легко пропустити, особливо з утоплеником. Самі розумієте, медексперт бачить очевидну причину смерті, у кімнаті спекотно, їм кортить швидше закінчити... можна буде перевірити повторно?

— Якщо виникне необхідність. Будьте певні, патологи скажуть, що нічого не пропустили, природно. Джейн Доу⁷⁷ з Цинциннаті досі лежить там, у морозилці. Я попрошу, щоб на неї поглянули, але інші чотири вже в землі. Дозволи на ексгумацію обурюють людей. Нам довелося через це проходити з чотирма пацієнтами, якими на час смерті опікувався доктор Лектер, просто щоб переконатися, з яких причин вони померли. Чесне слово, від цього так багато клопоту, і родичі засмучуються. Я попрошу про ексгумацію, якщо доведеться, але перш ніж я прийму це рішення, подивимося, що ви дізнаєтеся в Смітсонівському інституті.

— Знімати скальпи... рідкісна поведінка, чи не так?

— Не дуже поширена, — погодився Кроуфорд.

— Але доктор Лектер сказав, що Баффало Білл саме так і зробить. Звідки він знав?

— Він не знав.

— Але ж сказав.

---

⁷⁷ Jane Doe — загальне ім'я для жінок, чию особу не вдалося ідентифікувати (чол. John Doe).

— То невелика несподіванка, Старлінг. Я не здивувався, коли це побачив. Я б сказав, що це рідко траплялося до справи Менгеля⁷⁸, пам'ятаєте? Який зняв із жінки скальп? Після того було ще двоє-трьох наслідувачів. Газети, забавляючись із прізвиськом Баффало Білла, неодноразово наголошували, що він не знімає скальпів. Після цього я не дивуюся — найпевніше, що він слідкує за своєю справою в пресі. Лектер здогадався. Він не зауважив, коли це станеться, тож не міг помилитися. Якби ми ввіймали Баффало Білла і скальпів не було, то Лектер відказав би, що ми просто ввіймали до того, як він встиг це зробити.

— Доктор Лектер також казав, що Баффало Білл мешкає у двоповерховому будинку. Цієї теми ми ще не торкалися. Як ви гадаєте, чому він так вирішив?

— Це вже не здогадка. Найпевніше, він правий і міг би вам розповісти чому, але йому хотілося вас подразнити. Це єдина слабкість, яку я в ньому знайшов, — він має справляти враження розумної людини, розумнішої за будь-кого. Він так поводить себе вже багато років.

— Ви говорили, щоб я питала, коли мені щось незрозуміло, — ну, тут я прошу вас пояснити.

— О'кей, двох жертв було повішено, так? Странгуляційні борозни високо розташовані, зсув шийних хребців, стовідсоткове повішення. Як відомо доктору Лектеру з власного досвіду, Старлінг, повісити когось проти волі дуже непросто. Люди весь час вішаються на дверних ручках. Вони вішаються сидючи, це легко. Але важко повісити когось — навіть коли людина зв'язана, їй усе одно вдається намацати ногами підлогу, якщо до неї можна дотягтися. Драбини викликають підозру. Жертва не полізе на неї з зав'язаними очима і тим паче не полізе, якщо побачить зашморг. Це робиться на східцях. Східці звичні. Просто кажете, що ведете жертву у ванну чи туалет, проводжаєте її нагору з мішком на голові, накидаєте зашморг і штурхаєте її з горішньої сходинки, прив'язавши мотузку до поруччя. Це єдиний надійний спосіб повісити когось у будинку. Його поширив один хлопець із Каліфорнії. Якби в Баффало Білла не було східців на другий поверх, то він убивав би їх в інший спосіб. А тепер назвіть мені оті імена — головного помічника шерифа з Поттера та чоловіка з поліції штату, старшого за званням офіцера.

Старлінг знайшла їх у своєму записнику та зачитала крізь зуби, в яких тримала тонкий ліхтарик.

— Добре, — сказав Кроуфорд. — Коли даєте повідомлення на гарячу лінію, Старлінг, завжди звертайтеся до копів на імена. Коли вони чують своє ім'я, то ставляться до повідомлень більш приязно. Слава

---

⁷⁸ Ідеться про серійного вбивцю Алекса Менгеля, який використовував знятий з жінки скальп як перуку.

допоможе їм не забути зателефонувати нам, якщо вони щось знайдуть.
Про що вам говорить опік на нозі?

— Залежить від того, чи він посмертний.

— Якщо так?

— Тоді він має криту вантажівку, або фургон, або універсал, щось довге.

— Чому?

— Тому що опік розташований на задній частині литки.

Вони перебували на перехресті Десятої вулиці та Пенсильванія-стрит, перед новою штаб-квартирою ФБР, яку ніхто й ніколи не називає Будівлею Дж. Едгара Гувера.

— Джеффе, можеш мене висадити тут, — сказав Кроуфорд. — Прямо тут, не з'їжджай униз. Залишайся в машині, Джеффе, тільки відкрий багажник. Ходімо, покажете мені, Старлінг.

Вона вийшла слідом за Кроуфордом, поки він діставав із багажника передавач і валізу.

— Він перевозив її у якійсь машині, достатньо довгій, щоб тіло лежало на спині на повний зріст, — сказала Старлінг. — Тільки так задня частина литки могла опинитися на підлозі над вихлопною трубою. А в машині такого типу вона лежала б на боці в позі ембріона, і...

— Ага, я так само думаю, — відповів Кроуфорд.

Тоді вона зрозуміла, що він вивів її з машини, щоб поговорити з нею сам-на-сам.

— Коли я сказав тому помічникові, що нам не слід обговорювати справу при жінці, вам це допекло, чи не так?

— Звісно.

— То я дим в очі пускав. Хотів достукатися до нього наодинці.

— Я знаю.

— О'кей.

Кроуфорд захопив багажник і відвернувся. Але Старлінг не могла цього так облишити.

— Для мене це важливо, містере Кроуфорд.

Він знову повернувся до неї, навантажений факсимільним апаратом і валізою, приділяючи їй усю свою увагу.

— Ті копи знають, хто ви такий, — сказала вона. — Вони слідкують за вашою поведінкою.

Вона стояла непорушно, тоді стинула плечима й розкрила перед ним долоні. Ось так, то була правда.

Кроуфорд щось зважив на терезах свого холодного розуму.

— Слушне зауваження, Старлінг. А тепер беріться за жука.

— Так, сер.

Вона дивилася, як він ішов геть, чоловік середнього віку з вантажем валіз, скудланий після перельоту, з манжетами, брудними після річкового берега, наче повертався до себе додому займатися хатніми справами.

Тоді вона могла за нього вбити. То був один із найбільших талантів Кроуфорда.

Розділ 14

Смітсонівський національний музей природознавства вже кілька годин як зачинився, але Кроуфорд зателефонував задалегідь і біля входу з Конституційн-авеню на Кларіс Старлінг чекав охоронець.

У зачиненому музеї світло було приглушене, повітря нерухоме. Лише колосальна статуя вождя Південних морів, що стояла обличчям до входу, була досить високою, аби слабке світло зі стелі падало на її лице.

Провідником Старлінг був чорношкірий чоловік в охайному однострої смітсонівських охоронців. Вона подумала, що він чимось нагадував вождя, коли обернувся обличчям до світильників у ліфті. Пуста фантазія принесла хвилиenne полегшення, наче хтось розтер м'язи, зведені судомою.

Другий ярус над величезним опудалом слона, цілий поверх, недоступний для відвідувачів, займають кафедри антропології та ентомології. Антропологи кажуть, що це четвертий поверх. Ентомологи стверджують, що третій. Кілька вчених із відділу сільського господарства готові довести, що шостий. Кожен табір займає своє місце в цій старій будівлі, з усіма її прибудовами й переділками.

За охоронцем Старлінг увійшла в тьмянний лабіринт коридорів, де під стінами височили дерев'яні шафи з антропологічними зразками. Про вміст шухляд можна було здогадатися тільки за маленькими етикетками.

— У цих коробках тисячі людей, — сказав охоронець. — Сорок тисяч екземплярів.

Він намацував ліхтариком номери кабінетів і ковзав променем по етикетках, поки вони просувалися далі.

Колиски даяків⁷⁹ і церемоніальні черепи поступилися місцем попелицям, і Старлінг із охоронцем перейшли від Людини до старшого та краще впорядкованого світу Комах. Тепер попід стінами коридору стояли металеві шафи, пофарбовані у світло-зелений колір.

— Тридцять мільйонів комах, ще й павуки на додачу. Тільки не мішайте павуків із комахами, — порадив охоронець. — Павукові люди через це просто казяться. Вам туди, в той кабінет, де горить світло. І не намагайтеся вийти звідси самостійно. Якщо вони не запропонують провести вас до виходу, зв'яжіться зі мною за цим номером через комутатор. Я по вас прийду.

---

⁷⁹ Даяки — найчисельніший народ Калімантану, відомий практикою «полювання на голови» й канібалізмом.

Охоронець віддав Старлінг картку й пішов.

Вона опинилася в самому серці кафедри ентомології, у круглій залі високо над величезним опудалом слона. В одному з кабінетів горіло світло, а двері були прочинені.

— Час, Пілчу! — Чоловічий голос бринів від хвилювання. — Ходи вже. Час!

Старлінг зупинилася на порозі. За лабораторним столом сиділи двоє чоловіків і грали в шахи. Обом було близько тридцяти, один чорнявий і худий, другий пухкенький, з жорстким рудим волоссям. Здавалося, всю їх увагу захопила шахова дошка. Якщо вони помітили Кларіс, то не показали цього. Якщо помітили, що дошкою повільно йде велетенський жук-носоріг, кривуляючи між фігурами, то також не дали знаку.

Тоді жук заповз за край дошки.

— Час, Роудене, — вмить сказав худий.

Пухкенький зробив хід слоном і одразу ж розвернув жука та пустив його чалапкати в зворотному напрямку.

— Якщо жук укоротить собі дорогу, звернувши з дошки, то час усе одно закінчиться? — запитала Старлінг.

— Авжеж, закінчиться, — голосно відповів пухкенький, не підводячи голови. — *Авжеж*, закінчиться. А ви як граєте? Женете його через усю дошку? З ким ви граєте, з лінівцем?

— Я привезла зразок, з приводу якого телефонував спеціальний агент Кроуфорд.

— Не доберу, чого ж ми не чули вашої сирени, — сказав пухкенький. — Ми тут цілу ніч чекаємо на якогось жука, щоб ідентифікувати його для ФБР. Бо ж тільки на жуках і знаємось. Ніхто нічого не казав про *зразок* спеціального агента Кроуфорда. Нехай покаже свій *зразок* особисто сімейному лікарю. Час, Пілчу!

— Я б залюбки долучилася до вашої гри, але якось іншим разом, — сказала Старлінг, — бо справа термінова, тож перейдемо до неї просто зараз. Час, Пілчу!

Чорнявий озирнувся до Старлінг і побачив, що вона стоїть із валізою, похилившись на одвірок. Він поклав жука в коробку на шмат трухлявого дерева та прикрив його листям латуку.

Коли він підвівся, стало видно, який він високий.

— Я Ноубл Пілчер, — сказав він. — Це Альберт Роуден. Вам потрібно ідентифікувати комаху? Будемо раді вам допомогти.

У Пілчера було довге привітне обличчя, але чорні очі трохи дивні й посаджені надто близько, одне око трохи косило, і через це світло відбивалося в ньому під іншим кутом. Він не запропонував потиснути руки.

— А ви?..

— Кларіс Старлінг.

— Поглянемо, що ви нам принесли.

Пілчер підніс склянку до світла. Роуден підійшов подивитися.

— Де ви таке добули? Невже встрелили своєю *пушкою*? А його *матусі* не бачили?

Старлінг спало на думку, що Роудену не завадило б отримати добрячого стусана ліктем у шелепу.

— Ш-ш-ш, — сказав Пілчер. — Розкажіть, де ви його знайшли. Воно на чомусь висіло — на гілочці чи листочку — або лежало в землі?

— Зрозуміло, — відповіла Старлінг, — вам нічого не пояснили.

— Завідувач попросив нас лишитися після роботи та ідентифікувати жука для ФБР, — сказав Пілчер.

— *Наказав*, — зауважив Роуден. — *Наказав* нам лишитися після роботи.

— Ми постійно цим займаємось для митниці та відділу сільського господарства, — відповів Пілчер.

— Але не посеред ночі, — відказав Роуден.

— Я маю розповісти вам дещо стосовно кримінальної справи, — заговорила Старлінг. — Так можна робити, якщо ви не розголошуватимете інформацію, поки справу не буде розкрито. Це важливо. Від цього залежать людські життя, і то не просто слова. Докторе Роуден, ви можете мені серйозно пообіцяти, що збережете таємницю?

— Я не доктор. Треба десь розписатися?

— Ні, якщо ви вмiєте тримати слово. Розпишетесь за зразок, якщо схочете його залишити, ось і все.

— Звісно, я вам допоможу. Я ж не *безсердечний*.

— Докторе Пілчер?

— Це правда, — сказав Пілчер. — Він не безсердечний.

— Таємниця?

— Ніхто не дізнається.

— Пілч також поки що не доктор. Ми з ним на одному науковому щаблі. Але зауважте, що він *дозволив* вам так його називати. — Роуден торкнувся підборіддя пучкою вказівного пальця, наче підкреслював своє осудливе зауваження. — Розкажіть нам усе в деталях. Речі, які здаються неважливими *вам*, можуть мати велике значення для експерта.

— Цього жука знайшли за м'яким піднебінням убитої. Я не знаю, як він туди потрапив. Тіло дівчини вилунали в річці Елк у Західній Вірджинії, і вона померла не більш ніж кілька днів тому.

— Це Баффало Білл, я чув по радіо, — сказав Роуден.

— Але ж ви не чули по радіо про комаху? — запитала Старлінг.

— Ні, але там сказали, що в річці Елк, — то ви тільки сьогодні звідти повернулися й тому так пізно приїхали?

— Так, — відповіла Старлінг.

— Ви, мабуть, утомилися, хочете кави? — запропонував Роуден.

— Ні, дякую.

— Води?

— Ні.

— Кули?

— Щось не хочеться. Нам необхідно дізнатися, де тримали цю жінку та де її вбили. Ми сподіваємось, що цей жук має якесь особливе середовище існування, чи поширений на певній території, чи спить на якомусь конкретному дереві, — ми хочемо дізнатися, звідки ця комаха.

Тобто деталь, яку знатиме тільки він і за якою ми зможемо розпізнати фальшиві зізнання. Він убив принаймні шістьох. Час нас їдьма їсть.

— Гадаєте, він утримує в полоні іншу жінку — просто зараз, цієї хвилини, поки ми роздивляємося його жука? — поставив Роуден запитання «в лоб». Його очі були широко розчахнуті, рот роззявлений.

Старлінг зазирнула йому до рота, і на секунду щось спливило в її спогадах.

— *Я не знаю.*

Напруга в голосі, ось воно.

— Я не знаю, — повторила вона, пом'якшивши тон. — Він знову когось уб'є, щойно випаде нагода.

— Отож, і ми не будемо втрачати нагоди, — сказав Пілчер. — Не хвилюйтеся, ми до цього здібні. Ви потрапили в надійні руки, кращих не знайти.

Тоненьким пінцетом він дістав коричневий предмет зі склянки і виклав його під світло на білий аркуш. Навів на нього збільшувальне скло на гнучкій підставці.

Комаха була довгастою та скидалася на мумію. Її вкривала напівпрозора оболонка, що повторювала форми, наче саркофаг. Кінцівки були щільно притиснуті до тіла, немов вирізьблений барельєф. Маленьке личко мало мудрий вигляд.

— По-перше, такі комахи зазвичай не потрапляють у людське тіло природним шляхом, та й у воді їх не знайдеш, хіба випадково, — сказав Пілчер. — Не знаю, що вам відомо про комах або скільки ви хочете про них почути.

— Скажімо так, мені не відомо ніц. Тому розповідайте все.

— О'кей, це лялечка, недорозвинена комаха в хризаліді — коконі, в якому вона перебуває, поки перетворюється з личинки на дорослу особину, — сказав Пілчер.

— Покрита лялечка, Пілчу? — Роуден наморщив носа, щоб не впали окуляри.

— Гадаю, що так. Хочеш зазирнути в Чу⁸⁰ щодо постембріональних стадій? Гаразд, це лялечка великої комахи. Більшість вищих комах проходять стадію лялечки. Деякі таким чином зимують.

— Довідник чи дослідник, Пілчу? — спитав Роуден.

— Цур дослідник. — Пілчер перекинув зразок на скельце мікроскопа й схилився над ним зі стоматологічним зондом у руці. — Поїхали: жодних видимих органів дихання в потиличній частині, дихальця на мезотораксі й кількох сегментах черевця. Почнемо з цього.

— У-у-гу-у, — музикнув Роуден, гортаючи сторінки маленького довідника. — Функціональні мандибули?

— Не-а.

— Парні галеа максили на вентро-мезоні?

---

⁸⁰ Ідеться про ентомологічний довідник, де детально описано стадії розвитку комах.

— Так-так.

— Де вусики?

— Кріпляться до мезальної ділянки крилець. Дві пари крил, внутрішня повністю покрита. Вільні тільки три нижні сегменти черевця. Маленький гострий кремастер — я б сказав, лускокрилі.

— Тут так само написано, — сказав Роуден.

— Ряд комах, який складається з метеликів і молей. Поширені на великій території, — додав Пілчер.

— Буде важко, якщо крильця намокли. Піду по описи, — сказав Роуден. — А ви тут, певно, будете мене обговорювати поза очі — та що поробиш?

— Нічого не поробиш, — відказав Пілчер. — Роуден хороший, — звернувся він до Старлінг, щойно Роуден вийшов з кімнати.

— Не маю жодного сумніву.

— Та невже, — потішився Пілчер. — Ми з ним разом здобували дипломи бакалаврів, працювали й хапалися за будь-які гранти. Йому випав той, де треба було сидіти в шахті й чекати на ознаки протонної радіоактивності. Просто він надто довго просидів у темряві. З ним усе гаразд. Тільки не згадуйте про протонну радіацію.

— Намагатимусь уникати цієї теми.

Пілчер відвернувся від яскравого світла.

— Це великий ряд, лускокрилі. Понад тридцять тисяч метеликів і сто тридцять тисяч різновидів молі. Треба дістати її з хризаліди — доведеться, якщо ми хочемо звузити коло.

— О'кей. Зможете дістати її цілою?

— Гадаю, що так. Бачите, перед смертю вона сама почала вибиратися назовні. Ось тут у хризаліди є проріз неправильної форми. Багато часу не забере.

Пілчер розширив природний отвір в оболонці та вивільнив із неї комаху. Побгані крильця були вологі. Розгортати їх довелося обережно, наче промоклу зім'яту серветку. Жодних візерунків не проглядалося.

Повернувся Роуден із книжками.

— Готовий? — спитав Пілчер. — От, протораксичне стегно приховане.

— Як щодо тимпанальних мембран?

— Мембрани відсутні, — відповів Пілчер. — Ви не вимкнете світло, офіцере Старлінг?

Вона чекала біля вимикача на стіні, поки Пілчер діставав свій маленький ліхтарик. Він відійшов від стола та посвітив на зразок. Очі комахи сяяли в темряві, відбиваючи вузький промінь.

— Совка, — сказав Роуден.

— Імовірно, але яка саме? — озався Пілчер. — Увімкніть, будь ласка, світло. Це нічниця, офіцере Старлінг, або нічна міль. Скільки ми маємо совок, Роудене?

— Дві тисячі шістсот... описано близько двох тисяч шестисот.

— Але таких великих небагато. О'кей, покажи, на що ти здатний, друже мій.

Жорстке руде волосся Роудена затулило мікроскоп.

— Зараз переходимо до хетотаксії — вивчатимемо покрив комахи, щоб звузити пошуки до одного виду, — пояснив Пілчер. — Роудену нема в цьому рівних.

Старлінг відчула, як кімнатою прокотилася хвиля доброзичливості.

Роуден відповів на неї, розпочавши з Пілчером палку суперечку на тему, чи розташовані колом личинкові бородавки. Таким самим пристрасним було обговорення розташування волосків на черевці.

— *Erebus odora*, — зрештою сказав Роуден.

— Ходімо подивимось, — додав Пілчер.

Узявши з собою зразок, вони спустилися на ліфті до поверху, що одразу над великим опудалом слона, і повернулися до гігантського квадратного приміщення, заставленого блідо-зеленими коробками. Простору залу було поділено на два яруси, щоб надати більше місця смітсонівським комахам. Тепер учені й Старлінг рухалися неотропіками та наближалися до совок. Пілчер звірився з блокнотом і зупинився перед однією з шаф, що сягала йому по груди.

— З цими штуками треба поводитись обережно, — сказав він, знімаючи з шафи важкі металеві двері та ставлячи їх на підлогу. — Якщо випустиш такі собі на ногу, потім тижнями стрибатимеш.

Він пробігся пальцями по шухлядах, вибрав одну та витяг.

На таці Старлінг побачила малесенькі висушені яйця, гусінь у пробірці зі спиртом, кокон, знятий з особини, дуже подібної до її екземпляра, та дорослу комаху — велику чорно-коричневу міль із розмахом крил приблизно в шість дюймів⁸¹, волохатим тілом та тоненькими вусиками.

— *Erebus odora*, — сказав Пілчер. — Міль «чорна відьма».

Роуден уже гортав сторінки:

— Тропічний вид, що восени долітає аж до Канади, — прочитав він.

— Личинки живляться акацією, сенегалією Грегга⁸² та подібними рослинами. У природному середовищі трапляється у Вест-Індії та південних штатах США, на Гаваях вважається шкідником.

«Всраться й не жить», — подумала Старлінг.

— Здуріти можна, — сказала вона вголос. — То вони всюди.

— Всюди, але не постійно. — Пілчер схилив голову та вщипнув себе за підборіддя. — Роудене, вони можуть відкладати яйця двічі на сезон?

— Зачекай... так, на крайньому півдні Флориди та в Південному Техасі.

— Коли?

— У травні та серпні.

— Я тут подумав, — мовив Пілчер. — Ваша комаха розвинена трохи краще за нашу, вона свіжа. Навіть почала розривати кокон, щоб вилізти

---

⁸¹ 15,2 см.

⁸² Різновид акації, яка росте на півночі Мексики та півдні США.

назовні. Якби ми були у Вест-Індії чи принаймні на Гаваях, то все було б зрозуміло, але тут зима. У цій частині країни ми ще три місяці чекали б на її вихід. Або це сталося випадково, в теплиці, або хтось її виростив.

— Виростив її як?

— У клітці, у теплому місці, згодуючи личинкам листя акації, поки вони не наготуються загортатись у свої кокони. Це не дуже важко.

— Це популярне хобі? Якщо не брати до уваги професіоналів, таким багато людей займається?

— Ні, загалом це ентомологи, які намагаються вивести ідеальну особину, може, ще кілька колекціонерів. Також існує шовкове виробництво, там вирощують метеликів, але не таких.

— В ентомологів мають бути періодичні видання, журнали на професійну тематику, знайомі, які продають обладнання, — сказала Старлінг.

— Звісно, і більшість видань надходять саме нам.

— Я доберу для вас оберемочок, — запропонував Роуден. — Тут кілька людей підписалися на невеличкі вісники — тримають їх під замком і просять по четвертаку з носа, просто щоб поглянути на ті дурнуваті журнали. До них я вранці дістануся.

— Я попрошу, щоб по них зайшли. Дякую, містере Роуден.

Пілчер зробив ксерокопію даних про *Erebus odora* та віддав її Старлінг разом із комахою.

— Я вас проведу, — сказав він.

Вони чекали на ліфт, коли Пілчер промовив:

— Більшість людей люблять метеликів і ненавидять міль. Але міль... цікавіша, більш захоплива.

— Міль деструктивна.

— Деякі різновиди, більшість, але вони ведуть різноманітні способи життя. Як і ми, — сказав Пілчер і замовк на один поверх. — Існує міль, навіть більш ніж один вид, яка живе виключно за рахунок сліз. Окрім сліз, вона нічого не їсть і не п'є.

— Яких сліз? Чиїх?

— Сліз великих наземних ссавців, завбільшки з нас. Старе визначення молі — це «все, що поступово, тихо їсть, поглинає чи псує що-небудь». Щось руйнівне... То ви цим весь час займаєтеся — полюєте на Баффало Білла?

— Роблю що можу.

Пілчер провів по зубах язиком — той рухався за губами, наче кіт за фіранками.

— А ви коли-небудь вибираєтеся на бургери, чи пиво, чи на пристойне домашнє вино?

— Останнім часом — ні.

— А зараз зі мною не підете? Тут недалеко.

— Ні, але коли це все закінчиться, я пригощаю — і природно, що містер Роуден також може піти з нами.

— Нічого природного в цьому не бачу, — відповів Пілчер і біля виходу додав: — Сподіваюся, скоро ви розберетеся зі своєю справою, офіцере Старлінг.

Кларіс поспішила до машини, яка на неї чекала.

Арделія Мепп залишила для неї на ліжку пошту та половинку шоколадного батончика «Маундз». Мепп уже спала.

Старлінг перенесла свою портативну друкарську машинку до пральні, поставила її на полицю для одягу та заправила в неї аркуші з копіювальним папером. Дорогою до Куантіко вона встигла подумки систематизувати факти про *Erebus odora*, тому швидко впоралася зі звітом.

Потім вона доїла «Маундз» і написала Кроуфорду записку з пропозицією звірити список адрес, за якими отримують ентомологічні видання, з розкритими справами про напади — від ФБР та відділків із тих міст, які розташовані найближче до місць викрадень, а також зі справами про важкі та сексуальні злочини у Метро-Дейд, Сан-Антоніо, Г'юстоні та інших районах, де та міль найбільше поширена.

Також вона торкнулася іншої теми, яку довелося піднімати вже вдруге: «Спитаймо доктора Лектера, чому він вирішив, що злочинець почне знімати скальпи».

Вона віднесла записку нічному черговому і з вдячністю впала в ліжку. Денні голоси й досі шепотіли в її вухах — тихіше, ніж дихання Мепп із сусіднього ліжка. У вирі темряви вона побачила маленьке мудре обличчя молі. Ті осяйні очі колись дивилися на Баффало Білла.

Серед космічного похмілля, після відвідин Смітсонівського музею, до неї прийшла думка, яка стала кодою минулого дня: «У цьому дивному світі, половина якого занурена в п'ятому, я маю впіймати істоту, що живиться слізьми».

Розділ 15

У Східному Мемфісі, штат Теннессі, Кетрін Бейкер Мартін і її ліпший хлопець сиділи пізно ввечері в нього на квартирі, дивилися кіно по телевізору та покурювали з бонга, заправленого гашишем. Перерви на рекламу ставали довші й частіші.

— У мене є нямки, хочеш попкорну? — спитала вона.

— Я принесу, давай ключі.

— Сиди. Все одно треба перевірити, чи дзвонила мама.

Вона підвелася з дивану — висока молода жінка, ширококоста й тілиста, замалим не огрядна, з гарним обличчям і густим чистим волоссям. Вона знайшла своє взуття під кавовим столиком і вийшла навір.

Цей лютневий вечір видався скоріше сирим, ніж холодним. Легкий туман, що прийшов від річки Міссісіпі, завис над паркінгом на рівні грудей. Просто над головою вона побачила старий місяць, блідий і

тонкий, наче кістяний риболовний гачок. Від погляду в небо запаморочилося у голові. Вона рушила через автостоянку навпростець, неухильно прямуючи до своїх вхідних дверей, що виднілися за сотню ярдів⁸³ попереду.

Біля квартири Кетрін припаркувався коричневий вантажний фургон, став між будиночками на колесах та човнами на причепах. Вона помітила машину, бо та була схожа на фургоном з служби доставки, які часто привозили подарунки від її матері.

Коли вона проходила повз фургон, у тумані ввімкнулась лампа. Торшер із абажуром, який стояв на асфальті за фургоном. Під лампою було м'яке пухке крісло, обтягнуте ситцем у червоні квіти, великі червоні квіти, що цвіли в тумані. Складалося враження, неначе крісло зі світильником виставили напоказ у меблевого салону.

Кетрін Бейкер Мартін кілька разів кліпнула й пішла собі далі. Їй на думку спало слово «сюрреалізм», і винуватий у тому бонг. З нею все гаразд. Хтось виїжджає або заїжджає. Виїжджає. Заїжджає. У Стоунгінджевих Віллах завжди хтось кудись переїжджає. У вікні її квартири колихнулася штора, і Кетрін побачила на підвіконні ката, який вигинав спину й терся боком об скло.

Вона тримала наготові ключ і, перед тим як вставити його в шпарину, озирнулася. З багажного відсіку фургона вибрався чоловік. При світлі ліхтаря вона розгледіла, що одна його рука в гіпсі й тримається на перев'язі. Дівчина зайшла додому та замкнула за собою двері.

Кетрін Бейкер Мартін обережно визирнула з-за штори й побачила, як чоловік намагається занести крісло у фургон. Він обхопив його здоровою рукою та спробував підштовхнути коліном. Крісло перекинулось. Він його вирівняв, послинив палець і витер на ситці пляму від бруду з автостоянки.

Кетрін вийшла надвір.

— Я вам допоможу, — промовила вона з правильною інтонацією — чемно й не більше.

— Правда? Дякую. — Дивний, напружений голос. Акцент не місцевий.

Торшер підсвічував його обличчя знизу, викривляючи риси, але Кетрін добре роздивилася його тіло. На чоловікові були випрасувані штани кольору хакі та якась жовто-коричнева сорочка, розстібнута на веснянкуватих грудях. На підборідді та щоках геть не було волосся — гладенькі, наче в жінки, а над вилицями, в тінях від лампи, зблискували маленькі цятки очей.

Він також її роздивився, Кетрін завжди це добре відчувала. Чоловіки часто дивувалися її розмірам, коли підходили ближче, і деяким вдавалося приховати подив краще за інших.

— Добре, — сказав він.

---

⁸³ ≈ 90 м.

Чоловік відгонив неприємним запахом, і вона з огидою помітила, що до його жовто-коричневої сорочки пристали волоски, такі завиті, на плечах і під пахвами.

Підняти крісло в низький фургон було досить легко.

— Просунемо його вперед, ви не проти?

Він заліз усередину та прибрав якийсь непотріб — широкі неглибокі піддони, куди зливають машинну оливу, та маленьку ручну лебідку, яку називають підйомником для домовин⁸⁴.

Вони штовхали крісло вглиб фургона, поки воно не стало за переднім сидінням.

— У вас чотирнадцятий? — спитав він.

— Що?

— Подасте мотузку? У вас під ногами валяється.

Кетрін нахилилася по мотузку, і чоловік опустив на її потилицю гіпс. Вона подумала, що вдарилася об щось головою, й підняла руку до забитого місця, коли гіпс знов опустився, потрощивши її пальці, що обхопили череп, і знову, цього разу за вухом, ціла низка ударів, і всі — не дуже сильні... Кетрін повалилася на крісло. Вона сповзла на підлогу фургона й застигла, лежачи на боці.

Якусь мить чоловік дивився на неї, а потім зняв з руки гіпс і перев'яз. Він хутко заніс лампу у фургон і зачинив задні дверцята.

Він відгорнув комір Кетрін і при світлі ліхтарика прочитав розмір на етикетці блузки.

— Добре, — сказав чоловік.

Він розрізав блузку на спині ножицями для перев'язних матеріалів, потім стягнув блузку та вдягнув на дівчину наручники. Розстеливши на підлозі фургона ряднину, чоловік перекотив її на спину.

Ліфчика на Кетрін не було. Він обмацав пальцями її великі груди, відчув їх вагу та пружність.

— Добре, — сказав він.

На лівій з грудей виднівся рожевий засос. Чоловік послинив пальця, щоб витерти його, як зробив це з плямою на ситці, й кивнув, коли від легкого тиску синюшність пропала. Він перекотив дівчину обличчям донизу й перевірів її скальп, розправляючи пальцями густе волосся. Загорнутий у тканину гіпс не порізав шкіри.

Двома пальцями він знайшов на її шиї пульс — сильний та рівний.

— До-о-обре, — сказав чоловік. До його двоповерхового будинку їхати було неблизько, і йому не хотілося перев'язувати рани тут і зараз.

Кіт Кетрін Бейкер Мартін спостерігав із вікна, як фургон поїхав геть і вогники задніх фар поступово злилися в одну точку.

Позаду kota дзвонив телефон. Увімкнувся автовідповідач у спальні, у темряві заблимає червона лампочка.

---

⁸⁴ Coffin hoist (англ.) — будь-який механічний пристрій із ланцюгом для піднімання та опускання вантажів.

Телефонувала мати Кетрін, молодший сенатор США⁸⁵ від штату Теннессі.

Розділ 16

У 1980-х роках, у «золоту добу тероризму», було розроблено процедури на випадки викрадення осіб з оточення членів Конгресу.

О 2:45 ранку спеціальний агент, який очолював офіс ФБР у Мемфісі, повідомив головний штаб у Вашингтоні, що єдина дочка сенаторки Рут Мартін зникла.

О 3:00 з вологого підземного гаража Баззардс-Пойнт, що у Вашингтонському польовому штабі, виїхали два фургони без розпізнавальних знаків. Один попрямував до Адміністрації Сенату, де техніки встановили моніторингове та записувальне обладнання на телефони в кабінеті сенаторки Мартін і, згідно зі Статтею 3⁸⁶, засоби для перехоплення телефонних розмов на всі платні апарати поблизу офісу сенаторки. Міністерство юстиції розбудило наймолодшого сенатора зі Спеціального розвідувального комітету, щоб він виписав наказ про обов'язкове прослуховування.

Другий автомобіль, «фургон-око» з дзеркальною шибкою та обладнанням для спостереження, припаркувався на Вірджинія-авеню, щоб стежити за головним входом Вотергейт-Вест, вашингтонської резиденції сенаторки Мартін. Двоє з чоловіків, які приїхали у фургоні, зайшли в будинок, щоб установити моніторингове обладнання на домашні телефони сенаторки.

«Белл Атлантік»⁸⁷ встановили, що час для відстеження дзвінка в середньому становить сімдесят секунд — якщо з приводу викупу телефонуватимуть із домашнього цифрового комутатора.

Команда швидкого реагування в Баззардс-Пойнт чергувала у дві зміни на випадок передачі викупу на території Вашингтона. Змінилося кодування радіоперемовин, щоб на місце передачі викупу не налетіли

---

⁸⁵ Junior senator — неофіційна, проте поширена назва посади сенатора, яка жодним чином не стосується обмежених повноважень тощо. У кожному штаті обирають по двоє сенаторів, але час виборів не збігається. Той сенатор, який довше обіймає посаду, називається старшим, а сенатор із коротшим терміном — молодшим.

⁸⁶ Ідеться про Секцію 2511 (3) Акту про контролювання злочинності та безпеку на вулицях, затвердженого в США 1968 року; згідно з нею, дозволяється прослуховувати розмови громадян у випадку загрози національній безпеці.

⁸⁷ Американська телекомунікаційна компанія.

репортерські гелікоптери — подібна безвідповідальність із боку новинарів була рідкістю, але таке вже траплялося.

Група порятунку заручників перейшла в стан бойової готовності, що за один крок від висадки десанту.

Усі сподівалися, що зникнення Кетрін Бейкер Мартін було професійним викраденням заради викупу. У такому разі шанси на її порятунок були найвищими.

Про найгірший випадок не згадували взагалі.

Згодом, невдовзі після світанку в Мемфісі, міський патрульний розслідував скаргу на якогось блудягу по Вінчестер-авеню та зупинив чоловіка похилого віку, який збирав попід дорогою алюмінієві банки та інше сміття. У його візочку патрульний знайшов жіночу блузку, застібнуту на гудзики спереду. На спині блузка була розрізана, наче одяг для покійників. Печатка з пральні свідчила, що вона належить Кетрін Бейкер Мартін.

* * *

О 6:30 ранку Джек Кроуфорд їхав на південь від своєї оселі в Арлінгтоні, і телефон у машині дзвонив уже вдруге протягом останніх двох хвилин.

— Дев'ять двадцять два сорок.

— Сорок, виклик від Альфа 4.

Кроуфорд знайшов зону для паркування, пригальмував і зупинив автомобіль, щоб приділити всю свою увагу телефону. Альфа 4 — це директор ФБР.

— Джеку, ти в курсі про Кетрін Мартін?

— Мене щойно повідомив нічний черговий офіцер.

— То ти вже знаєш про блузку. Слухаю тебе.

— Баззардс-Пойнт у повній бойовій готовності, — сказав Кроуфорд.

— І мені б хотілося, щоб вони перебували в ній і надалі. Коли скасують стан тривоги, має лишитися прослуховування телефонів. Хоч і розрізана блузка, ми ще не знаємо напевне, чи то Білл. Якщо наслідувач, він може попросити викуп. Хто відстежує дзвінки в Теннессі, ми чи вони?

— Вони. Поліція штату. Вони молодці. Мені телефонував Філ Адлер з Білого дому, щоб повідомити про «особливу зацікавленість» президента. Нам би не завадило розкрити справу, Джеку.

— Мені таке теж спадало на думку. Де сенаторка?

— Їде до Мемфіса. Хвилину тому телефонувала мені додому. Можеш собі уявити.

— Так.

Кроуфорд познайомився з сенаторкою Мартін на бюджетних слуханнях.

— Навалилася на мене, наче лавина.

— Я її розумію.

— Я теж, — відповів Директор. — Сказав їй, що ми докладаємо всіх зусиль, як і до того. Вона... вона знає про твою ситуацію, тому запропонувала корпоративний «ліер»⁸⁸. Скористайся ним — повернися вночі додому, якщо зможеш.

— Гарзд. Сенаторка вперта, Томмі. Якщо вона схоче керувати справою, ми буцнемося лобами.

— Знаю. Якщо доведеться, розіграємо з тобою пік-н-рол⁸⁹. Скільки в нас часу, щонайбільше, — шість чи сім днів, Джеку?

— Не знаю. Якщо він переполохається, коли дізнається, хто вона така, то може просто прирізати її та викинути.

— Де ти?

— За дві милі від Куантіко.

— Аеродром біля Куантіко зможе прийняти «ліер»?

— Так.

— Двадцять хвилин.

— Так, сер.

Кроуфорд натиснув кілька клавiш на телефоні й виїхав на дорогу.

Розділ 17

Утомлена після неспокійного сну, Кларіс Старлінг стояла в халаті та пухнастих капцях із кролячими мордочками й чекала, поки звільниться ванна кімната, яку вони з Мепп ділили з двома студентками із сусідньої кімнати. Почувши по радіо новини з Мемфіса, вона на якусь мить застигла.

— О Господи, — сказала вона. — О Боже мій. ГЕЙ ВИ ТАМ! ВАННУ ОТОЧЕНО З УСІХ БОКІВ. ВИХОДЬТЕ З ПІДНЯТИМИ ШТАНАМИ. ЦЕ НЕ НАВЧАЛЬНА ТРИВОГА!

Вона залізла в душову кабінку до ошелешеної сусідки:

— Посунься, Грейсі, та передай, будь ласка, мило.

Нашорошивши вуха в очікуванні телефонного дзвінка, Кларіс спакувала речі для ночівлі та поставила криміналістичну валізу біля дверей. Вона перевірила, що в комутаційній знають, що вона у себе в кімнаті, і пропустила сніданок, щоб чергувати біля телефону. За десять хвилин до початку занять вона без жодних на те вказівок побігла вниз, у відділ поведінкової психології, разом з усім своїм обладнанням.

---

⁸⁸ «Learjet» — американсько-канадська марка військових і бізнес-літаків.

⁸⁹ Pick-n-roll — атакувальний прийом у баскетболі, розрахований на двох гравців, які по черзі намагаються привернути увагу захисника команди противника.

— Містер Кроуфорд виїхав до Мемфіса сорок п'ять хвилин тому, — привітно повідомила її секретарка. — Берроуз теж поїхав, і Стаффорд з лабораторії вилетів з Національного⁹⁰.

— Учора ввечері я подала йому свій звіт. Він не лишив для мене ніякого повідомлення? Я Кларіс Старлінг.

— Так, я знаю, хто ви. У мене тут три візитки з вашими номерами, а на його столі, певно, знайдеться ще декілька. Ні, він нічого вам не залишав, Кларіс. — Жінка поглянула на багаж Старлінг. — Може, йому щось передати від вас, коли він телефонуватиме?

— А він не вказав свого номера в Мемфісі в карті № 3⁹¹?

— Ні, він з нього подзвонить. Хіба у вас нема сьогодні занять, Кларіс? Ви ж ще вчитеся, чи не так?

— Так. Так, вчуся.

Старлінг запізнилася на заняття, і ситуацію тільки погіршила Грейсі Пітман — дівчина, яку Кларіс потіснила з душі. Грейсі Пітман сиділа одразу за Старлінг. Дорога до парти здалася дуже довгою. Поки Кларіс долучилася до аудиторії, Грейсі Пітман описала два повні оберти язиком за щокою, вкритою м'яким пушком.

Так і не поснідавши, Кларіс висиділа двогодинну лекцію на тему «Винятки з правила про неприйняття судом доказів, отриманих незаконним шляхом, з огляду на добропорядність»⁹², після якої дісталася автомата з продажу напоїв і хильнула кули.

Опівдні вона перевірила поштову скриньку — чи не прийшло нове повідомлення, але нічого не було. Тоді в неї виникла думка (таке вже траплялося кілька разів у її житті), що гостре розчарування на смак дуже схоже на оригінальний лікарський засіб під назвою «Флітс», який її змушували приймати в дитинстві.

Трапляються дні, коли ти прокидаєшся новою людиною. Так само сталося зі Старлінг, це вона знала напевне. Те, що вона побачила вчора в поттерському похоронному бюро, спричинило всередині неї невеликий тектонічний зсув.

Старлінг вивчала психологію та кримінологію в хорошому університеті. У житті вона дізналася про чимало жажливих неочікуваних способів, у які світ ламає та знищує істот. Але тоді вона *не розуміла* посправжньому те, що зрозуміла тепер: інколи людський рід породжує розум, що ховається за людяним обличчям і водночас насолоджується

---

⁹⁰ Національний аеропорт Рональда Рейгана у Вашингтоні.

⁹¹ Спеціальна щоденна анкета для агентів ФБР, в якій занотовується робоча діяльність та час, який пішов на виконання завдання.

⁹² Згідно з рішенням Верховного Суду США 1984 року, суд має брати до уваги докази, отримані під час обшуку, навіть якщо ордер на обшук згодом було визнано недійсним. Проте такі докази не розглядаються, якщо ордер було отримано незаконним, не «добропорядним» чином (брехливі свідчення, недостатньо підстав для обшуку тощо).

видовищем, яке лежало на керамічному столі в Поттері, штат Західна Вірджинія, в тій кімнаті зі столістими трояндами. Перші враження від цього розуму були гірші, ніж від будь-яких предметів, що потрапляють на терези патологоанатома. Це знання залишиться з нею назавжди, воно вросло під шкіру, і Кларіс збагнула, що доведеться нарощувати мозолі, аби воно не пропало їй до кісток.

Відволіктись на навчання не вийшло. Весь день вона почувалася так, наче події відбувалися десь за обрієм. Здавалося, до неї доходив лише тихий шепіт, немов відлуння з далекого стадіону. Будь-який рух вибивав її з колії — групи студентів, що проходили повз неї в коридорі, тіні хмар, які повзли по землі, гул літака в небі.

Після занять Старлінг намотала на пробіжці рекордну кількість кіл, а потім пішла плавати. Вона плавала, поки не згадала про потопельників і їй перехотілося відчувати на собі воду.

Вона подивилася новини о сьомій разом із Мепп та десятком інших студентів, які сиділи в залі для відпочинку. Викрадення дочки сенаторки Мартін не було головною новиною, але про нього згадали одразу після женевських переговорів щодо озброєння⁹³.

Репортаж із Мемфіса почався з кадрів, на яких виднівся знак «Стоунгінджеві Вілли» на тлі блимавки патрульної машини. Навала преси смакувала подію, проте за цей час нічого нового не відбулося, тому репортери брали інтерв'ю одне в одного просто на паркінгу Стоунгінджа. Уповноважені представники від Мемфіса та округу Шелбі, незвиклі до армади мікрофонів, пригинали голови. У цьому велелюдному крикливому пеклі, серед спалахів фотоапаратів та виску мікрофонів, вони перераховували речі, про які й гадки не мали. Фотографи нахилялися, підстрибували й хапалися за телевізійні міні-камери щоразу, коли слідчі виходили чи заходили в помешкання Кетрін Бейкер Мартін.

У залі для відпочинку Академії ФБР пролунало коротке іронічне привітання, коли у вікні квартири на мить з'явилося обличчя Кроуфорда. Старлінг посміхнулася кутиком рота.

Вона задумалася, чи дивиться ці новини Баффало Білл. Загадалася, що б він подумав про Кроуфордове обличчя і чи він знав узагалі, хто такий Кроуфорд.

Решта також схилилася до думки, що Білл може дивитися цей репортаж.

Показали сенаторку Мартін у прямому ефірі з Пітером Дженнінгсом⁹⁴. Вона стояла сама в кімнаті своєї дитини, а на стіні за її спиною виднілися

---

⁹³ Женевські переговори між керівниками США і СРСР про міжнародні дипломатичні відносини та гонку озброєнь.

⁹⁴ Peter Jennings (1938—2005) — канадсько-американський журналіст і ведучий новин.

плакати з Вайлом Е. Койотом⁹⁵ і Поправкою про рівні права⁹⁶ та прапорець Університету Південного Заходу.

Висока жінка з сильним, простим обличчям.

— Я звертаюся до людини, в якій перебуває моя дочка, — сказала вона.

Сенаторка підійшла ближче до камери, і оператор не зміг одразу сфокусувати зображення. Вона заговорила знову — так, як ніколи не стала б розмовляти з терористом.

— Ви маєте змогу відпустити мою дочку цілою та неушкодженою. Її звати Кетрін. Вона дуже добра й чуйна. Будь ласка, відпустіть мою дочку, прошу, не кривдьте її. Ви контролюєте цю ситуацію. Вся влада належить вам. Ви — головний. Я знаю, ви здатні на любов і милосердя. Ви можете захистити її від усього, що їй загрожує. Зараз у вас з'явилася чудова нагода довести цілому світу, що ви здатні на велике добро, що ви вже виростили й не ставитиметесь до інших людей так, як світ учинив із вами. Її звати Кетрін.

Сенаторка Мартін відвела погляд від камери, і почалися кадри домашнього відео, на якому маленька дівчинка вчилася ходити, тримаючись за гриву великого колі. За кадром звучав голос сенаторки:

— На відео, яке ви зараз бачите, Кетрін ще мала дитина. Відпустіть Кетрін. Відпустіть її цілою та неушкодженою в будь-якому місці нашої країни, і натомість ви отримаєте мою допомогу й дружбу.

Запустили низку фотографій — восьмирічна Кетрін Мартін тримається за штурвал на човні. Човен стоїть на підпорах, поки її батько фарбує корпус. Дві найновіші світлини з молодою жінкою — на повний зріст і обличчя великим планом.

Знову великий план, цього разу сенаторки:

— Я обіцяю вам перед усією нашою країною, що ви матимете мою безумовну підтримку, коли б вона не знадобилася. Я здатна вам допомогти. Я сенатор Сполучених Штатів. Я член Комітету Збройних Сил. Я беру активну участь у проєкті інновацій стратегічної оборони, системи космічного озброєння, яку всі називають «Зоряні війни». Якщо у вас є вороги, я з ними боротимусь. Якщо вам хтось заважає, я їх зупиню. Телефонуйте мені в будь-який час, вдень або вночі. Мою дочку звати Кетрін. Пропшу, доведіть нам, що ви сильні, — говорила сенаторка Мартін, наближаючись до камери, — відпустіть Кетрін.

— Дідько, оце добре придумано, — сказала Старлінг, яка тремтіла, немов тер'єр. — Господи, як добре придумано.

— Що, про «Зоряні війни»? — спитала Мепп. — Якщо прибульці з іншої планети намагаються контролювати думки Баффало Білла, то вона зможе його захистити — у цьому сіль?

---

⁹⁵ Wile E. Coyote — койот із мультсеріалів, який вічно ганяється за пташкою-припутнем і не може її впіймати.

⁹⁶ Equal Rights Amendment — поправка до Конституції США про рівні права жінок.

Старлінг кивнула:

— Багато параноїдальних шизофреніків мають подібні галюцинації, про контроль з боку прибульців. Якщо Білл влаштований саме таким чином, то в цей спосіб його можна буде виманити. Непогана спроба, чорт забирай, коли вона стояла там і виголошувала свою промову, правда? Принаймні вона може виграти для Кетрін іще кілька днів. З'явиться час трохи попрацювати над Біллом. Або ж ні — Кроуфорд вважає, що термін ув'язнення ставатиме делід коротшим. Можна спробувати діяти *таким* чином, можна інакше.

— Мені б *усе* згодилося, якби йшлося про мою дитину. Чому вона постійно повторювала «Кетрін», чому саме ім'я?

— Вона намагається змусити Баффало Білла поглянути на Кетрін як на особистість. Як вважають слідчі, він має знеособити жертву, навчитися сприймати її як неживу річ перед тим, як розірвати її на шматки. Серійні вбивці розповідають про це на співбесідах у в'язниці, принаймні деякі з них. Кажуть, що це — наче мати справу з лялькою.

— За зверненням сенаторки Мартін стоїть Кроуфорд, як гадаєш?

— Може бути, а може, це доктор Блум — онде він, — відповіла Старлінг.

З телевізійного екрана передавали інтерв'ю на тему серійних убивств, яке кілька тижнів тому взяли в доктора Алана Блума з Чиказького університету.

Доктор Блум не бажав порівнювати Баффало Білла з Френсісом Доларгайдом, або Гарреттом Гоббзом⁹⁷, або з будь-яким іншим випадком з його практики. Він унікав імені «Баффало Білл». Власне кажучи, він узагалі небагато розповів, але його вважали за експерта (можливо, *найкращого* в галузі), тому й треба було показати його обличчя на телебаченні. Репортаж скінчився його фінальною драматичною реплікою:

— Ми не можемо йому погрожувати, оскільки немає нічого страшнішого за ті жахи, що він бачить щодня. Єдине, що ми можемо, то це запросити його прийти до нас. Ми можемо забезпечити його відповідним лікуванням, надати допомогу, і ми говоримо це від щирого серця.

— Ото б нам усім не зашкодило трохи допомоги, — сказала Мепп. — Чорт забирай, я б сама від допомоги не відмовилась. Дешеві кліше та маячня, розрахована на публіку, — обожною такі промови. Нічого конкретного не сказав, але й Білла, мабуть, сильно не наполохав.

— Мені все не йде з голови те дівча з Західної Вірджинії, — відповіла Старлінг, — думка наче зникає, десь на півгодини, а потім знову впивається мені в горлянку. І той лак із блискітками на нігтях, краще я не починатиму.

---

⁹⁷ Див. роман Томаса Гарріса «Червоний дракон».

Послуговуючись своїми численними захопленнями, Мепп підняла настрій Старлінг за обідом і зачарувала підслухачів порівняльними дисонансними римами⁹⁸ зі Стіві Вандера та Емілі Дікінсон⁹⁹.

Дорогою до кімнати Старлінг знайшла в своїй скриньці повідомлення, яке містило такий текст: «Будь ласка, зателефонуйте Альберту Роудену» і номер телефону.

— Це зайвий раз доводить мою теорію, — сказала вона Мепп, коли дівчата впали на ліжка разом із книжками.

— Про що?

— От знайомишся ти з двома хлопцями, так? І щоразу тобі дзвонить не той, що треба.

— Я про це *давно* знаю.

Задзвонив телефон. Мепп торкнулась олівцем кінчика носа:

— Якщо це Гарячий Боббі Лоуренс¹⁰⁰, то скажи йому, що я в бібліотеці, гаразд? — попросила Мепп. — Скажи, я наберу його завтра.

Телефонував Кроуфорд, з літака, і його голос видавався хрипким через зв'язок:

— Старлінг, збирайте речі на дві ночівлі, зустрінетесь зі мною за годину.

Вона вирішила, що розмова урвалася, бо в слухавці чулося лише низьке гудіння, а потім зненацька голос знову повернувся:

— ...криміналістична валіза не знадобиться, тільки одяг.

— Зустрітися з вами де?

— У Смітсонівському музеї.

Він заговорив до когось іншого перед тим, як повісити слухавку.

— Джек Кроуфорд, — сказала Старлінг, кидаючи на ліжко сумку.

Над підручником з «Федерального кодексу криміналістичної процедури» виринула голова Мепп. Вона спостерігала за зборами Старлінг, мружачи велике темне око.

— Не хотілося б тебе засмучувати, — промовила вона.

— А куди тобі діватися, — відповіла Старлінг. Вона знала, що на неї чекає.

Колись Мепп очолювала студентський юридичний вісник в Університеті штату Меріленд, а вночі працювала. В Академії вона була другою в класі за рейтингом успішності, а на книжки кидалася, наче камікадзе.

---

⁹⁸ Неповна рима, коли більшість приголосних у словах збігаються, але наголоси та голосні різняться.

⁹⁹ Stevie Wonder (нар. 1950) — американський соул-співак і мультиінструменталіст; Emily Dickinson (1830—1883) — американська «метафізична» поетка.

¹⁰⁰ Імовірно, Арделія має на увазі пілота «Синього каное», у кабіні якого дуже спекотно.

— Завтра ти маєш складати іспит із Кримінального кодексу, а за два дні — нормативи з фізкультури. Переконайся, що Великий Кроуфорд знає, що тебе можуть лишити на повторний курс, якщо він про це не подбає. Щойно він вимовить: «Гарна робота, курсанте Старлінг», не смій відповідати: «Нічого особливого». Дивися цьому боввану з острова Пасхи просто в очі й кажи: «Сподіваюся, ви *особисто* подбаєте про те, щоб мене не залишили на повторний курс за пропущені заняття». Затирила, що я тобі кажу?

— Кодекс я зможу перекласти, — відповіла Старлінг, розправляючи зубами заколку для волосся.

— Ага, тільки ти його завалиш, бо не матимеш часу навчатися, — гадаєш, у такому разі вони не відправлять тебе перекладати програму? Ти що, жартуєш? Дівчинко, вони тебе викинуть із чорного ходу, наче дохле великоднє курча¹⁰¹. У вдячності надто короткий період напіврозпаду, Кларіс. Нехай він скаже, що тебе *не відправлять на повторний курс*. У тебе хороші оцінки — хай він про це скаже. Де я знайду таку сусідку по кімнаті, яка зможе так само швидко прасувати одяг за хвилину до початку заняття?

* * *

Старлінг вела свій старий «пінто» чотирисмуговою трасою, мчала чимдуж, проте жодного разу не перевищила швидкості, на якій машину починало трусити. Запахи гарячої оливи та плісняви, стукіт під капотом, скиглення трансмісії — все це потроху навіювало спогади про пікап батька, про те, як вона їхала разом із ним, а поруч вовтузилися брати й сестра.

Тепер вона сиділа за кермом, їхала в ніч, тільки білі смуги зникали під капотом — блим, блим, блим. У Кларіс з'явився час подумати. Страхи дихали їй просто в потилицю, інші, нещодавні спогади вовтузились поруч.

Старлінг побоювалася, що тіло Кетрін Бейкер Мартін уже знайшли. Якщо Баффало Білл дізнався, хто вона така, то міг запанікувати. Він міг убити її й викинути тіло з комахою в горлі.

Можливо, Кроуфорд привіз комаху для ідентифікації. Чому б іще він захотів зустрітися з нею в музеї? Але будь-який агент міг би відвезти того жука в Смітсонівський музей, навіть кур'єр від ФБР може виконувати такі доручення. А ще Кроуфорд наказав брати речі на дві ночівлі.

Вона розуміла, що Кроуфорд не захотів нічого пояснювати через незахищену лінію радіозв'язку, але Кларіс божеволіла від невідомості.

---

¹⁰¹ Посилання на оповідання Дж. Д. Селінджера «Невдовзі перед війною з ескімосами», в якому героїня за три дні після Великодня знаходить у подарунковому кошику дохле курчатко, про яке всі забули.

Вона знайшла новинну радіостанцію й дочекалася, поки скінчиться прогноз погоди. Від випуску новин користі було мало. Репортаж із Мемфіса виявився переказом новин о сьомій. Пропала дочка сенатора Мартін. Її блузку знайшли розрізаною на спині, в стилі Баффало Білла. Жертва, знайдена в Західній Вірджинії, досі не впізнана.

Західна Вірджинія. Серед спогадів Кларіс про поттерське похоронне бюро ховалося щось сильне та цінне. Щось тривке, що сяяло поміж темних одкровень. Те, що треба берегти. Зараз Кларіс згадала про це свідомо й відчула, що може триматися за спогад, як за талісман. У поттерському похоронному бюро, стоячи перед раковиною, вона віднайшла джерело сил, яке здивувало та потішило її, — спогад про матір. Старлінг усе життя виживала за рахунок сили духу покійного батька, яку зараз черпала від братів, і тепер вона дивувалася й була зворушена щедрим даром, що трапився їй.

Вона припаркувала «пінто» біля штаб-квартири ФБР, на розі Десятої вулиці та Пенсильванія-стрит. На тротуарі розташувалися дві телевізійні групи, при світлі камер журналісти мали надміру випещений вигляд. Вони декламували репортажі з місця подій на тлі Будівлі Дж. Едгара Гувера. Старлінг оминула телевізійні вогні та пройшла два квартали до Смітсонівського національного музею природознавства.

Вона помітила, що в кількох горішніх вікнах старої будівлі горить світло. На півкруглій під'їзній доріжці був припаркований фургон поліції округу Балтимор. За ним стояв новенький фургон для спостереження, за кермом якого чекав водій Кроуфорда, Джефф. Побачивши Старлінг, він заговорив у рацію.

Розділ 18

Охоронець провів Кларіс Старлінг до другого поверху над смітсонівським опудалом великого слона. Двері ліфта розчинилися в просторий тьмянний хол, де на неї чекав самотній Кроуфорд, засунувши руки в кишені плаща.

— Добрий вечір, Старлінг.

— Вітаю, — відповіла вона.

Кроуфорд звернувся до охоронця за її плечем:

— Звідси ми самі дійдемо, офіцере, дякую.

Кроуфорд і Старлінг ішли пліч-о-пліч коридором, поміж нагромаджених шухляд і скринь з антропологічними зразками. На стелі горіло кілька ламп, але небагато. Коли вона зловила ритм його неспішної ходи, наче він задумливо прогулювався студентським кампусом, Старлінг зрозуміла, що Кроуфорд хотів покласти їй на плече руку і що він так і зробив би, якби мав право її торкатися.

Вона чекала, коли він заговорить. Врешті-решт вона зупинилася й так само засунула руки в кишені. Вони дивилися одне на одного через

прохід, у мовчанні кісток. Кроуфорд притулювся головою до шаф і глибоко вдихнув крізь ніс.

— Імовірно, що Кетрін Мартін ще жива, — сказав він.

Старлінг закивала, а після останнього кивка не підвела голови. Можливо, йому буде легше говорити, якщо вона на нього не дивитиметься. Кроуфорд був урівноважений, але щось гризло його зсередини. Старлінг на секунду замислилась, чи не померла його дружина. А може, його доконав день, проведений зі скорботною матір'ю Кетрін.

— Пошуки в Мемфісі майже нічого не дали, — сказав він. — Він схопив її на паркінгу, я так гадаю. Ніхто нічого не бачив. Вона зайшла до себе у квартиру, а потім чомусь вийшла. Вона не збиралася відлучатися надовго, бо залишила двері прочиненими й висунула засувку, щоб вони випадково не замкнулися. Ключі лежали на телевізорі. У квартирі все на своїх місцях. Не думаю, що вона довго пробула вдома. Вона навіть не дійшла до автовідповідача в спальні. Сигнал нових повідомлень блимав доти, доки її вайлуватий хлопець не подзвонив нарешті в поліцію.

Кроуфорд машинально опустив руку в шухляду з кістками й одразу її прибрав.

— Отже, вона в нього, Старлінг. Телевізійники погодилися не вести підрахунок у вечірніх новинах — доктор Блум вважає, що від цього він ще більше розпалюється. Все одно цим займеться парочка жовтих газет.

Під час одного з минулих викрадень розрізаний на спині одяг знайшли достатньо швидко, щоб ідентифікувати жертву Баффало Білла, поки вона ще була жива. Старлінг пам'ятала відлік у чорній рамочці на перших шпальтах дешевої преси. Рахунок сягнув вісімнадцяти днів, коли сплигло тіло дівчини.

— Отож, Кетрін Бейкер Мартін чекає на нас у Білловій тепличці, Старлінг, і в нас є приблизно тиждень — це найдовше, бо Блум вважає, що його цикли скорочуються.

Забагато балачок як на Кроуфорда. Від театрального посилення на «тепличку» несло пустими теревенями. Старлінг чекала, доки він дійде до суті, і він таки дійшов:

— Цього разу, Старлінг, *цього* разу нам трохи пощастило.

Вона поглянула на нього спідлоба, з надією, але обачно.

— Ми знайшли ще одну комаху. Ваші знайомі, Пілчер і той... другий.

— Роуден.

— Вони з нею працюють.

— Де знайшли комаху, в Цинциннаті? У тій дівчині в морозилці?

— Ні. Ходімо, я вам покажу. Подивимося, що ви про це скажете.

— Ентомологія в іншому напрямку, містере Кроуфорд.

— Знаю, — відказав він.

Вони завернули за риг та підійшли до дверей в антропологічне відділення. Крізь матоване скло проступало світло, звучали голоси. Старлінг пройшла всередину.

Біля стола, що стояв посередині кімнати під яскравим світильником, працювали троє чоловіків у лабораторних халатах. Старлінг не бачила, що вони роблять. Джеррі Берроуз із поведінкової психології зазірав їм через плечі та щось занотовував у папку. У кімнаті стояв знайомий запах.

Один із чоловіків у білому пішов покласти щось у раковину, і тоді вона роздивилася.

На столику біля раковини, на таці з іржостійкої сталі лежав «Клаус» — голова, яку вона знайшла в міні-складах «Спліт-сіті».

— Комаха була в горлі Клауса, — сказав Кроуфорд. — Зачекайте хвилинку, Старлінг. Джеррі, ти розмовляєш із телеграфним пунктом?

Берроуз щось зачитував із папки в слухавку. Він прикрив рукою мікрофон:

— Так, Джеку, їм щойно надійшли всі Клаусові світлини.

Кроуфорд забрав у нього слухавку:

— Боббі, не чекай, поки підключиться Інтерпол. Вмикай передачу зображення та негайно пересилай фотографії разом із медичними даними. Скандинавські країни, Західна Німеччина, Нідерланди. Обов'язково скажи, що Клаус міг бути моряком на торговому судні, який несподівано зник із робочого місця. Не забудь нагадати, щоб перевірили в себе по лікарнях випадки зі зламаними вилицями. Як там це називається, щелепна дуга. Неодмінно перешли обидві стоматологічні карти — універсальну та з Федерації дантистів. Там вказано вік, але ти наголоси, що це дуже приблизна цифра, бо в такій справі не варто покладатися на кісткові шви в черепі, — закінчив Кроуфорд і віддав слухавку Берроузу. — Де ваше знаряддя, Старлінг?

— Унизу, в кімнаті охорони.

— Комаху знайшли в Гопкінсі¹⁰², — повідомив Кроуфорд, поки вони чекали ліфт. — Там досліджували голову на прохання поліції округу Балтимор. Вона була в горлі, так само як у тієї дівчини з Західної Вірджинії.

— Так само, як у Західній Вірджинії.

— А ви дійсно цим переймаєтесь. У Гопкінсі повідомили про знахідку о сьомій вечора. Окружний прокурор із Балтимора подзвонив до мене в літак. Вони переслали назад Клауса з усім гамузом, щоб ми поглянули на нього *in situ*¹⁰³. Вони також почули висновок доктора Енджела щодо віку Клауса і того, скільки йому було років, коли він зламав вилицю. Вони консультуються зі смітсонівцями, як і ми.

— Стривайте, зараз я зв'яжу думки до купи. То ви кажете, що Баффало Білл убив *Клауса*? Багато років тому?

— Гадаєте, це малоімовірно, просто збіг обставин?

— Наразі так.

---

¹⁰² Приватний дослідницький університет Джонса Гопкінса в Балтиморі, штат Меріленд.

¹⁰³ «На місці» (лат.).

— Зачекайте хвилину, перетравить інформацію.

— Доктор Лектер розповів мені, де знайти Клауса, — сказала Старлінг.

— Так, розповів.

— Зі слів доктора Лектера, його пацієнт, Бенджамін Распейл, стверджував, що вбив Клауса. Але Лектер сказав, що він, найімовірніше, помер у результаті еротичної асфіксії.

— То він так сказав.

— Ви гадаєте, що Лектеру достеменно відомо, як саме помер Клаус і що то був не Распейл і не еротична асфіксія?

— Комаху знайшли в горлі Клауса, комаху знайшли в горлі дівчини з Західної Вірджинії. Я такого більше ніде не бачив. Ніколи про це не читав і не чув. А ви що думаєте?

— Я думаю, що ви казали збирати речі на дві ночі. Хочете, щоб я попитала в доктора Лектера, так?

— Він розмовляє тільки з вами, Старлінг, — сказав Кроуфорд із дуже сумним виглядом. — Певно, обрав собі забаву.

Вона кивнула.

— Поговоримо дорогою до лікарні, — сказав він.

Розділ 19

— Доктор Лектер почав провадити широку психіатричну практику ще задовго до того, як ми спіймали його на вбивствах, — сказав Кроуфорд. — Він зробив масу психіатричних експертних висновків для судів Меріленду й Вірджинії і ще декількох по всьому Східному узбережжю. Він зустрічав багатьох божевільних злочинців. Хто знає, яких чудовиськ він повипускав на волю, просто для забави? Це перший спосіб, у який він міг дізнатися про Клауса. Окрім того, Распейл багато що розповідав йому під час сеансів і спілкувався з Лектером на світських заходах. Може, Распейл розказав йому, хто вбив Клауса.

Кроуфорд і Старлінг поглянули одне на одного; вони сиділи на обертових кріслах у хвості фургона для спостереження, який летів на північ трасою 95 у напрямку Балтимора, що за тридцять сім миль. Джефф, який сидів у водійському відсіку, явно отримав наказ гнати автомобіль шодуху.

— Лектер запропонував свою допомогу, але цим він мене не купить. Він уже якось допоміг. Ми не отримали ніякої корисної інформації, проте під час останньої зустрічі з Віллом Гремом він проштрикнув йому обличчя ножем. Для забави. Але є комаха в горлі Клауса та комаха в горлі дівчини з Західної Вірджинії, цим фактом я не можу нехтувати. Алан Блум ніколи не чув про таку специфічну поведінку, я також. А вам таке траплялося раніше, Старлінг? Ми з вами давно стежимо за відповідною літературою.

— Ніколи. Вставляють інші предмети, це буває, але комах — ніколи.

— Почнемо з двох позицій. По-перше, відштовхуємось від того, що докторові Лектеру насправді щось відомо. По-друге, не забуваймо, що Лектер завжди шукає собі забаву. Завжди пам'ятайте про забаву. Він має прагнути, щоб ми впіймали Баффало Білла, поки Кетрін Мартін жива. У цьому мають полягати всі забави й інтереси. Нам нічим йому погрожувати — у нього вже забрали туалетне сидіння та книжки. Голий розбою не боїться.

— А що, як ми просто пояснимо йому ситуацію та пообіцяємо щось — камеру з краєвидом? Саме це він і просив, коли казав, що може допомогти.

— Він запропонував *допомогти*, Старлінг. Він не пропонував викрити злочинця. Бо в такому разі в нього не було б можливості покрасуватися. А ви сумніваєтесь. Вам правда до вподоби. Послухайте, Лектер нікуди не поспішає. Він слідкує за цією ситуацією, наче за бейсбольним матчем. Якщо ми попросимо його назвати ім'я, він почне тягти час. Одразу не скаже.

— Навіть за винагороду? Щось, чого він не отримає, якщо Кетрін Мартін помре?

— Гарзд, уявімо: ми скажемо Лектеру, що *знаємо*, що він має інформацію, і хочемо, щоб він видав нам злочинця. А він забавлятиметься, чекаючи та вдаючи, що намагається згадати, — тиждень за тижнем, плекаючи надію в сенаторці Мартін, поки Кетрін не помре; а потім він мучитиме наступну матір, і наступну, плекаючи в них надії, майже пригадавши ім'я, — для нього це краще, ніж краєвид. Він цим живиться. Такий у нього раціон. Я не певен, що з віком ми мудрішаємо, Старлінг, але хоча б вчимося обминати лихо. У цьому разі ми також можемо його обминати.

— Тож доктор Лектер має думати, що нам від нього потрібна тільки консультація та порада? — спитала Старлінг.

— Правильно.

— А чому ви мені все розповіли? Чому просто не послали мене до нього з цими запитаннями?

— Я спілкуюся з вами на рівних. Ви теж так робитимете, коли матимете підлеглих. Відвертість — єдиний спосіб, перевірений часом.

— Тобто жодних згадок про комаху в горлі Клауса, жодного зв'язку між Клаусом і Баффало Біллом.

— Так. Ви повернулися, бо були дуже вражені здатністю доктора Лектера передбачити, що Баффало Білл почне знімати скальпи. Офіційно я відмовляюся від його послуг, і Алан Блум також. Але я дозволив вам погратися зі справою. Ви запропонуєте йому певні привілеї — щось таке, що зможе для нього дістати тільки така впливова людина, як сенаторка Мартін. Він має повірити, що треба поспішати, бо угода буде нечинною, якщо Кетрін помре. Якщо це станеться, сенаторка втратить до Лектера будь-який інтерес. А якщо в нього нічого не вийде, то тільки через те, що він недостатньо розумний та обізнаний, аби зробити, як обіцяв, — а не тому, що він хоче з нас познущатися.

— А сенаторка *насправді* втратить інтерес?

— Краще б ви змогли підтвердити під присягою, що ніколи не знали відповіді на це запитання.

— Зрозуміло.

Отож, сенаторці Мартін нічого не сказали. Досить зухвало. Очевидно, що Кроуфорд боявся втручання, боявся, що сенаторка Мартін скоїть помилку, звернувшись до Лектера особисто.

— Ви певні?

— Так. Але як він зможе з точністю вивести нас на Баффало Білла, не показавши, що йому відомі якісь особливі подробиці? Як йому вдасться це зробити самими, так би мовити, консультаціями й порадами?

— Не знаю, Старлінг. У нього було вдосталь часу, щоб усе продумати. Він цілих шість жертв чекав.

У фургоні задзвонив і замиготів закодований телефон — надійшла перша низка дзвінків, які Кроуфорд узгодив із комутатором ФБР.

Протягом наступних двадцяти хвилин він спілкувався зі знайомими офіцерами з Нідерландської державної поліції та Королівської жандармерії, з *Overstelojmant*¹⁰⁴ зі Шведської технічної поліції, який навчався в Куантіко, з другом, який працював асистентом *Rigspolitichef*¹⁰⁵ у Данській державній поліції, а ще Кроуфорд здивував Старлінг, коли перейшов на французьку з нічним черговим у Бельгійській кримінальній поліції. Він постійно наголошував на необхідності якомога швидше ідентифікувати Клауса та його оточення. Кожна з юрисдикцій уже отримала запит-телефакс від Інтерполу, але за допомогою «дружньої мережі» цей запит не висів в апаратах годинами.

Старлінг розуміла, що Кроуфорд обрав фургон через засоби комунікації (там була встановлена нова система засекречування голосових повідомлень), але в офісі йому працювалося б набагато легше. Тут йому доводилося жонгливати записниками на крихітному столику при світлі слабкої лампочки, і машину підкидало щоразу, як колеса наїжджали на вибоїну. Старлінг мала небагато практичного досвіду, але розуміла, як нечасто можна побачити завідувача відділу ФБР, що трясеться у фургоні за такими дорученнями. Він міг би проінструктувати її по радіозв'язку. І вона була рада, що він не став цього робити.

Старлінг відчувала, що за тишу та спокій у цьому фургоні, за час, виділений на те, щоб справа розслідувалась у звичному ритмі, Кроуфорду довелося заплатити дуже високу ціну. Його телефонні розмови це тільки підтверджували. Наразі він говорив із директором, який перебував у себе вдома:

— Ні, сер. То вони поновлять?.. На скільки? Ні, сер. Ні. Жодних «жучків». Томмі — це моя рекомендація, і я на ній наполягаю. Я *не хочу*,

---

¹⁰⁴ Офіцерський ранг у Фінляндії та Швеції, на щабель вищий за майора.

¹⁰⁵ Комісар поліції в Данії, одна з керівних посад.

щоб на неї чіпляли «жучок». Доктор Блум каже те саме. Його затуманило в О'Гарі¹⁰⁶. Прилетить, шойно проясниться. Добре.

Потім Кроуфорд провів таємничу телефонну бесіду з нічною доглядальницею своєї дружини. Коли він закінчив, то ще десь хвилину визирав у дзеркальне вікно фургона, опустивши руку на коліно й гойдаючи окуляри на зігнутому пальці, і його обличчям повзли вогні нічного міста, від чого воно здавалося голим. Тоді Кроуфорд надягнув окуляри й знову повернувся до Старлінг.

— На Лектера ми маємо три дні. Якщо не отримаємо результатів, то на нього тиснутимуть балтиморські копи, аж поки їх суд не відтягне.

— Минулого разу тиск не допоміг. З доктора Лектера багато не вичавиш.

— То що він їм, зрештою, видав? Паперову курку?

— Атож, курку.

Зібгана пташка орігами й досі лежала в сумочці Старлінг. Вона розглядила її на крихтному столі та потягла за хвіст — курка дзьобнула повітря.

— Я не звинувачую Балтимор. Він їхній в'язень. Якщо Кетрін спливе, то вони мають сказати сенаторці Мартін, що зробили все можливе.

— Як сенаторка Мартін?

— У грі, проте страждає. Вона розумна, сильна жінка і дуже поміркована, Старлінг. Вам би вона сподобалась.

— А Гопкінс та окружний «убивчий» не розпатякають про жука в горлі Клауса? Ми зможемо не пропустити це в газети?

— Ще принаймні три дні.

— І це коштувало неабияких зусиль.

— Фредеріку Чилтону довіряти не можна, та й будь-якому іншому працівникові лікарні, — сказав Кроуфорд. — Якщо знає Чилтон, то знає цілий світ. Чилтон має знати, що ви прийшли для бесіди, але це просто послуга, яку ви робите для «вбивчого» відділу Балтимора, намагаючись закрити справу Клауса, — і Баффало Білл тут ні до чого.

— І я займаюся цим мало не вночі?

— Бо я наказав, а іншого часу не було. Мушу вам сказати, що комаха з Західної Вірджинії вже завтра вранці опиниться в газетах. Просочилося з моргу в Цинциннаті, тому це вже не секрет. Лектер може дістати ці подробиці від вас, але, чесно кажучи, то не важливо, поки він не дізнався, що ми знайшли жука в Клаусі.

— І що ми запропонуємо Лектеру?

— Я над цим працюю, — відповів Кроуфорд і повернувся до своїх телефонів.

---

¹⁰⁶ Чиказький міжнародний аеропорт імені Едварда О'Гара.

Розділ 20

Велика ванна кімната з білими кахлями, даховими вікнами та гламурною італійською сантехнікою, встановленою на тлі старої цегляної мурівлі. Надмірна вишуканість, яку підкреслювали високі рослини й гори косметики, а також дзеркало, вкрите бісером конденсату від пари, що валила з душу. Звідти ж лунало мугикання — хтось наспівував мелодію, у зависокому регістрі, як на цей химерний голос. То була пісня Фетса Воллера «Бабло за барахло» з мюзикла «Не бешкетую»¹⁰⁷. Інколи голос переходив на слова:

Складай свої старі газети в СТО-СИ,
Най виростуть до неба хмароЧО-СИ
ДА ДА-ДА-ДА ДА ДА ДА-ДА ДА ДА

Щоразу, коли звучали слова, у двері ванної кімнати починала шкрябатись маленька собачка.

У душі був Джейм Гамб: білий чоловік, тридцять чотири роки, шість футів один дюйм, 205 фунтів¹⁰⁸, шатен, сині очі, особливих прикмет немає. Він вимовляє своє ім'я як «Джеймс», тільки без «с». Джейм. Він на цьому наполягає¹⁰⁹.

Після першого споліскування Гамб узяв «Friction des Bains» і розтер скраб на грудях і сідницях руками, а в тих місцях, яких він не любив торкатися, скористався банною рукавичкою. На ногах починала з'являтися легенька щетина, але він вирішив, що згодиться.

Гамб натирався рушником, поки шкіра не порожевіла, і намастився хорошим пом'якшувальним засобом. Перед дзеркалом у повний людський зріст висіла душова завіса на поперечці.

За допомогою банної рукавички Гамб запах пеніс і яєчка назад між ноги. Він відсунув душову завісу й став перед дзеркалом у позі моделі, яка хизується стегнами, не зважаючи на щільно стиснуті геніталії.

— Зроби для мене дещо, крихітко. Зроби дещо, та СКОРІ-ІІІ.

Він говорив у верхньому регістрі свого низького від природи голосу і вважав, що в нього виходить дедалі краще. Гормони, які він уживав (премарин, деякий час, та диетилстилбестрол¹¹⁰, перорально), не могли зарадити голосу, але від них поменшало волосся на грудях, що

---

¹⁰⁷ Fats Waller (1904—1943) — американський джазовий піаніст, співак і композитор. Мюзикл «Ain't Misbehavin'» за його однойменною піснею з'явився 1978 року, туди й увійшла композиція «Cash for Your Trash».

¹⁰⁸ ≈ 1 м 85 см, 93 кг.

¹⁰⁹ Ім'я Jame ще може читатися як «Джемі» чи навіть «Джаме».

¹¹⁰ Естрогенні препарати (жіночих статевих гормонів).

починали потроху бубнявіти. Численні сеанси електролізу видалили Гамбову бороду та утворили вдовиний мис¹¹¹ на чолі, проте на жінку він схожий не був. Він був схожий на чоловіка, який битиметься кулаками, ногами, та ще й нігтями заразом.

Чи ховалася за його поведінкою щира, невміла спроба імітувати жінку, чи просто відверте знущання — важко було сказати після нетривалого знайомства, а Гамб тільки такі й заводив.

— Що для мене зро-оби-иш?

Від звуку його голосу у двері знову зашкреблася собачка. Гамб надягнув халат і впустив її у ванну. Він узяв на руки маленького пуделя кремового кольору та поцілував її в пухку спинку.

— Та-а-а-ак. Уже *помираєш з голоду*, Золотце? Я теж.

Він узяв собачку під другу руку, щоб відчинити двері. Вона завовтузилася, намагаючись стрибнути вниз.

— Секундочку, солоденька.

Вільною рукою він підбрав з підлоги біля ліжка карабін «міні-14»¹¹² та поклав його на подушки.

— *Годі*. Годі, кажу. За хвилину будемо вечеряти.

Він відпустив собачку та взявся шукати нічну сорочку. Песик завзято подріботів за ним на кухню.

Джейм Гамб вийняв із мікрохвильової пічки три таці з ТБ-обідами. Два — «Для зголоднілого чоловіка», які він з'їсть сам, і один — «Здорова кухня», для пуделя.

Собачка жадібно накинулася на закуски та десерт, не чіпаючи овочів. На двох тацях Джейма Гамба лишилися самі кістки.

Він випустив пуделя надвір із чорного ходу та запахнув халат від прохолодного вітру, спостерігаючи, як собачка присідає у вузькій смужці світла з дверного прорізу.

— Ти ще не зробила Справи Номер Два-а-а. Добре, я не дивитимусь.

Але він крадькома підглядав між пальцями.

— О, *супер*, моя бубочка, чи ти не справжня леді? Ходімо, будемо вкладатися спати.

Містер Гамб любив лягати спати. Він робив це по кілька разів за ніч.

Також він любив прокидатися й сидіти в тій чи іншій з багатьох кімнат, не вмикаючи світло, або потроху працювати вночі, коли в ньому палали творчі поривання.

Він хотів був вимкнути світло в кухні, але зупинився, задумливо скрививши губи й поглядаючи на сміття, що лишилося після вечері. Він узяв три таці з-під ТБ-обідів і змахнув зі столу крихти.

---

¹¹¹ Лінія росту волосся, яка утворює літеру V по центру чола; за повір'ям, жінки з удовиним мисом живуть довше за своїх чоловіків.

¹¹² «Ruger Mini-14» — компактний легкий самозарядний карабін американської фірми «Sturm, Ruger & Co».

Перемикач перед східцями вмикав освітлення в підвалі. Джейм Гамб вирушив униз, несучи в руках таці. На кухні заскиглила собачка та прочинила носом двері.

— Гаразд, дурко-бурко.

Він підібрав пуделя й поніс її вниз. Вона крутилася й тягнулася носом до таць у другій руці Гамба.

— І не думай, тобі вже досить.

Він відпустив собачку, і вона побігла поруч із ним по заплутаному багаторівневому підвалу.

У підвальному приміщенні під кухнею містився колодязь, що давно пересох. Кам'яні стінки, укріплені сучасними колодязними кільцями й цементом, піднімалися на два фути від піщаної підлоги. Стара оригінальна дерев'яна заслона, заважка для дитини, прикривала отвір колодязя. У заслоні виднілася хвіртка, достатньо широка, аби крізь неї пройшло відро. Хвіртка була прочинена, і Джейм Гамб висипав у неї недоїдки з двох своїх таць, а також із собачої.

Кістки й шматки овочів зникли з очей у непроглядній темряві колодязя. Собачка сіла й узялася просити.

— Ні-ні, нічого нема, — сказав Гамб. — Ти й так товстуха.

Він піднявся сходами, нашіптуючи «товтушок-пампушок, товтушок-пампушок» своєму маленькому песику. Він так і не дав взнаки, навіть якщо почув крик, достатньо гучний і розбірливий, який відбивався луною з чорної дірки:

— *ПРОШУ-У-У ВА-АС.*

Розділ 21

Кларіс Старлінг увійшла в Балтиморську лікарню для психічно хворих злочинців невдовзі після десятої вечора. Вона була сама. Старлінг сподівалася, що Фредерік Чилтон уже пішов додому, але він чекав на неї у своєму кабінеті.

На Чилтоні був англійський піджак у велику клітинку. Старлінг подумала, що через два бокові шлиці та довгі поли піджак скидається на пеплум¹¹³. Вона від щирого серця сподівалася, що Чилтон не вирядився спеціально для неї.

Перед його столом не було нічого, окрім простого стільця, прикрученого болтами до підлоги.

Старлінг зупинилася біля нього, поки в повітрі зависло привітання. Вона чула запах холодних прогнилих труб із Чилтонового гардероба, розташованого за зволожувачем повітря.

---

¹¹³ Пеплум (*грец.* пеплос) — стародавній довгий одяг на кшталт хітона; зараз також — жіночі жакети чи блузи з пишною широкою оборкою на поясі.

Доктор Чилтон покинув роздивлятися свою колекцію потягів «Франклін Мінт»¹¹⁴ і повернувся обличчям до Старлінг.

— Не бажаєте горнятко кави без кофеїну?

— Ні, дякую. Вибачте, що турбую вас увечері.

— Ви й досі намагаєтеся щось дізнатись у тій справі з головою? — спитав Чилтон.

— Так. У прокуратурі округу Балтимор мене повідомили, що домовилися з вами про зустріч, докторе.

— О так. Ми *дуже* тісно співпрацюємо з місцевою владою, міс Старлінг. До речі, чи не пишете ви на цю тему статтю або тези?

— Ні.

— А ви коли-небудь друкувалися в професійних виданнях?

— Ні, ніколи. Це звичайне доручення від державної прокуратури, для Балтиморського відділу вбивств. Ми підкинули їм незакриту справу і просто допомагаємо зв'язати кінці з кінцями.

Старлінг збагнула, що через огиду до Чилтона їй легше брехати.

— Ви з «жучком», міс Старлінг?

— Я з чим?

— Чи є на вас мікрофон, щоб записувати слова доктора Лектера? У поліції вживають термін «жучок», я певен, що ви чули.

— Ні.

Доктор Чилтон узяв зі стола маленький диктофон «Перлкордер» і вставив у нього касету.

— То покладіть його до себе в сумочку. Ми розшифруємо вашу розмову та надішлемо вам копію тексту. Зможете скористатися ним для свого звіту.

— Ні, я не маю права, докторе Чилтон.

— Чому ж ні? Влада Балтимора постійно просить мене проаналізувати все, що каже Лектер у справі того Клауса.

Обмінить Чилтона, якщо зможете, казав їй Кроуфорд. *Нам удасться приборкати його рішенням суду, але Лектер устигне все пронохати. Він читає Чилтона, наче комп'ютерний томограф.*

— У державній прокуратурі вирішили, що спочатку треба спробувати неофіційний підхід. Якщо я запишу розмову без згоди доктора Лектера, а він дізнається, то, чесне слово, ми зруйнуємо атмосферу, за якої відбувається наша співпраця. Я певна, ви зі мною згодні.

— Та як же він дізнається?

Прочитає в газетах, поміж іншим, а то сам не знаєш, сраний ти довбню.

Уголос вона сказала інше:

— Якщо ці матеріали використають і Лектеру доведеться свідчити, то ви перший побачите ці записи, і я певна, що вас обов'язково залучать

---

¹¹⁴ «Franklin Mint» — американська фірма з виробництва сувенірної продукції (монети, ляльки, поїзди тощо).

до справи як експерта. Зараз ми просто намагаємося виманити в нього якусь зачіпку.

— Ви знаєте, чому він із вами говорить, міс Старлінг?

— Ні, докторе Чилтон.

Він став роздивлятися окремо кожного клакера¹¹⁵ з низки сертифікатів і дипломів, які висіли на стіні за його столом, наче проводив соціопитування.

— А ви певні, що *насправді* розумієте, що робите?

— Я чітко знаю, що роблю.

Забгато тут «роблять».

Від сьогоднішніх вправ у Старлінг тремтіли ноги. Їй не хотілося сперечатися з Чилтоном. Треба було берегти сили на зустріч із Лектером.

— Що ви робите, то це приходите до мене в лікарню, проводите співбесіду з пацієнтом і відмовляєтесь ділитися зі мною інформацією.

— Я дію згідно з наказом, докторе Чилтон. Ось цілодобовий номер державної прокуратури. А тепер, будь ласка, або обговоріть це з прокурором, або дозвольте мені виконувати свою роботу.

— Я вам не ключник-доглядач, міс Старлінг. Я не прибігаю сюди так пізно ввечері, щоб запускати й випускати відвідувачів. У мене був квиток на «Свято на льоду».

Він збагнув, що сказав «квиток». *Один.* Тієї ж миті Старлінг побачила його життя, і Чилтон це також збагнув.

Вона побачила його збляклий холодильник, крихти на таці перед телевізором, де він їв на самоті, застигли гори речей, які місяцями стояли на одному місці, доки він їх не пересував, — вона відчула біль усього його самотнього існування з жовтими посмішками та запахами «Сен-Сен»¹¹⁶, і моментально, наче лезо викидного ножа, з'явилась думка, що не треба його жаліти, не треба відповідати йому чи відводити погляд. Вона дивилася просто йому в очі, а потім злегка нахилила голову та, усвідомлюючи перевагу, заглибилась у нього своїм пізнанням, проштрикнула здогадками, знаючи, що тепер йому не захочеться продовжувати цю розмову.

Чилтон відправив із нею санітара на ім'я Алонсо.

Розділ 22

---

¹¹⁵ Клакер — найнята особа, яка гучними оплесками, вигуками або свистом створює враження успіху чи призводить до провалу п'єси, артиста.

¹¹⁶ «Sen-Sen» — освіжувач дихання, випускається як «готові парфуми» з кінця XIX століття.

Під час спуску разом із Алонсо до найглибших палат лікарні Старлінг майже вдалося відгородитися від грюкоту й криків, хоча вона шкірою відчувала, як навколо неї вібрує повітря. Тиск дедалі посилювався, наче вона занурювалась у водну товщу, усе глибше й глибше.

Близькість божевільних і думка про те, як до безпомічної самотньої Кетрін Мартін принохується один із них, як ристьєся в кишенях у пошуках своїх інструментів, допомогли Старлінг налаштуватися на роботу. Але тут була потрібна не лише рішучість. Старлінг мала бути спокійною, врівноваженою, стати найточнішим інструментом. Вона мусила бути терплячою всупереч жахливій необхідності поспішати. Якщо докторові Лектеру відома відповідь, то її доведеться шукати поміж найглибших нетрів його думок.

Старлінг збагнула, що думає про Кетрін Бейкер Мартін як про дитину, яку вона побачила в репортажі по телебаченню, як про маленьку дівчинку на човні.

Алонсо натиснув кнопку виклику біля останніх важких дверей.

— Навчи нас бути байдужими й чуйними, навчи нас зберігати спокій.

— Перепрошую? — озвався Алонсо, і Старлінг збагнула, що сказала це вголос.

Він залишив її з великим санітаром, який відчинив двері. Коли Алонсо відвертався, Старлінг помітила, що він перехрестився.

— З поверненням, — сказав санітар і замкнув за нею двері.

— Вітаю, Барні.

Книжка в м'якій палітурці оповилася навколо масивного вказівного пальця Барні, який використовував його як закладку. То було «Розум і почуття» Джейн Остін — Старлінг налаштувалася помічати геть усе.

— Вам потрібне світло? — спитав він.

У коридорі між камерами стояв півморок. На іншому кінці вона побачила яскраве світло, що падало на підлогу коридору з останньої камери.

— Доктор Лектер не спить.

— Ночами — ніколи, навіть якщо світло вимкнене.

— Нехай буде як є.

— Тримаетесь посередині, як будете туди йти, і не торкаєтесь ґрат, так?

— Я хочу вимкнути телевізор.

Прилад пересунули. Тепер він стояв під дальшою стінкою, екран було направлено в центр коридору. Деякі в'язні могли його побачити, якщо нахилили голови до ґрат.

— Звісно, вимкніть звук, але залиште зображення, якщо вам не складно. Дехто з них полюбляє дивитися телевізор. Стілець уже там, якщо вам знадобиться.

Старлінг пішла сама тьмяним коридором. Вона не зазірала в камери по обидва боки від себе. Її власні кроки здавалися надто гучними. Серед інших звуків до неї долинало гуркітливе хропіння з однієї, може, двох камер — та тихе хихотіння з іншої.

У камері покійного Мігса з'явився новий мешканець. Вона помітила довгі ноги, випростані на підлозі, та голову, що притулилася до ґрат. Старлінг роздивилася його мимохідь. Чоловік сидів на підлозі серед купи порваного кольорового картону. Обличчя було порожнім. В очах відбивався екран телевізора, а блискуча ниточка слини з'єднувала кутик рота з плечем.

Старлінг не хотілося зазирати до камери доктора Лектера, не переконавшись, що він її побачив. Вона пройшла повз ґрати, відчуваючи свербіж між лопатками, зупинилася біля телевізора та вимкнула звук.

Доктор Лектер був одягнений у білу лікарняну піжаму — на тлі білої камери. Єдиними кольоровими плямами в цій камері були його червоні губи, очі й волосся, а на шкіру так давно не потрапляли сонячні промені, що вона зливалася з білістю навколо, і здавалося, що риси обличчя зависли в повітрі над коміром сорочки. Він сидів за столом перед нейлоною сіткою, яка відокремлювала його від ґрат. Малював на різницькому пергаменті, використовуючи власну руку як натуру. Поки Старлінг спостерігала за ним, Лектер перевернув руку долонею догори, зігнув і напружив пальці та взявся малювати внутрішній бік передпліччя. Мізинцем він користувався як ластиком для розтушовування ліній, проведених вугіллям.

Старлінг підійшла трохи ближче до ґрат, і Лектер підняв на неї очі. Їй здалося, наче всі тіні в камері злетілися в його зіниці та вдовиний мис.

— Доброго вечора, докторе Лектер.

Він висунув кінчик язика — такий самий червоний, як і губи. Язик торкнувся верхньої губи точно по центру та знову зник у роті.

— Кларіс.

У глибині його голосу чувся легкий металевий скрегіт, і Старлінг стало цікаво, коли ж він говорив востаннє. Пульсуюче мовчання...

— Уже ніч надворі, а вам завтра до школи, — сказав він.

— У мене нічна школа, — відповіла вона, жалкуючи, що голос прозвучав невпевнено. — Учора я побувала в Західній Вірджинії...

— Ви поранилися?

— Ні, я...

— На вас свіжий пластир, Кларіс.

Вона пригадала:

— Я подряпалася сьогодні в басейні, коли плавала.

Пластир неможливо було побачити — на литці, під штаньми. Мабуть, він відчув запах.

— Учора я побувала в Західній Вірджинії. Там знайшли тіло, остання жертва Баффало Білла.

— Не зовсім *остання*, Кларіс.

— Передостання.

— Так.

— З неї зняли скальп. Як ви й передбачали.

— Ви не заперечуєте, якщо я малюватиму під час нашої бесіди?

— Ні, прошу.

— Ви бачили рештки?

— Так.

— А його ранні спроби бачили?

— Ні. Тільки фотографії.

— Як ви почувалися?

— Занепокоєно. Потім я була зайнята.

— А після того?

— Тяжко вражена.

— То ви були в змозі працювати? — спитав доктор Лектер і потер вугільну лінію на пергаменті, підправляючи малюнок.

— Так, я дуже непогано попрацювала.

— З Джеком Кроуфордом? Чи він і досі зайнятий домашніми справами?

— Він там був.

— Виконайте одну мою забаганку, Кларіс. Нахиліть, будь ласка, голову вперед, просто нахиліть уперед, наче ви спите. Ще мить. Дякую, тепер я запам'ятав. Сідайте, якщо ваша ласка. Ви переказали мої слова Кроуфорду до того, як знайшли тіло?

— Так. Фактично він на них начхав.

— А після того, як побачив дівчину в Західній Вірджинії?

— Він розмовляв зі своїм куратором, з Університету...

— З Аланом Блумом.

— Саме так. Доктор Блум сказав, що Баффало Білл просто доповнює образ, який йому створили газети, — усі ті теревені про скальпи та Баффало Білла, які розводила жовта преса. Доктор Блум сказав, що будь-хто міг таке передбачити.

— А сам доктор Блум передбачив?

— Він казав, що так.

— Передбачив, та нікому нічого не повідомив. Зрозуміло. А ви що про це думаєте, Кларіс?

— Я не певна.

— Ви трохи знаєтеся на психології та криміналістиці. Рибалите там, де зливаються ці дві річки, чи не так? Упіймали щось, Кларіс?

— Поки справи не дуже.

— А що ці дві дисципліни говорять вам про Баффало Білла?

— Згідно з підручниками, він садист.

— Життя надто складне для підручників, Кларіс, — злість скидається на хтивість, вовчий лишай маскується під кропив'яну пропасницю.

Доктор Лектер закінчив малювати свою ліву руку правою, а тоді взяв вуглину до другої руки й почав малювати правичку лівою, так само майстерно.

— Ви мали на увазі підручник доктора Блума?

— Так.

— І ви читали в ньому статтю про мене, чи не так?

— Так.

— Як він мене описує?

— Як чистого соціопата.

— Ви вважаєте, що доктор Блум ніколи не помиляється?

— Усе чекаю на те, що моє судження виявиться поверховим.

Губи доктора Лектера розтяглися в посмішку, оголюючи дрібні білі зуби.

— У нас знайдуться експерти на кожен окремий випадок, Кларіс. Доктор Чилтон каже, що Семмі, той, що позаду вас, хворий на гебефренію¹¹⁷ і йому вже нічим не зарадиш. Він помістив Семмі в камеру Мігса, бо гадає, що Семмі остаточно розпрощався з навколишнім світом. Вам відомий звичний перебіг гебефренії? Не хвилюйтесь, він вас не чує.

— Це різновид шизофренії, який найважче піддається лікуванню, — відповіла вона. — Зазвичай усе закінчується невідворотною самоізоляцією та руйнуванням особистості.

Доктор Лектер знайшов щось між аркушів різницького пергаменту та поклав у висувну шухляду. Старлінг витягла її до себе.

— Буквально вчора Семмі передав це мені з вечерею, — сказав він.

Шматок кольорового картону, на якому щось написано олівцем.

Старлінг прочитала:

Я ХОЧУ ТИ ДО СУСА
Я ХОЧУ ТИЗ РИСТОМ
І Я ПІДУ ЗІ СУСОМ
ЯК БУТУ МОЛОЦОМ

СЕММІ

Старлінг озирнулася через праве плече. Семмі сидів із бездумним обличчям, притулившись до стіни камери й схилившись головою на ґрати.

— Не зачитаєте вголос? Він вас не почує.

Старлінг почала:

— Я хочу йти до Йсуса, я хочу йти з Христом, і я піду з Ісусом, як буду...

— Ні-ні. Більше впевненості, як у «Гарячій гороховій каші»¹¹⁸. Розмір різниться, але наголоси ті самі. — Лектер почав ритмічно й легенько плескати в долоні. — Стоїть гаряча *ка*-ша, стоїть у *ка*-зані. З наголосом, розумієте. З виразом — я *хочу* йти до Суса, я *хочу* йти з Ристом.

---

¹¹⁷ Гебефренія — одна з форм шизофренії, яка розвивається в період статевого дозрівання. Характеризується розладами поведінки й мовлення, надмірною театральністю, недоречною емоційною реакцією, «дурнуватим» сміхом тощо.

¹¹⁸ «Pease Porridge Hot» — англійська дитяча пісенька-лічилка.

— Розумію, — відповіла Старлінг, поклавши папірець назад у висувну тачу.

— Нічого ви не розумієте.

Доктор Лектер схопився на ноги, його крихітне тіло раптом набуло гротескного вигляду, він зігнувся, присів, наче гном, і почав стрибати й відбивати собі ритм. Його голос зазвучав, наче сонар:

— Я *хочу* йти до Суса...

За спиною Старлінг заgrimів голос Семмі — глибокий, як ревіння леопарда, гучніший за мавпячі крики. Семмі вже стояв і втискав обличчя в ґрати, жвавий та напружений, аж жили на шії понапиналися:

— Я *ХОЧУ* ТИ ДО СУСА
Я *ХОЧУ* ТИ З РИСТОМ
І Я *ПІТУ* ЗІ СУСОМ
ЯК *БУТУ* МОЛОЦО-ОМ

Мовчання.

Старлінг збагнула, що вона також стоїть, а позаду неї валяється перекинутий стілець. Розлетілися папери, які вона тримала на колінах.

— Прошу, — припросив її сісти доктор Лектер, знову стрункий та граційний, наче танцюрист. Він легко опустився на стілець і підпер підборіддя рукою. — Нічого ви не розумієте, — повторив він. — Семмі глибоко вірує. Він просто побивається, що Ісус десь забарився. Можна я розповім Кларіс, як ти тут опинився, Семмі?

Семмі обхопив рукою нижню половину обличчя, щоб зупинити гарячкові рухи.

— Будь ласка, — попросив доктор Лектер.

— Та-а-ах, — промовив Семмі крізь пальці.

— Семмі виклав голову своєї матері на тачу для пожертв у Придорожній баптистській церкві, що в Трюні. Вони співали «Відавай Господу найкраще», і то була найдорожча річ, яку він мав, — пояснив Лектер і кинув через плече: — Дякую, Семмі. Усе в повному порядку. Дивись телевизор.

Високий чоловік покірно опустився на підлогу й схилив голову на ґрати, як раніше. У його зіницях роїлися картинки з телеекрана, а на обличчі з'явилися три сріблясті смуги від слини та сліз.

— Гарзд. Перевіримо, як ви впораєтеся з його задачею, і, може, я допоможу вам із вашою. *Quid pro quo*¹¹⁹. Він нас не слухає.

Старлінг довелося перейти в активний наступ.

— Рядки віршика змінюються від «іти до Ісуса» до «іти з Христом», — сказала вона. — Це логічна послідовність: іти кудись, приходити, іти далі разом.

— Так. Це лінійний розвиток. Особливо мене тішить те, що він розуміє: «Сус» і «Ристос» — це те саме. Це прогрес. Ідея про те, що Господь єдиний і водночас становить Трійцю, досить важка для

---

¹¹⁹ *Quid pro quo* — з латини, дослівно: «це на те», означає рівноцінний обмін.

усвідомлення, тим паче для Семмі, який і сам не певен, скільки в ньому живе особистостей. Елдрідж Клівер наводить приклад з оливою «три в одному», дуже вдалий, до речі¹²⁰.

— Він усвідомлює причинно-наслідковий зв'язок між своїми діями і цілями, це структуроване мислення, — сказала Старлінг. — Він володіє римою. Відчуття не притуплені, бо він плаче. Вважаєте, в нього кататонічна форма шизофренії?

— Так. Чуете запах його поту? Цей специфічний козлиний аромат — транс-3-метил-2-гексенова кислота. Запам'ятайте його, так пахне шизофренія.

— Ви гадаєте, що його можна вилікувати?

— І передусім зараз, коли він виходить зі стадії ступору. Як зарум'янилися його щоки!

— Докторе Лектер, чому ви стверджуєте, що Баффало Білл не садист?

— Бо газети писали, що на зап'ястках жертв лишилися борозни від мотузки, а на щиколотках ніг їх не було. Ви оглядали щиколотки на тілі в Західній Вірджинії?

— Ні.

— Кларіс, коли оббілюєш для забави, то завжди треба перевертати жертву головою вниз, щоб кров приливала до голови та грудей і людина довше перебувала при тімі. Ви цього не знали?

— Ні.

— Коли повернетесь до Вашингтона, сходите у Національну галерею та погляньте на «Зняття шкіри з Марсія» Тиціана, поки картину не повернули до Чехословаччини. Тиціан знаменитий своїми деталями — узяти хоча б послужливого Пана, який подає відро з водою.

— Докторе Лектер, у нас тут склалися надзвичайні обставини, і ми маємо дещо незвичну пропозицію.

— Для кого?

— Для вас, якщо ви врятуєте дівчину. Ви бачили сенаторку Мартін по телевізору?

— Так, у новинах.

— Що ви думаєте про її виступ?

— Помилковий, але нешкідливий. Вона скористалася нерозумною порадою.

— Вона має велику владу, сенаторка Мартін. І вона наполеглива.

— Власне.

---

¹²⁰ Eldridge Cleaver (1935—1998) — політичний діяч і революціонер США, один із засновників партії «Чорні пантери». У мемуарах «Душа на льоду» він описує випадок, який стався з ним у тюрмі: священник дав в'язням завдання розглумити поняття Святої Трійці. Елдрідж порівняв її з оливою потрійної дії, але священник пояснив, що завдання полягало в тому, щоб «збагнути незбагненність» Трійці. Це надовго відвернуло Клівера від християнства.

— Як на мене, у вас надзвичайно гострий розум. Сенаторка Мартін зазначила, що, коли ви допоможете нам повернути Кетрін Бейкер Мартін живою та неушкодженою, вона навзаєм допоможе перевести вас до федерального закладу, і, якщо там буде палата з краєвидом, ви її отримаєте. Вам також запропонують рецензувати психіатричне оцінювання нових пацієнтів — іншими словами, роботу. Послаблення режиму охорони не передбачено.

— Я не вірю, Кларіс.

— А варто.

— О, я вірю *вам*. Але, окрім правильного способу зняття шкіри, ви ще багато чого не знаєте про людську поведінку. А вам не здається, що сенатор Сполучених Штатів обрала собі дивного посланця?

— Це *ви* мене обрали, докторе Лектер. Ви вирішили, що говоритимете зі мною. Чи тепер вам би хотілося поміняти мене на когось іншого? Чи ви не впевнені, що зможете допомогти.

— Ваші слова зухвалі та брехливі, Кларіс. Я не вірю, що Джек Кроуфорд може згодитись на те, щоб я взагалі отримав якусь винагороду... Певно, я повідомлю вам одну річ, яку ви перекажете сенаторці, але я відмовляюся працювати безоплатно. Можливо, я обміняю кілька фактів на інформацію про вас. Так чи ні?

— Залежить від запитання.

— Так чи ні? Кетрін чекає, не забувайте. Чи чує вона скреготіння напилка? Як ви гадаєте, про що вона вас попросила б?

— Я маю почути запитання.

— Який у вас найгірший спогад із дитинства?

Старлінг глибоко зітхнула.

— Швидше, — сказав Лектер. — Мене не цікавить ваша найгірша *вигадка*.

— Смерть батька, — відповіла Старлінг.

— Розкажіть.

— Він служив міським маршалом¹²¹. Якось уночі він наполохав двох грабіжників, наркоманів, які виходили з чорного ходу однієї аптеки. Коли він вибирався з пікапа, то в нього заклинило помпову рушницю, і його підстрілили.

— Заклинило?

— Може, він відсмикнув цівку не до упору. То була стара така помпова рушниця, «Ремінгтон 870», і гільза застрягла в обоймі. Коли таке трапляється, рушниця не стріляє і треба її розбирати, щоб дістати гільзу. Я гадаю, він міг ударити цівку об двері, коли вилазив із машини.

— Він помер на місці?

— Ні. Він був сильним. Протримався цілий місяць.

— Ви бачили його в лікарні?

— Докторе Лектер... так.

---

¹²¹ Town marshal — правоохоронець, який може виконувати функції поліцейського, а також судового пристава.

— Розкажіть мені одну деталь, яка вам запам'яталася з лікарні.

Старлінг заплющила очі.

— Прийшла сусідка, стара жінка, самотня пані, і вона зачитала для нього кінцівку «Роздумів на тему смерті»¹²². Мабуть, це єдине, що спало їй на думку. Ось і все. Ми поквиталися.

— Гаразд. Ви були дуже щирі, Кларіс. Я завжди це відчуваю. Певно, знати вас особисто — це дещо особливе.

— Quid pro quo.

— За життя, чи була та дівчина з Західної Вірджинії привабливою, у фізичному плані, як ви думаєте?

— Вона ретельно доглядала за собою.

— Не гайте мій час лояльністю.

— Вона була опасистою.

— Великою жінкою?

— Так.

— Її застрелили в груди.

— Так.

— Маленькі груди, як я розумію.

— Для її розмірів — так.

— Але широкі стегна. Ємки.

— Так і є.

— Що ще?

— У її горлі була комаха, яку туди поклали навмисне, і загалу про це невідомо.

— Метелик?

Старлінг затамувала подих. Вона сподівалася, що Лектер не помітив.

— То була міль, — відповіла вона. — Будь ласка, розкажіть мені, як ви про це здогадалися.

— Кларіс, я розповім вам, для чого Баффало Біллу потрібна Кетрін Бейкер Мартін, а потім — добраніч. То буде моє останнє слово за цих умов. Можете переказати сенаторці Мартін, що він хоче від Кетрін, і нехай вона захопить мене цікавішими пропозиціями... або чекає, поки Кетрін спливе, і тоді переконається, що я був правий.

— Чого він хоче від Кетрін, докторе Лектер?

— Він хоче костюм із цицьками, — відповів Лектер.

Розділ 23

Кетрін Бейкер Мартін лежала на сімнадцять футів¹²³ нижче від підлоги підвалу. Темрява гуділа від її дихання, її серцебиття. Інколи груди

---

¹²² «Thanatopsis» — вірш американського поета Вільяма Каллена Браянта, опублікований 1816 року.

¹²³ ≈ 5,2 м.

стискав страх, наче пастка, що вбиває лиса. Інколи вона могла мислити: вона розуміла, що її викрали, але не знала хто. Вона розуміла, що не спить: у непроглядному мороку Кетрін чула тихий звук, коли кліпала очима.

Зараз вона почувалася краще, ніж коли вперше прийшла до тям. Жахливе запаморочення здебільшого минуло, і вона відчувала, що повітря вдосталь. Вона могла розрізнити *верх* і *низ* та мала приблизне уявлення про те, в якій позі перебуває її тіло.

Плече, стегно та коліно боліли від тиску на цементовану підлогу, на якій вона лежала. Той бік був *низом*. *Верхом* був жорсткий матрац, під який вона залізла під час останнього інциденту з яскравим, сліпучим світлом. Тепер пульсація в голові трохи вщухла і весь реальний біль сконцентрувався в пальцях лівої руки. Вона відчувала, що підмізинний палець зламано.

Кетрін була вдягнена в чужу стьобану робу. Тканина була чиста й пахла пом'якшувачем для білизни. Підлога також була чиста, крім курячих кісток і шматків овочів, які її полонитель кинув у діру. Єдиними іншими предметами навколо неї виявилися матрац і пластикове помийне відро, за ручку якого була прив'язана мотузка. На дотик вона була схожа на бавовняну кулінарну нитку і піднімалася в темряву, наскільки Кетрін була в змозі дотягнутися.

Кетрін Мартін могла вільно пересуватись, але йти було нікуди. Підлога, на якій вона лежала, мала овальну форму, вісім на десять футів¹²⁴, з маленьким отвором по центру. Це було дно глибокої ями, вихід із якої затулили. Гладенькі цементовані стіни м'яко вигиналися всередину, наближаючись до того виходу.

Звуки згори чи то її серце? Звуки згори. Звуки чітко пролунали над її головою. Льох, у якому її тримали, розташовувався в частині підвалу одразу під кухнею. Кроки по кухонній підлозі, вода, що полилася з крана. Дряпання собачих кігтів по лінолеуму. А потім — тиша, поки навколо ляди на кришці колодязя не з'явився тонкий диск жовтого світла, коли хтось увімкнув у підвалі лампу. Потім яму залило сліпуче сяйво, і цього разу вона підвелася до світла, сіла, зсунувши матрац на ноги, роззираючись навколо себе, намагаючись дивитися крізь пальці, поки очі не звикли до світла. Її тінь танцювала на стінах — згори в яму спускався прожектор, підвішений на мотузці.

Вона здригнулася, коли помийне відро біля неї поворухнулося, піднялося в повітря та загойдалося на своїй тонкій ниточці, закрутилося, піднімаючись до світла. Кетрін спробувала проковтнути страх, набрала в легені забагато повітря, але все ж таки спромоглася вимовити:

— Мої рідні вам заплатять. Готівкою. Моя мама одразу заплатить, без питань. Це її особистий... ой!

---

¹²⁴ ≈ 2,5 на 3 метри.

Повз неї затріпотіла тінь — усього лиш рушник упав.

— Її особистий номер — два нуль два...

— Мийся.

Це був той самий химерний голос, який раніше розмовляв із собакою.

На тонкій мотузці спустилося друге відро. Кетрін відчула запах гарячої мильної води.

— Знімай одяг та мий усе тіло, інакше отримаєш шланг, — сказав голос і трохи стихівся, звертаючись до собаки: — Так, воно отримає шланг, еге ж, Крихітко, ще й як отримає!

Кетрін Мартін почула кроки й клацання кігтиків по підлозі над підвалом. В очах більше не двоїлося, як тоді, коли вперше ввімкнулося світло. Тепер вона добре бачила. Як високо розташовано вихід із ями, чи міцна мотузка, на якій висить прожектор? Чи вийде дістати до нього робою, зачепити рушником? Зробити хоч *щось*, чорт забирай. Стіни були такими гладенькими, гладенький тунель, який здіймався вгору.

Щілина в цементі, на висоті одного фута¹²⁵ від місця, до якого вона могла дотягтися, єдина нерівність у стіні, яку вона знайшла. Кетрін якомога міцніше скрутила матрац і перев'язала рушником. Стала на нього, захиталася, потяглася до тріщини, зачепилася нігтями й відновила рівновагу, поглянула вгору на світло. Вона мружилася, вдвляючись у яскраве сяйво. То був прожектор із ковпаком, який спустили в яму всього на фут, майже за десять футів від її простягнутої руки, з таким самим успіхом це міг бути місяць, а чоловік уже повертався, матрац хитався, вона хапалася за щілину в стіні, щоб віднайти рівновагу, стрибнула вниз, і щось легеньке, наче сніжинка, ковзнуло її обличчям.

Щось опускалося повз прожектор — шланг. Короткий сплеск крижаної води — погроза.

— Мийся. Усе тіло.

У відрі знайшлася мочалка, а на поверхні води плавала пластикова пляшечка з дорогим іноземним пом'якшувальним засобом.

Вона вимилася: шкіра на руках і стегнах вкрилася сиротами, соски затверділи на прохолодному повітрі й боліли, і вона присіла біля відра з теплою водою, притулилася якомога ближче до стіни й помилася.

— Тепер витрись і намастися кремом. Усе тіло намасти.

Крем нагрівся від води для купання. Шкіра зволожилася, і до неї прилипала роба.

— Тепер позбирай сміття та вимий підлогу.

І це вона також зробила — попідбирала курячі кістки та зелений горошок. Вона поклала все у відро та протерла маленькі масні плями на цементі. Щось іще, отут, біля стіни. Сніжинка, яка вилетіла зі щілини. То був людський ніготь, вкритий лаком із блискітками, який відірвали одним різким порухом.

Відро піднялося нагору.

---

¹²⁵ ≈ 0,3 м.

— Моя мама вам заплатить, — сказала Кетрін Мартін. — Без питань. Заплатить достатньо, аби ви розбагатіли. Якщо ви змагаєтесь за ідею — Іран, чи Палестина, чи Чорне визволення¹²⁶, — вона дасть вам на це гроші. Усе, що вам треба зробити...

Світло згасло. Раптова, непроглядна темрява.

Вона сіпнулася та зойкнула, коли поруч із нею опустилося помийне відро на мотузці. Кетрін сіла на матрац, у голові стрибали думки. Тепер вона переконалася, що її полонитель один, білий американець. Вона спробувала вдати, що й гадки не має, хто він такий, який у нього колір шкіри чи скільки їх узагалі, що всі згадки про події на паркінгу стерлися від ударів по голові. Вона сподівалася: він повірить, що може відпустити її без будь-якої шкоди для себе. Вона думала, напружено думала і врешті-решт подумалася.

Ніготь. Хтось тут уже побував. Тут була жінка, дівчина. Де вона зараз? Що він із нею зробив?

Якби не шок і дезорієнтація, то вона б уже давно здогадалася. І зараз їй допоміг крем для шкіри. Шкіра. Кетрін зрозуміла, хто її викрав. Це усвідомлення навалилося на неї, таке пекуче, таке жахливе, і вона кричала, кричала, залазила під матрац, вибиралася з-під нього, лізла, дерлася вгору по стіні, кричала, поки не закашлялась, поки не відчула щось тепле й солоне в роті, підняла руки до обличчя, липка рідина засихала на тильних сторонах рук, і потім вона нерухомо лежала на матраці, вигнувши тіло аркою від голови до п'ят і стискаючи пасма волосся в кулаках.

Розділ 24

Двадцятип'ятицентовик Кларіс Старлінг дзенькнув, провалившись у телефонний апарат, який стояв у занедбаній санітарській кімнаті. Вона набрала фургон.

— Кроуфорд.

— Я телефоную з платного автомата біля блоку суворого режиму, — сказала Старлінг. — Доктор Лектер спитав, чи не була та комаха з Західної Вірджинії метеликом. Пояснювати нічого не став. Сказав, що Баффало Біллу потрібна Кетрін Мартін, бо, цитую, «він хоче костюм із цицьками». Доктор Лектер згодний на обмін. Він чекає «цікавіших пропозицій» від сенаторки.

— Він сам урвав розмову?

— Так.

— Як гадаєте, скоро він заговорить знову?

---

¹²⁶ Black Liberation — підпільна військова організація афроамериканських націоналістів.

— Мабуть, він очікує на мій візит протягом кількох найближчих днів, але я б діяла просто зараз, якщо отримаю якусь термінову пропозицію від сенаторки.

— Термінову, це ви правильно сказали. Ми ідентифікували дівчину з Західної Вірджинії, Старлінг. Десь півгодини тому картотека відбитків зниклих у Детройті зірвала нам джек-пот. Кімберлі Джейн Емберг, двадцять два роки, зникла в Детройті сімнадцятого лютого. Ми прочісуємо її квартал у пошуках свідків. Експерт-криміналіст із Шарлоттсвілля сказав, що вона померла не пізніше, ніж одинадцятого лютого, може, на день раніше, десятого.

— Він тримав її живцем усього три дні, — промовила Старлінг.

— Цикл скорочується. Не думаю, що це велика несподіванка, — відповів Кроуфорд рівним голосом. — Він утримує Кетрін Мартін приблизно двадцять шість годин. Як на мене, якщо Лектер має нас про щось повідомити, то нехай зробить це під час вашої наступної розмови. Я зараз перебуваю в Балтиморському польовому офісі, вас переключили на мене з фургона. Я забронював для вас номер у «Годжо»¹²⁷, за два квартали від лікарні, якщо захочете потім перепочити.

— Він вагається, містере Кроуфорд, бо не впевнений, що ви дозволите йому отримати якусь суттєву винагороду. Усе, що Лектер розповів про Баффало Білла, він обміняв на факти з мого особистого життя. Не думаю, що його запитання та справа якось між собою пов'язані... Хочете знати, що він у мене питав?

— Ні.

— Саме тому ви не почепили на мене «жучка», так? Гадали, що мені так буде легше, що я охочіше видам особисті секрети та зумію його потішити, якщо більше ніхто не слухатиме.

— Ось вам інше пояснення — а що, як я довіряю вашому судженню, Старлінг? Може, я вважаю, що ви — мій найкращий шанс, та ще й хотів уберегти вас від упередженої критики? Чи почепив би я на вас «жучок» у такому разі?

— Ні, сер.

Ви знамениті своїм умінням спілкуватися з агентами, чи не так, містере Краб-форд?

— Що ми запропонуємо Лектеру? — запитала вона.

— Я зараз перешлю вам пару документів. Ви отримаєте їх за п'ять хвилин, якщо ви, звісно, не хочете спочатку трохи відпочити.

— Краще я займуся цим зараз, — відповіла Старлінг. — Нехай пришлють Алонсо. А йому передайте, що я чекатиму на нього в коридорі біля восьмого блоку.

— П'ять хвилин, — сказав Кроуфорд.

---

¹²⁷ Скорочена назва готелів і мотелів мережі Говарда Джонсона («Howard Johnson's»).

Старлінг міряла кроками лінолеум занедбанної санітарської глибоко під землею. Вона була єдиним яскравим предметом у кімнаті.

Нам рідко випадає нагода готуватися до якихось подій серед луків та стежинок, посипаних гравієм. Ми займаємося цим у короткі терміни, у приміщеннях без вікон, у лікарняних коридорах, у кімнатах, подібних до цієї санітарської з її потрісканим пластиковим диваном та попільничками «Чинзано»¹²⁸, де кухонні фіранки прикривають голі бетонні стіни. Ми готуємося саме в таких кімнатах, коли в нас обмаль часу, ми вигадуємо жести, завчаємо їх напам'ять, щоб скористатися, коли зіткнемося зі своєю страшною долею віч-на-віч. Старлінг була вже достатньо доросла, щоб це розуміти. Вона не дозволила санітарській вплинути на її настрій.

Старлінг міряла кроками кімнату. Потім вона скинула руку в повітря:

— Стривай-но, дівчинко, — сказала вона вголос, звертаючись до Кетрін Мартін і до себе разом. — Ця кімната нас не здолає. Нас не здолає це довбане місце. Нас не здолає місце, в якому він тебе тримає. Допоможи мені. Допоможи. Допоможи.

На секунду вона замислилась про своїх покійних батьків. Загадалася, чи не було б їм зараз соромно за неї: просте питання, без підкладів і прихованих сенсів — таке, яким воно приходиться до нас усіх. І відповідь — ні, їм би не було соромно.

Старлінг умилася та вийшла в коридор.

Санітар Алонсо вже чекав на неї з запечатаним конвертом від Кроуфорда. Усередині містилася карта з інструкціями. Вона швиденько прочитала їх при світлі коридорної лампочки та натисла на кнопку виклику, щоб Барні її впустив.

Розділ 25

Доктор Лектер сидів за столом і читав кореспонденцію. Старлінг відчула, що їй легше підходити до клітки, коли він на неї не дивиться.

— Докторе.

Він підняв палець, вимагаючи тиші. Закінчивши читати лист, він замислився, поклавши великий палець шестипалої руки під підборіддя, а вказівний — біля носа.

— Що ви думаєте з цього приводу? — сказав він, опускаючи документ у висувну тацю.

То був лист від Американського патентного бюро.

— Це стосується мого наручного годинника з розп'яттям, — пояснив доктор Лектер. — Вони не хочуть видавати мені патент, але радять зареєструвати права на циферблат. Погляньте.

---

¹²⁸ Попільнички з рекламою італійського вермуту «Cinzano».

Він поклав у тацю малюнок розміром із серветку, і Старлінг витягла шухляду.

— Певно, ви звертали увагу, що в більшості розп'ять руки вказують на, скажімо, за чверть до третьої або за десять хвилин до другої, а ноги стоять на шостій годині. А на цьому циферблаті, як ви бачите, на хресті висить Ісус, а руки-стрілки обертаються та вказують час так само, як у популярних годинниках від Диснея¹²⁹. Ноги залишаються на шести годинах, а маленька секундна стрілка крутиться навколо німба. Що ви про це думаєте?

Анатомічні подробиці малюнка були виконані дуже майстерно. Голова належала Старлінг.

— Більшість деталей загубиться, коли зображення зменшиться до розміру наручного годинника, — відповіла вона.

— Ваша правда, на жаль, але подумайте про годинник. Чи варто лишати його незапатентованим?

— Тоді вам знадобиться патент на механізм кварцових годинників, чи не так? А вони вже запатентовані. Не впевнена, але мені здається, що патенти видаються тільки на унікальні механічні пристрої, а дизайн підпадає під авторські права.

— Але ж ви не юрист, чи не так? У ФБР цього більше не вимагають.

— У мене до вас пропозиція, — сказала Старлінг, відчиняючи валізу.

До них ішов Барні. Старлінг причинила валізу. Вона заздрила неймовірній витримці Барні. Чистий погляд, не затьмарений жодними наркотичними засобами, а за ним ховався неабиякий розум.

— Перепрошую, — сказав Барні. — Якщо вам незручно з усіма тими паперами, то в коморі є одностороння партя, шкільна, якою користуються психіатри. Принести?

Шкільні спогади. Так чи ні?

— Поговоримо зараз, докторе Лектер?

Доктор припросив її порухом відкритої долоні.

— Так, Барні. Дякую.

Старлінг умостилася за партю, Барні відійшов на безпечну відстань.

— Докторе Лектер, сенаторка має до вас неймовірну пропозицію.

— Це вже мені вирішувати. Ви так швидко з нею порадилися?

— Так. Їй нема чого приховувати. Ось що сенаторка змогла дістати, і це не підлягає обговоренню. Одна-єдина пропозиція, до якої входить все.

Вона відірвала погляд від валізи. Доктор Лектер, убивця дев'ятох, склав пальці драбинкою під носом і спостерігав за Старлінг. В його очах — безмежна ніч.¹³⁰

— Якщо ви допоможете нам знайти Баффало Білла вчасно, щоб урятувати Кетрін Мартін, то отримаєте таке: переведення до

---

¹²⁹ Дитячі годинники з мультиплікаційними персонажами Волта Диснея на циферблаті, в яких руки обертаються, наче стрілки.

¹³⁰ Алюзія на цикл двовіршів Вільяма Блейка «Провіщання невинності».

Адміністративного ветеранського шпиталю в Онеїда-парк, штат Нью-Йорк, у камеру з видом на ліс біля лікарні. Посилений режим охорони зберігається. Ви зможете аналізувати результати психологічних тестів деяких федеральних злочинців, але вони не обов'язково перебуватимуть в одному закладі з вами. Пацієнти анонімні, ви не знатимете жодних імен. Також вам буде надано ширший доступ до книжок, — сказала вона, знову поглянувши на Лектера.

Глузувати можна й мовчки.

— І особливий пункт, найкраща перевага: протягом одного тижня на рік ви виїжджатимете з лікарні сюди.

Вона поклала в тацю карту. Доктор Лектер не став її витягати.

— Острів Плам, — продовжувала Старлінг. — Щодня після обіду вам дозволятимуть гуляти пляжем чи купатися в океані без жодної охорони в радіусі сімдесяти п'яти ярдів, але за вами наглядатиме спеціальний штурмовий загін. Ось і все.

— А якщо я відмовлюся?

— То повісите собі в камері кухонні фіранки. Може, допоможе. Нам нема чим погрожувати вам, докторе Лектер. Я просто пропоную спосіб, у який ви зможете знову побачити сонце.

Вона не дивилася на нього. Їй не хотілося змагатися з ним поглядами. То було не протистояння.

— Чи погодиться Кетрін Мартін прийти поговорити зі мною виключно про свого викрадача, якщо я захочу написати статтю? Поговорити *тільки* зі мною?

— Так. Вважайте, що справу вирішено.

— А ви звідки знаєте? Вирішено *ким*?

— Я її сама приведу.

— Якщо вона погодиться.

— То для початку нам доведеться її попросити, чи не так?

Лектер затагнув тацю в камеру:

— Острів Плам.

— Шукайте вершечок Лонг-Айленда, отой палець на півночі.

— Острів Плам. Тут написано: Клініка ветеринарної медицини. Інакше кажучи, федеральний дослідницький центр хвороб рил і копит. Звучить чарівно.

— Вона займає лише частину острова. Там є гарний пляж і пристойне помешкання. А навесні гніздяться крячки.

— Крячки, — зітхнув доктор Лектер, трохи нахиливши голову та торкаючись верхньої червоної губи червоним язиком. — Якщо ви хочете про це поговорити, Кларіс, то знайте, я не стану нічого робити задарма. Quid pro quo. Я дещо розповім вам, а ви — мені.

— Починайте, — сказала Старлінг.

Їй довелося чекати цілу хвилину, поки він заговорив:

— Гусінь перетворюється на лялечку в хризаліді. А потім із таємної перевдягальні виходить, народжується на світ дивне імаго. Кларіс, ви знаєте, що таке імаго?

— Доросла комаха з крилами.

— А ще?

Вона похитала головою.

— Це термін мертвої науки психоаналізу. Імаго — це образ одного з батьків, закладений у дитинстві в підсвідомість і пов'язаний з найпершими емоціями. Слово походить від назви воскових бюстів предків, які древні римляни несли на траурних процесіях... Навіть флегматичний Кроуфорд мав углядіти певний символізм у комашиній хризаліді.

— Він не просунувся далі зіставлення передплатників ентомологічних журналів зі злочинцями на сексуальному ґрунті, що зареєстровані в індексі характеристик.

— По-перше, обличимо ім'я «Баффало Білл». Це оманливе прізвисько, яке не має нічого спільного з особою, яку ви шукаєте. Для зручності називатимемо його Біллі. Я наведу вам стислий виклад мого враження про Біллі. Готові?

— Готова.

— Символізм хризаліди полягає в перетворенні. З личинки — на метелика чи міль. Біллі думає, що йому потрібне таке перетворення. Він шие собі костюм дівчини зі справжніх дівчат. Саме тому його жертви — великі, бо він вишукує потрібний розмір. Кількість жертв свідчить про те, що він сприймає цей процес як линяння. Він займається цим у двоповерховому будинку, ви вже зрозуміли, чому два поверхи?

— Деякий час він вішав їх на сходах.

— Правильно.

— Докторе Лектер, я ніколи не бачила, щоб транссексуальність і агресія були якось пов'язані — транссексуали загалом пасивні.

— Ваша правда, Кларіс. Інколи простежується схильність до хірургічної залежності, бо в плані косметичної корекції транссексуалів важко задовольнити, але не більше. Біллі — не справжній транссексуал. Кларіс, ви дуже близькі до способу, в який його можна впіймати, ви це розумієте?

— Ні, докторе Лектер.

— Добре. У такому разі чи не бажаєте розповісти мені, що з вами сталося після смерті батька?

Старлінг втупила очі в парту.

— Не думаю, що відповідь ховається в паперах, Кларіс.

— Мама утримувала нас усіх протягом двох років.

— Працюючи ким?

— Удень — покоївкою в motelі, вночі куховарила в кафе.

— А потім?

— Я переїхала в Монтану до маминої кухні та її чоловіка.

— Тільки ви?

— Я була найстарша.

— А міська влада ніяк не допомогла вашій родині?

— Чеком на п'ять сотень доларів.

— Цікаво, що не було страховки. Кларіс, ви сказали, що ваш батько міг вдарити цівку рушниці об двері пікапа.

— Так.

— У нього не було патрульної машини?

— Ні.

— Це сталося вночі.

— Так.

— Невже він не мав пістолета?

— Ні.

— Кларіс, він працює вночі, їздить на пікапі, озброєний тільки рушницею... Скажіть, а він, часом, не носив на поясі табельний годинник? Ота річ, коли до стовпів по всьому місту прикручені ключі і мусиш їздити й вставляти їх у свій годинник? Щоб у мерії знали, що ти не спиш. Скажіть, чи носив він такий годинник, Кларіс?

— Так.

— Він був нічним патрульним, так, Кларіс, і аж ніяк не маршалом. Якщо брехатимете, я відчую.

— У робочій характеристиці було написано «нічний маршал».

— Що з ним сталося?

— Що сталося з чим?

— З табельним годинником. Що з ним сталося після того, як вашого батька підстрелили?

— Не пам'ятаю.

— Якщо згадаєте — скажіть.

— Так. Стривайте... у лікарню прийшов мер і попросив у мамі годинник і жетон.

Вона не здогадувалась, що взагалі про це знала. Той мер, у своєму вихідному костюмі та моряцьких туфлях із военторгу. Членосмок.

— Quid pro quo, докторе Лектер.

— На мить вам здалося, що ви це вгадали, так? Ні, якби ви вгадали, вам би не боліло. Ви сказали, що деструктивна, агресивна поведінка й насильство статистично не пов'язані з транссексуальністю. Це правда. Пам'ятаєте, я казав про те, що злість схожа на хтивість, вовчий лишай маскується під кропив'яну пропасницю? Біллі не транссексуал, Кларіс, але вважає себе транссексуалом або намагається ним стати. Певно, він уже багато ким намагався стати.

— Ви сказали, що це наведе мене на спосіб, у який його можна впіймати.

— У нас є три найбільші центри статевих операцій: Джонс Гопкінс, Міннесотський університет і Медичний центр міста Коламбуса. Я не здивуюсь, якщо він подавав заявку на зміну статі в один або всі три заклади і йому відмовили.

— На яких підставах йому мали відмовити, на що треба звертати увагу?

— А ви кмітлива, Кларіс. Перша причина — судимість. Такі заявники не проходять відбору, хіба що злочин великої шкоди не заподіяв і був скоєний на ґрунті проблем зі статевою ідентифікацією. Трансвестизм на людях чи щось подібне. Якщо він

успішно збрехав про судимість, то потім попався на тестах із характеристики особистості.

— Як?

— Хочете знати як, щоб зуміти його відсіяти, так?

— Так.

— Чому б вам не попитати доктора Блума?

— Я б радше питала у вас.

— Який зиск ви з цього матимете, Кларіс, підвищення та премію? Ви що, Джі-9¹³¹? І які ж винагороди зараз отримують маленькі Джі-9?

— Для початку ключ від вхідних дверей. Як його знайти за діагностикою?

— Як вам жилося в Монтані, Кларіс?

— Непогано.

— Як вам жилося з чоловіком матиної кухні?

— Ми були різні.

— Якими ви їх запам'ятали?

— Виснаженими працею.

— Інші діти були?

— Ні.

— Де ви мешкали?

— На ранчо.

— На ранчо були вівці?

— Вівці та коні.

— Скільки ви там прожили?

— Сім місяців.

— Скільки вам було років?

— Десять.

— Куди ви звідти переїхали?

— До Лютеранського притулку в Бозмані.

— Кажіть правду.

— Я й кажу.

— Ви ходите навколо правди. Якщо ви втомилися, то можемо поговорити наприкінці тижня. Мені вже й самому нецікаво. Чи говоритимемо зараз?

— Зараз, докторе Лектер.

— Гаразд. Дитину відривають від матері та посилають на ранчо в Монтану. На ранчо з вівцями та конями. Вона сумує за мамою, в захваті від тварин...

Доктор Лектер простяг до неї долоні, припрошуючи розповідати.

— Там було чудово. У мене була власна кімната з індіанським килимом на підлозі. Мені дозволяли кататися на кобилі, тобто возили на кобилі, бо вона поганенько бачила. З усіма кіньми було щось не так.

---

¹³¹ G-9, S-9 — штабний офіцер, керівник органів військово-цивільного адміністрування, який займається узгодженням операцій між військовим командуванням і цивільним населенням.

Кульгаві або хворі. Деякі виростили з дітьми, і вони, знаєте, вони іржали до мене, коли я йшла на шкільний автобус.

— Але потім?

— Я знайшла в сараї одну дивну річ. У них там була маленька комора для зброї. Я спочатку вирішила, що то якийсь старий шолом. А коли взяла в руки, то побачила штамп: «Апарат для гуманного забою коней від В.В. Грінера». Він скидався на металевий ковпак у формі дзвону, а зверху був отвір, у який вставляли патрон. Неначе 32-й калібр чи щось таке.

— На тому ранчо відгодовували коней на забій, Кларіс?

— Так.

— І вбивали їх теж на ранчо?

— Тих, що йшли на добрива та клей, — так. У вантажівку вміщується цілих шість мертвих коней. А тих, з яких робили собачий корм, забирали геть живцем.

— А та, на якій ви каталися на подвір'ї?

— Ми з нею втекли.

— І далеко ви зайшли?

— Зайшли туди, куди йшли, докторе, поки ви не розберете зі мною діагностику.

— Ви знайомі з процедурою, яку проходять чоловіки, подаючи заявки на зміну статі?

— Ні.

— Було б легше, якби ви дістали мені копію лікувальної програми одного з тих закладів, але для початку: до низки тестів зазвичай входять шкала інтелекту Векслера¹³², «дім-дерево-людина», Роршах, малюнок Я-концепції, тематичний апперцептивний, МБОО — звісна річ, а також двійко інших — Дженкінса¹³³, мабуть, розроблений Університетом Нью-Йорка. Вам потрібні деталі, які швидко впадають в око, так? Так, Кларіс?

— Що швидше, то краще.

— Отже... згідно з нашою гіпотезою, нам потрібен білий чоловік, у якого результати тестів відрізняються від відповідей транссексуалів. Гаряд, у домі-дереві-людині треба шукати того, хто почав малювати не з жінки. Чоловіки-транссексуали практично завжди починають із жіночого образу і зазвичай приділяють багато уваги деталям. Чоловічі образи — прості стереотипи, хоча трапляються окремі випадки, коли малюють містера Америку, але інші варіанти малоімовірні. Шукайте на малюнках бустера, не прикрашений для безхмарного майбутнього, — жодних дитячих візочків біля ганку, жодних фіранок або квітів у садочку. У справжніх транссексуалів бувають два види дерев: густий, гіллястий верболіз або символи кастрації. Деревя, обрізані краєм

---

¹³² Wechsler Adult Intelligence Scale — тест на рівень інтелекту й когнітивних здібностей дорослих людей, наразі найпоширеніший IQ-тест.

¹³³ Jenkins Activity Survey — один із найбільш популярних методів оцінювання осіб типу А (амбітні, активні, нетерплячі, працьовиті).

малюнка чи паперу, оті кастровані образи, сповнені життя, якщо йдеться про справжніх транссексуалів. Квітучі, плодови́ті пеньки. Це важлива відмінність. Вони геть не схожі на перелякані, мертві, понівечені деревця, які трапляються на малюнках людей із психічними розладами. Ось вам гарна прикмета — дерево Біллі буде просто жахливим. Ви встигаєте за мною?

— Так, докторе Лектер.

— Щодо Я-концепції, то транссексуал майже ніколи не стане малювати себе голим. Тільки не переплутайте з особами, в яких у МБОО випливають параноїдальні ідеї, — вони часто виникають у транссексуалів, які захоплюються трансвестизмом, і подеколи вони мають неприємний досвід спілкування з поліцією. Підіб'ємо підсумки?

— Так, підсумок не завадить.

— Вам треба дістати список людей, яким відмовили в усіх трьох центрах статевих операцій. Спочатку перевірте відмови через судимість, серед них придивляйтеся до грабіжників. Поміж тих, хто намагався приховати проблеми з законом, шукайте осіб із серйозними розладами психіки в дитинстві, які з'явилися в результаті насильства. Можливо, дитинство пройшло в колонії для підлітків. Тоді переходьте до тестів. Вам потрібен білий чоловік, мабуть, років до тридцяти п'яти, міцної статури. Він не транссексуал, Кларіс, але вважає, що є ним, він спантелечений і злий, оскільки йому відмовились допомогти. Ось і все, що я маю вам сказати, поки не ознайомлюся зі справою. Ви ж *залиште* її мені.

— Так.

— І фотографії.

— Вони у справі.

— То краще біжіть із тим, що маєте, Кларіс. Побачимо, як ви впораетесь.

— Я маю знати, як ви...

— Ні. Не будьте жадібною, або доведеться відкласти розмову на наступний тиждень. Повертайтеся, коли зробите поступ. Або не робите. І, Кларіс?

— Так.

— Наступного разу ви розповісте мені дві речі. Що сталося з кобилою — це по-перше. А по-друге, мені цікаво... як ви гамуєте свою лють?

По неї прийшов Алонсо. Вона притискала до грудей свої записи та йшла, схиливши голову, намагаючись нічого не забути. Спрагла свіжого повітря, вона навіть не глянула в бік кабінету Чилтона, коли вибігала з лікарні.

Чилтон був у себе. Під дверима пробивалося світло.

Розділ 26

Глибоко під землею, вдалині від іржавого балтиморського світанку, у блоці суворого режиму здіймався шерхіт. Тут, унизу, де ніколи не буває повної темряви, стражденні відчувають наближення нового дня, наче устриці в бочці, що розчиняють стулки в очікуванні припливу. Створіння Божі, які заколисували себе криком і прокидалися, щоб кричати знов, і маячні хворі вже прочищали свої горлянки.

Доктор Ганнібал Лектер нерухомо стояв у кінці коридору, його обличчя перебувало за фут від стіни. Його надійно прив'язали товстими брезентовими ременями до високого ручного візка, наче підлоговий годинник. Під ременями була гамівна сорочка, ноги — у перев'язах. Хокейна маска на обличчі запобігала укусам — з тим самим успіхом, що й кляп, але в санітарів було менше мороки зі слиною.

Позаду доктора Лектера маленький сутулий санітар мив підлогу в Лектеровій клітці. Барні наглядав за прибиранням, яке відбувалося тричі на тиждень, і водночас шукав контрабанду. Прибиральники завжди поспішали, бо в помешканні доктора Лектера їм ставало моторошно. Барні все за ними перевіряв. Він перевіряв геть усе, не забуваючи нічого.

Усі процедури з доктором Лектером відбувалися в присутності Барні, оскільки Барні ніколи не забував, з чим має справу. Двоє його помічників переглядали по телевізору найкращі моменти хокейних матчів.

Доктор Лектер розважав сам себе — він має невичерпні внутрішні джерела, яких вистачить на довгі роки розваг. Його думки були скуті страхом або співчуттям не більше, ніж Мільтонові¹³⁴ — фізикою. Його розум був вільний.

Його внутрішній світ містить яскраві кольори та запахи, але небагато звуків. Власне, йому довелося трохи напружитися, щоб почути голос покійного Бенджаміна Распейла. Доктор Лектер розмірковував над тим, як віддасть Кларіс Джейма Гамба і що було б корисно пригадати Распейла. Ось він, товстий флейтист, в останній день свого життя лежить на терапевтичній канапі Лектера й розповідає йому про Джейма Гамба:

У Джейма була найогидніша кімната, яку тільки можна собі уявити, в одній із тих нічліжок у Сан-Франциско. Стіни такого баклажанового кольору, з психоделічними плямами «Day-Glo»¹³⁵ — то тут, то там, як данина гіпарському минулому, а меблі просто розвалювалися.

Джейм... знаєте, саме так і прописано в його свідоцтві про народження, звідти й повелося, і його треба вимовляти «Джейм», інакше він починає казатися, хоча в лікарні просто помилилися — це

---

¹³⁴ John Milton (1608—1674) — англійський літератор, автор епічної поеми «Втрачений рай» про біблійну історію гріхопадіння.

¹³⁵ «Day-Glo» — американська компанія, виробник і винахідник флуоресцентних фарбників.

тоді там наймали дешеву робочу силу, то вони навіть ім'я не могли правильно написати. Зараз навіть гірше — як покладуть у лікарню, то живим уже не вийдеш. Менше з тим, Джейм сидів, обхопивши руками голову, на своєму ліжку в тій огидній кімнаті — його звільнили з антикварної крамнички, бо він знову був накоїв лиха.

Я сказав йому, що більше не можу миритися з такою поведінкою, і, звісна річ, у моєму житті щойно з'явився Клаус. Знаєте, Джейм насправді не гей, це його у в'язниці привчили. Насправді він — ніщо, порожнє місце, але намагається заповнити цю порожнечу й злиться. Я завжди відчував, що коли він заходив до кімнати, то вона неначе порожніла. Я про те, що у дванадцять років він убив своїх бабусю з дідусем; то, здавалося б, така неврівноважена людина має бути дуже харизматичною, чи не так?

Отже, сидів він собі без роботи, знову накоїв лиха з якимсь бідолашним безхатьком. Я пішов. Якось він завітав у поштове відділення й підібрав пакунки, що призначались його колишньому роботодавцеві. Сподівався перепродати якісь речі. І тоді Джейму трапилась посылка з Малайзії чи з якоїсь такої країни. Він радо її розпакував, а там виявилась валіза, повна мертвих метеликів, вони просто валялися всередині.

Його бос платив поштарям, що жили на тих островах, і вони надсилали йому нескінченні коробки з мертвими метеликами. Він розкладав їх під оргсклом, робив декоративні прикраси — такий кітч, що несила уявити, та ще й мав нахабство називати це витворами. Джеймові ті метелики були ні до чого, і він запустив у них руки, гадаючи, що на дні можуть виявитися коштовності, бо їхній магазин інколи отримував браслети з Балі, — але він тільки вимазав пальці в пилок від метеликів. Порожньо. Він сів на ліжку, схопився за голову, руки та обличчя вкриті різнокольоровим пилком, він знов опустився на дно, як це траплялося з нами всіма, і він плакав. А тоді він почув шурхотіння й побачив у відчиненій валізі метелика. Він проривався з кокона, який ненароком закинули до метеликів, і зрештою вибрався на волю. У кімнаті кружляв метеликовий пил, порошок у сонячних променях, що світили крізь вікно, — самі знаєте, які яскраві описи видають люди під кайфом. Джейм спостерігав, як комаха розправляє крила. Великий метелик, як він казав. Зелений. Він відчинив вікно, метелик полетів геть, і Джейм відчув неймовірну легкість. Сказав, тоді він збагнув, що треба робити далі.

Джейм знайшов маленький пляжний будиночок, де мешкали ми з Клаусом, і одного разу я повернувся додому з репетиції, а він уже там. Але Клауса я не побачив. Клауса не було. Я спитав, де Клаус, а він сказав, що пішов поплавати. Я знав, що він бреше, бо Клаус ніколи там не плавав — Тихий океан аж ніяк не тихий. А коли я відчинив холодильник, ну, ви самі знаєте, що я знайшов. Клаусову голову, яка визирала на мене з-за апельсинового соку. Джейм іще зробив собі фартух, ну, з Клауса, надягнув його й спитав, як він мені тепер подобається. Я розумію, ви, мабуть, вражені, що я взагалі підтримував

із Джеймом зв'язок, — йому було набагато гірше, коли він до вас прийшов. Гадаю, він дуже дивувався, що ви його не боїтесь.

А потім — останні слова в житті Распейла: «Цікаво, чому батьки мене не вбили ще до того, як я навчився їх дурити».

Тонка колодочка кинджала похитувалася, поки проколоте серце Распейла намагалося битись. Доктор Лектер промовив: «Схоже на соломинку в нірці мурашиного лева, чи не так?» — але Распейл уже не встиг відповісти.

Доктор Лектер пам'ятав кожне слово і навіть більше. Приємні спогади, які допомагали згаяти час, поки в його камері тривало прибирання.

Доктор розмірковував над тим, що Кларіс Старлінг має гострий розум. Вона могла б упіймати Джейма Гамба тільки за тим, що він їй розповів, але це забере багато часу. Аби дістатися до нього вчасно, їй знадобиться більше деталей. Доктор Лектер був певен, що коли він читатиме матеріали справи, то підказки впливуть самі по собі. Можливо, вони будуть пов'язані з тим, що Джейм Гамб відбував строк у виправній колонії для неповнолітніх злочинців — після того як він убив своїх бабусю з дідусем. Завтра Лектер видасть їй Джейма Гамба і натякатиме так прозоро, що навіть Джек Кроуфорд збагне, що до чого. Завтра треба все закінчити.

Доктор Лектер почув за спиною кроки, хтось вимкнув телевізор. Він відчув, як ручний візок похилився назад. Тепер мала розпочатися довга, марудна процедура звільнення, яка відбувалася вже в камері. Розпорядок був незмінний. Спочатку Барні з помічниками обережно вкладали його на ліжко долілиць. Потім Барні прив'язував його рушниками за литки до поруччя в ногах ліжка, знімав з ніг перев'язи, а тоді під прикриттям двох помічників із газовими балончиками та гумовими палицями Барні розстібував пряжки на спині гамівної сорочки та задкував із камери, напинаючи сітку на місце, замикаючи за собою ґрати та полишаючи доктора Лектера вибиратися зі своїх пут самотужки. Потім доктор обмінював сорочку та реміні на сніданок. Правила ввели відтоді, як доктор Лектер понівечив медсестру, і всіх це влаштовувало.

Але сьогодні розпорядок було порушено.

Розділ 27

Ручний візок легенько здригнувся, перекотившись із доктором Лектером через поріг його камери. А там був Чилтон, який сидів на ліжку та переглядав особисті листи Лектера. Чилтон був без піджака й краватки. Доктор Лектер помітив медальйон, що висів у нього на шії.

— Постав його біля унітаза, Барні, — сказав доктор Чилтон, не відриваючи погляду від кореспонденції. — І зачекай з помічниками на посту.

Доктор Чилтон закінчив читати нещодавнє листування між Лектером і «Архівами загальної психіатрії»¹³⁶. Він кинув листи на ліжко та вийшов із камери. Крізь хокейну маску блиснули очі доктора Лектера, який стежив за ним, але голови не повертав.

Чилтон підійшов до парти, що стояла в коридорі, незграбно нахилився й дістав з-під сидіння маленький підслуховувальний пристрій.

Він помахав «жучком» перед очними прорізами в масці доктора Лектера та знову всівся на ліжко.

— Я подумав, що вона розмовлятиме про порушення громадянських прав у випадку Мігса, тож вирішив послухати, — сказав Чилтон. — Я вже довгі роки не чув твого голосу, мабуть, останнього разу то було на співбесіді, коли ти завалив мене брехливими відповідями, а потім поглузував із мене у своїх статтях до «Журналу». Важко повірити, що в професійному середовищі прислухаються до слів пацієнта, чи не так? Але я й досі на своєму місці. Як і ти.

Доктор Лектер нічого не відповів.

— Роки мовчання, а тоді Джек Кроуфорд посилає сюди дівча і ти перетворюєшся на драглі, еге ж? Що тебе зламало, Ганнібале? Оті добрі міцні литки? Чи блиск її волосся? Вона чарівна, так? Чарівна й недосяжна. Дівчина наче зимове сонце, що сідає за обрій, отак я про неї думаю. І знаю, що ти вже давно не бачив заходу сонця, але можеш повірити мені на слово. У тебе з нею буде ще один день. Потім тебе візьметься допитувати «вбивчий» відділ Балтимора. Вони вже прикручують до підлоги стілець у кабінеті електрошокової терапії. Таке собі крісло-туалет — для твого комфорту, а також для їхнього, коли вони під'єднають дроти. А я ні про що не здогадуватимусь. Ти вже збагнув? Вони *знають*, Ганнібале. Знають, що ти точно знаєш, хто такий Баффало Білл. Гадають, що він у тебе лікувався. Коли я почув, що міс Старлінг почала розпитувати про Баффало Білла, то здивувався й зателефонував своєму другові з балтиморського «вбивчого». Вони знайшли комаху в горлі Клауса, Ганнібале. Вони знають, що його вбив Баффало Білл. Кроуфорд дозволяє тобі вважати, що ти розумніший за всіх. Не думаю, що ти уявляєш, як сильно тебе ненавидить Кроуфорд за те, що ти порізав його протеже. Тепер ти попався. То що, ти й досі вважаєш себе *розумнішим*?

Доктор Лектер помітив, що Чилтон бігає очима по ремнях, на яких трималась маска. Очевидно, що Чилтону кортіло її зняти, щоб поглянути на вираз Лектерового обличчя. Він задумався, чи зніме Чилтон маску безпечним способом, ззаду. Якби він став знімати її спереду, то йому б довелося простягти руки за голову Лектера, і

---

¹³⁶ Журнал, який видає Американська медична асоціація.

внутрішні сторони його рук, помережані синіми венами, опинилися б упритул до обличчя Лектера. Ходи сюди, докторе. Підійди ближче. Ні, передумав.

— Ти й досі гадаєш, що потрапиш у камеру з вікном? Гадаєш, що ходитимеш пляжем та споглядатимеш птахів? Я так не думаю. Я телефонував сенаторці Мартін, і вона нічого не чула про обладку з тобою. Довелося нагадати їй, хто ти такий. Про Кларіс Старлінг вона також ніколи не чула. Це все підстава. Від жінок слід очікувати *невинних* побрехеньок, але то справжній шок, тобі не здається? Коли вони закінчать тебе догті, Ганнібале, то Кроуфорд звинуватить тебе в покриванні злочину. Ти, звісно, переведеш усе на М'Нотена¹³⁷, але суддя буде не в захваті. Ти всі шість смертей мовчав. Суддя більше не перейматиметься твоїм благоденством. Жодних вікон, Ганнібале. Решту життя ти проведеш, сидячи на підлозі в якійсь державній установі та позираючи на візочки з брудними підгузками. Зуби повипадають, сили тебе покинуть, і ніхто тебе більше не боїтиметься, і ти сидітимеш у загальній палаті в будинку на кшталт «Флендауера». Молоді з тебе знущатимуться та гвалтуватимуть, коли заманеться. І читатимеш ти хіба що власні написи на стінах. Думаєш, судді буде до цього діло? Ти ж бачив старих. Вони починають плакати, якщо їм не смакують печені абрикоси. А Джек Кроуфорд і його крутихвістка... Вони кинуть переховуватись, коли його дружина помре. Він обиратиме молодіжний одяг, вони разом займуться якимось спортом. Вони зблизилися ще тоді, як Белла Кроуфорд тільки захворіла, тут їм не вдається нікого ошукати. Вони отримують підвищення і згадуватимуть про тебе не частіше ніж раз на рік. Може, наприкінці Кроуфорд захоче прийти та особисто розповісти тобі про всі *винагороди*. До найменших дрібниць. Я впевнений, що він уже наготував промову. Ганнібале, він не знає тебе так, як я. Він гадав, що коли попросить тебе видати інформацію, то ти просто знущатимешся з матері.

Недалеко від правди, думав доктор Лектер. А Джек кмітливий... ця тупувата шотландсько-ірландська фізіономія виявилась оманливою. Його обличчя геть помережане шрамами, якщо знати, з якого ракурсу дивитися. То що, певно, знайдеться місце ще для кількох.

— Я знаю, чого ти боїшся. Не болю й не самотності. *Неповага*, ось чого ти терпіти не можеш, Ганнібале, наче кіт. Моя робота — піклуватися про тебе, Ганнібале, і я її виконую. Наші з тобою стосунки суто професійні, нічого особистого, принаймні з мого боку. І зараз я також про тебе піклуюся. Не було ніякої угоди між тобою і сенаторкою Мартін, а зараз є. Або може бути. Я годинами висів на телефоні — заради тебе, а також заради порятунку тої дівчини. Ось моя перша умова: ти говоритимеш тільки через мене. Тільки я публікуватиму статті на цю тему в професійних виданнях у результаті нашого успішного спілкування. Ти нічого не друкуватимеш. Я матиму ексклюзивний доступ

---

¹³⁷ Daniel McNaughten — шотландський тесля, який 1843 року вбив секретаря британського прем'єр-міністра, але на суді його визнали невинним, оскільки він марив маячними ідеями. Тоді ж уперше в судовій практиці виникло поняття про «неосудність» злочинця через психічні розлади.

до будь-яких матеріалів щодо Кетрін Мартін, якщо вона виживе. Умови обговоренню не підлягають. Відповідати треба зараз. То ти згодний на такі умови?

Доктор Лектер посміхнувся сам до себе.

— Відповідай зараз, інакше говоритимеш із «убивчим» відділом. Ось яка на тебе чекає винагорода: якщо ти назвеш ім'я Баффало Білла і дівчину вчасно знайдуть, то сенаторка Мартін — вона підтвердить це телефоном — сенаторка Мартін переведе тебе у в'язницю «Заросла гора», що в Теннессі, геть від поліції Меріленду. Ти підлягатимеш її юрисдикції, поза досяжністю Джека Кроуфорда. Тобі дістанеться камера з видом на ліс. І книжки. Щодо прогулянок просто неба, то треба обговорити деталі, але сенаторка схильна до поступок. Назви ім'я, й одразу туди поїдеш. Губернатор дав згоду, щоб в аеропорту ти перейшов до рук поліції штату Теннессі.

Нарешті доктор Чилтон сказав щось цікаве і навіть сам про це не здогадується, подумав доктор Лектер і стиснув губи під маскою. До рук поліції. Копи не такі кмітливі, як Барні. Вони звикли мати справу зі злочинцями. Зазвичай обходяться кайданами та наручниками. А кайдани та наручники можна відімкнути ключем. Таким, як мій.

— Його звати Біллі, — промовив Лектер. — Решту я розповім сенатору. У Теннессі.

Розділ 28

Джек Кроуфорд відмовився від кави, яку запропонував доктор Деніелсон, але взяв чашку й розчинив для себе алказельцер біля раковини з неіржавкої сталі, що за медсестринським постом. Усе було зроблено з неіржавкої сталі: автомат для видачі склянок, стіл, смітник, оправа в окулярах доктора Деніелсона. Блиск металу нагадав про хірургічні інструменти, і Кроуфорд відчув, як у паховому кільці щось закололо.

Вони з доктором перебували сам-на-сам у маленькій лікарняній кухні.

— Виключно через рішення суду, інакше ніяк, — повторив доктор Деніелсон. Цього разу фраза прозвучала різко, на відміну від привітної пропозиції випити кави.

Деніелсон був головою Клініки статевої належності при Джонсі Гопкінсі. Він погодився зустрітися з Кроуфордом із першими променями, задовго до ранкових обходів.

— У кожному окремому випадку вам доведеться надати мені судове рішення, і ми будемо протидіяти кожному. Що вам сказали в Коламбусі та Міннесоті — те саме, чи не так?

— Наразі з ними розмовляє міністерство юстиції. Ми дуже поспішаємо, докторе. Якщо дівчина ще не померла, то він усе одно

скоро її вб'є — сьогодні вночі або завтра. А потім він обере наступну, — відповів Кроуфорд.

— Сама згадка про Баффало Білла в одному контексті з проблемами, які ми тут лікуємо, це неввічливо, несправедливо та небезпечно, містере Кроуфорд. У мене від цього волосся стає дибки. У нас пішли роки — та й зараз справу не завершено, — щоб довести громадськості, що транссексуали не божевільні, не збочені, не *голубі*, хай би що означав цей вираз...

— Я з вами погоджуюсь...

— Стривайте. Рівень насильства серед транссексуалів набагато нижчий, ніж серед решти населення. Це пристойні люди з реальною проблемою — відомою, безкомпромісною проблемою. Вони заслуговують на допомогу, і ми можемо її надати. Я не дозволю влаштовувати тут полювання на відьом. Ми ніколи не порушували конфіденційності пацієнтів і ніколи не будемо цього робити. Краще почати з цього, містере Кроуфорд.

В особистому житті Кроуфорд упродовж місяців виховував лікарів і медсестер для своєї дружини, виборюючи кожную маленьку перевагу. Лікарі його вже добряче дістали. Але це було не особисте життя. Тут Балтимор, робочі справи. Будь чемним.

— Отже, я не зовсім чітко висловився, докторе. Перепрошую — ще рано, а я не жайворонок. Усе питання полягає в тому, що людина, яку ми шукаємо, *не є вашим пацієнтом*. Це хтось, кому ви *відмовили*, оскільки виявили, що він *не є транссексуалом*. Ми діємо не наосліп, я можу навести вам певні риси, які відрізнятимуть його від типового транссексуала у ваших особистісних анкетах. Ось невеликий список характеристик, на які можуть звернути увагу ваші працівники в анкетах, за якими ви відмовили.

Доктор Деніелсон переглянув список, потираючи пальцем ніс. Потім віддав папірець.

— Як оригінально, містере Кроуфорд. Власне, напрочуд химерно, а це слово, яке я не дуже часто вживаю. Чи можу я поцікавитись, хто поділився з вами такими... домислами?

Не думаю, що вам буде до вподоби правда, докторе Деніелсон.

— Працівники поведінкової психології, — відповів Кроуфорд, — з допомогою доктора Алана Блума з Чиказького університету.

— Це затвердив *Алан Блум*?

— І ми покладаємося не тільки на тести. Є ще одна риса, яка виділятиме Баффало Білла серед інших заявників, — імовірно, що він намагався приховати судимість чи підробив якісь документи. Покажіть мені тих, кому ви відмовили, докторе.

Увесь цей час Деніелсон хитав головою:

— Матеріали анкет і співбесід — конфіденційні.

— Докторе Деніелсон, яким чином шахрайство та ошуканство можуть вважатись конфіденційними? Яким чином справжнє ім'я злочинця та його біографія підпадають під лікарську таємницю, якщо він вам збрехав, а до правди ви самі докопалися? Я знаю, що Джонс

Гопкінс проводить ретельний відбір. У вас є подібні випадки, я в цьому певен. Залежні від пластичної хірургії подають заявки всюди, де тільки роблять операції. На самому закладі чи законних пацієнтах це ніяк не позначиться. Гадаєте, до ФБР не наймаються психи? Та вони весь час до нас приходять. Минулого тижня в Сент-Луїсі подавав заявку чоловік у перуці Мо¹³⁸. У сумці для гольфу приніс базуку, дві ракети й чачо¹³⁹ з ведмежої шкіри.

— То ви його взяли?

— Допоможіть мені, докторе Деніелсон. Час нас їдма їсть. Поки ми тут із вами стоїмо, Баффало Білл уже може перетворювати Кетрін Мартін на щось на кшталт оцього.

Кроуфорд виклав на блискучий стіл фотографії.

— Ніколи такого не робіть, — сказав доктор Деніелсон. — Це подитячому, мало не по-свинськи. Я був військовим хірургом, містере Кроуфорд. Сховайте свої фотографії назад у кишеню.

— Звісно, хірург має достатню витримку, щоб дивитися на понівечені тіла, — відповів Кроуфорд, зібгавши паперовий стакан і наступивши на педаль, що підіймає кришку смітника. — Але я не думаю, що лікар має достатню витримку, аби дивитися, як марнується людське життя.

Він кинув стакан, і кришка смітника стверджувально брязнула на місце.

— Ось моя найкраща пропозиція: я не проситиму у вас інформацію про пацієнтів, тільки заявки, які ви відберете власноруч, керуючись оцим списком характеристик. Ви та ваша психіатрична комісія впораетесь із анкетами з відмовою набагато швидше, ніж я. Якщо ми знайдемо Баффало Білла завдяки вашій інформації, то я це приховою. Вигадаю інший спосіб, у який ми могли б це зробити, та викладу перебіг операції в офіційному звіті.

— Невже Джонс Гопкінс може потрапити в програму захисту свідків? Чи нам варто змінити ім'я та місце проживання? Скажімо, переїдемо до коледжу Боба Джоунса¹⁴⁰? Я маю дуже великі сумніви, що ФБР чи будь-яка інша державна установа вміє довго зберігати таємниці.

— Ви будете здивовані.

— Сумніваюсь. Спроби вивізти з-під невмілої бюрократичної брехні завдадуть нам більше шкоди, ніж сама правда. Щиро дякую, але не треба нас подібним чином захищати, будь ласка.

---

¹³⁸ Moses Harry Horowitz, більш відомий як Мое Howard (1897—1975) — американський актор, лідер легендарного комедійного гурту «The Three Stooges»; одна з характерних ознак — чорняве волосся, підстрижене «горщиком».

¹³⁹ Чачо, також ківер — високий шкіряний головний убір у європейських арміях XVIII—XIX століть.

¹⁴⁰ Приватний протестантський християнський університет.

— Дякую *вам*, докторе Деніелсон, за ваші дотепні коментарі. Вони мені дуже допомогли, і за мить я поясню вам як. Ви любите правду, то як вам таке: він викрадає молодих жінок і знімає з них шкіру. Потім він надягає ті шкіри та гопцює в них по хаті. Ми не хочемо, щоб він робив це надалі. І якщо ви нам чимшвидше не допоможете, я заподію вам ось що: сьогодні вранці міністерство юстиції подасть публічний позов до суду, зазначивши, що ви відмовилися допомагати. Ми звертатимемось до вас двічі на добу, саме вчасно, щоб репортери встигли підготувати денні й нічні випуски новин. У кожному випуску новин від міністерства йтиметься про те, як просуваються справи з доктором Деніелсоном із Джонса Гопкінса, як ми намагаємось повернути його до співпраці. Щоразу, як з'являтимуться новини про Баффало Білла — коли спливе Кетрін Мартін, і наступна дівчина, і наступна, — ми одразу даватимемо прес-реліз на тему, як просуваються справи з доктором Деніелсоном із Джонса Гопкінса, із вашими дотепними коментарями про коледж Боба Джоунса на додачу. І ще одне, докторе. Ви ж знаєте, що міністерство охорони здоров'я та соціального забезпечення розташоване просто тут, у Балтиморі. І я одразу залітаю думками до Управління з питань правомочності, але, певно, *ваші* думки туди перші дісталися, чи не так? Що, як сенаторка Мартін невдовзі після похорону дочки питає своїх знайомих в управлінні: а чи не треба вважати операції, які ви тут проводите, косметичною хірургією? Може, вони почухають свої голови та вирішать: «А що, знаєте, сенаторка Мартін *права*. Так. Ми гадаємо, що це косметична хірургія», — і тоді програма вашого центру матиме не більше ваги для федеральних установ, ніж клініка корекції носа.

— Це образливо.

— Ні, це правда.

— Не намагайтеся мене залякати чи настрахати...

— Добре. Мені також цього не хочеться, докторе. Мені просто хочеться, щоб ви збагнули серйозність моїх намірів. Допоможіть мені, докторе. Будь ласка.

— Ви казали, що співпрацюєте з Аланом Блумом.

— Так. Чиказький університет...

— Я знайомий з Аланом Блумом, тому радше обговорюватиму це питання на професійному рівні. Перекажіть йому, що я зв'язуюся з ним сьогодні вранці. До обіду я повідомлю вас про своє рішення. Мені не байдуже до тієї молодой жінки, містере Кроуфорд. І до інших. Але я йтиму на великий ризик, а ви, здається, цього не усвідомлюєте... Містере Кроуфорд, коли вам востаннє міряли тиск?

— Я сам його міряю.

— І рецепти самі собі виписуєте?

— Це незаконно, докторе Деніелсон.

— Але ж у вас є лікар.

— Так.

— То поділіться з ним своїми вимірами, містере Кроуфорд. Нам дуже вас бракуватиме, якщо ви раптово помрете. Я дам про себе знати трохи згодом.

— Коли саме, докторе? Може, за годину?

— За годину.

Коли Кроуфорд виходив з ліфта на першому поверсі, пілікнув пейджер. Водій Джефф манив Кроуфорда рукою, поки той тупцював до фургона. «Вона мертва, знайшли її тіло», — подумав Кроуфорд, хапаючи телефонну слухавку. Телефонував директор. Новини були не такі погані, та все одно: у справу вліз Чилтон, тож тепер у неї втрутилась і сенаторка Мартін. Генеральний прокурор штату Меріленд за дорученням губернатора підписав наказ про перевезення доктора Ганнібала Лектера до Теннессі. Щоб запобігти цій процедурі або відкласти її, довелося б залучити всі сили федерального суду штату Меріленд. Директор хотів почути точку зору Кроуфорда, і то негайно.

— Зачекайте, — сказав Кроуфорд.

Він поклав слухавку на коліно та визирнув у вікно фургона. Перші промені сонця вишукували нечисленні кольори лютого. Усе сіре. Таке тьмяне.

Джефф почав щось говорити, але Кроуфорд жестом попросив тиші.

Монструозне его Лектера. Амбіції Чилтона. Страх сенаторки Мартін за дочку. Життя Кетрін Мартін. Час вирішувати.

— Нехай їдуть, — мовив він у слухавку.

Розділ 29

На світланку доктор Чилтон і троє напрасованих гвардійців штату Теннессі стояли пліч-о-пліч на вітряній злітній смузі, намагаючись перекинути шум радіоз'язку, що долинав із прочинених дверей «Грумман Галфстрім»¹⁴¹ і від карети «швидкої допомоги», що гула холостим ходом біля літака.

Капітан гвардійців передав докторові Чилтону ручку. Вітер загнув папери за край планшетної дошки, і поліцейському довелося їх розправляти.

— А в повітрі цього не можна зробити? — запитав Чилтон.

— Сер, документи треба підписувати виключно під час фізичної передачі. Це мій наказ.

Другий пілот закінчив кріпити пересувну рампу до східців літака.

— Готово! — гукнув він.

Гвардійці обступили доктора Чилтона біля карети «швидкої». Коли він відчинив задні дверцята, вони напружилися, наче очікували, що звідти щось плигне.

---

¹⁴¹ «Grumman Gulfstream» — американський турбогвинтовий двомоторний літак бізнес-класу.

Доктор Ганнібал Лектер вертикально стояв на ручному візку, перев'язаний товстими брезентовими ременями та з хокейною маскою на обличчі. Він випорожнював сечовий міхур, а Барні тримав судно.

Один із гвардійців хмикнув. Двоє інших відвели погляди.

— Перепрошую, — сказав Барні докторові Лектеру та зачинив двері.

— Усе гаразд, Барні, — відповів Лектер. — Я вже закінчив, дуже дякую.

Барні поправив одяг на докторі та підкотив візок до дверцят «швидкої».

— Барні?

— Так, докторе Лектер?

— Ти пристойно поведи́вся зі мною протягом довгого часу. Дякую.

— Нема за що.

— Наступного разу, коли Семмі прийде до тями, попрощайся з ним від мого імені.

— Звісно.

— До побачення, Барні.

Креме́зний санітар прочинив двері й покликав гвардійців.

— Притримайте його знизу, хлопці. Візьміться по обидва боки візка.

Поставимо його додолу. Легше.

Барні закотив Лектера на рампу й до салону літака. У ряді праворуч було знято три сидіння. Другий пілот закріпив ручний візок на скобах, що виднілися на підлозі.

— Він полетить лежачи? — спитав один із гвардійців. — А ви вдягли на нього гумові підгузки?

— Доведеться тримати міхур на замку аж до Мемфіса, приятелю, — додав інший.

— Докторе Чилтон, можна з вами поговорити? — попросив Барні.

Вони зупинилися біля літака, і вітер закручував навколо них маленькі вихорці зі сміття та пилу.

— Ті хлопці нічого не тямлять, — сказав Барні.

— Там мені допоможуть досвідчені санітари психіатричної клініки. Відтепер уся відповідальність лежатиме на них.

— Гадаєте, вони з ним упораються? Ви ж знаєте, який він, — йому можна погрожувати тільки нудьгою. Більше він нічого не боїться. Силкові методи з ним не проходять.

— Я б цього ніколи не допустив, Барні.

— Ви будете присутні, коли його допитуватимуть?

— Так.

«А ти — ні», — подумки додав Чилтон.

— Я міг би облаштувати його в Мемфісі й повернутися сюди, запізнившись усього на кілька годин від початку чергування.

— Ти більше не працюєш із ним, Барні. Там буду я. Я покажу, як із ним поводитися, все до деталей.

— Нехай вони пильнують, — сказав Барні. — Бо він пильнуватиме *неодмінно*.

Розділ 30

Кларіс Старлінг сиділа на краю ліжка у motelі й дивилася на чорний телефон іще майже хвилину після того, як Кроуфорд повісив слухавку. Волосся розпатлалось, нічна сорочка з нашивкою Академії перекрутилася навколо тіла, поки вона вовтузилася на ліжку протягом нетривалого сну. Старлінг почувалася так, наче її вдарили кулаком у живіт.

Минуло лише три години, відколи вона бачилася з доктором Лектером, і дві години, відколи вони з Кроуфордом закінчили працювати над списком характеристик, що їх слід шукати в заявах до центрів статевої хірургії. За цей короткий проміжок часу, поки вона спала, доктор Фредерік Чилтон примудрився все зіпсувати.

Кроуфорд уже їхав по неї. Старлінг мала збиратися, мала думати про те, щоб збиратися.

Чорт. ЧОРТ. ЧОРТ. Ви її вбили, докторе Чилтон. Ви її вбили, докторе Страна Наволоч. Лектерові ще щось відомо, і я б дістала від нього цю інформацію. А тепер все пропало, все пропало. Все було дарма. Коли Кетрін Мартін спливе, я особисто подбаю про те, щоб ви на неї поглянули, присягаюся, так і зроблю. Ви забрали її в мене. Треба зайнятися чимось корисним. Негайно. Чим я можу зараз зайнятися, просто цієї хвилини? Вимитися.

У ванній кімнаті стояли маленький кошик із милом, загорненим у папір, тюбики з шампунем і лосьйоном та невеликий набір для шиття — речі, які ви обов'язково знайдете в хорошому motelі.

Старлінг зайшла в душ, і в голові майнув спогад — як їй було вісім років і вона підносила матері рушники, шампуні й загорнене мило, коли та прибирала номери в motelі. Коли їй було вісім, з'явилася ворона, одна зі зграї, яку носив пильний вітер тим похмурим містом, і ворона полюбляла красти речі з візочків прибиральників, які працювали в motelі. Хапала все, що блищало. Ворона чекала нагоди, а тоді починала порпатися в речах, що лежали у візочку. У випадках екстреного злету вона обхезувала чисту білизну. Одна з прибиральниць вилила на птаху білило, проте безрезультатно, хіба що на пір'ї з'явилося кілька сніжно-білих цяток. Чорно-біла ворона постійно чагувала, коли Кларіс полишить візок, щоб віднести речі матері, яка скоблила ванну. Мати саме стояла у дверях мотельної ванної кімнати, коли повідомила Старлінг, що їй доведеться переїхати жити в Монтану. Мати відклала рушники, які тримала в руках, сіла на край ліжка та обійняла її. Старлінг досі бачила сни про ворону, згадала про неї і тепер, навіть не встигла замислитись чому. Вона підняла руку, наче хотіла відігнати птаха, та потім долоня прибрала з чола мокре волосся, наче Старлінг виправдовувала свій жест.

Вона швидко вдяглася. Слакси, блуза та легкий светр без рукавів, короткоствольний револьвер щільно тулився під ребра у своїй пласкій кобурі, з другого боку на поясі висіла швидкозарядна обойма. А над

курткою треба було трохи попрацювати. Шов над обоймою почав розходитись. Старлінг прагнула себе зайняти, зайнятися будь-чим, доки охолоне. Вона взяла маленький мотельний набір із голками та нитками й зашила підбивку. Деякі агенти нашивали латки, які було легко знімати та прати, треба й собі таке зробити...

У двері постукав Кроуфорд.

Розділ 31

З досвіду Кроуфорда, від злості жінки набували вульгарного вигляду. Від люті волосся на потилиці стовбурчилося, шкіра на обличчі вкривалася плямами, вони забували застібнути ширінку. Усі непривабливі риси неначе збільшувалися. Старлінг мала нормальний вигляд, коли відчинила двері, але розлючена була — не те слово.

Кроуфорд зрозумів, що зараз йому може відкритися велика, важлива правда про Старлінг.

На Кроуфорда війнуло пахощами мила та вологим повітрям, поки вона стояла в дверях. Позаду неї виднілося ліжко — покривало було натягнуте на подушки.

— То що скажете, Старлінг?

— Скажу, що чорт би його взяв, містере Кроуфорд, а ви що скажете?

Він кивнув, поманивши її надвір:

— Аптека на розі вже відчинилася. Вип'ємо там кави.

Ранок видався теплим як на лютій. Сонце досі висіло над самим східним обрієм і посилало червоні промені на фасад психіатричної лікарні, повз яку вони проходили. За ними неспішно тягнувся Джефф у фургоні, потріскували рації. Одного разу він передав Кроуфорду слухавку крізь вікно, для нетривалої розмови.

— Можна подати на Чилтона позов за перешкодження правосуддю?

Старлінг ішла трохи попереду. Кроуфорд бачив, як випиналися в неї жовна, коли вона ставила запитання.

— Ні, не пройде.

— А що як він її занапастив, що як Кетрін через нього помре? Як же мені кортить до нього дістатися... Дозвольте мені лишитися, містере Кроуфорд. Не посылайте мене назад до школи.

— Дві умови. Якщо я вас залишу, то не для того, щоб ви дісталися до Чилтона, про це — пізніше. По-друге, якщо ви ще затримаєтеся, то доведеться проходити повторний курс навчання. Коштуватиме вам кілька місяців. Академія нікому не чинить ласки. Я можу гарантувати, що вас приймуть назад, але не більше — для вас знайдеться місце, ось і все, що я можу пообіцяти.

Вона закинула голову далеко назад, потім опустила, не зупиняючи ходи.

— Може, не дуже ввічливо питати таке в боса, але вам зараз непереливки? Сенаторка Мартін може вам щось заподіяти?

— Старлінг, за два роки я виходжу на пенсію. Навіть якщо я знайду Джиммі Гоффу й тайленолового отруйника¹⁴², то все одно доведеться скласти жетон. Без варіантів.

Кроуфорд, який до будь-яких бажань ставився з обачністю, розумів, як сильно йому хочеться показати свою мудрість. Він знав, що чоловік середнього віку так відчайдушно прагне мудрості, що може вдаватися до вигадок і вони можуть бути смертельно небезпечні для молоді, яка в них повірить. Тому він говорив обережно і тільки те, що знав напевне.

Усього, що розповів їй Кроуфорд на тій непривітній вулиці в Балтиморі, він навчився протягом низки морозних світанків у Корей, на війні, яка тривала, коли Старлінг іще на світі не було. Він опустив згадку про Корею, бо наразі то був зайвий аргумент.

— Зараз починається найскладніший період, Старлінг. Скористайтеся цим часом, щоб загартуватися. Це найскладніше випробування — не дозволити люті й відчаю завадити вам думати. Це головна риса, яка покаже, чи здатні ви керувати підлеглими. Марнота й дурість здатні вас згубити. Чилтон — триклятий дурень і, можливо, змарнував життя Кетрін Мартін. А може, й ні. Її шанс — це ми. Старлінг, яка температура в рідкого азоту, що в нашій лабораторії?

— Що? Е, рідкого азоту... мінус двісті градусів за Цельсієм приблизно. Кипить за трохи вищої температури.

— Ви щось ним заморожували?

— Авжеж.

— Тоді я хочу, щоб зараз ви теж дещо заморозили. Заморозьте всі справи з Чилтоном. Збережіть інформацію, яку дістали від Лектера, та заморозьте почуття. Я хочу, аби ви йшли до мети, Старлінг. Це єдине, що має значення. Ви працювали на цю інформацію, заплатили за неї, отримали, а тепер ми нею скористаємося. Вона так само важлива або ж так само пуста, як і до того, як у наші справи втрутився Чилтон. Просто, певно, нам більше не вдасться отримувати інформацію від Лектера. Візьміть усі факти про Баффало Білла, які ви дізналися від Лектера, та сфокусуйтеся на них. Решту заморозьте. Марноту, втрати, лють, Чилтона. Заморозьте. Коли в нас буде час, то ми дамо Чилтону такого копняка, що йому дупа між лопаток стане. Але зараз — заморозьте, відкладіть убік. Щоб ви чітко бачили свою мету, Старлінг. Життя Кетрін Мартін. І шкура Баффало Білла над каміном. Не спускайте мети з очей¹⁴³. Якщо вам це вдасться, то ви мені потрібні.

— Для роботи з лікарняними записами?

Тепер вони вже стояли перед аптекою.

---

¹⁴² Jimmy Hoffa — американський профспілковий лідер, який 1975 року безслідно зник після зустрічі з мафіозі; тайленоловий отруйник — невідомий серійний убивця, який восени 1982 року отруїв принаймні сімох людей у Чикаго, невідомо яким чином підсипавши ціанід калію в капсули парацетамолу фірми «Джонсон і Джонсон», які продавалися в аптеках по всьому місту.

¹⁴³ Цитується народна американська пісня «Keep Your Eyes on the Prize».

— Ні, хіба що клініки чинитимуть перешкоду і нам доведеться вилучати документи. Я хочу, щоб ви поїхали до Мемфіса. Треба плекати надію, що Лектер розповість сенаторці Мартін щось корисне. Але я хочу, щоб ви перебували поруч про всяк випадок — якщо йому набридне з нею гратися, то, може, він захоче поговорити з вами. А поки мені треба, щоб ви спробували відчутти Кетрін, розгадати спосіб, у який її примітив Баффало Білл. Ви не набагато старша за Кетрін, і її друзі можуть розповісти вам такі речі, які б не стали оповідати людині, схожій на копа. Паралельно ми займаємося іншими питаннями. Інтерпол працює над ідентифікацією Клауса. Якщо ми його розпізнаємо, то зможемо придивитися до його оточення в Європі та Каліфорнії, де він крутив роман із Бенджаміном Распейлом. Я вирушаю в Університет Міннесоти — поки що нам не вдалося знайти з ними спільну мову, і сьогодні ввечері я повернуся до Вашингтона. Зараз я піду по каву. А ви свисніть Джеффа з фургоном. За сорок хвилин маєте сидіти в літаку.

Червоне сонце вже піднялося на чверть висоти телефонних стовпів. Тротуари й досі мінілися фіолетовим кольором. Старлінг могла сягнути неба, коли помахала до Джеффа.

Вона почувалася легше, краще. Кроуфорд і справді був дуже вмілий. Він знав, що маленьке запитання про азот нагадає Старлінг про досвід експерта-криміналіста, потішить її та запустить у дію вроджену здібність мислити впорядковано. Вона загадалася, чи вважають чоловіки подібні маніпуляції тонким прийомом. Цікаво, яким дієвим може виявитись прийом, навіть коли ти його розпізнаєш. Цікаво, що талант керівника зазвичай простий і грубий.

На протилежному боці вулиці з'явився силует, що спускався сходами Балтиморської державної лікарні для психічно хворих злочинців. То був Барні, який здавався ще кремезнішим у куртці лісоруба¹⁴⁴. У руці він тримав скриньку для ланчу.

Старлінг самими губами промовила «п'ять хвилин» до Джеффа, який чекав у фургоні. Вона наздогнала Барні, коли той уже відмикав свій старий «студебекер».

— Барні.

Він повернувся до неї, обличчя не виявляло жодних емоцій. Очі здавалися трохи більшими, ніж зазвичай. Він твердо стояв на обох ногах.

— Доктор Чилтон пообіцяв, що вам нічого не буде після такого?

— Що ще він міг мені пообіцяти?

— І ви повірили?

Кутики рота Барні поповзли вниз. Він не відповів — так чи ні.

— Я хочу, щоб ви дещо для мене зробили. Хочу, щоб ви зробили це просто зараз, без жодних запитань. Я прошу вас по-хорошому — почнемо з цього. У камері Лектера щось лишилося?

---

¹⁴⁴ Вовняна куртка в червоно-чорну клітинку з нагрудними кишнями.

— Пара книжок — «Радість куховарства»¹⁴⁵ та медичні журнали. Судові папери забрали.

— А те, що висіло на стінах, його малюнки?

— Досі на місці.

— Мені потрібні всі ці речі, і я дуже сильно поспішаю.

Якусь мить Барні споглядав Старлінг.

— Зачекайте, — сказав він і потупцював назад до сходів, досить легко як на такого великого чоловіка.

Кроуфорд уже чекав на неї у фургоні, коли Барні повернувся до Старлінг з малюнками, скрученими в трубку, та паперами й книжками, складеними в целофановий пакет.

— А ви певні, що я знав, що на тому столі висів «жучок»? — спитав Барні, передаючи їй речі.

— Треба подумати. Ось ручка, напишіть на пакеті свій номер телефону. Барні, як ви гадаєте, вони *впорються* з доктором Лектером?

— Я маю з цього приводу великі сумніви, про що повідомив доктора Чилтона. Не забудьте, що я вам про це казав, як у нього з голови випаде. А ви молодець, офіцере Старлінг. Послухайте, коли ви впіймаєте Баффало Білла?

— Так?

— Не приводьте його до мене тільки через те, що тут місце звільнилося? — усміхнувся він. У Барні були дрібні зуби, наче в дитини.

Старлінг, сама того не бажаючи, усміхнулась у відповідь. Вона махнула йому через плече, коли вже бігла до фургона.

Кроуфорд був задоволений.

Розділ 32

«Грумман Галфстрім», який перевозив Ганнібала Лектера, приземлився в Мемфісі, і з-під коліс вирвалися два клуби синього диму від шин. Дотримуючись указівок із диспетчерської аеропорту, літак швидко порулив до ангарів Повітряних сил Національної гвардії США, далі від пасажирських терміналів. Усередині першого ангара вже чекали карета невідкладної допомоги та лімузин.

Крізь затемнене скло лімузина сенаторка Рут Мартін спостерігала, як гвардійці викочують доктора Лектера з літака. Їй хотілося підбігти до зв'язаного силуета в масці та витрусити з нього всю інформацію, але їй вистачало розуму так не робити.

Теленькнув телефон сенаторки Мартін. Її помічник, Браян Госсадж, потягся до апарата з відкидного сидіння.

— Це ФБР, Джек Кроуфорд, — сказав Госсадж.

---

¹⁴⁵ «Joy of Cooking» — одна з найпопулярніших кулінарних книг США.

Сенаторка Мартін простягла руку до слухавки, не спускаючи з Лектера очей.

— Чому ви не розповіли мені про доктора Лектера, містере Кроуфорд?

— Боявся, що ви вчините саме так, як чините зараз, пані сенаторко.

— Я не збираюся з вами сваритися, містере Кроуфорд. Але якщо ви посваритеся зі мною, то пожалкуєте.

— Де доктор Лектер?

— Я просто зараз на нього дивлюся.

— Він вас чує?

— Ні.

— Послухайте мене, пані сенаторко. Якщо хочете особисто дати Лектерові поруку — гаразд, добре. Але зробіть дещо для мене. Нехай перед тим, як ви вийдете проти Лектера, вас проінструктує доктор Алан Блум. Повірте, Блум вам допоможе.

— Мені вже допомагає професіонал.

— Сподіваюся, кращий, ніж Чилтон.

До вікна лімузина припадав доктор Чилтон, мало не дзьобав скло. Сенаторка Мартін послала до нього Браяна Госсаджа.

— Внутрішні суперечки лише гаять час, містере Кроуфорд. Ви посилаєте до Лектера зеленого новобранця з фальшивою угодою. Я здатна на більше. Доктор Чилтон каже, що Лектер адекватно реагує на відверті пропозиції, і саме це я збираюся зробити — без бюрократії, без особистостей, без недовіри. Якщо нам вдасться повернути Кетрін живою та здоровою, то всі вийдуть сухими з води, включно з вами. Якщо вона... помре, то плювала я на будь-які виправдання.

— То *скористайтеся* нами, пані сенаторко.

Вона не вловила в його голосі люті, лише професійний, «не-гаймо-часу» спокійний тон, який вона так добре знала. Вона відгукнулася:

— Продовжуйте.

— Якщо ви отримуєте якусь інформацію, дозвольте нам діяти згідно з нею. Ми маємо знати геть усе. Місцева поліція має всім із нами ділитися. Нехай не думають, що тільки потішать вас, якщо виведуть нас із гри.

— Сюди їде Пол Крендлер із міністерства юстиції. Він про все подбає.

— Хто з присутніх офіцерів найстарший за званням?

— Майор Бахман із Бюро розслідувань штату Теннессі.

— Добре. Якщо ще не пізно, спробуйте ізолюватися від преси. Чилтону краще пригрозити з цього приводу — він любить увагу. Ми не хочемо, щоби Баффало Білл про все дізнався. Коли ми його знайдемо, то плануємо задіяти спецзагін із порятунку заручників. Нам треба швидко атакувати й уникнути опору. Ви збираєтеся самі допитувати Лектера?

— Так.

— Ви не поговорите спочатку з Кларіс Старлінг? Вона вже їде.

— З якою метою? Доктор Чилтон мені все стисло виклав. Ви вже достатньо дурня клеїли.

Чилтон знову дзьобав шибку, безгучно рухаючи у вікні губами. Браян Госсадж приклав руку до зап'ястка й похитав головою.

— Мені потрібен доступ до Лектера після того, як ви поговорите, — сказав Кроуфорд.

— Містере Кроуфорд, він пообіцяв, що назве ім'я Баффало Білла в обмін на деякі привілеї — власне, комфортніші умови проживання. Якщо він цього не зробить, можете забирати його собі з усім потрухом.

— Пані сенаторко, я розумію, що можу видатися нетактовним, але я мушу вам це сказати: робіть що завгодно, тільки не благайте його.

— Гаразд, містере Кроуфорд. Я дійсно не маю часу на розмови. — Вона поклатла слухавку. — Якщо я помиляюся, то вона буде не живішою за тих шістьох, яких ви вже знайшли, — додала сенаторка собі під ніс і помахала Госсаджу з Чилтоном, щоб вони сідали до неї в машину.

Доктор Чилтон зажадав, щоб для бесіди сенаторки Мартін і Ганнібала Лектера в Мемфісі виділили окремий офіс. Аби заощадити час, під зустріч швиденько обладнали кімнату, якою користувалися в ангарі для брифінгів Повітряних сил гвардійців.

Сенаторці Мартін довелося чекати під склепінням ангара, поки Чилтон облаштував Лектера в тому офісі. Вона не могла просто сидіти в машині. Вона описувала невеликі кола під великим дахом ангара, позирала вгору на східчасті крокви і знову вниз, на смуги, проведені фарбою на підлозі. Одного разу вона зупинилася біля старого «Фантома F-4» й притулилася головою до його холодного боку, там, де стояв напис: «НЕ НАСТУПАТИ». *Напевне, цей літак старший за Кетрін. Нумо, Господи Ісусе.*

— Пані сенаторко, — гукнув до неї майор Бахман. У дверях стояв Чилтон і жестами запрошував її до кабінету.

У кімнаті стояли стіл для Чилтона і стільці для сенаторки Мартін, її помічника та майора Бахмана. Оператор з відеокамерою наготувався записувати зустріч. Чилтон заявив, що то була одна з вимог Лектера.

Сенаторка Мартін увійшла до кімнати з упевненим виглядом. Від її синього ділового костюма віяло владою. Госсаджа вона також трохи підкрохмалила.

Доктор Ганнібал Лектер сидів сам-один посередині кімнати на міцному дубовому стільці, прикрученому болтами до підлоги. Гамівна сорочка та перев'язи на ногах були вкриті ковдрою, яка приховувала той факт, що Лектера прикували до стільця. Але обличчя й досі ховалося під маскою, що не давала йому кусатися.

«Чому?» — не збгнула сенаторка, бо ж ідея полягала в тому, щоб в офіційному середовищі створити для Лектера гідні умови. Сенаторка Мартін кинула погляд на Чилтона та звернулася до Госсаджа по папери.

Чилтон став позаду Лектера і, глипнувши в камеру, розв'язав ремені та урочисто зняв маску.

— Сенаторко Мартін, познайомтеся з доктором Ганнібалом Лектером.

Вистава Чилтона налякала сенаторку Мартін — так само як її лякало геть усе відтоді, як пропала її дочка. Будь-яка довіра до суджень Чилтона поступилася місцем холодному страху — що як насправді він дурень?

Доведеться імпровізувати.

Пасмо волосся впало Лектеру між його бордові очі. Він був точно такий білий, як і його маска. Сенаторка Мартін і Ганнібал Лектер оглянули одне одного: вона — надзвичайно розумна, а він — наділений інтелектом, якого жодна людина не здатна осягнути.

Доктор Чилтон повернувся до свого стола, обвів поглядом присутніх і почав:

— Доктор Лектер заявив мені, пані сенаторко, що він бажає поділитися якоюсь особливою інформацією в цій справі в обмін на перегляд умов його ув'язнення.

Сенаторка Мартін підняла документ:

— Докторе Лектер, це нотаріально засвідчена заява, яку я зараз же підпишу. У ній ідеться про те, що я вам допоможу. Бажаєте прочитати?

Вона гадала, що Лектер не відповість, і вже опустила погляд до стола, щоб поставити підпис, коли він мовив:

— Я не стану гаяти ваш час і час Кетрін заради кількох маленьких привілеїв. Кар'єристи вже достатньо його перевели. Дозвольте допомогти вам зараз, і я повірю вам на слово, що, коли все скінчиться, ви допоможете мені.

— Можете на мене покластися. Браяне?

Госсадж наготував блокнот.

— Ім'я Баффало Білла — Вільям Рубін. Усі зуть його Біллі Рубін. Він звернувся до мене у квітні чи травні 1975 року за порадою одного з моїх пацієнтів, Бенджаміна Распейла. Він казав, що мешкає у Філадельфії, адресу я не пам'ятаю, але в Балтиморі він жив із Распейлом.

— Де ваші записи? — втрутився майор Бахман.

— Мої записи було знищено згідно з рішенням суду невдовзі після...

— Який у нього вигляд? — спитав майор Бахман.

— *Перепрошую*, майоре. Пані сенаторко, єдине...

— Мені потрібен вік і зовнішній вигляд, а також будь-що, що ви зможете пригадати, — сказав майор Бахман.

Доктор Лектер просто вимкнувся. Він думав про щось інше (анатомічні замальовки Жеріко до «Плоту Медузи») і навіть якщо чув усі наступні запитання, то ознаки не дав.

Коли сенаторка Мартін знову заволоділа його увагою, вони лишилися в кімнаті сам на сам. Вона тримала блокнот Госсаджа. Погляд Лектера сфокусувався на сенаторці.

— Той прапор пахне сигарами, — сказав він. — Ви вигодували Кетрін?

— Прошу? Я що...

— Ви годували її грудьми?

— Так.

— Стражденна робота, так?..

Коли зіниці сенаторки потемніли, доктор Лектер зробив ковток її болю та оцінив його вишуканий смак. На сьогодні досить. Він продовжував:

— Вільям Рубін на зріст десь шість футів один дюйм, зараз йому має бути років тридцять п'ять. Він міцної статури — важив приблизно сто дев'яносто фунтів¹⁴⁶, коли до мене звернувся, а зараз, певно, тільки набирає вагу. У нього каштанове волосся та світло-блакитні очі. Передайте цю інформацію, а тоді ми продовжимо.

— Так, гаразд, — відповіла сенаторка Мартін. Вона передала свої записи за двері.

— Я бачив його лише раз. Він записався на другий прийом, але так і не з'явився.

— Чому ви вирішили, що він і є Баффало Білл?

— Він уже тоді вбивав людей, чинив із ними подібні речі, в плані анатомії. Він казав, що йому потрібна допомога, щоб зупинитись, але насправді йому просто хотілося комусь усе розп'яткати. *Висповідатись.*

— І ви... то він був певен, що ви його не видасте?

— Він так не вважав, тим паче що йому подобається ризикувати. Так само я зберігав таємниці його друга, Распейла.

— *Распейлу* було відомо про його вчинки?

— Распейл і сам мав одіозні апетити — він був повністю пошрамований. Біллі Рубін повідомив мені, що має судимість, але до подробиць не вдався. Лікарняна книжка в нього невелика, нічого особливого, крім одного: Рубін казав, що він якось перехворів на сибірку слонової кістки. Ось і все, що я пригадую, сенаторко Мартін, і я розумію, що вам уже кортить піти. Якщо я ще щось пригадаю, то сповіщу вас.

— Біллі Рубін убив ту людину, чию голову знайшли в машині?

— Гадаю, що так.

— Ви знаєте, хто то був?

— Ні. Распейл називав його Клаусом.

— Решта інформації, яку ви повідомили ФБР, також правдива?

— Правдива настільки, наскільки й та інформація, яку вони повідомили мені, сенаторко Мартін.

— Я домовилася про приміщення для вашого тимчасового перебування в Мемфісі. Ми обговоримо вашу ситуацію, і ви вирушите в «Зарослу гору», щойно це... щойно все владнається.

— Дякую. Мені знадобиться телефон, якщо я щось пригадаю...

— Вам його нададуть.

— І музика. Гленн Гульд, «Гольдберг-варіації»? Чи це вже занадто?

— Гаразд.

— Пані сенаторко, не довіряйте жодної справи виключно ФБР. Джек Кроуфорд ніколи не веде чесну гру з іншими інстанціями. Так уже повелося серед цих людей. Він прагне здійснити арешт самотужки. Здобути «комірець», як це в них називається.

— Дякую, докторе Лектер.

— Чудовий костюм, — додав він, коли сенаторка виходила за двері.

Розділ 33

Підвал Джейма Гамба йде від кімнати до кімнати, немов ті лабіринти, що перепиняють нас уві сні. Поки він іще був боязким, а відтоді вже минули цілі життя, містер Гамб надавав перевагу потаємним кімнатам, розташованим якнайдалі від сходів. Кімнати в найглибших закутках, кімнати з інших життів, яких Гамб не відчиняв роками. У деяких і досі сиділи, так би мовити, мешканці, хоч звуки з-за дверей уже давно відгриміли та вшухли, запало мовчання.

Інколи рівень підлоги між кімнатами різниться майже на фут. Треба переступати через пороги, пригинатися під склепіннями. Вантажі неможливо перекочувати, важко тягти. Вести когось поперед себе, коли воно спотикається, плаче, просить, б'ється своєю очманілою головою, — важко, навіть небезпечно.

Він набував дедалі більшої мудрості та впевненості, і містеру Гамбові вже не так кортіло задовольняти свої потреби в потаємних кутках підвалу. Тепер він користується кімнатами біля сходів, великими кімнатами, куди проведено воду та електроенергію.

Зараз у підвалі повна темрява.

З люху під піщаною підлогою, де сидить Кетрін Мартін, не долинає ані звуку.

Містер Гамб також тут, у підвалі, але не в цій кімнаті.

Кімната за сходами — чорна як для неозброєного людського ока, але сповнена тихих звуків. Тут струменить вода, гудуть маленькі насоси. Через слабке віддуння кімната видається просторою. Повітря вологе та прохолодне. Пахне зеленню. Тріпотливі крила торкаються щоки, поряд чується клацання. Низький гортанний звук, який висловлює задоволення, людський звук.

У кімнаті немає променів того спектра, який здатне розрізнити людське око, але містер Гамб — тут, і він добре бачить, хоча все, на що він дивиться, постає у відтінках і тонах зеленого. На ньому пара чудових окулярів нічного бачення (ізраїльські військові надлишки, менш ніж за чотири сотні доларів), і він спрямовує промінь інфрачервоного ліхтарика на сітчасту клітку, що стоїть перед ним. Він сидить на краєчку стільця й заморожено спостерігає, як комах повзе вгору рослиною за сіткою. Молоде імаго шойно вибралося з розірваної хризаліди, що лежала у вологій землі на підлозі клітки. Комаха обережно лізе по стеблині беладони, шукає місця, щоб розгорнути свої

мокрі молоді крила, поки зібгані за спиною. Вона обирає горизонтальну гілочку.

Містер Гамб мусить нахилити голову, щоб усе побачити. Потроху крила сповнюються кров'ю й повітрям. Але вони так само зліплені над спинкою комахи.

Минає дві години. Містер Гамб майже не ворухиться. Він вимикає та знову вмикає інфрачервоне світло, аби щоразу дивуватися прогресу. Щоб згаяти час, він пускає промінь кімнатою — на свій великий акваріум, повний рослинного розчину для дублення. Там, на шаблонях і каркасах, стоять його нещодавні кризь здобутки, наче уламки класичних статуї, що здаються зеленими кризь товщу морської води. Промінь переходить до великого поцинкованого робочого стола з металевою опорою, умивальником зі спинкою та водостоками, потім ковзає лебідкою, що висить над столом. Під стіною — довгі промислові раковини. Усе в зелених картинках інфрачервоного фільтра. Тріпотіння, поле зору перетинають фосфоресцентні смуги, маленькі хвости комет, які лишають по собі молі, що вільно літають у кімнаті.

Він вчасно переводить погляд на клітку. Великі крила комахи зведені над спиною, візерунки ховаються та викривляються. Тепер вона опускає крила, огортає ними тільце, і проступає знаменитий малюнок. Зі спини молі позирає людський череп, майстерно виведений на волохатій лусці. Під притемненою банею черепа — чорні дірки очей та широкі вилиці. Під ними пролягає темрява, наче кляп, що оперізує обличчя над щелепою. Череп зависає над плямою, схожою на верхню половину тазового пояса.

Череп, покладений на тазові кістки, які природа випадково накреслила на спинці молі.

Містер Гамб відчуває, як усередині стає так добре, так легко. Він нахилиється вперед, ніжно дмухає на міль. Вона скидає вгору гострий хоботок і розлючено пищить.

Він тихо йде зі своїм ліхтариком до кімнати з льохом. Розтуляє губи, щоб стишити дихання. Йому не хочеться псувати собі настрої галасом із ями. Скельця його окулярів розташовані на вузьких трубочках, що стирчать, наче крабові очі на стеблинках. Містер Гамб знає, що ці окуляри не дуже привабливі, але з ними він чудово проводить час у темному підвалі, грає у свої підвальні ігри.

Він схилиється над льохом і спрямовує в яму невидимий промінь.

Сировина лежить на боці, скрутилася, немов креветка. Здається, вона спить. Біля неї стоїть помийне відро. Вона не стала знову дурити й рвати нитку, намагаючись підтягнутися, видаючись вгору похилими стінами. Уві сні вона притулює до обличчя кутік матраца й смочке великий палець.

Споглядаючи Кетрін, пробігаючи по ній світлом ліхтарика від голови до ніг, містер Гамб готується до реальних проблем, які чекають на нього попереду.

Обробляти людську шкіру збіса важко, особливо якщо у вас такі високі стандарти, як у містера Гамба. Треба прийняти кілька важливих інженерних рішень, і перше — де розташувати блискавку.

Він ковзає променем по спині Кетрін. Зазвичай він вшиває застібку на спину, але як тоді він вбере на себе цей костюм самотужки? Про таку послугу нікого не попросиш, хоча перспектива досить заманлива. Йому відомі певні місця, певні кола, де його зусилля сприймуть із великим захопленням (існують яхти, де він зможе покрасуватись), але доведеться зачекати. Йому потрібні речі, якими він зможе користуватися на самоті. Розташувати розріз по центру було б святотатством, таку можливість він виключає одразу.

В інфрачервоному світлі містер Гамб не може розрізнити колір її шкіри, але схоже, що Кетрін схудла. Він припускає, що вона могла сидіти на дієті, коли він її викрав.

На власному досвіді він навчився, що перед тим як знімати шкіру, треба перечекати від чотирьох днів до тижня. Від раптової втрати ваги шкіра обвисає, і її легше здирати. До того ж голодування забирає в них сили, ними легше керувати. Такі сумирні. Деякі приречено входять у ступор. Але водночас необхідно забезпечувати мінімальний раціон, аби упередити відчай і деструктивні нервові зриви, під час яких вони можуть поцувати шкіру.

Воно дійсно скинуло вагу. Воно таке особливе, таке важливе для справи, якою він займається, і він не може більше чекати, та й не треба. Можна цим зайнятися завтра після обіду або завтра ввечері. Найпізніше — наступного дня. Скоро.

Розділ 34

Кларіс Старлінг упізнала знак Стоунгінджевих Вілл із телевізійних новин. Житловий комплекс у східному Мемфісі, суміш квартирних будинків і садиб, що розташувалися великою літерою U навколо автостоянки.

Старлінг припаркувала орендований «шевроле селебрیتی» посеред великого майданчика. Тут мешкали заможні «сині комірці» та керівники нижчої ланки — про це її повідомили «транс-ами» й «камаро IROC-Z»¹⁴⁷. Будиночки на колесах і катери на гідролижах, покриті фарбою з блискітками, стояли на своїх паркувальних місцях.

Слова «Стоунгінджеві Вілли» дошкуляли Старлінг щоразу, як траплялися їй на очі. Певно, ті квартири заставлені білими плетеними меблями й персиковими килимами з довгою ворсою. Світлини під склом на кавових столиках. Куховарські книжки «Обід на двох» і «Фондю в меню». Єдиним помешканням Старлінг була кімнатка в гуртожитку Академії ФБР, тому до таких речей вона ставилася вкрай негативно.

---

¹⁴⁷ Автомобілі класу «pony car», тобто доступні моделі зі спортивним дизайном, але без належної комплектації потужних спортивних двигунів.

Їй треба було пізнати більше про Кетрін Бейкер Мартін, і Старлінг видалося дивним, що дочка сенаторки обрала житло саме в цьому місці. Вона прочитала короткий біографічний матеріал, який зібрали у ФБР, і в ньому Кетрін Мартін поставала як «здібна, проте лінива». Вона провалилась у Фармінгтоні, потім — два невдалі роки в Міддлбері¹⁴⁸. Тепер вона була студенткою Університету Південного Заходу та вчителькою-практиканткою.

Старлінг легко уявила її в ролі егоцентричної багатенької дівчинки зі школи-пансіону, однієї з тих, які ніколи нікого не слухають. Старлінг розуміла, що їй варто з цим бути пильною, бо вона має власні упередження й неприязні. Вона провела достатньо часу в школах-пансіонах, жила на саму стипендію, її оцінки були значно кращі за її одяг. Вона бачила багато дітей із заможних нещасливих родин, які надто довго прожили в таких пансіонах. Деяких вона навіть зневажала, але з часом дізналася, що зневага може слугувати засобом для уникнення болю, хоча її часто плутають із обмеженістю та байдужістю.

Краще думати про Кетрін як про дівчинку на човні з батьком, якою вона була на домашньому відео, що його транслювали в новинах разом із проханням сенаторки Мартін. Старлінг замислилася, чи намагалася Кетрін догодити батькові, коли була маленька. Замислилася, чим займалася Кетрін, коли до неї прийшли й повідомили, що батько помер від серцевого нападу в сорок два роки. Старлінг була впевнена, що Кетрін бракувало його. Брак батька — спільна рана, яка дозволила Старлінг зблизитися з цією молодою жінкою.

Старлінг відчувала, що їй необхідно любити Кетрін Мартін, бо це допомагало їй рухатися вперед.

Старлінг зрозуміла, де розташована квартира Кетрін, бо перед тим будинком стояли два автомобілі дорожньо-патрульної служби Теннессі. На ділянці паркінгу, найближчій до квартири, виднілися плями від білого порошку. Певно, Бюро розслідувань штату Теннессі відтирало мастильні плями інертним порошком із пемзи чи подібного матеріалу. Кроуфорд казав, що БРТ молодці.

Старлінг підійшла до автопричепів і човнів, що стояли на спеціальній ділянці перед квартирою. Саме тут її впіймав Баффало Білл. Досить близько до входних дверей, бо вона їх не зачинила, коли вийшла. Щось виманило її надвір. Очевидно, що та ситуація видавалася геть безпечною.

Старлінг знала, що поліція Мемфіса ґрунтовно опитала всіх сусідів і ніхто нічого не бачив, тож, може, це трапилося між отими високими автофургонками. Вірогідно, він стежив за Кетрін саме звідти. Сидів у якійсь машині, певно, так. І Баффало Білл *знав*, що Кетрін мешкає тут. Мабуть, він десь її запримітив і слідкував за нею, вичікуючи нагоди.

---

¹⁴⁸ Університет штату Мен у Фармінгтоні, Коледж Мідлбері — так звані «коледжі вільних мистецтв», де навчальна програма розрахована на здобуття загальних знань і навичок, а студенти зазвичай отримують диплом не вище за бакалавра.

Дівчата з розмірами Кетрін трапляються нечасто. Він не міг просто тинятися по наздогад вибраних місцях, доки не стрінеться жінка підхожого розміру. Так можна цілими днями тинятися й нікого не побачити.

Усі жертви були великі. Усі вони. Деякі — товсті, але всі — великі. «Бо він вишукує підхожий розмір». Старлінг здригнулася, коли згадала слова доктора Лектера. Доктор Лектер, новоспечений мешканець Мемфіса.

Старлінг глибоко вдихнула, напнула щоки й повільно видихнула повітря. *Подивимося, що нам удасться дізнатися про Кетрін Мартін.*

Двері до квартири Кетрін Мартін відчинив гвардієць штату Теннессі в рейнджерському капелюсі. Коли Старлінг показала йому посвідчення, він пропустив її всередину.

— Офіцере, мені треба оглянути приміщення.

«Приміщення» здалося вдалим словом, яке слід уживати з чоловіком, що не знімає в оселі капелюха. Гвардієць кивнув:

— Якщо задзвонить телефон, то не відповідайте. Я сам візьму слухавку.

Двері на кухню були прочинені, і Старлінг помітила на столі звукозаписувальний пристрій, приєднаний до телефону. Поряд стояли ще два телефонні апарати. На одному не було диска — пряма лінія до відділу безпеки «Південний дзвін», який відстежував дзвінки на Середньому Півдні.

— Я можу вам чимось допомогти? — спитав молодий офіцер.

— Поліція тут уже закінчила?

— Квартиру звільнили для родини. Я просто сиджу на телефоні. Можете торкатися речей, якщо ви це маєте на увазі.

— Добре, тоді я роздивлюся тут усе.

— О'кей.

Молодий поліцейський підібрав газету, яку був запхав під диван, і знову сів читати.

Старлінг хотіла зосередитись. Вона залюбки побула б у квартирі на самоті, але розуміла, як їй пощастило, що будинок не набитий копами вщерть.

Вона розпочала з кухні. Серйозним куховарством там не займалися. Кетрін прийшла по попкорн, як повідомив поліції її хлопець. Старлінг відчинила морозильник. Дві пачки попкорну для мікрохвильової печі. З цього місяця паркінг видно не було.

— Ви звідки?

Спершу Старлінг не звернула увагу на запитання.

— Ви звідки?

Гвардієць сидів на дивані й дивився на неї поверх газети.

— З Вашингтона, — відповіла вона.

Під раковиною — так, подряпини на стикові труб, де виймали сифон, щоб перевірити його вміст. БРТ дійсно молодці. Ножі негострі. Посудомийку запустили, але посуд із неї не вибрали. У холодильнику лежали переважно пакунки з домашнім сиром та фруктовими салатами.

Кетрін Мартін купляла готові страви, ймовірно, в одному певному місці, у ресторані чи магазині неподалік, де їжу купляють, не виходячи з автомобіля. Може, хтось чатував біля того магазину. Варто перевірити.

— Ви від міністерства юстиції?

— Ні, від ФБР.

— Генпрокурор також приїде. Так мені сказали на початку варті. Давно служите в ФБР?

У шухляді для овочів лежала пластикова капуста. Старлінг перевернула її та перевірила потаємну комірку для коштовностей. Порожньо.

— Давно служите в ФБР?

Старлінг поглянула на молодого копа.

— Знаєте що, офіцере. Можливо, мені доведеться поставити вам кілька запитань, коли я закінчу тут усе роздивлятися. І тоді ви мені допоможете.

— Звісно. Якщо я...

— Добре. Отже, поговоримо потім. А зараз мені треба подумати.

— То без проблем.

Спальня була світлою, такою сонячною та сонною, як любила Старлінг. Вона була оздоблена кращими меблями й тканинами, ніж більшість молодих жінок можуть собі дозволити. Коромандельська ширма¹⁴⁹, дві статуетки клуазоне¹⁵⁰ на полицях, гарний секретер із горіха. Два односпальних ліжка, що стояли впритул. Старлінг зазирнула під покривало. Коліщата на лівому ліжку були закріплені, а на правому — ні. *Певно, що Кетрін зсуває ліжка в разі потреби. Може, в неї є коханець, про якого не знає хлопець. Може, вони інколи ночують разом. Бо ж їй треба бути вдома, якщо телефонуватиме мама.*

Автовідповідач — такий самий, як у Старлінг, звичайний «Phone-Mate». Вона відчинила верхню панель. Касет із вхідними та вихідними дзвінками не було. На їхньому місці лежала записка: «Касети, власність БРТ № 6».

У кімнаті було прибрано, проте трохи неохайно — такий вигляд лишили шукачі з великими руками, чоловіки, які намагалися ставити речі точно на свої місця, але завжди ледь промахувалися. Старлінг знала, що в кімнаті проводили обшук, навіть без слідів дактилоскопічного порошку на всіх гладеньких поверхнях.

Старлінг дійшла висновку, що викрадення жодним чином не могло відбутися в спальні. Найпевніше, Кроуфорд має рацію і Кетрін схопили

---

¹⁴⁹ Китайська дерев'яна ширма з вирізьбленим орнаментом чи малюнками, вкрита темним лаком із золотими або перламутровими вставками.

¹⁵⁰ Перебірчаста емаль, давня техніка оздоблення ваз, посуду, статуеток тощо, коли візерунок викладається на поверхні виробу латунними чи мідяними дротами, а порожнини заповнюються кольоровою емаллю.

на парковці. Але Старлінг хотіла познайомитися з нею ближче, а Кетрін жила саме тут. *Живе*, виправилася Старлінг. Вона тут *живе*.

У тумбочці біля ліжка знайшлися серветки «Клінекс», телефонна книга, коробка з приладдям для догляду за волоссям і нігтями, а за коробкою — фотоапарат «Поляроїд SX-70» зі спусковим тросиком та невисоким складаним штативом, що лежав поряд. Гм-м-м. Зосереджена, наче ящірка, Старлінг поглянула на фотоапарат. Вона кліпнула, наче ящірка, і не стала його чіпати.

Старлінг найбільше цікавила шафа. Кетрін Бейкер Мартін, «К-Б-М» на штампі пральні, мала багато одягу, і деяке вбрання було досить непоганим. Старлінг упізнала багато лейблів, наприклад із крамниць «Garfinkel's» і «Britches» у Вашингтоні. *Подарунки від мамі*, сказала собі Старлінг. Кетрін носила якісний класичний одяг двох розмірів, розрахований на дві вагові категорії у 145 та 165 фунтів¹⁵¹, як прикинула Старлінг, а ще там було кілька пар кризових штанів для товстунів і просторих пуловерів із «Магазину для великих людей». На каркасному стелажі висіло двадцять три пари взуття. Сім пар «Феррагамо» розміру 10С¹⁵², а також кілька «рібоків» і підтоптані лофери. На горішній полиці лежали легкий наплічник і тенісна ракетка.

Ці речі належали привілейованій дитині, студентці, вчительці-практикантці, яка жила краще за більшість.

У секретері знайшлося багато листів. Розгонисті, кострубаті привітання з Великоднем від колишніх однокласників зі Сходу. Марки, поштові наліпки з адресами. У нижній шухляді — папір для загортання подарунків, ціла пачка з різноманітними кольорами та візерунками. Старлінг пробігла по ній пальцями. Вона розмірковувала про те, що варто опитати продавців у найближчих магазинах, коли в стосі подарункового паперу її пучки натрапили на аркуш, що видався надто товстим і цупким. Пальці спочатку побігли далі, та потім повернулися. Старлінг натренувалася звертати увагу на аномалії, тож устигла витягти аркуш наполовину, коли опустила на нього погляд. Папір був синій, за текстурою подібний до легкої промокашки, а надрукований візерунок складався з грубо намальованого зображення песика Плуто з мультиків. Дрібні рядочки собак, і всі вони схожі на Плуто, всі відповідного жовтого кольору, але пропорції — злегка викривлені.

— Кетрін, Кетрін, — промовила Старлінг. Вона вийняла з сумки пінцет і опустила аркуш кольорового паперу в пластиковий пакет, який виклала на ліжко — поки що.

Скринька для прикрас на туалетному столику оздоблена шкірою з витиснутим орнаментом — таку можна побачити в будь-якій кімнаті жіночого гуртожитку. Дві передні шухлядки та багатоярусна кришка

---

¹⁵¹ ≈ 66 та 75 кг.

¹⁵² 41-й розмір на широку ногу.

містили біжутерію, жодних коштовностей. Старлінг загадалася, чи не зберігалися найкращі прикраси в гумовій капустині в холодильнику, а якщо так, то хто їх звідти взяв.

Вона пошукала пальцем під кришкою, і на задній панелі скриньки відчинилася потаємна шухляда. Вона була порожня. Старлінг замислилась, від кого зберігали таємниці ці шухляди — напевне, що не від грабіжників. Вона обмацувала задню панель, намагаючись засунути шухлядку на місце, коли пальці торкнулися конверта, що тримався під нею на клейкій стрічці.

Старлінг надягла пару бавовняних рукавичок і перевернула скриньку. Вона витягла порожню шухляду й зазирнула під нижню панель. Там на малярський скотч було приліплено коричневий конверт, не запечатаний, а просто прикритий. Вона піднесла папір до носа. Від конверта не чулося запаху дактилоскопічного порошку. Старлінг узяла пінцет, щоб розгорнути його й дістати вміст. У конверті лежали п'ять полярїдних світлин, і вона витягала їх по черзі. На фотографіях були чоловік і жінка, які злягалися. Ані голів, ані облич видно не було. Два знімки зробила жінка, два — чоловік, а ще одну світлину було знято зі штатива, який, імовірно, встановили на тумбочці біля ліжка.

З цих фотографій було важко судити про масштаби, але ті прикметні 145 фунтів на широкому остові — ця жінка напевне була Кетрін Мартін. На пенісі чоловіка виднівся предмет, на перший погляд схожий на кільце, вирізьблене зі слонової кістки. Зображення на світлинах було надто розмитим, аби роздивитися деталі. Чоловікові вирізали апендицит. Старлінг розклала фотографії по окремих пластикових пакетах, а тоді сховала їх у свій власний коричневий конверт. Потім вставила шухляду назад у скриньку.

— Усі коштовності я поклала до себе в клатч, — пролунав голос позаду неї. — Здається, нічого не пропало.

Старлінг поглянула в дзеркало. У дверях спальні стояла сенаторка Рут Мартін. Вона мала змучений вигляд. Старлінг повернулася до неї:

— Вітаю, сенаторко Мартін. Не хочете прилягти на ліжко? Я майже закінчила.

Попри втому сенаторка Мартін справляла неабияке враження. Проти стриманий тон Старлінг розпізнала в ній невтомного бійця.

— Відрекомендуйтеся, будь ласка. Я гадала, що поліція тут уже закінчила.

— Я Кларіс Старлінг, ФБР. Ви розмовляли з доктором Лектером, пані сенаторко?

— Він назвав мені ім'я, — сенаторка Мартін запалила сигарету й оглянула Старлінг із ніг до голови. — Побачимо, чого воно варте. А що ви знайшли у скриньці для прикрас, офіцере Старлінг? Чого *воно* варте?

— Деяка документація, яку ми за кілька хвилин перевіримо, — ось і все, на що спромоглася Старлінг.

— У скриньці моєї дочки? Дайте подивитися.

Старлінг почула в сусідній кімнаті голоси й сподівалася, що їхню розмову перервуть.

— А містер Коплі з вами? Спеціальний агент із Мемфіса у...

— Ні, не зі мною, і це не відповідь. Без образ, офіцере, але я подивлюся-таки, що ви дістали зі скриньки моєї дочки. — Сенаторка повернула голову й гукнула через плече: — Поле, Поле, ти не міг би сюди підійти? Офіцере Старлінг, ви, певно, знайомі з містером Крендлером з міністерства юстиції. Поле, це та дівчина, яку Джек Кроуфорд заслав до Лектера.

Крендлер мав засмаглу лисину й спортивну, як на свої сорок, статуру.

— Містере Крендлер, я з вами знайома. Вітаю, — сказала Старлінг. *Діджей*¹⁵³ *карного відділу, відповідальний за зв'язки з Конгресом, майстер із розпізнавання й усунення негараздів і, як мінімум, помічник заступника самого генерального прокурора, Господи-Боже, рятуйтеся, хто може.*

— Офіцер Старлінг щось знайшла в доччиній шкатулці для прикрас і поклала до себе в коричневий конверт. Гадаю, нам варто на це поглянути, чи не так?

— Офіцере, — сказав Крендлер.

— Можна з вами поговорити, містере Крендлер?

— Звісно, що можна. Пізніше, — відповів він і простяг руку.

Щоки Старлінг палали. Вона розуміла, що сенаторка Мартін трохи не в собі, але вона ніколи не пробачить Крендлерові вираз сумніву на його обличчі. Ніколи.

— Тримайте, — сказала Старлінг і віддала йому конверт.

Крендлер глипнув на першу світлину й закрив конверт. Сенаторка Мартін прийняла конверт із його рук.

Було боляче спостерігати, як вона вивчає світлини. Коли сенаторка закінчила, то підійшла до вікна й стала там, піднявши обличчя до захмареного неба та заплющивши очі. У денному світлі вона здавалася старою, її рука тремтіла, коли вона намагалася затягтися сигаретою.

— Пані сенаторко, я... — почав Крендлер.

— Поліція обшукала цю кімнату, — сказала сенаторка Мартін. — Я певна, що вони знайшли ці фотографії, але мали досить здорового глузду, аби покласти їх назад і тримати рот на замку.

— *Нічого* вони не знайшли, — відказала Старлінг. Тій жінці було боляче, але ж чорт забирай. — Місіс Мартін, нам треба з'ясувати, хто цей чоловік, ви ж самі розумієте. Якщо це хлопець Кетрін — то й добре. Я за п'ять хвилин зможу це перевірити. Більше ніхто не побачить тих світлин, і Кетрін ні про що не дізнається.

— Я сама про це подбаю. — Сенаторка Мартін поклала конверт у сумочку, і Крендлер їй не заперечив.

— Пані сенаторко, це ви дістали прикраси з гумової капустини, що на кухні? — спитала Старлінг.

---

¹⁵³ Тут аббревіатуру DJ утворено від назви міністерства юстиції США (Department of Justice).

Помічник сенаторки Мартін Браян Госсадж просунув у двері голову:

— Перепрошую, пані сенаторко, вони вже встановили апаратуру. Можемо подивитися, як вони шукатимуть Вільяма Рубіна в базі ФБР.

— Ідіть, пані сенаторко Мартін, — сказав Крендлер. — За мить я до вас приєднаюся.

Рут Мартін вийшла з кімнати, так і не відповівши на запитання Старлінг.

Старлінг отримала нагоду роздивитися Крендлера, поки він зачиняв двері до спальні. Його костюм символізував триумф одностаттєвого швацького ремесла, зброї при ньому не було. Нижні півдойма на його підборах утратили блиск від постійного ходіння по м'яких килимах, а краї підшов так і лишилися гострими.

Якусь мить він стояв, поклавши долоню на дверну ручку та опустивши голову.

— Гарний обшук, — сказав він, коли обернувся до Старлінг.

Але її так дешево не купити. Вона дивилася йому у вічі.

— Непоганих нишпорок готують у Куантіко, — сказав Кроуфорд.

— Принаймні не крадіїв.

— Це я знаю, — відповів він.

— Сумніваюсь.

— Припиніть.

— Тримайте нас у курсі щодо світлин і гумової капустини, гаразд? — сказала вона.

— Так.

— Що то за ім'я таке, «Вільям Рубін», містере Крендлер?

— Лектер стверджує, що так звати Баффало Білла. Ось наше послання до відділу ідентифікації та НЦІЗ. Погляньте.

Він передав Старлінг розшифровку бесіди між Лектером і сенаторкою Мартін, розмазану копію з матричного принтера.

— Є ідеї? — спитав Крендлер, коли вона закінчила читати.

— Йому ж не доведеться відповідати за свої слова, — відповіла Старлінг. — Він каже, що це білий чоловік на ім'я Біллі Рубін, який перехворів на сибірку слонової кістки. Ви ж не доведете, що він навмисне бреше, хай би що трапилося надалі. У найгіршому разі він просто помиляється. Сподіваюся, що ця інформація правдива. Але він може забавлятися з нею, містере Крендлер, він цілком на це здатний. Ви коли-небудь... зустрічали його?

Крендлер похитав головою та гучно видихнув крізь ніздрі.

— Доктор Лектер скоїв дев'ять убивств, про які нам відомо. Він уже нікуди не піде, хоч як би там було, — навіть якби він почав воскрешати мертвих, його вже не випустять. Тож йому не лишається нічого, крім *забав*. Саме тому ми його розіграли...

— Мені відомо, як ви його розіграли. Я слухав Чилтонів запис. Я не кажу, що це неправильно, я кажу, що з цим покінчено. Поведінкова психологія може гратися з тим, що має, — займайтеся транссексуалами, і подивимося, що у вас вийде. А ви вже завтра будете у своїй школі в Куантіко.

Отакої.

— Я знайшла ще дещо.

Аркуш кольорового паперу пролежав на ліжку, ніким не помічений. Старлінг дала його Крендлеру.

— Що це таке?

— Схоже на папірець із Плуто, — відказала Старлінг.

Вона змовкла, щоб Крендлер мусив питати. Він зробив питальний жест рукою.

— Я майже цілком упевнена, що це промокашка з кислотою. ЛСД. Може, з середини сімдесятих чи раніше. Зараз це рідкість. Варто дізнатися, де вона її роздобула. І треба провести аналіз, щоб не було сумнівів.

— Можете забрати її з собою до Вашингтона й віддати в лабораторію. За кілька хвилин ви звідси поїдете.

— Якщо ви не хочете чекати, то можна зробити це просто зараз, із польовою валізою криміналіста. Якщо в поліцейських знайдеться базовий набір для визначення наркотичних речовин, то це тест «J», потребує лише двох секунд, ми можемо...

— Повертайтеся до Вашингтона, повертайтеся до школи, — сказав Крендлер, відчиняючи двері.

— Містер Кроуфорд доручив мені...

— Ваші *доручення* полягають у тому, що казатиму вам я. Наразі Джек Кроуфорд вам не начальник. Від цієї миті все ваше керівництво — в Академії, а всі ваші справи — в Куантіко, ви мене зрозуміли? Є рейс на другу десятку. Не прогавте.

— Містере Крендлер, доктор Лектер говорив зі мною після того, як відмовився розмовляти з поліцією Балтимора. Може, він так вчинить знов. Містер Кроуфорд гадав...

Крендлер знову зачинив двері, грюкнувши ними надто сильно.

— Офіцере Старлінг, я не маю перед вами звітувати, але послухайте мене. Поради від поведінкової психології мають консультативний характер, так було завжди. Так буде й надалі. У будь-якому разі, Джек Кроуфорд має перебувати на лікарняному з догляду за хворим родичем. Я дивуюся, що йому взагалі вдалося так плідно попрацювати. Він необачно ризикнув, приховав це від сенаторки Мартін, то йому й підрізали крильця. З таким послужним списком незадовго до закінчення кар'єри навіть *вона* не зможе йому сильно нашкодити. На вашому місці я б не хвилювався щодо його пенсії.

Старлінг трохи збилася з пантелику:

— То у вас є ще один агент, який упіймав трьох серійних убивць? Ви знаєте когось, хто б упіймав хоч одного? Не слід доручати їй цю справу, містере Крендлер.

— Певно, ви здібна дівчинка, інакше Кроуфорд з вами не возився б, тож повторюю ще раз: або ви щось робите зі своїм великим ротом, або я відправлю вас до лав друкарок. Хіба ви не розумієте: перша і єдина причина, з якої вас направили до Лектера, це добути новини, якими ваш директор скористається на Капітолійському пагорбі. Скромний звіт

щодо кількох тяжких злочинів, ексклюзивний матеріал від Лектера — він згодує конгресменам цю інформацію, наче цукерки дітям роздає, коли треба дістати фінансування. І конгресмени ковтають ці факти, смакують їх, немов страви в ресторані. Ви поза грою, офіцере Старлінг, і поза цією справою. Я знаю, що вам видали тимчасове посвідчення. Здайте його мені.

— Мені знадобиться посвідчення, щоб летіти зі зброєю. Револьвер належить Академії.

— Револьвер. *Господи*. Здасте посвідчення, щойно повернетесь.

Сенатор Мартін, Госсадж, технік і кілька поліцейських згуртувалися навколо пристрою з дисплеєм і модемом, підключеним до телефону. Гаряча лінія Національного центру інформації про злочини стежила за прогресом, поки у Вашингтоні обробляли дані від доктора Лектера. Прийшли новини з Національного центру контролю за хворобами в Атланті: сибірку слонової кістки можна підхопити, якщо вдихати пил під час різьблення африканської слонової кістки, яка зазвичай використовується в декоративних руків'ях. У США це хвороба нождарів.

При слові «нождарі» сенаторка Мартін заплющила очі. Вони пересохли та пекли. Вона стиснула в кулаку «клінекс».

Молодий гвардієць, який пустив у дім Старлінг, приніс сенаторці чашку кави. Він так і не зняв капелюха.

Старлінг не збиралась ховатися, чорт забирай. Вона зупинилася перед жінкою та мовила:

— Щастя вам, пані сенаторко. Сподіваюся, з Кетрін усе гаразд.

Сенаторка Мартін кивнула, навіть не поглянувши в її бік. Крендлер підштовхував Старлінг до виходу.

— Я не знав, що їй сюди не можна, — вставив молодий гвардієць, коли Старлінг уже не було в кімнаті.

Крендлер вийшов із нею надвір.

— Я безмежно поважаю Джека Кроуфорда, — сказав він. — Передавайте йому, будь ласка, що нам дуже шкода з приводу... з приводу Белли та всього іншого. А тепер повертаймося до школи та берімося за підручники, так?

— До побачення, містере Крендлер.

Тоді вона лишилася сама на паркінгу, і голова її йшла обертом від відчуття, що вона геть нічого не розуміє в цьому світі.

Вона дивилася, як попід автопричепами й човнами походжає голуб. Він підібрав арахісову шкаралупу й поклав назад. Вологий вітер кучмив пір'я на голові.

Старлінг кортіло поговорити з Кроуфордом. *Марнота й дурість можуть вас зубити*, так він сказав. *Скористайтеся цим часом, щоб загартуватися. Зараз починається найскладніше випробування — не дозволити люті й відчаю заводити вам думати. Це головна риса, яка покаже — здатні ви керувати підлеглими чи ні.*

На керування підлеглими їй було начхати. Як на те пішло, то їй було начхати, чи то пак насрати, на посаду спеціального агента Старлінг. Якщо гра ведеться за такими правилами.

Вона подумала про бідолашну, товсту, нещасну мертву дівчину, яка лежала на столі похоронного бюро в Поттері, Західна Вірджинія. *Вкривала собі нігті лаком із блискітками — таким самим, як на катерах тих доббаних селюків.*

Як її звали? Кімберлі.

Хай мені грець, якщо я заплачу перед цими виродками.

Господи, Кімберлі були всюди, з чотирма вона вчилася в одному класі. І з трьома Шонами. Дівчина Кімберлі зі своїм ім'ям із мильних опер, яка намагалася чепуритися, проколола всі ті дірки у вухах, щоб стати привабливою, прикрашала себе. А Баффало Білл поглянув на її нещасні пласкі груди, наставив між ними дуло й прострелив у ній морську зірку.

Кімберлі, її нещасна, товста сестра, яка депілювала ноги воском. Воно й не дивно — судячи з її обличчя, рук і ніг, шкіра була її найкращою рисою. *Кімберлі, чи ти злишся, десь там?* Її не шукають сенатори. Не викликають літаків, щоб перевозити по країні божевільних. Але не слід користуватися терміном «божевільні». Їй багато чого не слід робити. *Божевільні люди.*

Старлінг поглянула на годинник. До літака лишалося півтори години, і вона ще встигне зробити одну дрібничку.

Їй хотілося подивитися в очі доктору Лектеру, коли він промовлятиме «Біллі Рубін». Якщо вона витримає погляд тих дивних бордових очей, якщо вона довго вдивлятиметься туди, де темрява поглинає іскри, то, певно, зможе побачити щось корисне. Вона гадала, що зможе побачити там втіху.

Слава Богу, що посвідчення й досі в мене.

Старлінг виїхала з парковки, лишивши по собі дванадцять футів паленої гуми.

Розділ 35

Кларіс Старлінг поспіхом правила між карколомним потоком автомобілів у Мемфісі, дві люті сльози застигли й висохли на її щоках. Тепер вона почувалася на диво легко та вільно. Предмети в полі зору набули неприродно чітких обрисів, і це свідчило про те, що вона готова пуститись у бійку, тож їй треба слідувати за своїми діями.

Дорогою з аеропорту вона вже проїжджала повз будівлю старого суду і тепер знайшла її без проблем.

Поліцейські штату Теннессі не бажали зайвий раз іти на ризик із Ганнібалом Лектером. Вони заповзялися забезпечити надійну охорону, не наражаючи його на небезпеку в міській в'язниці.

Знайшовся вихід із ситуації — колишній суд і в'язниця, масивна споруда в готичному стилі, зведена з граніту ще в ті часи, коли праця

нічого не коштувала¹⁵⁴. Тепер це була адміністративна будівля, пишно відреставрована цим успішним, свідомим своєї історії містом.

Сьогодні будівля скидалася на середньовічну фортецю, оточену поліцейськими.

На автостоянці зібралася суміш автомобілів з різних інстанцій — дорожньо-патрульна служба, департамент шерифа округу Шелбі, Бюро розслідувань штату Теннессі, пенітенціарне управління. Старлінг довелося пройти поліцейський пост ще до того, як їй дозволили припаркувати свою орендовану машину.

Доктор Лектер створив для охоронців додаткову проблему, яка надходила ззовні. Дзвінки з погрозами почалися ще вранці, коли в новинах з'явилась інформація про місце перебування Лектера. У його жертв були численні друзі та родичі, які б із радістю відправили його на той світ.

Старлінг сподівалась, що тут не буде місцевого агента ФБР, Коплі. Їй не хотілося його підставляти.

Вона помітила Чилтонову потилицю серед зграї репортерів, які стояли на траві біля сходів головного входу. У натовпі виднілися дві телевізійні міні-камери. Старлінг пошкодувала, що їй нема чим прикрити голову. Наблизившись до входу у вежу, вона відвернула обличчя від репортерів.

Гвардієць, який стояв на посту біля вхідних дверей, роздивився її посвідчення, перш ніж пропустити її у фойє. Фойє тієї вежі тепер нагадувало караульне приміщення. Міський поліцейський стояв біля єдиного ліфта, ще один був на сходах. Гвардійці штату, які полегшували завдання патрульних постів навколо будівлі, читали «Commercial Appeal»¹⁵⁵, вмостившись на диванах подалі від людського ока.

За стійкою навпроти ліфта стояв сержант. На бейджі стояло ім'я «С. Л. ТЕЙТ».

— Ви не з преси, — сказав сержант Тейт, коли побачив Старлінг.

— Ні, — запевнила вона.

— Ви з міністерства юстиції? — спитав він, вивчаючи посвідчення.

— З помічником заступника Генерального прокурора, Крендлером, — відповіла вона. — Я шойно від нього.

Сержант кивнув:

— Тут уже стільки копів перебувало, яких тільки хочете, з усього Західного Теннессі з'їхалися, щоб подивитися на доктора Лектера. Таке нечасто побачиш, хвала Господу. Перш ніж іти нагору, вам треба поговорити з доктором Чилтоном.

---

¹⁵⁴ Період рабства, тобто XVIII—XIX століття.

¹⁵⁵ Щоденна ранкова газета Мемфіса.

— Я зустріла його надворі, — сказала Старлінг. — Ми про це домовилися ще зранку в Балтиморі. Я тут маю розписатися, сержанте Тейт?

Сержант обмацав кутній зуб язиком.

— Ось тут, — відповів він. — Правила, як у в'язниці, міс. Відвідувачі мають здати зброю, хоч копи, хоч ні.

Старлінг кивнула. Вона виштовхувала патрони з барабана, поки сержант вдоволено спостерігав, як її руки вправляються зі зброєю. Вона передала йому револьвер рук'ям уперед, і він замкнув його в шухляді.

— Верноне, проведи її нагору.

Він набрав на телефоні три цифри та промовив у слухавку її ім'я.

Ліфт, встановлений у 1920-х роках, з рипінням піднявся на горішній поверх. За дверима виявилися сходовий майданчик і короткий коридор.

— Вам прямо, мем, — сказав гвардієць.

На матовому склі дверей був напис, виведений фарбою: «ІСТОРИЧНА СПІЛКА ОКРУГУ ШЕЛБІ».

Майже весь верхній поверх вежі займала восьмикутна біла зала з підлогою та багетами з полірованого дуба. Тут пахло воском і клейстером. Меблів було мало, в просторій залі відчувався конгрегаційний дух. Зараз вона мала набагато кращий вигляд, ніж коли слугувала офісом судового пристава.

На варті стояло двоє чоловіків у формі пенітенціарного управління штату Теннессі. Менший підвівся з-за свого стола, коли ввійшла Старлінг. Більший сидів на складаному стільці в іншому кінці зали, обличчям до дверей камери. Нагляд із метою упередити самогубство.

— Мем, вам дозволено говорити з в'язнем? — спитав офіцер за столом. На його бейджі стояло ім'я «Т. В. ПЕМБРІ», а на столі був телефон, дві палиці та балончик «Мейс». За ним у кутку виднілася соснина.

— Так, дозволено, — відповіла Старлінг. — Я вже допитувала його раніше.

— Ви знаєте правила? Не заходити за загорожу.

— Звісно.

Єдиною кольоровою плямою в залі була поліцейська дорожня загорожа — козли в яскравих жовтих і оранжевих смугах, оснащені круглими жовтими блимавками, зараз вимкненими. Загорожа стояла на навоскованій підлозі за п'ять футів¹⁵⁶ від дверей камери. Поряд на шарагах висіли речі доктора: хокейна маска та щось, чого Старлінг раніше ніколи не бачила, — канзаський костюм шибеників. Зроблений з товстої шкіри, з фіксатором для рук, що кріпився на поясі й замикався на подвійні застібки, то була найнадійніша гамівна сорочка на світі. Маска й чорний костюм, повішений за карк на шарагах, на тлі білої стіни справляли гнітюче враження.

---

¹⁵⁶ ≈ 1,5 м.

Наближаючись до камери, Старлінг дивилася на доктора Лектера. Він читав, сидючи спиною до входу в клітку, за маленьким столом, прикрученим до підлоги. Перед ним лежали кілька книжок і копія поточної справи Баффало Білла, яку вона віддала йому в Балтиморі. А ще маленький касетний магнітофон, який припнули ланцюгом до ніжки стола. Як дивно бачити Лектера поза межами лікарні.

Старлінг уже траплялися подібні клітки, ще в дитинстві. Їх виготовляла компанія з Сент-Луїса на початку ХХ століття, і ніхто не міг зробити краще за них — розбірна камера з загартованої сталі, яка перетворювала будь-яку кімнату на в'язницю. Підлога складалася зі сталевих листів, що стелилися на ґрати, прутки холодної кованики в стелі та стінах камери лініювали залу. Вікон не було. Клітка була бездоганно білою та яскраво освітленою. Перед унітазом стояла тонка паперова ширма.

Білі ґрати, наче ребра. Приглаждена чорна голова доктора Лектера.

Він — цвинтарний тхір. Живе в грудній клітці, поміж висохлих пелюсток серця.

Вона кліпнула, відганяючи образ.

— Доброго ранку, Кларіс, — сказав Лектер, не обертаючись. Він дочитав сторінку, позначив місце й розвернувся до неї на стільці, склавши руки на спинці та опустивши на них підборіддя. — Дюма стверджує, що як додати в бульйон гаву, яку піймали восени, коли вона поглядшала на ягодах ялівцю, то колір і смак страви значно покращаться¹⁵⁷. А ви, як я бачу, вже наловили гав, Кларіс?

— Я гадала, що вам би хотілося повернути малюнки та речі, які лишилися у вашій камері, поки ви не отримаєте свій краєвид.

— Яка чуйність. Доктор Чилтон в екстазі від того, що вас із Джеком Кроуфордом усунули від справи. Чи вас послали упадати переді мною наостанок?

Офіцер на «суїцидальній» варті пішов поговорити з офіцером Пембрі, який стояв за своїм столом. Старлінг сподівалася, що вони нічого не почують.

— Ніхто мене не посилав. Я сама прийшла.

— Люди скажуть, що в нас роман¹⁵⁸. Ви не хочете розпитати мене про Біллі Рубіна, Кларіс?

— Докторе Лектер, я в жодному разі не збираюся... спростовувати те, що ви сказали сенаторці Мартін, та, може, ви б мені порадили притримуватися вашої ідеї щодо...

— *Спростувати* — яка краса. Я б вам узагалі нічого не радив. Ви намагалися обдурити мене, Кларіс. Гадаєте, я граюся з цими людьми?

---

¹⁵⁷ Александр Дюма-батько був не тільки автором пригодницьких романів, а й відомим гурманом і кулінаром; подібні поради можна знайти в його «Великому кулінарному словнику».

¹⁵⁸ Лектер цитує популярну пісню «People Will Say We're in Love» з бродвейського мюзиклу «Оклахома!».

— Я гадаю, що ви казали мені правду.

— Шкода, що ви хотіли мене обдурити, чи не так? — Доктор Лектер опустил голову, сховавши обличчя за ліктями, так що було видно тільки його очі. — Шкода, що Кетрін Мартін уже ніколи не побачить сонця. Сонце — то вогонь, що спалює матрац, на якому помер її Бог, Кларіс.

— Шкода, що наразі вам доводиться займатися звідництвом та злизувати при нагоді нечасті сльози, — сказала Старлінг. — Шкода, що нам не вдалося завершити справу, про яку ми говорили. Ваша ідея про імаго, про те, як воно влаштоване, була настільки... елегантною, що її важко викинути з голови. Але тепер вона нагадує руїни, наче півсклепіння замість цілої арки.

— Півсклепіння довго не простоїть. До речі, про склепіння — то вам і досі дозволяють вартувати? У вас забрали жетон?

— Ні.

— А що у вас під курткою, табельний годинник, геть як у батька?

— Ні, це швидкозарядна обойма.

— То ви ще й озброєні?

— Так.

— Тоді вам треба перекраяти куртку. Ви взагалі вмієте шити?

— Так.

— То ви її самі пошили?

— Ні. Докторе Лектер, ви ж до всього дошукуєтесь. Ви не могли особисто спілкуватися з тим «Біллі Рубіном» і так мало про нього дізнатися.

— Гадаєте, ні?

— Якщо ви з ним зустрічалися, то вам відомо *все*. Але сьогодні вам пригадалася лише одна деталь. Він перехворів на сибірку словою кістки. Бачили б ви, як вони підстрибнули, коли Атланта сповістила, що це хвороба ножарів. Проквотнули, як ви того й хотіли. За це вас мали оселити в номері люкс у «Пібоді»¹⁵⁹. Докторе Лектер, якщо ви його дійсно зустрічали, то вам відомо набагато більше. Проте мені здається, що ви з ним не бачились і вам про нього розповідав Распейл. Але ж інформація з других рук для сенаторки не підійде, чи не так?

Старлінг швидко озирнулася через плече. Один офіцер показував щось другому в журналі «Зброя та амуніція».

— У Балтиморі ви хотіли розповісти мені ще дещо, докторе Лектер. Я вважаю, що це важлива інформація. Розкажіть мені решту.

— Ви ж читали матеріали справ, Кларіс? Там є все, що вам потрібно знати, щоб його впіймати, якщо уважно придивлятися. Навіть Заслужений Інспектор Кроуфорд мав уже додуматись. А ви часом не читали *приголомшливу* промову, яку Кроуфорд виголошував минулого року в Національній поліцейській академії? Декламував Марка Аврелія¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ «Peabody Hotel» — один із найвідоміших і найдорожчих готелів Мемфіса.

¹⁶⁰ Римський імператор, філософ-стоїк.

про обов'язок, честь та силу духу. Подивимось, який з нього буде стоїк, коли Белла піде до праотців. Мені здається, що він черпає свою філософію зі «Знайомих цитат» Бартлетта. Якби він розумів Марка Аврелія, то мав би змогу розв'язати справу.

— Розкажіть мені як.

— Коли ви час від часу виявляєте контекстуальну обізнаність, я забуваю, що ваше покоління не вміє читати, Кларіс. Імператор радить звернутися до простоти, до першопричини кожної окремої речі. Питайте: чим є ця річ сама по собі, як вона влаштована? Чим спричинена її природа?

— Я не розумію ваших слів.

— Чим він займається, той чоловік, якого ви шукаєте?

— Він убиває...

— Ах, — різко вигукнув Лектер, на секунду відвернувшись від її хибних думок. — Це вторинне. Чим він займається в першу чергу, яку потребу задовольняє цими вбивствами?

— Злість, образа на суспільство, сексуальна не...

— Ні.

— Що тоді?

— Він жадає. Власне, він жадає стати тим, чим є ви. Це жадання в його природі. Як ми починаємо жадати, Кларіс? Ми самі обираємо об'єкти бажань? Напружте мозок перед тим, як відповідати.

— Ні. Ми просто...

— Ні. Саме так. Ми починаємо жадати те, що бачимо щодня. Невже ви не відчуваєте, як вас щодня обмацують очима знайомі та незнайомі люди, Кларіс? Навряд чи у вас виходить не зважати на такі речі. Невже ви самі не міряєте нікого поглядом?

— Гаразд, тоді скажіть, як...

— Тепер ваша черга розповісти *мені*, Кларіс. Ви більше не можете запропонувати мені пляжну вакацію на станції хвороб рил і копит. Відтепер і надалі — виключно *quid pro quo*. З вами треба обережно вести справи. То розкажіть мені, Кларіс.

— Розказати вам що?

— Дві речі, які ви мені винні ще з минулого разу. Що сталося з вами та кобилою і як ви гамуєте свій гнів.

— Докторе Лектер, коли буде час, я...

— Для нас із вами час тече по-різному, Кларіс. Це єдина нагода, яка вам випаде.

— Згодом, послухайте, я...

— Я *слухатиму зараз*. За два роки після смерті батька мати послала вас до кузини та її чоловіка, які жили на ранчо в Монтані. Вам було десять років. Ви дізналися, що вони відгодовують коней на забій. Ви втекли з однією кобилою, що не дуже добре бачила. І?

— Було літо, і ми спали просто неба. Путівцями дійшли аж до Бозмана.

— У кобили було ім'я?

— Можливо, але вони не... таке не питають, коли відгодовують коней на забій. Я назвала її Ханною, мені здавалося, що то гарне ім'я.

— Ви її вели чи їхали верхи?

— І так, і так. Мені доводилося підводити її до парканів, щоб залізти на спину.

— То ви йшли та їхали верхи до Бозмана.

— Одразу за містом була платна конюшня, ранчо з кіньми на прокат, щось на кшталт наїзницької академії. Я спробувала влаштувати там Ханну. За тиждень у загоні треба було викласти двадцять доларів. За стійло ще більше. Там одразу збagnули, що вона сліпа. Я сказала, що то нічого, я сама її водитиму. Малі діти можуть на ній кататися, а я водитиму її по ранчо, поки батьки, ну, катаються по-справжньому. Я можу лишитися тут і вибирати гній зі стійл. Один із хазяїв, чоловік, погодився на все, що я запропонувала, а його дружина тим часом зателефонувала шерифові.

— Але ж шериф був звичайним поліцейським, як і ваш батько.

— Та я все одно його злякалася, спершу. У нього було велике червоне обличчя. Зрештою шериф виклав двадцять доларів за тиждень у загоні, щоб «владнати справи». Сказав, що за теплої погоди нема потреби в окремому стійлі. Про це пронюхали газети. Зчинили галас. Материна кузина погодилася мене відпустити. Закінчилося все тим, що я потрапила до Лютеранського притулку в Бозмані.

— Сирітський притулок?

— Так.

— А Ханна?

— Нас разом узяли. Один лютеранин, хазяїн великого ранчо, привіз її сіно. У притулку вже був свій сарай. Ми орали нею город. Але треба було стежити за тим, куди вона йде. Бо вона не зачіпала підпори з лімською квасолею, але наступала на будь-яку низьку рослину, яку не відчувала ногами. А ще ми катали на ній дітей у візочку.

— Але вона померла.

— Ну так.

— Розкажіть про це.

— Це сталося минулого року, мені прийшов лист зі школи. Писали, що вона дожила десь до двадцяти двох років. До останнього дня тягала візочок із дітлахами й померла вві сні.

Здавалося, доктор Лектер розчарований.

— Як зворушливо, — сказав він. — А прийомний батько з Монтани вас не трахав, Кларіс?

— Ні.

— А намагався?

— Ні.

— То чому ви втекли з кобилою?

— Бо вони збирались її вбити.

— Ви знали коли?

— Не знала, коли саме. Але я постійно цим переймалася. Вона вже сильно погладшала.

— То що вас спровокувало? Чому того дня ви пішли в мандри?

— Не знаю.

— А я гадаю, що знаєте.

— Я постійно хвилювалася з цього приводу.

— Що вас спонукало, Кларіс? Коли ви вирушили?

— Рано. Ще затемна.

— Тоді вас щось розбудило. Що вас розбудило? Сон? Що вам снилося?

— Я прокинулася й почула, як кричать ягнята. Я прокинулася в темряві, і десь кричали ягнята.

— На ранчо забивали весняних ягнят?

— Так.

— Як ви вчинили?

— Я ніяк не могла їх урятувати. Я ж була просто...

— Як ви вчинили з кобилою?

— Я вдяглася, не вмикаючи світла, і вийшла надвір. Мені було страшно. Усі коні в загоні теж були перелякані й молотили землю. Я подмухала Ханні в ніс, і вона мене впізнала. Зрештою вона ткнулася мордою мені в руку. У сараї та прибудові біля кошари горіло світло. Голі лампочки, великі тіні. Приїхав авторефрижератор, гарчав холостим ходом. Я повела кобилу геть.

— Ви її сідали?

— Ні. Їхнього сідла я не брала. Тільки недоуздок із мотузки.

— Коли ви помандрували в темряву, чи чули ви ягнят, які лишилися там, де було світло?

— Недовго. Їх було не більш ніж дванадцять.

— Ви й досі прокидаєтесь ночами, так? Прокидаєтесь у залізній темряві від криків ягнят?

— Інколи.

— Гадаєте, якщо ви самотужки впіймаєте Баффало Білла, якщо врятуєте Кетрін, то ви змусите тих ягнят замовкнути? Гадаєте, що таким чином ви і їх порятуєте, і більше не прокидатиметесь ночами від того, як кричать ягнята? Кларіс?

— Так. Не знаю. Може.

— Дякую, Кларіс.

Доктор Лектер здавався на диво умиротвореним.

— Скажіть, як його звати, докторе Лектер, — мовила Старлінг.

— Доктор Чилтон, — мовив Лектер у відповідь. — Гадаю, ви вже знайомі.

Якусь мить Старлінг не розуміла, що біля неї стоїть Чилтон. Він узяв її за лікоть.

Вона прибрала руку. З Чилтоном прийшли офіцер Пембрі та його великий напарник.

— До ліфта, — сказав Чилтон. Його обличчя взялося червоними плямами.

— Ви знали, що доктор Чилтон не має наукового ступеня з медицини? — спитав Лектер. — Будь ласка, не забувайте про це надалі.

— Ходімо, — сказав Чилтон.

— Ви тут не головний, докторе Чилтон, — відказала Кларіс.

Чилтона обійшов офіцер Пембрі:

— Ні, мем, тут я головний. Він зателефонував моєму босу — і вашому заразом. Вибачте, але я отримав наказ вивести вас із приміщення. А тепер ходіть зі мною.

— До побачення, Кларіс. Дасте мені знати, якщо ягнята колись припинять кричати?

— Так.

Пембрі тримав її під руку. Треба було або йти, або вириватися.

— Так, — сказала вона. — Я дам вам знати.

— Обіцяєте?

— Так.

— То чого б не добудувати склепіння? Заберіть папку зі справою, Кларіс, вона мені більше не потрібна.

Він простяг руку крізь ґрати, тримаючи вказівний палець на корінці папки. Старлінг перехилилася через загорожу й узяла її. На мить кінчик її вказівного пальця торкнувся пучки доктора Лектера. Його очі спалахнули від дотику.

— Дякую, Кларіс.

— Дякую, докторе Лектер.

Таким він і залишився в пам'яті Старлінг. Вона вловила момент, коли Лектер не кепкував. Він стояв у своїй білій клітці, вигнувшись, наче танцюрист, обхопивши себе руками й трохи нахиливши голову вбік.

Вона так швидко проїхалася по лежачому поліцейському в аеропорту, що вдарилася головою об дах автомобіля, і їй довелося бігти, щоб устигнути на літак, як наказав їй Крендлер.

Розділ 36

Пембрі та Бойл були досвідченими офіцерами, яких спеціально викликали з в'язниці штату «Заросла гора» як наглядачів доктора Лектера. Вони були спокійними та обережними і не відчували жодної потреби в тому, щоб доктор Чилтон пояснював, як виконувати їхні службові обов'язки.

Вони прибули в Мемфіс ще до Лектера та ретельно обшукали камеру. Коли доктора Лектера привезли до старого суду, вони його також обшукали. Обстеження тіла провів медбрат, не знімаючи з нього гамівної сорочки та перев'язів. Одяг ретельно оглянули, а шви перевірили металодетектором.

Бойл і Пембрі порозумілися з Лектером, говорячи йому на вуха тихими ввічливими голосами, поки відбувався обшук:

— Докторе Лектер, ми з вами заживемо в злагоді. Ставитимемось до вас так само, як і ви до нас. Поводьтесь як джентльмен, і отримаєте на

десерт ескімо. Але й цяцькатися ми з вами не збираємось, шановний. Тільки спробуйте вкусити, то залишитесь із голими яснами. Здається, вам тут справляють приємності. Ви ж не хочете самі собі все пересрати?

Доктор Лектер приязно примружив очі. Навіть якби він мав намір відповідати, то йому б усе одно завадив дерев'яний кілочок, вставлений між кутніми зубами, поки медбрат сівів йому в рот ліхтариком і обмакував щоки пальцем у рукавичці.

Біля щік металодетектор запищав.

— Що там? — спитав медбрат.

— Пломби, — відповів Пембрі. — Відтягніть йому губу. А незлий у вас пробіг на задніх зубах, еге ж, доку?

— Як на мене, то його вже можна списати на металобрухт, — звірився Бойл Пембрі, коли вони замкнули доктора Лектера в камері. — Не завдасть нам багато клопоту, ті'ко як у нього не поїде дах.

У клітці Лектера, такій надійній та міцній, бракувало висувної таці для їжі. Протягом ланчу панувала неприємна атмосфера, яка настала після візиту Старлінг. Доктор Чилтон завдав усім невгоди, змусивши Бойла та Пембрі пройти довгу процедуру одягання на слухняного доктора Лектера гамівної сорочки та ножних перев'язів, поки він стояв спиною до ґрат, а Чилтон наготував балончик «Мейса», перш ніж камеру відчинили, щоб занести тацю з їжею.

Чилтон жодного разу не вимовив імен Бойла та Пембрі, хоча на них були бейджі, і звертався до них безособово, як-от «ти, ану».

Почувши, у свою чергу, що Чилтон ніякий не доктор медичних наук, Бойл зауважив Пембрі, що він «просто якийсь довбаний шкільний учитель».

На вечерю доктор Чилтон не з'явився, і, за приголомшеного сприяння доктора Лектера, Бойл і Пембрі занесли тацю до його клітки, користуючись власною методикою. Вона чудово спрацювала.

— Докторе Лектер, сьогодні вам більше не знадобиться той смокінг, — сказав Пембрі. — Я попрошу вас сісти на підлогу. Суньтєся назад, поки не зможете встромити крізь ґрати руки, простягніть їх за спину. Ось так. Ще трохи посуньтєся та вирівняйте руки за спиною, розігніть лікті.

Пембрі надійно скував руки доктора Лектера за ґратами так, щоб між ними був один вертикальний прут, а над ними — найнижчий горизонтальний.

— Боляче, але не сильно, еге ж? Знаю, що боляче, та за хвилину наручники зникнуть, а ми з вами позбудемось зайвого клопоту.

Доктор Лектер не мав змоги підвестися, навіть сісти навпочіпки, а оскільки йому довелося випростати ноги на підлозі, то він не міг ними битися.

Тільки коли доктор Лектер був намертво прип'ятий до ґрат, Пембрі повернувся до стола по ключ від камери. Пембрі просунув палицю в кільце на поясі, поклав у кишеню балончик «Мейс» і повернувся до клітки. Він відчинив двері, а Бойл заніс тацю. Замкнувши двері, Пембрі відніс ключ назад до стола і тільки потім зняв наручники з доктора

Лектера. Він одразу повернувся до ґрат, і за секунду Лектер уже міг вільно пересуватися по камері.

— Бачите, як ми легко впорались? — сказав Пембрі.

— Дуже зручна процедура, дякую, офіцере, — відповів доктор Лектер. — Ви ж розумієте, я просто намагаюся якимось пережитися.

— Як і всі ми, брате, — озвався Пембрі.

Доктор Лектер бавився з їжею, писав, малював і маркером із м'якою голівкою виводив кривульки у своєму блокноті. Він перевернув касету в магнітофоні, прикріпленому до ніжки стола, та натиснув на кнопку пуску. Гленн Ґульд виконував на піаніно «Гольдберг-варіації» Баха. Музика, прекрасна та неспідвладна часу й фатуму, заповнила білу клітку та кімнату охоронців.

Для доктора Лектера, який нерухомо сидів за столом, час уповільнився та розтягнувся, як це буває під час бойових дій. У його уяві ноти віддалялися одна від одної, не порушуючи темпу. Навіть срібні пасажі Баха розкладалися на окремі ноти, відбиваючись від сталі, що оточувала доктора Лектера. Він підвівся і з абстрагованим виглядом спостерігав, як паперова серветка ковзнула з його колін на підлогу. Серветка довго падала, вона торкнулася ніжки стола, вирівнялась, похилилась убік, завмерла та перевернулася перед тим, як опуститися на сталеву підлогу. Не завдавши собі клопоту її підняти, Лектер рушив в інший кінець камери, зайшов за паперову ширму й присів на кришку унітаза — єдине місце, де він міг побути на самоті. Слухаючи музику, він похилився головою до раковини, обхопивши рукою підборіддя й примруживши свої дивні бордові очі. Його цікавила структура «Гольдберг-варіацій». Ось воно, знову — раз у раз повторювалась басова секвенція з сарабанди. Він кивав у такт музиці, проводячи язиком по кінчиках зубів. Спочатку весь верхній ряд, потім весь нижній. То була довга й цікава прогулянка, наче приємна мандрівка Альпами.

Зараз він обмацував ясна, повільно ковзав язиком у западині між щогою і верхньою щелепою, як це роблять деякі чоловіки, коли щось обмірковують. Ясна були прохолоднішими за язик. Прохолода йшла з западини. Язик знайшов маленьку металеву трубочку та зупинився.

Крізь музику він почув клацання й гудіння, коли почав підніматися ліфт. Багато музичних нот по тому дверцята ліфта прочинились і незнайомий Лектерові голос сказав:

— Мені тре' забрати тацю.

Доктор Лектер почув, що до нього йде малий, Пембрі. Він спостерігав за ним крізь шпарини між панелями ширми. Пембрі став біля ґрат.

— Докторе Лектер. Сідайте на підлогу спиною до ґрат, як ми це робили раніше.

— Офіцере Пембрі, ви не проти, якщо я тут закінчу? Боюся, що від переїзду в мене виникли проблеми з травленням.

Поки він відповідав, минуло дуже багато часу.

— Гарзд, — відповів Пембрі й гукнув у кімнату: — Ми вас викличемо, коли візьмемо тацю.

— А можна на нього глянуть?

— Ми вас викличемо.

Знову ліфт, а потім — лише музика.

Доктор Лектер дістав із рота трубочку та висушив її шматком туалетного паперу. Руки рухались упевнено, долоні були абсолютно сухі.

За роки ув'язнення завдяки своїй невичерпній цікавості доктор Лектер навчився багатьох секретів тюремних ремесел. Протягом усього часу, що минув відтоді, як він понівечив медсестру в балтиморському лазареті, у його охорони сталося лише два проколи, і обидва рази — у вихідні Барні. Одного разу психіатр-дослідник позичив йому кулькову ручку й забув про неї. Не встиг чоловік вийти з підвального блоку, як Лектер розламав пластиковий корпус ручки та змив його в унітаз. Металева трубочка з чорнилами вмістилася в товстий шов по краю матраца.

Єдиною гострою поверхнею в його палаті був зазубень на головці болта, на якому ліжко кріпилося до стіни. Цього було досить. Після двох місяців тертя доктор Лектер зробив два паралельні прорізи у чверть дюйма кожен, які пролягали вздовж трубки з того кінця, де був отвір. Потім він перерізав на дві частини саму трубку — за дюйм від отвору — та змив довгий шматок із голівкою в унітаз. Барні не помітив мозолів, які з'явилися на пальцях Лектера після нічного тертя.

Шість місяців по тому санітар недогледів товсту канцелярську скріпку в документах, які доктор Лектер отримав від адвоката. Шматок сталеві скріпки завдовжки в дюйм пішов у трубочку, а решта — в унітаз. Маленьку трубку, гладеньку й коротку, було легко сховати у швах одягу, між щоками і яснами або ж у прямій кишці.

Тепер доктор Лектер сидів за паперовою ширмою та стукав маленькою металевою трубочкою по нігтю, доки звідти не випав шматок дроту. Дріт мав стати інструментом, і саме зараз починалося найважче. Доктор Лектер засунув дріт у трубочку до половини та, користуючись нею як важелем, із неймовірною обачністю почав згинати метал між двома прорізами. Інколи дріт ламається. Лектер обережно згинав метал своїми сильними руками, і той піддавався. Ось. Мініатюрний шматок металу розташувався під прямим кутом до трубочки. Тепер у нього була відмикачка для наручників.

Доктор Лектер склав руки за спину та п'ятнадцять разів передав ключ із однієї долоні в другу. Він знову сховав ключ у роті, поки мив руки та ретельно їх витирав. Потім перекинув ключ язиком між пальцями правої руки, знаючи, що Пембрі дивитиметься на дивну лівіцію, коли замикатиме наручники за спиною.

— За вашою командою, офіцере Пембрі, — мовив доктор Лектер. Він сів на підлогу камери та простяг руки за спину, просуваючи зап'ястки між ґратами. — Дякую, що почекали.

Речення здавалися надміру довгими, але їх урівноважувала музика.

Він чув, як Пембрі став позаду нього. Пембрі обмацав його зап'ясток, перевіряючи, чи він не намилений. Пембрі обмацав другий зап'ясток, перевіряючи, чи він не намилений. Пембрі затагнув наручники. Він пішов до стола по ключ від камери. Крізь звуки піаніно Лектер розчув дзеленчання кільця, на якому висів ключ, коли Пембрі діставав його з шухляди. Тепер він повертався, йшов крізь звуки, розсував повітря, в якому роїлися кришталеві ноти. Цього разу з ним прийшов Бойл. Доктор Лектер чув, як вони утворювали пробої в музичному відлунні.

Пембрі знову перевірів наручники. Доктор Лектер відчував запах від дихання Пембрі позаду себе. Тепер Пембрі відімкнув камеру й прочинив двері навстіж. Зайшов Бойл. Доктор Лектер повернув голову. Здавалося, що кімната перед його очима рухається дуже повільно, а деталі напрочуд чіткі: біля стола Бойл збирав розкидане приладдя від вечері Лектера, роздратовано кидаючи його на тацю. Магнітофон, у якому крутиться касета, серветка біля ніжки стола, прикрученого до підлоги. Крізь ґрати доктор Лектер краєм ока побачив внутрішній бік коліна Пембрі та вершечок палиці, що звисала з його пояса, поки охоронець стояв перед камерою та тримав двері.

Доктор Лектер знайшов замкову шпарину в наручниках, вставив ключ і провернув. Він відчув, як браслет на зап'ястку sprужинив і відімкнувся. Він перекинув ключ до лівої руки, знайшов шпарину, вставив ключ і провернув.

Бойл нахилився по серветку на підлозі. Швидко, наче кайманова черепаха, що клацає щелепами, один із браслетів замкнувся на зап'ястку Бойла, і, поки той переводив вибалушене око на Лектера, другий браслет замкнувся на прикрученій ніжці стола. Унизу опинилися ноги Лектера, які рушили далі до дверей; Пембрі спробував скочити в камеру, але плече Лектера вдавило в нього залізні двері; Пембрі потягся за «Мейсом» на поясі, але рука затислася між тілом і дверима. Лектер схопив палицю за довгий кінець і смикнув угору. Затягуючи за допомогою цього важеля пояс навколо Пембрі, він ударив наглядча в горло ліктем і вгризнувся зубами в обличчя Пембрі. Пембрі спробував відбитися від Лектера руками, поки зуби рвали його ніс та верхню губу. Лектер трусив головою, наче пес-щуролов, а потім витяг із-за пояса Пембрі палицю. Тепер у клітці заволав Бойл, він сидів на підлозі та відчайдушно намагався витягти з кишені ключ від наручників, але не зміг добре вхопити, випустив, потім знов підібрав. Лектер ударив кінцем палиці в живіт Пембрі, тоді в горло, і наглядчач повалився на коліна. Бойл просунув ключ у шпарину в наручниках, він усе волав, а Лектер уже сунув до нього. Лектер заткнув Бойла приском із «Мейса» і, поки той хрипів, злавав його випростану руку двома ударами палиці. Бойл спробував залізти під стіл, але, засліплений «Мейсом», поповз в інший бік, і забити його до смерті п'ятьма прорахованими ударами було дуже легко.

Пембрі вдалося сісти, він плакав. Доктор Лектер поглянув на нього згори вниз, посміхаючись червоною посмішкою.

— За вашою командою, офіцеро Пембрі, — сказав він.

Палиця свиснула, описавши коротку дугу, опустилася — *чпок!* — на потилицю Пембрі, і він забився в конвульсіях, наче оглушена риба.

Пульс доктора Лектера перевалив за сотню від фізичних вправ, але скоро вповільнився до норми. Він вимкнув музику та прислухався.

Він вийшов до сходів та знову прислухався. Він вивернув кишені Пембрі, знайшов ключ від столу та відімкнув усі шухляди. У нижній шухляді лежала табельна зброя Бойла та Пембрі, пара револьверів під «38-й спеціальний». Що краще, у кишенях Бойла він знайшов кишеньковий ніж.

Розділ 37

У фойє набралось повно поліцейських. Була шоста тридцять вечора, караульні з зовнішніх постів щойно звільнилися, як це відбувалося кожні дві години. Заходячи з морозного вечора у фойє, чоловіки гріли руки біля кількох електричних обігрівачів. Деякі з них поставили гроші на баскетбольний матч команди «Memphis State», який тривав саме в цю мить, тож їм кортіло дізнатися, як точиться гра.

Сержант Тейт не дозволив вмикати у фойє радіо, але якийсь офіцер мав із собою «Вокмен»¹⁶¹ і заткнув одне вухо навушником. Час від часу він повідомляв рахунок, але не досить часто, щоб вдовольнити всіх, хто зробив ставки.

Загалом у фойє перебувало п'ятнадцять озброєних поліцейських і ще двоє тюремних наглядачів, які мали змінити Пембрі та Бойла о сьомій вечора. Сержант Тейт сам із нетерпінням чекав кінця варті, коли мала прийти зміна 23:00—7:00.

На всіх постах було тихо. Жодні психи, що телефонували з погрозами, не виконали своїх обіцянок.

О шостій сорок п'ять Тейт почув, що ліфт рушив нагору. Він побачив, як по диску над дверцятами поповзла бронзова стрілка. Вона спинилася на п'ятірці. Тейт оглянув фойє.

— Суїні що, подався нагору по тацю?

— Ні, я тута, сержанте. Ви не хоч'те подзвонити й спитати, чи вони закінчили? Мені вже час іти.

Сержант Тейт набрав три цифри й прислухався.

— Зайнято, — сказав він. — Піди нагору та подивись.

Він повернувся до свого журналу, який заповнював для нічної зміни. Патрульний Суїні натис кнопку ліфта. Той не опускався.

— Замовив собі на вечерю *ягнятину на кістці*, з кров'ю, — мовив Суїні. — То що ж він на сніданок захоче, якусь йобану звірину з зоопарку? І хто її ловитиме? Суїні.

---

¹⁶¹ Портативний аудіоплеєр.

Бронзова стрілка над дверима зависла на п'ятірці. Суїні почекав ще хвилину.

— Що за лайно? — сказав він.

Десь над ними проgrimів 38-й калібр, відлуння пострілів прокотилося вниз кам'яними сходами, два — одразу, згодом третій.

Сержант Тейт — на ногах після третього пострілу, у руці рація:

— ПУ, на горішньому поверсі вежі постріли. Зовнішні пости, будьте наготові. Ми піднімаємося.

У фойє крики й товкотеча.

Тоді Тейт помітив, що бронзова стрілка зрушила. Вона вже була на четвірці. Тейт загорлав крізь гомін:

— Стривайте! Подвоїти кількість вартових на зовнішніх постах, перший загін лишається зі мною. Беррі, Говарде, прикрийте цей йобаний ліфт, коли він спуститься...

Стрілка зупинилася на трійці.

— Перший загін, вирушаймо. Не проходимо повз жодні двері без перевірки. Боббі, надвір — бери дробовик і жилети та неси їх нагору.

Подумки Тейт уже підіймався першим прогоном. Обережність змагалася з жажливою потребою допомогти офіцерам нагорі. *Боже, не дай йому вибратися. Ми ж без жилетів, от лайно. Йобані тюремні недоглядачі.*

Офіси на другому, третьому та четвертому поверхах мали бути порожні й замкнені. Пройшовши крізь офіси на всіх цих поверхах, можна було потрапити з вежі в головну будівлю. А на п'ятому поверсі — ні.

Тейт пройшов чудову школу SWAT¹⁶² у Теннессі, тож він знав, як це робиться. Він пішов першим і повів за собою молодих. Швидко та обережно вони вирушили сходами, прикриваючи один одного від майданчика до майданчика.

— Якщо повернетесь спиною до дверей, не перевірявши, що за ними, то я вам дупи порозриваю.

Двері на другому поверсі були темні та замкнені.

Тепер вище, на третій, у маленький тьмянний коридор. На підлозі — прямокутник світла від прочиненого ліфта. Тейт почав рухатися поперек стіною навпроти ліфта. У кабіні не було дзеркал, які стали б йому в пригоді. Приклавши зусилля спуску на два фунти до дев'ятифунтового гачка, від зазирнув у ліфт. Порожньо. Тейт гукнув угору сходами:

— *Боїле! Пембрі!* Лайно.

Він лишив бійця на третьому та рушив вище. Четвертий поверх заливала музика, згори лунали звуки піаніно. Двері, що вели до офісів, відчинилися з першого поштовху. Промінь потужного ліхтарика

---

¹⁶² SWAT (Special weapons assault team — штурмова група зі спеціальним озброєнням або Special weapons and tactics — спеціальне озброєння й тактика) — спецзагони в правоохоронних органах США, які використовують армійську зброю й тактику під час складних операцій, що виходять за рамки можливостей звичайних поліцейських.

ковзнув поза офіси й освітив двері, розчахнуті навстіж у велику темну будівлю.

— *Бойле! Пембрі!* — Він залишив на майданчику двох. — Прикрийте двері. Жилети вже несуть. І не світить дупами в дверях.

Тейт став підніматися кам'яними сходами до музики. Ось і вершина вежі, майданчик п'ятого поверху, у короткому коридорі освітлення приглушене. Яскраве сяйво лилося крізь матове скло, на якому було написано «ІСТОРИЧНА СПІЛКА ОКРУГУ ШЕЛБІ».

Тейт прокрався під шибкою до того боку дверей, де не було завіс. Він кивнув Джейкобсу, щоб той став навпроти, тоді повернув ручку та різко штурхнув полотно, так що двері вдарились об стіну і скло розбилося, а Тейт уже кинувся всередину крізь пройму й перевірів кімнату, дивлячись у широкий проріз на прицілі револьвера.

Тейт багато всякого бачив за життя. Він бачив без ліку нещасних випадків, бійок, убивств. Він бачив смерть шістьох поліцейських. Проте він вирішив, що випадок з офіцером, який лежав біля його ніг, найгірший з усього баченого. Шмат м'яса над форменим комірцем аж ніяк не нагадував обличчя. Спереду та згори голову вкривала кривава плівка, крізь яку проступала розірвана плоть, одне око прилаштувалося біля ніздрі, а очниці наповнилися кров'ю.

Джейкобс пройшов повз Тейта, посковзнувшись на закривавленій підлозі дорогою до камери. Він схилився над Бойлом, який був досі прикутий до ніжки стола. Бойл — частково випатраний, обличчя порубане на шмаття; здавалося, він вибухнув у камері, бо стіни та голі ліжка були вкриті плямами та бризками.

Джейкобс приклав пальці до шиї Бойла.

— Цей мертвий, — гукнув він крізь музику. — Сержанте?

Тейт прийшов до тями і, присоромлений секундною замішкою, уже говорив у рацію:

— Пункт управління, ми втратили двох офіцерів. Повторюю, ми втратили двох офіцерів. В'язень утік. Лектер утік. Зовнішні пости, слідкуйте за вікнами, в'язень узяв простирадла з ліжка, можливо, в'яже мотузку. Чекаю підтвердження, що «швидкі» вже в дорозі.

— Сержанте, Пембрі мертвий? — Джейкобс вимкнув музику.

Тейт опустився на коліна, і, поки він тягнувся до шиї, потворне сторіння на підлозі застогнало й пустило криваву бульку.

— Пембрі живий.

Тейту не хотілося прикладатися ротом до кривавої маси, але він знав, що зробить це, якщо доведеться допомагати Пембрі дихати, знав, що не стане силувати до цього жодного патрульного. Краще б Пембрі помер, але Тейт допоможе йому дихати. Та серце билосся, він намацав пульс, чулося дихання. Воно було нерівним і хрипким, але то було дихання. Руїна дихала сама по собі.

Затріщала Тейтова рація. Лейтенант патрульних, який облаштувався на паркінгу, взяв командування на себе й хотів бути в курсі новин. Тейт мусив поговорити з ним.

— Ходи сюди, Мюррею, — покликав Тейт молодого патрульного. — Сідай сюди до Пембрі й тримай його там, де він буде відчувати твої руки. Говори з ним.

— Як його звати, сержанте? — Мюррей позеленів.

— Пембрі. Поговори з ним, чорт забирай, — і по радіо: — Ми втратили двох офіцерів, Бойл мертвий і Пембрі серйозно поранений. Лектер утік озброєний — він забрав їхні револьвери. Пояси та кобури лишилися на столі.

Голос лейтенанта зі скреготом проривався крізь товсті стіни.

— Підтвердьте, що на сходах чисто і ноші можна піднімати.

— Так, сер. Гукніть до четвертого, перед тим як іти. У мене люди на кожному майданчику.

— Роджер¹⁶³, сержанте. Восьмий пост каже, що ніби у вікнах на четвертому поверсі головної будівлі щось майнуло. Ми прикриваємо всі виходи, він не втече. Тримайте свої позиції на сходових майданчиках. SWAT виступає. Нехай SWAT його викурює. Підтвердьте.

— Зрозумів. SWAT у грі.

— Що в нього?

— Два револьвери та ніж, лейтенанте... Джейкобсе, поглянь, чи лишилися на їхніх поясах патрони.

— Тут підсэмки, — відповів патрульний. — У Пембрі досі повний, у Бойла — також. Лайноголовий навіть не добрав собі набоїв.

— Що там?

— Тридцять восьми «+Р», експансивні в оболонці.

Тейт знову заговорив у рацію:

— Лейтенанте, здається, в нього два шестизарядних, тридцять восьмого. Ми чули три постріли, підсэмки на поясах і досі повні, тож у нього, певно, лишилося дев'ять. Передайте SWAT, що це «+Р», експансивні кулі в оболонці. Цей дядько полюбляє цілитись в обличчя.

«+Р» — потужні набої, але вони не проб'ють бронезилети SWAT. Дуже вірогідно, що постріл в обличчя виявиться фатальним, а куля, що влучить у кінцівку, може скалічити.

— Тейте, ноші вже піднімають.

«Швидкі» приїхали напрочуд скоро, проте недостатньо скоро, як на Тейта, який прислухався до жалюгідного створіння біля своїх ніг. Молодий Мюррей намагався тримати тіло, що стогнало й здригалося, намагався підбадьорювати й не дивитися на нього, він повторював: «Ти молодець, Пембрі, просто красень» знов і знов, монотонним придушеним голосом.

Щойно на майданчику з'явилися працівники «швидкої», Тейт загорлав:

— Санітари!

---

¹⁶³ Roger — вживається як відповідь під час радіо перемовин: «Я зрозумів ваше останнє повідомлення».

Так само він кричав на війні.

Він узяв Мюррея за плече та відтягнув його з дороги. Санітари працювали швидко: вміло закріпили під ременем стиснуті, слизькі від крові кулаки, ввели ендотрахеальну трубку та наклали нелипкі хірургічні бинти на обличчя й голову, щоб хоч трохи зупинити кровотечу. Один із санітарів вихопив пакунок плазми для внутрішньовенного введення, але інший вимір'яв кров'яний тиск і пульс, похитав головою й сказав:

— Унизу.

З рації залунали накази:

— Тейте, треба, щоб ви зачистили офіси у вежі та перекрили до них входи й виходи. Замкніть двері до головної будівлі, а тоді прикривайте на майданчиках. Я вже посилаю до вас жилети й рушниці. Візьмемо його живцем, якщо він погодиться здатись, але ми не підемо на особливий ризик, щоб зберегти йому життя. Зрозуміло?

— Все ясно, лейтенанте.

— У головній будівлі буде SWAT і більше нікого. Повторіть.

Тейт повторив наказ.

Тейт був хорошим сержантом, і він довів це зараз, коли вони з Джейкобсом натягли свої важкі бронезилети й пішли за ношами, які санітари несли сходами вниз до карети «швидкої». Друга група вирушила по Бойла. Офіцери на сходових майданчиках злостилися, коли бачили ноші, і Тейт знайшов для них усіх мудру пораду:

— Дивіться, щоб через злість вам дупи не відстрелили.

Поки надворі завивали сирени, Тейт під прикриттям ветерана Джейкобса обережно перевіряв усі офіси та ізолював вежу.

У коридорі на четвертому поверсі був холодний протяг. За дверима, що вели до просторих темних приміщень головної будівлі, дзеленчали телефони. У неосвітлених офісах по всій будівлі блимали лампочки на телефонах, наче світляки, безперервно тельнякали сигнали виклику.

Просочилась інформація, що доктора Лектера «забарикадували» в головній будівлі, і репортери з радіо та телебачення телефонували, щодуху набирали номери через модеми, намагалися взяти інтерв'ю в монстра в прямому ефірі. Аби цьому запобігти, SWAT зазвичай вимикає всі телефони, крім одного, яким користуються для перемовин. Але ця будівля була завелика, офісів — забагато.

Тейт зачинив і замкнув двері до кімнат із миготливими телефонами. Груди та спина спітніли й свербіли під бронезилетом. Він зняв із пояса рацію:

— ПУ, це Тейт, вежу зачищено, прийом.

— Роджер, Тейте. Капітан чекає вас у ПУ.

— Десять-чотири. Фойє, ви там?

— Тут, сержанте.

— То я в ліфті, зараз їхатиму вниз.

— Прийнято, сержанте.

Джейкобс і Тейт спускалися на ліфті у фойє, коли на плече Тейта впала крапля крові. Друга — на черевик.

Він поглянув на стелю kabіни, торкнувся Джейкобса й жестом наказав мовчати.

Кров капала зі щілини навколо технічного люка, що розташовувався згори ліфта. Спуск здавався неймовірно довгим. Тейт і Джейкобс позадкували геть із kabіни, націливши рушниця на стелю ліфта. Тейт потягся назад і зафіксував розчинені дверцята.

— Ш-ш-ш-ш, — пошипів Тейт у фойє і тихо додав: — Беррі, Говарде, він на даху kabіни. Прикривайте.

Тейт вийшов надвір. На паркінгу стояв чорний фургон SWAT. SWAT завжди возив із собою різноманітні ліфтові ключі.

За лічені секунди вони почали діяти, двоє офіцерів SWAT у чорних бронежилетах і навушниках уже підіймалися сходами на майданчик третього поверху. У фойє з Тейтом перебувало ще двоє, вони націлили свої штурмові гвинтівки на дах ліфта.

Скидаються на великих бойових мурашок, подумалося Тейтові.

Командир SWAT говорив у мікрофон:

— О'кей, Джонні.

На третьому поверсі, високо над kabіною, офіцер Джонні Петерсон повернув ключ у замку, і дверцята ліфта розійшлися. У шахті було темно. Лежачи в коридорі на спині, офіцер вийняв із розвантажувального жилета шумову гранату й поклав на підлогу біля себе.

— О'кей, зараз подивлюся.

Він дістав дзеркальце на довгій ручці та висунув його за край, поки напарник освітлював шахту потужним ліхтариком.

— Я його бачу. Він на даху ліфта. Біля нього бачу зброю. Він не рухається.

Запитання в навушнику Петерсона:

— Ти бачиш його руки?

— Бачу одну руку, друга — під ним. Навколо лежать простиратла.

— Кажі йому.

— ПОКЛАДІТЬ РУКИ НА ГОЛОВУ ТА ЗАМРІТЬ! — загорлав Петерсон у шахту. — Він не поворухнувся, лейтенанте... Так.

— ЯКЩО ВИ НЕ ПОКЛАДЕТЕ РУКИ НА ГОЛОВУ, Я СКИНУ НА ВАС ШУМОВУ ГРАНАТУ. ДАЮ ВАМ ТРИ СЕКУНДИ! — гукнув Петерсон, а тоді дістав із жилета фіксатор для дверей, який носить із собою кожен офіцер SWAT. — О'КЕЙ, ХЛОПЦІ, СТЕРЕЖІТЬСЯ ТАМ УНИЗУ — Я СКИДАЮ ГРАНАТУ.

Він кинув фіксатор у шахту й побачив, як той відскочив від силуета внизу.

— Він не поворухнувся, лейтенанте.

— О'кей, Джонні, зараз ми підніmemo кришку люка зсередини kabіни. Прикриєш нас згори?

Петерсон перекотився на живіт. Автоматичний пістолет сорок п'ятого калібру, курок одведено, дуло спрямовано на силует унизу.

— Прикриваю, — сказав він.

Позираючи в шахту, Петерсон побачив, як унизу з'явилася шпарина світла, коли офіцери у фойє підняли кришку люка відпориною SWAT. Нерухоме тіло частково накривало люк, і одна рука поворухнулася, коли офіцери штовхнули знизу кришку.

Великий палець Петерсона ледь помітно натиснув на запобіжник «кольта».

— Його рука поворухилася, лейтенанте, але я думаю, що то від переміщення кришки.

— Роджер. Піднімаємо.

Кришка люка з грюкотом розчახнулася і похилилася на стіну шахти. Петерсену стало важко дивитися на світло внизу.

— Він не поворухнувся. Рука *не* торкається зброї.

Спокійний голос у вусі:

— О'кей, Джонні, зачекай. Ми заходимо в кабінку, тож стеж у дзеркало за рухами. Стріляти будемо тільки ми. Прийнято?

— Прийнято.

Тейт стояв у фойє та спостерігав, як вони заходять у кабінку. Офіцер із гвинтівкою з бронебійними набоями націлив свою зброю на дах ліфта. Другий офіцер поліз на драбину. Він мав великий автоматичний пістолет, під дулом якого було закріплено ліхтарик. У люк піднялося дзеркальце та промінь ліхтарика. Потім — голова та плечі офіцера. Він передав униз 38-й револьвер.

— Він мертвий, — гукнув офіцер.

Тейт замислився, чи не означатиме смерть доктора Лектера кінець Кетрін Мартін, бо ж уся інформація стерлася, коли в мозку цього монстра згасло світло.

Офіцери вже спускали його додолу, тіло проходило головою вниз крізь ліфтовий люк, його прийняли численні руки — немов химерне зняття з хреста в освітленій коробці. Фойє вже повнилося людьми, поліцейські підходили подивитися.

Один із наглядачів пробрався крізь натовп і поглянув на випростану татуйовану руку знятого тіла.

— Це Пембрі, — сказав він.

Розділ 38

Молодий санітар схопився за поруччя в кареті «швидкої допомоги», яку хитало на ходу, та повернувся до рації, щоб доповісти реаніматологу про стан хворого. Йому довелося перекрикувати сирену:

— Він не при тямі, але життєві показники в нормі. Тиск непоганий. Сто тридцять на дев'яносто. Так, дев'яносто. Пульс вісімдесят п'ять. У нього сильно порізане обличчя, шкіра пасмами висить, одне око вибите. Обличчя перев'язане, вставлено ендотрахеальну трубку. Можливо, вогнепальне поранення в голову, поки не можу сказати напевне.

На ношах позаду нього стиснутий закривавлений кулак розслабляється під ременем на поясі. Права рука вивільняється та намацує пряжку на іншому ремені, що оперізує груди.

— Я боюся надто щільно перев'язувати йому обличчя, бо в нього почалися конвульсії перед тим, як його переклали на ноші. Так, зараз він у позиції Фаулера¹⁶⁴.

Рука позаду молодика вчепилася в хірургічні бинти та протерла очі.

Санітар почув за спиною свист ендотрахеальної трубки, повернувся й просто перед собою побачив закривавлене обличчя, але не побачив пістолет, що опустився й влучив йому просто над вухом.

«Швидка» зупинилася посеред машин на трасі на шість смуг, водії позаду неї збентежено сигналили в клаксони, не наважуючись обганяти карету невідкладної допомоги. Два уривчасті ляски, наче спалахи в карбюраторі, і «швидка» знову завелася, завихляла, вирівнялася й переїхала до крайньої правої смуги.

Ось і виїзд із аеропорту. «Швидка» неквапливо повзла правою смугою, сигнальні вогні на корпусі блимали, двірники вмикалися й вимикалися, тоді сирена замовкла, потім знов завилла, знов замовкла, і вогні згасли. «Швидка» тихо рушила далі, до виїзду з Міжнародного аеропорту Мемфіса, гарної будівлі з підсвіткою, яку ввімкнули цього зимового вечора. Автомобіль виїхав на звивисту під'їзну доріжку та попрямував до автоматичних воріт просторого підземного паркінгу. Закривавлена рука потяглася за квитанцією. «Швидка» зникла в тунелі, що вів до стоянки під аеропортом.

Розділ 39

За звичних обставин Кларіс Старлінг було б цікаво побачити оселю Кроуфорда в Арлінгтоні, проте по радії передали повідомлення про втечу доктора Лектера, і це вибило з неї весь інтерес.

Губи заніміли, шкіру голови поколювало, і далі вона їхала, немов на автопілоті, поки не побачила чепурний одноповерховий будинок п'ятдесятих років. Вона навіть не роздивилася його як слід, тільки мимохідь загадалася, чи не за тими освітленими, заштореними вікнами ліворуч лежить Белла. Дверний дзвінок видався надто гучним.

Кроуфорд відчинив після другого. На ньому був мішкуватий кардиган, і він розмовляв по мобільному телефону.

— Коплі з Мемфіса, — сказав він, жестом приприсовивши йти за ним, і повів Старлінг своїм будинком, буркочучи на ходу в слухавку.

---

¹⁶⁴ Стандартне розташування хворого на ліжку, коли верхня половина тіла піднята на 45—60 градусів для полегшення дихання.

Медсестра на кухні взяла з холодильника маленьку пляшечку й піднесла її до світла. Коли Кроуфорд запитально підняв брови, вона похитала головою — він їй не потрібен.

Він провів Старлінг у свій кабінет, спустившись трьома сходами до приміщення, яке явно колись було гаражем на дві машини. Там було затишно — диван, стільці, на захарашеному столі зеленим світлом миготіла ЕОМ, біля якої стояла старовинна астролябія. Під килимом відчувалася цементована підлога. Кроуфорд махнув, щоб Кларіс присіла, та затулив слухавку рукою:

— Старлінг, це казна-що, але ж ви нічого не передавали Лектеру в Мемфісі?

— Ні.

— Жодних предметів.

— Нічого.

— Ви привезли йому малюнки та речі з палати.

— Я їх так і не передала. Усі речі й досі в мене в сумці. Він передав мені папку. Ось і все, чим ми обмінялися.

Кроуфорд затис телефон під шелепою.

— Коплі, це несусвітна дурість. Заткни того виродка, і зроби це негайно. Одразу до директора, безпосередньо до БРТ. Переконайся, що все потрапило на гарячу лінію. Цим займається Берроуз. Так.

Він вимкнув телефон і засунув його в кишеню.

— Хочете кави, Старлінг? Або кули?

— До чого ці питання про передачу речей доктору Лектеру?

— Чилтон каже, що ви, напевне, дали Лектеру щось таке, чим він зумів відімкнути фіксатор на наручниках. Каже, що ви зробили те ненавмисно, просто через незнання.

Інколи очі Кроуфорда ставали маленькими та злими, мов у черепахи. Він спостерігав за її реакцією.

— Чилтон хотів залізити вам під спідницю, Старлінг? Ось у чому річ?

— Мабуть. Мені з цукром без молока, будь ласка.

Поки він був на кухні, Старлінг глибоко дихала та роздивлялася кімнату. Якщо живеш у гуртожитку чи бараках, то приємно побувати в когось удома. Попри те що Старлінг землі під ногами не чула, життя Кроуфордів у цьому будинку допомогло їй опанувати себе.

Повернувся Кроуфорд, обережно крокуючи вниз сходами у своїх двофокусних окулярах, тримаючи в руках чашки. У мокасінах він був на дній нижчим. Коли Старлінг підвелася, щоб узяти в нього каву, їхні очі опинилися майже на одному рівні. Від Кроуфорда пахло милом, волосся було пухнастим і сивим.

— Коплі сказав, що «швидку» ще не знайшли. По всьому Півдню виводять цілі казарми поліцейських.

Вона похитала головою:

— Я не знаю жодних подробиць. Тільки повідомлення по радіозв'язку, що доктор Лектер убив двох поліцейських і зник.

— Двох наглядців, — сказав Кроуфорд і вивів на екран комп'ютера рядок. — Їх звали Бойл і Пембрі. Ви мали з ними справу?

Вона кивнула:

— Вони... вберегли мене від буцегарні. Поводилися дуже чемно.

Пембрі, який вийшов із-за спини Чилтона, зняковілий, але рішучий і по-старомодному шанобливий. А тепер ходімо зі мною, сказав він. Пігментні вікові плями на його руках і чолі. Тепер він мертвий, блідий під тими коричневими плямами.

Раптом Старлінг довелося поставити чашку на стіл. Вона набрала повні легені повітря та на мить задивилася на стелю.

— Як йому вдалося?

— Він утік у кареті «швидкої», як сказав Коллі. Будемо розбиратися. Які у вас результати з тією промокашкою кислоти?

Старлінг провела другу половину дня, бігаючи з аркушем із Плуто по відділу наукового аналізу за наказом Крендлера.

— Ніяких. Вони вишукують збіги у файлах Управління боротьби з наркотиками, але цій штуці вже з десятків років. Навіть Спірна документація¹⁶⁵ краще вправляється з текстами, ніж Наркоконтроль із наркотиками.

— Але то *справді* була кислота.

— Так. Як йому вдалося, містере Кроуфорд?

— Хочете знати?

Вона кивнула.

— Тоді я вам розповім. Лектера поклали у «швидку» помилково. Вирішили, що то Пембрі, тяжко поранений.

— Він надягнув уніформу Пембрі? Вони майже однакової статури.

— Він надягнув уніформу Пембрі й частково — його обличчя. А ще додав фунт із Бойла. Загорнув Пембрі у водонепроникний чохол від матраца та простирадла зі своєї камери, щоб із тіла не капало, та помістив його на дах ліфта. Потім надягнув на себе форму, причепурився, ліг на підлогу й кілька разів вистрелив у стелю, щоб розворушити офіцерів. Не знаю, що він зробив із пістолетом, мабуть, засунув його ззаду в штани. Приїхали «швидкі», всюди копи зі зброєю напоготові. Санітари хуленько прибігли й вчинили так, як їх навчили діяти в бойових умовах, — встромили в горло дихальну трубку, наклали бинти на найстрашніші рани, притиснули в декількох місцях, щоб зупинити кровотечу, й понесли його геть. Вони виконали свою роботу. «Швидка» так і не доїхала до лікарні. Поліцейські досі її розшукують. У мене погане передчуття щодо тих медиків. Коллі сказав, що вони вже прослуховують півки з диспетчерської. «Швидку» викликали неодноразово. Існує думка, що Лектер сам викликав «швидку» перед тим, як вистрелив у стелю, щоб довго не лежати. *Доктор Лектер смакує свої забави.*

---

¹⁶⁵ Ідеться про Відділ спірної документації ФБР (Questioned Documents Unit), який проводить графологічну експертизу, аналіз паперу й друкованого тексту тощо.

Старлінг ніколи раніше не чула такого прикрого гарчання в голосі Кроуфорда. І злякалася, бо завжди асоціювала прикрість зі слабкістю.

— Ця втеча не означає, що доктор Лектер брехав, — сказала Старлінг. — Звісно, комусь він брехав-таки — мені або сенаторці Мартін, а може, він усім нам говорив правду. Він розповів сенаторці Мартін, що то був Біллі Рубін, і заявив, що більше нічого йому не відомо. Мені він розповів, що цей чоловік хибно вважає себе транссексуалом. А останнє, що він мені сказав: «Чого б не добудувати склепіння?» Він мав на увазі, що слід дотримуватися теорії про зміну статі...

— Знаю, я читав про це у вашому звіті. Але ми не зможемо просунути далі, доки не отримаємо список імен із лікарень. Алан Блум особисто працює з завідувачами відділів. Кажуть, що шукають. Доводиться їм вірити.

— Містере Кроуфорд, вам непереливки?

— Мене відправили на лікарняний з догляду за хворим родичем, — відповів Кроуфорд. — В ФБР діє нова оперативна група, наркоконтроль, а ще з'явився «додатковий елемент» від міністерства юстиції, тобто Крендлер.

— А хто всім заправляє?

— Офіційно — помічник директора ФБР Джон Голбі. Скажімо так, ми з ним проводимо тісні консультації. Джон — хороша людина. А як щодо вас, Старлінг, чи вам непереливки?

— Крендлер наказав мені здати посвідчення й ствол та повертатися до школи.

— І все це він загадав вам ще *до того*, як ви поїхали до Лектера. Старлінг, сьогодні після обіду він надіслав догану в управління з професійної відповідальності. Така собі «неупереджена» заява, щоб Академія усунула вас від навчання в очікуванні результатів перевірки щодо придатності до служби. Удар у спину від курополоха. Наш чільний гані¹⁶⁶, Джон Брігем, нещодавно бачив ту цидулку на педнаradі в Куантіко. Він нагнав там холоду й одразу зателефонував мені.

— Справи дуже кепські?

— На вас чекає слухання. Я поручуся за вашу придатність, цього буде досить. Але якщо ви зволікатимете з поверненням до Академії, то вас напевне відправлять на повторний курс, не зважаючи на результати слухання. Знаєте, що відбувається з тими, хто потрапляє на повторний курс?

— Звісно, їх переводять до регіонального відділення, де проводився набір в Академію. Потім доведеться підшивати документи й варити каву, доки в класі не з'явиться вільне місце.

---

¹⁶⁶ Gunnery Sergeant (скор. Gunny) — комендор-сержант, звання сьомого ступеня у військовій ієрархії Корпусу морської піхоти США; окрім того, Брігем завідує зброєю (англ. gun) у Куантіко.

— Я обіцяю вам місце в новому класі, але не зможу вберегти від повторного курсу, якщо ви й надалі пропускатимете заняття.

— Тож треба повертатися до школи й покинути цю справу, або...

— Так.

— Що ви мені порадите?

— Вашою справою був Лектер. Ви з нею впорувалися. Я не прошу вас лишитися на повторний курс. Вам це коштуватиме півроку, може, більше.

— А що з Кетрін Мартін?

— Він її утримує майже сорок вісім годин — опівночі буде сорок вісім. Якщо ми його не ввіймаємо, то він, найімовірніше, розправиться з нею завтра або післязавтра, як було минулого разу.

— Лектер — не єдиний наш помічник.

— Поки ми знайшли шістьох Вільямів Рубінів, усі вони мають ті або інші судимості. Але жоден не викликає серйозних підозр. Жодних Біллі Рубінів серед передплатників на «комашині» видання. Гільдії ножарів відомо про п'ять випадків захворювання на сибірку сленової кістки протягом останніх десяти років. Що ще? Клауса не ідентифікували — поки. Інтерпол натрапив на протокол про дезертирство з Марселя на ім'я норвезького моряка торговельного флоту, такого собі Клауса Б'єтланда, чи як там вимовляється те прізвище. Норвегія шукає його стоматологічну карту, щоб переслати нам. Якщо ми отримаємо якусь інформацію з лікарень, а у вас буде час, то ви зможете нам допомогти. Старлінг?

— Так, містере Кроуфорд?

— Повертайтеся до школи.

— Якщо вам не хотілося вилутувати мене в ці пошуки, то не слід було мене брати до того похоронного бюро, містере Кроуфорд.

— Так, — відповів Кроуфорд. — Мабуть, не слід було. Але тоді ми б не натрапили на жука. Не здавайте свій ствол. У Куантіко досить безпечно, проте ви будете озброєні за межами бази, поки Лектера не ввіймають чи не вб'ють.

— А ви? Він вас ненавидить. Тобто він про це розмірковував.

— Про це міркувало чимало людей, Старлінг, у багатьох в'язницях. Може, одного дня в нього дійдуть до мене руки, але наразі він надто зайнятий. Повітря на волі солодке, і він не готовий марнувати його в такий спосіб. До того ж це місце безпечніше, ніж здається.

У кишені Кроуфорда задзижчав телефон. Замурчав і замиготів іще один, на столі. Кілька секунд Кроуфорд щось слухав, потім промовив «ага» та повісив слухавку.

— «Швидку» знайшли на підземному паркінгу в аеропорту Мемфіса.

— Він похитав головою. — Нічого хорошого. Медики були в салоні, позаду. Обидва мертві.

Кроуфорд зняв окуляри й почав ритися в кишенях у пошуках носовичка, щоб їх протерти.

— Старлінг, Берроузу телефонували смітсонівці, питали про вас. Той хлопака, Пілчер. Вони вже майже закінчили з жуком. Заповніть форму

302 й підпишіть її для архіву. Ви знайшли комаху, ви з нею працювали, і я хочу, аби це було зазначено в офіційній документації. Згода?

Старлінг почувалася втомленою як ніколи.

— Згода, — відповіла вона.

— Залиште свою машину в гаражі, а Джефф відвезе вас назад у Куантіко, коли закінчите.

Уже на східцях вона озирнулася на освітлені, зашторені вікна, де чергувала медсестра, а потім поглянула на Кроуфорда.

— Я думаю про вас обох, містере Кроуфорд.

— Дякую, Старлінг, — відповів він.

Розділ 40

— Офіцере Старлінг, доктор Пілчер передав, що чекатиме на вас у Комашиному зоопарку. Я вас проведу, — мовив охоронець.

Аби дістатися до Комашиного зоопарку з того боку музею, що виходить на Конституційн-авеню, треба піднятися ліфтом на один поверх вище від великого опудала слона та перетнути просторий ярус, присвячений антропології.

Спершу вигулькнули стоси черепів, вони здіймалися вгору, роздавалися в боки, символізуючи вибух людської популяції з часів Христа.

Старлінг і охоронець просувалися крізь тьмяні ландшафти, населені силуетами, що відображали людське походження та розмаїття. Тут були ритуальні експозиції — татування, бинтування ніг, зубні модифікації, перуанська хірургія, муміфікація.

— Ви бачили Вільгельма фон Елленбогена¹⁶⁷? — спитав охоронець, підсвічуючи ліхтариком експонат.

— Ні, не думаю, — відповіла Старлінг, не вповільнюючи ходи.

— Раджу вам прийти, коли горітиме світло, та поглянути на нього. То його поховали у Філадельфії у вісімнадцятому столітті? Перетворився на мило, коли до нього дісталися ґрунтові води.

Комашиний зоопарк — це велика зала, наразі темна й сповнена цвірчання і дзижчання. Вона заставлена клітками та скринями з живими комахами. Діти особливо полюбляють цей зоопарк, досліджують його ватагами з ранку до вечора. Уночі комахи лишаються на самоті й живуть повним життям. Кілька кліток були підсвічені червоним, і лампочки біля пожежних виходів також сяяли ядучим червоним кольором у мороку.

— Докторе Пілчер? — гукнув у дверях охоронець.

---

¹⁶⁷ Імовірно ім'я «мильного чоловіка» (soapman), мумії з експозиції Смітсонівського музею, жирові тканини якої перетворилися на трупний віск за рахунок лужних вод.

— Сюди, — озвався Пілчер, пускаючи тоненький промінь ліхтарика, наче маячок.

— Ви самі проведете пані, коли закінчите?

— Так, дякую, офіцере.

Старлінг дістала з сумочки свій маленький ліхтарик і збагнула, що він був увімкнений, а батарейки розрядилися. Спалах люти нагадав їй про те, як вона втопилась, і їй довелось опанувати себе.

— Вітаю, офіцере Старлінг.

— Докторе Пілчер.

— Як щодо «професора Пілчера»?

— То ви професор?

— Ні, але й не доктор. Попри те я радий вас бачити. Хотите поглянути на жуків?

— Аякже. Де доктор Роуден?

— Він зробив великий поступ із хетотаксії протягом останніх двох ночей і зрештою запав у сплячку. Ви бачили комаху, перш ніж ми взялися до роботи?

— Ні.

— То була лемішка замість комахи.

— Але ж ви впоралися, розпізнали її.

— Ага. Щойно, — сказав Пілчер і зупинився біля сітчастої клітки. — Передусім дозвольте показати вам міль на кшталт тієї, що ви принесли нам у понеділок. Не зовсім така, як ваша, але з тої ж родини, совка.

Промінь його ліхтарика вихопив велику блискучу синю міль, що сиділа на гілочці, склавши крила. Пілчер дмухнув на неї, і вмить з'явилось люте обличчя сови, коли міль розправила до них нижні крила — пронизливі цятки-очі, подібні до тих, які бачить щур за секунду до смерті.

— Це *Caligo beltrao*¹⁶⁸, досить поширена. Але щодо Клаусової особини, тут ідеться про іншу міль, з категорії важкоатлетів. Ходімо.

У кінці зали в ніші стояла клітка, а перед нею — огорожа. Дітлахи не мали доступу до клітки, і зараз вона була накрита тканиною. Поряд гудів маленький зволожувач повітря.

— Ми тримаємо її за склом, щоб уберегти пальці відвідувачів, — вона може дати відсіч. Ще вона полюбляє вогкість, а скло утримує вологу всередині.

Пілчер узявся за ручки, обережно підняв клітку й переставив її до краю ніші. Він прибрав тканину та ввімкнув лампочку над кліткою.

— Ця міль називається «мертва голова», — сказав він. — Вона сидить на беладоні — сподіваємось, відкладатиме яйця.

Міль була чарівною і жахливою на вигляд, її великі чорно-коричневі крила згорнуті, наче плащ, а на широкій пухнастій спинці — характерна відмітина, що наганяє страх на людей ще відтоді, як вони несподівано натрапляли на неї у своїх щасливих садочках. Банястий череп, череп і

---

¹⁶⁸ *Caligo beltrao* — «турпурова совка» з родини сонцевиків.

обличчя одночасно, позирає своїми чорними очима, вилиці, шелепна дуга, майстерно виведена попід очима.

— *Acherontia stux*, — сказав Пілчер. — Її назвали на честь двох річок у пеклі. Той чоловік, він щоразу скидає тіла в річки — я про це читав, так?

— Так, — відповіла Старлінг. — Вона рідкісна?

— У наших краях — так. У природному середовищі взагалі не трапляється.

— Звідки вона?

Старлінг нахилила обличчя до сітчастого даху клітки. Від її подиху ворса на спинці молі замаяла. Старлінг відсахнулася, коли комаха запищала й розлючено затріпотіла крильцями, спричинивши легенький порив вітру.

— З Малайзії. Також існує європейський різновид під назвою *atropos*¹⁶⁹, але ця і та, яку знайшли в роті Клауса, — з Малайзії.

— Отже, її хтось виростив.

Пілчер кивнув.

— Так, — додав він, побачивши, що Старлінг не озирнулася до нього. — Її мали привезти з Малайзії у вигляді яйця або, ймовірно, лялечки. Ще нікому не вдалося створити умови, щоб вона відклала яйця в неволі. Вони паруються, але яєць не кладуть. Найскладніше — це знайти в джунглях гусінь. А після того їх легко виростити.

— Ви казали, що вони можуть дати відсіч.

— Хоботок міцний і гострий, і вони встромлять його вам у палець, якщо будете дуркувати. Незвична зброя, не розчиняється в спирті, у якому зберігають зразки. Це допомогло нам звузити коло пошуку, тому ми змогли її так швидко ідентифікувати.

Раптом Пілчер засоромився, немов відчув себе хвальком.

— Вони ще й дужі, — поквапився додати він. — Приникають у бджолині гнізда й цуплять мед, що той Богарт¹⁷⁰. Якось ми були в Сабасі на Борнео, то вони зліталися до ліхтарів позаду нашого хостелу. Такі дивні звуки видавали, ми...

— А ця звідки?

— Прийшла за обміном від малайзійського уряду. Не знаю, на що ми її виміняли. Така забава була, коли ми чекали на них у темряві з відрами ціаніду напоготові...

— З якою митною декларацією вона надійшла? У вас збереглися записи? Вона пройшла митну очистку в Малайзії? Хто цим займався?

— Ви поспішаєте. Гаразд, я виписав для вас усю інформацію, що в нас є, та список періодики, де друкуються подібні оголошення, якщо вам знадобиться. Ходімо, я вас проведу.

---

¹⁶⁹ *Acherontia atropos* — бражник мертва голова.

¹⁷⁰ Humphrey Bogart (1899—1957) — американський актор, відомий роботами в кіножанрі нуар. Його прізвище перетворилося на дієслово (*to bogart*) у значенні «красти» або «позбавляти чогось».

Вони мовчки перетнули просторий ярус. В освітленому ліфті Старлінг помітила, що Пілчер так само втомлений, як і вона.

— Ви ночами не спали, — сказала вона. — Ви зробили добру справу. Я не хотіла вас перебивати, просто...

— Сподіваюся, його впіймають. Сподіваюся, ви скоро з цим покінчите, — відповів він. — Я ще дописав кілька хімікатів, які він може купляти, якщо займається м'якотілими особинами... Офіцере Старлінг, мені б хотілося познайомитися з вами ближче.

— То, може, мені варто зателефонувати вам, коли знайдеться вільна хвилина.

— Атож, варто, неодмінно, я був би дуже радий, — відповів Пілчер.

Дверцята ліфта зачинилися, Пілчер і Старлінг зникли. Поверх, присвячений людині, завмер, жоден силует не рухався, жодна татуйована, муміфікована, бинтована нога не здригнулася.

У Комашиному зоопарку сяяли червоні вогні над пожежними виходами, відбивалися в десяти тисячах живих очей давніх таксонів. Зволожувач гудів і сичав. У темній клітці, накритій тканиною, міль мертва голова сповзла з беладони. Вона рухалася підлогою клітки, а за нею, наче мантія, тяглися крила. Комаха знайшла медові стільники у своїй тарілці. Схопивши шматочок сильними передніми лапками, вона розгорнула гострий хоботок і проштрикнула ним воскову печатку на стільнику з медом. Міль сиділа й тихо смоктала, поки в темряві навколо неї відновлювалося цвіріння й дзижчання, а разом із тим — крихітні мисливства й убивства.

Розділ 41

Кетрін Бейкер Мартін унизу, в ненависній темряві. Темрява роїлася під повіками, і протягом уривчастих хвилин забуття їй снилося, що темрява заповзає всередину неї. Темрява прокрадалася підступно, крізь ніс і вуха, вогкі пальці мороку просувалися до кожного отвору її тіла. Однією рукою вона заткнула собі рот і ніс, другою затулила вагіну, стисла сідниці, вклатася одним вухом на матрац і пожертвувала другим, віддавши його на поталу темряві. Із темрявою прийшов звук, Кетрін сіпнулася і прокинулася. Знайомий заклопотаний звук, швацька машинка. Змінна швидкість. Спершу повільно, потім жвавіше.

Угорі, у підвалі, горіло світло — вона бачила кволий жовтий диск високо над головою, там, де виднілася прочинена маленька хвіртка в кришці колодязя. Кілька разів гавкнув пудель, і до нього приглушено заговорив химерний голос.

Шиття. Те, що шиття відбувалося тут, унизу, було неправильно. Шиття належить до світла. Сонячна швацька кімната з дитинства Кетрін, така гостинна, виринула в її пам'яті... хатня робітниця, люба Беа Лав, сидить за машинкою... її кошения борюкається зі шторою.

Голос відігнав цей спогад, залопотів до пуделя.

— Золотце, *кинь* ото. Вколешся голкою, що ми будемо *тоді* робити? Я майже закінчив. Так, Любасику. Я дам тобі їстонь-ки, коли завершимо *справонь-ки*, дам тобі їстонь-ки *дуді-дуді-ду*.

Кетрін не знала, скільки часу провела в неволі. Вона знала, що милася двічі, — останнього разу вона підвелася до світла з наміром показати йому своє тіло, через сліпуче світло не певна, чи він узагалі дивився вниз. Оголена Кетрін Бейкер Мартін спричиняла справжній фурор — півтори дівчини вздовж і впоперек, і вона про це знала. Вона хотіла, щоб він побачив. Вона хотіла вибратися з ями. Близько, щоб трахатись, то близько, щоб битись, — тихо повторювала вона сама до себе, поки милася. Їла вона дуже небагато й розуміла, що краще з цим розібратися, поки в неї є сили. Вона знала, що буде битися. Вона знала, що вміє битися. Може, краще спершу його затрахати, трахатися з ним, поки він більше не зможе, виснажити його? Вона знала, що коли їй вдасться закинути ноги йому на шию, то вона за півтори секунди відправить його на небеса. *Чи зможу я? Ще й як зможу, чорт забирай. Яйця й очі, яйця й очі, яйцяйочі.* Але згори не долинуло ані звуку, поки вона закінчувала митися та вдягала чистий комбінезон. Жодної відповіді на її пропозиції, поки, гойдаючись на тоненькій мотузці, піднімалось умивальне відро та опускалося помийне.

Тепер, години по тому, вона чекала й слухала швацьку машинку. Вона не гукала до нього. Згодом, може, за тисячу подихів, вона почула, як він піднімається сходами, розмовляє з песиком, говорить щось, «...снідаємо, коли я повернуся». Він не вимкнув у підвалі світло. Таке інколи траплялося.

Кігтики й кроки по кухонній підлозі нагорі. Собаче скавучання. Кетрін вирішила, що її полонитель збирається йти. Інколи він ішов із дому надовго.

Минали подихи. Песик бігав нагорі по кухні, скавучав, торохтів чимось по підлозі, ляскав чимось об підлогу, може, своєю мискою. Шкрябання, шкрябання там, угорі. І знову гавкання, короткий пронизливий дзвяквіт, цього разу не такий виразний, як коли собака ходила вгорі на кухні. Бо песика на кухні не було. Він прочинив носом двері й спустився в підвал ловити мишей, як уже робив раніше, коли хазяїна не було вдома.

Унизу, в темряві, Кетрін Бейкер Мартін намацала щось під матрацом. Вона знайшла курячу кісточку й понюхала її. Важко було втриматись і не доїсти маленькі пасма м'яса, не обсмоктати кістку дочиста. Кетрін поклатла її до рота, щоб зігріти. Потім устала, погойдуючись у запаморочливій темряві. З нею в глибокій ямі не було нічого — тільки матрац, комбінезон, у якій вона була вдягнена, та пластикове помийне відро з тонкою бавовняною мотузкою, що тяглася вгору, до блілого жовтого світла.

Вона все обдумала під час пауз, коли могла думати. Кетрін потяглася вгору, наскільки змогла, і вхопилася за мотузку. Як краще — смикнути чи потягти? Вона розмірковувала над цим протягом тисячі подихів. Краще поволі тягнути.

Бавовняна мотузка напнулася більше, ніж вона того очікувала. Кетрін схопилася ще вище, якомога вище, й почала розгойдувати нитку з боку в бік, сподіваючись, що вона обтріпалася в тому місці, де проходив дерев'яний крайок колодязя. Вона матляла, поки не заболіло плече. Потягла, мотузка напнулася, а тоді зупинилася, більше не напиналась. Будь ласка, обірвись якомога вище. Раз, і мотузка впала, опустилася мотками на обличчя Кетрін.

Вона присіла на підлогу, мотузка звисала з плечей і голови, з отвору високо вгорі надходило замало світла, щоб роздивитися ту нитку, що звалилася на неї. Кетрін не знала, чи довга їй дісталася мотузка. Треба не заплутати. Вона обережно виклала її на підлозі, міряючи довжину ліктями. Нарахувала чотирнадцять ліктів. Мотузка обірвалася біля самого краю колодязя.

Кетрін надійно прив'язала курячу кістку з недоїденими шматочками м'яса до мотузки там, де вона була почеплена за ручку відра.

Тепер до найважчого. Працюю обережно.

Вона перебувала в штормовому настрої. Вона мала сама про себе подбати, наче пливла на маленькому човні крізь шторм.

Вона прив'язала обірваний кінець мотузки до зап'ястка, затягла вузол зубами.

Кетрін відійшла якомога далі від купи мотузки. Тримаючи відро за ручку, вона крутнула його широким колом і підкинула прямо вгору, до диска білого світла над головою. Пластикове відро не влучило в прочинену яду, вдарилось об внутрішній бік кришки й упало вниз, поцілвши Кетрін в обличчя та плече. Песик загавкав голосніше.

Не поспішаючи, вона розплутала мотузку та підкинула відро знову, потім знову. На третій раз відро вдарило її по зламаному пальцю, коли впало, і Кетрін довелося притулитися до похилої стіни та дихати, доки не минула нудота. З четвертої спроби відро також упало на неї, а з п'ятої — ні. Воно лишилося нагорі. Відро лежало десь на дерев'яній заслоні колодязя біля прочиненої яди. Чи далеко? Обережніше. Кетрін легенько потягла. Вона смикнула мотузку, щоб почути стукіт відра по дереву над головою.

Песик загавкав іще голосніше.

Треба зуміти не стягти відро за край отвору, а підсунути його впритул. Кетрін підсунула його впритул.

Маленька собачка серед манекенів і дзеркал у сусідній кімнаті підвалу. Принохується до ниток і клаптиків під швацькою машинкою. Тикає носом у великий чорний гардероб. Позирає в інший кінець підвалу, звідки лунають звуки. Кидається в темний простір, щоб дзвякнути, відстрибує назад.

А тепер — голос, що приглушено відлуноє підвалом:

— Золотце-е-е-е.

Песик загавкав і підстрибнув. Маленьке жирне тіло драглило від дзвякоту.

Тепер — звук, наче хтось цямкає мокрими губами.

Собачка поглянула вгору, де кухня, але звук долинав не звідти.

Чавкання, наче хтось їсть.

— Ану, Золотце. Ану, Любасику.

Крадькома, нашорошивши вуха, собака рушила в темряву.

Цьом-цьом.

— Ану, Солодусічко, ану, Золотце.

Пудель чув запах курячої кістки, прив'язаної до ручки відра. Він зашкрібся об стінку колодязя й заскиглив.

Чавк-чавк-чавк.

Маленький пудель стрибнув на дерев'яну ляду колодязя. Джерело запаху було там, між відром і діркою. Песик гавкнув на відро, нерішуче заскавчав. Куряча кісточка легенько гойднулася.

Пудель припав до землі, поклавши носа між передніми лапами, задок стирчав у повітрі, хвіст навіжено метелявся. Він двічі дзявкнув і кинувся на кістку, захопившись у неї зубами. Здавалося, що відро намагається відібрати в песика курятину. Пудель загарчав на відро, але не відпустив і переступив за ручку, міцно стискаючи кістку в зубах. Раптом відро штовхнуло пуделя, збило з ніг, потягло, собака спробував підвестися, але відро штовхнуло знов, песик почав боротися з ним, задні лапи зісковзнули в дірку, кігтики несамовито зашкреблися по дереву, відро нахилилося й зависло над діркою разом із собачим задком, а тоді песик вирвався, відро впало за край і полетіло вниз, пропало вкупі з курячою кісткою. Пудель розлючено загавкав у діру, дзявкотіння прокотилося вниз колодязем. Потім собачка замовкла й нашорошила вухо у відповідь на звук, який почувала тільки вона. Песик зліз із колодязя та з радісним виском побіг до сходів, коли десь нагорі хрюпнули двері.

По щоках Кетрін Бейкер Мартін розлилися гарячі сльози, вони падали, скрапували на комбінезон, просочувалися крізь тканину, гріли її груди, і в ту мить вона повірила, що неодмінно помре.

Розділ 42

Кроуфорд стояв на самоті в центрі свого кабінету, глибоко засунувши руки в кишені. Він стояв там із 12.30 до 12.33 ночі, домагаючись ідеї. Він послав телетайп до Каліфорнійського автотранспортного управління з запитом на відстеження житлового трейлера, який, за словами доктора Лектера, Распейл купив у Каліфорнії, щоб звити любовне гніздечко для себе й Клауса. Кроуфорд попросив КАУ пошукати штрафні талони, виписані на будь-яких інших водіїв, окрім Бенджаміна Распейла.

Потім він сів на диван із записником і склав провокаційне оголошення, щоб розмістити його в секції знайомств найбільших газет:

Велична й пристрасна біла квітка, 21, модель, шукає чоловіка, який поцінує якість ТА кількість. Модель рук і косметики, ви бачили мене в журналах, тепер я хочу побачити вас. Чекаю фото в першому листі.

Кроуфорд хвилину подумав, потім закреслив «велична» й дописав «з розкішними формами».

Він зловив окуня й задрімав. Зелений екран комп'ютера відбивався маленькими квадратиками в скельцях його окулярів. Раптом монітор ожив, угору поповз рядок, рухаючись Кроуфордовими лінзами. Він затрусив головою, наче літери залоскотали його.

Повідомлення було таке:

МЕМФІС ВИСТ., ЗНАЙДЕНО 2 ПРЕДМЕТИ ПІСЛЯ ОБШУКУ
КАМЕРИ ЛЕКТЕРА.

(1) САМОРОБНИЙ КЛЮЧ ВІД НАРУЧНИКІВ, ВИГОТОВЛЕНИЙ ЗІ
СТРИЖНЯ КУЛЬКОВОЇ РУЧКИ. ПРОРІЗИ В РЕЗУЛЬТАТІ ТЕРТЯ,
НАДІСЛАНО ЗАПИТ У БАЛТИМОР ПЕРЕВІРИТИ ПАЛАТУ НА
НАЯВНІСТЬ СЛІДІВ ВИГОТОВЛЕННЯ, УПОВН. КОПЛІ,
СПЕЦАГЕНТ, МЕМФІС

(2) ПАПРЕЦЬ ІЗ БЛОКНОТА, ЗАЛИШЕНИЙ В УНІТАЗІ ВТІКАЧЕМ.
ОРИГІНАЛ НАПРАВЛЕНО ДО ВІДДІЛУ ДОКУМЕНТАЦІЇ/ЛАБ.
ЗОБРАЖЕННЯ ДОДАТЬСЯ. ЗОБРАЖЕННЯ НАДІСЛАНО В ЛЕНГЛІ
НА РОЗГЛ.: БЕНСОН, КРИПТОГРАФІЯ.

Далі з'явилося зображення, повільно виповзло з-за нижнього краю
екрана, наче підглядало за кимсь:

Кроуфорд не прокинувся від тихого подвійного сигналу сповіщення
з комп'ютера, проте за три хвилини його розбудив телефон. Дзвонив
Джеррі Берроуз із гарячої лінії Національного центру інформації про
злочини.

— Бачиш свій екран, Джеку?

— Секунду, — відповів Кроуфорд. — Так, о'кей.

— Лабораторія вже отримала, Джеку. Ту записку, яку Лектер лишив у нужнику. Цифри між літерами в імені Чилтона — то біохімія, $C_{33}H_{36}N_4O_6$ — це формула пігменту в людській жовчі, який називається білірубін. У лабораторії кажуть, що це головний фарбник лайна.

— Дідько.

— Ти був правий щодо Лектера, Джеку. Він просто дунив їм голови. Шкода сенаторку Мартін. Лабораторія каже, що білірубін має приблизно той самий колір, що й Чилтонове волосся. Лікарняний гумор, як вони це називають. Ти бачив Чилтона в новинах о шостій?

— Ні.

— Мерилін Саттер дивилася нагорі телевізор. Чилтон розводився про «пошуки Біллі Рубіна». Потім він пішов на обід із телерепортеркою. Там він і був, коли Лектер вирішив прогулятися. Неперевершений засранець.

— Лектер радив Кларіс «не забувати», що в Чилтона немає наукового ступеня з медицини, — сказав Кроуфорд.

— Так, я бачив у звіті. Мабуть, Чилтон хотів трахнути Старлінг, це я так думаю, а вона його відшила. Він, звісно, тупий, але не сліпий. Як дівча?

— Нічого, мабуть. Виснажена.

— Гадаєш, Лектер і їй дунив голову?

— Може. Але триматимемось цієї теорії. Не знаю, чим там займаються клініки, я все думаю, що варто було вибивати документацію через суд. Ненавиджу, що треба на них покладатися. Завтра вранці, якщо від них не буде новин, доведеться звертатися до суду.

— Чуєш, Джеку... ти повиставляв вартових, які знають, який із себе Лектер, еге ж?

— Звісно.

— Певно, він зараз десь сміється.

— Сподіваюсь, це ненадовго, — відповів Кроуфорд.

Розділ 43

Доктор Ганнібал Лектер стояв біля реєстраційної стійки вишуканого готелю «Маркус» у Сент-Луїсі. На ньому був коричневий капелюх і дощовик, застігнутий на всі гудзики по саму шию. На ніс і щоки було наліплено охайний хірургічний бандаж.

Він поставив у журналі підпис «Ллойд Вайман», спершу натренувавшись розписуватись у Ваймановій машині.

— У який спосіб ви платитимете, містере Вайман?

— «American Express».

Доктор Лектер простяг чоловікові кредитну картку Ллойда Ваймана.

З холу долинали м'які звуки фортепіано. У барі доктор Лектер побачив двох людей з бандажами на переніссях. Пара середнього віку попрямувала до ліфтів, мугикаючи мелодію Коула Портера¹⁷¹. У жінки була марлева пов'язка на одне око.

Клерк закінчив знімати копію з кредитної картки.

— Містере Вайман, ви знаєте, що маєте право користуватися лікарняним паркінгом?

— Так, дякую, — відповів доктор Лектер.

Він уже поставив Вайманову машину на тому паркінгу, з Вайманом у багажнику.

Портъє, який відніс Вайманові сумки в маленький номер люкс, отримав у винагороду одну з Вайманових п'ятидоларових банкнот.

Доктор Лектер замовив напій і сендвіч, а потім довго розслаблявся, приймаючи душ.

Після тривалого ув'язнення готельний номер здавався докторові Лектеру величезним. Він із насолодою походжав туди й сюди, прогулювався з одного кінця номера в інший.

З вікна Лектера було видно павільйон Майрона та Сейді Флейшерів — корпус міської лікарні Сент-Луїса, що стояв на протилежному боці вулиці. У ньому розташувався один із найкращих світових центрів черепно-лицьової хірургії.

Вигляд доктора Лектера був надто відомим, щоб скористатися тут послугами пластичного хірурга, але саме в цьому місті він мав змогу ходити з бандажем на обличчі, не привертаючи до себе зайвої уваги.

Він уже зупинявся тут багато років тому, коли проводив психіатричні дослідження в першокласній Меморіальній бібліотеці Роберта Дж. Брокмана.

Наявність вікна в кімнаті п'янить, тим паче кількох вікон. Доктор Лектер стояв у темряві біля свого вікна, дивився на вогні машин, що рухались мостом Мак-Артура, й насолоджувався випивкою. Він був приємно втомлений після п'ятигодинної поїздки з Мемфіса.

Єдина напружена ситуація того вечора виникла в підземному гаражі Міжнародного аеропорту міста Мемфіс. Чиститися ватяними тампонами, спиртом і дистильованою водою в салоні припаркованої «швидкої» було геть незручно. Але щойно він перевдягся в білу форму санітара, то справа постала тільки за тим, щоб упіймати самотнього мандрівника в одному з порожніх проходів величезного паркінгу. Чоловік слухняно нахилився в багажник машини по валізку і так і не встиг помітити доктора Лектера, який підкрався ззаду.

Доктор Лектер замислився, чи поліцейські настільки тупі, щоб шукати його серед пасажирів аеропорту.

Єдиною проблемою, що виникла дорогою до Сент-Луїса, було розібратися з перемикачами фар і двірників в іноземній машині,

---

¹⁷¹ Cole Porter (1891—1964) — американський композитор-пісненик і піаніст.

оскільки доктор Лектер був незнайомий зі жмутком контрольних важелів біля керма.

Завтра він купить усе необхідне: перекис для волосся, перукарське приладдя, лампу для засмаги та ще кілька речей за списком, які варто придбати, щоб внести безпосередні зміни у свій зовнішній вигляд. Коли буде зручно, він поїде далі.

Поспішати не було потреби.

Розділ 44

Арделія Мепп лежала на ліжку в звичній позі, підперши голову ліктями над книжкою. Вона слухала новини по радіо, але вимкнула, коли в кімнату зайшла Кларіс Старлінг. Вона поглянула на виснажене обличчя Старлінг і, слава Богу, не спитала нічого, крім:

— Хочеш чаю?

Сідаючи за навчання, Мепп пила напій, який заварювала собі з суміші листя, що надсилала її бабця, і називала його «Чай розумних людей».

Старлінг могла виділити зі свого оточення двох найрозумніших людей, причому одна людина була найбільш поміркованою, а друга — найстрашнішою з усіх. Старлінг сподівалася, що таким чином у колі її знайомих зберігається яка-не-яка рівновага.

— Тобі пощастило, що ти сьогодні пропустила заняття, — сказала Мепп. — Ця клята Кім Вон ганяла нас, поки ми *в землю* не лягли. Чесне слово. Мабуть, у них там, у Корей, гравітація сильніша. А потім приїжджають сюди та *легшають*, розумієш, і їх беруть на роботу фізкультурниками, бо то для них ніяка не робота... Джон Брігем заходив.

— Коли?

— Увечері, зовсім нещодавно. Хотів дізнатися, чи ти вже повернулася. Волосся прилизав. Тупцяв тут у коридорі, наче першокурсник. Ми трохи поговорили. Він сказав, що коли ти сильно відстаєш і протягом кількох наступних днів тобі треба буде товкти науку, а не складати нормативи зі стрільби, то на цих вихідних він буде на плацу, тож ми зможемо все наздогнати. Я сказала, що повідомлю згодом. Хороший чоловік.

— Так, хороший.

— Ти знаєш, що він хоче виставити тебе проти Наркотрафіку та Митниці на міжвідомчих змаганнях?

— Не-а.

— Не на жіночих. На відкритих. Наступне питання: ти вивчила весь той гамуз із Четвертої поправки¹⁷² на п'ятницю?

---

¹⁷² Fourth Amendment — Четверта поправка до Конституції США від 1791 року, яка гарантує недоторканість особи та її майна, а також захищає від несанкціонованих обшуків.

— Більшу частину.
— О'кей, що таке «Чімел проти Каліфорнії»¹⁷³?
— Обшуки в середній школі.
— І що там з обшуками?
— Не знаю.
— Концепція «безпосереднього доступу»¹⁷⁴. Хто такий Шнеклот?
— Чорт, не знаю.
— «Шнеклот проти Бастамонте».
— Це про розумне очікування недоторканності приватного простору¹⁷⁵?
— Ганьба тобі. Недоторканність приватного простору — це принцип Катца. Шнеклот — це згода на обшук. Бачу, дівчинко моя, що доведеться тобі гризти книжки. Конспект у мене є.
— Не сьогодні.
— Так, але завтра ти прокинешся з порожнім і спраглим розумом, і ми візьмемося саджати розсаду, плоди якої пожнемо в п'ятницю. Старлінг, Брігем сказав — хоча не мав права, тож я обіцяла тримати язика за зубами, — що ти виграєш слухання. Він гадає, що той мавпун-ворохообник¹⁷⁶, сучий син Крендлер уже за два дні про тебе забуде. Оцінки в тебе хороші, тож ми легко з цим розберемося, — сказала Мепп, вивчаючи втомлене обличчя Старлінг. — Ніхто не допоміг би тій бідоласі більше, ніж ти, Старлінг. Заради неї ти пішла на ризик, через неї тобі надерли дупу, але ти все одно не здалася. Ти теж заслуговуєш на другий шанс. То чого б тобі зараз не задати хрופака? Я сама збираюся закруглятися.
— Арделіє... Дякую.
А коли згасло світло:
— Старлінг?
— Що?
— Як ти гадаєш, хто симпатичніший — Брігем чи Гарячий Боббі Лоуренс?

---

¹⁷³ *Chimel vs California* — судова справа 1969 року, коли Верховний Суд США постановив, що поліцейські, які заарештовують особу в її помешканні, не мають права проводити обшук без належного ордеру.

¹⁷⁴ *Immediate reach* — поліцейські, які заарештовують особу невдовзі після того, як вона вийшла зі свого транспортного засобу, мають право одразу обшукати особу та автомобіль на предмет зброї тощо.

¹⁷⁵ Очікуване право на недоторканний приватний простір у громадських місцях (туалетах, деяких в'язничних приміщеннях, телефонних будках, готельних номерах тощо).

¹⁷⁶ В оригіналі *signifying* — відсилання до персонажа-трикстера з афроамериканського фольклору, походженням від міфології йоруба — *Signifyin(g) Monkey* (мавпа, яка говорить, означає щось словами, але робить це непрямо, натяками, хитруючи).

- Важкий вибір.
- У Брігема тату на плечі, я бачила крізь сорочку. Про що це свідчить?
- Жодного уявлення не маю.
- Розкажеш мені, як дізнаєшся?
- Певно, що ні.
- Я ж розповідала тобі про пітонячі обійми Гарячого Боббі?
- Ти просто бачила у вікно, як він руки качав.
- Тобі Грейсі розп'якала? Дівчата з такими ротами... Старлінг заснула.

Розділ 45

Незадовго до третьої ночі Кроуфорд, який дрімав поруч із дружиною, раптом прокинувся. Дихання Белли на хвилику спинилося, вона заворушилась у ліжку. Він підвівся й узяв її за руку.

— Белло?

Вона глибоко вдихнула, потім видихнула. Очі розплющилися вперше за кілька днів. Кроуфорд нахилився впритул до її обличчя, але не сподівався, що вона його побачить.

— Белло, я люблю тебе, мала, — сказав він на випадок, якщо вона щось чує.

Страх ковзнув стінками грудної клітки, заметушився всередині, наче кажан у будинку. Кроуфорд приборкав його.

Йому хотілося щось їй принести, зробити для неї бодай дещо, але не хотілося, щоб вона відчула, як він відпустив її руку.

Він нахилив вухо до її грудей. Почув м'який стук, стріпування, а тоді серце Белли зупинилося. Більше нічого не чулося, тільки дивний холодний шерхіт. Кроуфорд не знав, чи звук долинав із її грудей, чи то просто шуміло в його власних вухах.

— Благослови тебе Бог, хай Він забере тебе до Себе... до твоїх старих, — сказав Кроуфорд. Він хотів, щоб ці слова справилися.

Він пригорнув її, похилившись на спинку її ліжка, притискав до грудей, поки помирав її мозок. Підборіддям він відгорнув шарф із залишків її волосся. Він не плакав. Він уже все виплакав.

Кроуфорд перевдягнув Беллу в її улюблене вбрання, найкращий пеньюар, і деякий час сидів біля високого ліжка, приклавши її руку до своєї щоки. То була квадратна вправна рука, поцяткована спершу вічним садівництвом, а тепер — голками для ін'єкцій.

Коли вона заходила додому з саду, її руки пахли чебрецем.

(«Уяви, що в тебе яечний білок на пальцях», — так дівчатка зі школи радили Беллі з приводу сексу. Вона жартувала про це з Кроуфордом у ліжку — багато років тому, багато років по тому, минулого року. Не думай про це, думай про хороше, про чисте. Але то й було чисте й хороше. На ній були білі рукавички й капелюх, і, коли вони того

першого разу піднімалися на ліфті, він драматично насвистував мелодію «Потанцюймо бегуен»¹⁷⁷. У кімнаті вона дражнилася, що в його кишнях повно всілякого мотлоху, наче в малого хлопчика.)

Кроуфорд спробував вийти в сусідню кімнату — щоб мати змогу озирнутися, коли заманеться, й побачити її крізь прочинені двері, вкладену під теплим світлом нічника. Він чекав, поки вона перетвориться на ритуальний предмет, відокремлений від нього, відокремлений від людини, яку він пригортав на ліжку, відокремлений від його дружини, яку він беріг тепер у своїй пам'яті. Щоб мати змогу зателефонувати й запросити людей, які заберуть її.

Звісивши руки по боках долоньями вперед, він стояв біля вікна й дивився на порожній схід. Він не чекав світанку, просто схід був єдиним напрямком, у якому виходили вікна.

Розділ 46

— Готова, Золотце?

Джейм Гамб похилився головою на спинку ліжка і влаштувався якомога зручніше, а маленький песик згорнувся клубочком на його теплому животі.

Містер Гамб щойно вимив волосся та обгорнув рушник навколо голови. Він понишпорив по простирадлу, намацав пульт від відеомагнітофона й натиснув кнопку «пуск».

Він змонтував собі передачу з двох уривків відеозаписів, які скопіював на одну плівку. Він передивлявся її щодня під час своїх важливих приготувань і обов'язково дивився її незадовго перед тим, як знімати шкіру.

Перший уривок було взято з «Мувітон-ньюз», чорно-білої зернистої кінохроніки від 1948 року. То був чвертьфінал Міс Сакраменто, перший крок довгою дорогою до коронації Міс Америки в Атлантик-Сіті.

Показували конкурс купальників, і всі дівчата несли в руках квіти, наближаючись вервечкою до сходів і виходячи на сцену.

Пудель містера Гамба вже багаторазово переживав цю процедуру і, зачувши музику, примружив очі, бо знав, що зараз його почнуть тискати.

Учасниці конкурсу краси були вдягнені в стилі Другої світової війни. На них були купальники від Роуз Марі Рід¹⁷⁸, і деякі обличчя навіть видавалися гарненькими. Ніжки також мали приємні обриси,

---

¹⁷⁷ «Begin the Beguene» — популярна композиція Коула Портера; бегуен — парний пристрасний танок.

¹⁷⁸ Rose Marie Reid — американська модельєрка купальників, надзвичайно популярна в 40—60-х роках ХХ століття.

деякі, але м'язам бракувало пружності, а шкіра трохи провисала на колінах.

Гамб стиснув пуделя.

— Золотце, ось вона йде, ось вона йде ось вона йде!

І ось вона йшла, наближалася до сходів у білому купальнику, дарувала сліпучу усмішку молодикові, який допомагав їй здійнитися сходами, а тоді швидко йшла далі на високих підборах, і камера стежила за її стегнами: Матуся. То була Матуся.

Містеру Гамбу не довелося тиснути кнопку перемотки на дистанційному пульті — він зробив це, поки копіював відеозапис. У зворотньому порядку вона пройшлася назад спиною, позадкувала сходами, забравши в молодика свою усмішку, відійшла назад проходом, а потім — знов уперед, назад і вперед, назад і вперед.

Коли вона всміхалася молодикові, Гамб також усміхався.

Був ще один момент, коли вона стояла серед учасниць, але зображення постійно розпливалося на стоп-кадрі. Краще просто прокрутити на нормальній швидкості та поглянути на неї хоч краєм ока. Матуся разом з іншими дівчатами вітає переможниць.

Наступний уривок він записав із кабельного телебачення в одному чиказькому motelі — довелося бігти в магазин по відеомагнітофон і лишатися ще на одну ніч, щоб потрапити на передачу. То був поставлений на повтор ролик, який пізно вночі крутили по дешевих кабельних каналах як тло для секс-оголошень, що виповзали знизу на екран. Такі ролики роблять із другосортного кіно, з доволі невинних пікантних картин сорокових і п'ятдесятих, і там був волейбольний матч у таборі нудистів, а також найменш відверті уривки з порно тридцятих років, де чоловіки-актори мали накладні носи та не знімали шкарпеток. Музичний супровід був абсолютно довірливим. Наразі грала пісня «Погляд кохання»¹⁷⁹, геть не в лад з енергійними рухами відеоряду.

Містер Гамб нічого не міг поробити з оголошеннями, що виповзали на екран. Доводилося з ними миритися.

Ось він, басейн просто неба — десь у Каліфорнії, судячи з рослинності. Пристойні шезлонги, все на стиль п'ятдесятих. Купання голяка, граційні дівчата. Імовірно, що декілька з них устигли знятися в одному-двох малобюджетних фільмах. Жваво підстрибуючи, вони вилазили з басейну й бігли, набагато швидше за музику, до драбини водяної гірки, здіймалися й — *y-i-i-i!* — котилися вниз. Груди підсакавали, коли дівчата пірнали у воду, сміючись, випроставши ноги — *шубовсть!*

Ось і Матуся. Ось вона вибирається з басейну за дівчиною з кучерявим волоссям. Її обличчя частково затуляє плазуюча реклама секс-бутіку «Синдерелла», але тоді Матуся з'являється знов, біжить геть, ось вона піднімається драбиною, уся така мокра й блискуча,

---

¹⁷⁹ «The Look of Love» — пісня Берта Бакарака й Гала Девіда, яка увійшла в саундтрек до фільму про Джеймса Бонда «Казино Роял» (1967).

дивовижно повногруда й пластична, з маленьким шрамом від кесаревого, з'їжджає вниз гіркою — *y-i-i-i!* Така гарна, і навіть попри те, що містер Гамб не бачив її обличчя, він серцем відчував, що то його Матуся, яка знялася в цьому кіно вже після того, як він бачив її востаннє у своєму житті. Звісно, крім усіх тих уявних випадків.

Раптом відеоряд переключився на рекламний ролик вібраторів та надувних ляльок і різко обірвався.

Собачка примружила очі за дві секунди до того, як містер Гамб зчавив її в обіймах.

— Ой, Золотце. Ходи до мамці. Матуся буде *такою* гарною.

Стільки роботи, стільки роботи, стільки роботи, щоб на завтра все було готово.

Містер Гамб ніколи не чув його з кухні, навіть якщо воно кричало на повний голос, і слава Богу. Але він чув його на сходах, коли спускався в підвал. Він сподівався, що воно засне й не буде кричати. Пудель, якого він ніс під пахвою, загарчав на звуки з ями.

— *Тобі* таке не личить, — промовив він у шерсть на потилиці собачки.

До кімнати з льохом ведуть двері ліворуч від сходів. Він навіть на них не глянув, навіть не став прислухатися до слів, що лунали з ями, — з його точки зору, вони не мали нічого спільного з англійською мовою.

Містер Гамб одразу пішов у робочу кімнату, опустив пуделя й увімкнув світло. Кілька молей затріпотіли крильцями й кинулися без жодної для себе шкоди на дротяну сітку, що затягувала світильники на стелі.

У робочій кімнаті містер Гамб був дуже скрупульозним. Він завжди намішував свіжі розчини в неіржавкій посудині й ніколи — в алюмінієвій.

Він навчився готувати все завчасно. Працюючи, він сам себе напучував: треба бути послідовним, треба бути точним, треба бути спритним, бо завдання надскладне.

Людська шкіра дуже важка, становить від шістнадцяти до вісімнадцяти відсотків загальної ваги тіла, та ще й слизька. З цілою шкірою важко вправлятися й легко впустити, поки вона ще мокра. Час також має велике значення: шкіра починає зсідатися, щойно її зняли, особливо з молодих людей, а вона в них, до того ж, найщільніша.

Та ще й не забуваймо про той факт, що шкіра не зовсім еластична, навіть у молодих. Якщо її розтягти, вона ніколи не повернеться до колишніх пропорцій. Зробиш ідеально гладенький шов, а потім надто сильно напнеш шкіру на шовному валку, і вона розтягнеться й візьметься зморшками. Можеш потім усі очі виплакати над машинкою, та від цього жодна зморшка не зникне. Окрім того, існують лінії Лангера¹⁸⁰, і краще не забувати, як і де вони пролягають. Шкіра нерівномірно розтягується в різних напрямках, утворюються клубки

---

¹⁸⁰ Умовні лінії на поверхні шкіри, уздовж яких вона максимально розтяжна.

колагену, і волокнини рвуться — якщо неправильно напнути, то отримаєш рубці.

З екологічними матеріалами взагалі неможливо працювати. Тут містер Ґамб провів чимало дослідів і зазнав чимало невдач, які щоразу розбивали йому серце, поки все не вийшло так, як слід.

Зрештою він збагнув, що старі методи — найкращі. Процедура була такою: спершу він вимочував шкіру в акваріумах, у рослинних екстрактах, розроблених північноамериканськими індіанцями, — абсолютно натуральна субстанція без жодних домішок мінеральних солей. Він обрав спосіб, у результаті якого отримувалася незрівнянну найм'якшу сирицю Нового Світу, — класичне мозкове дублення. Індіанці вірили, що мозку кожної окремої тварини вистачить, щоб видубити власну шкіру. Містер Ґамб знав, що це не так, і вже давно покинув експериментувати, навіть із приматами з найбільшим об'ємом мозку. Тепер він набив собі повну морозилку яловичих м'язів, і сировини завжди було вдосталь.

Він був здатний упоратися з проблемами, які виникали під час обробки матеріалу, завдяки практиці він набув майже ідеальних навичок.

Лишалися важкі структурні проблеми, але він мав особливу, високу кваліфікацію, щоб їх розв'язувати.

Двері робочої кімнати прочинилися в підвальний коридор, який вів до старої ванни, де містер Ґамб зберігав свої підйомні механізми й хронометр, а потім — до ательє та неосяжного чорного лабіринту, що пролягав далі.

Він відчинив двері до ательє, і звідти полилося сліпуче сьайво — прожектори та лампи розжарювання, налаштовані на спектр денного світла, прикріплені до сволоків під стелею. На підюмі з мореного дуба позували манекени. Усі вони були частково вдягнені, деякі — в шкіру, інші — в муслінові зразки, викроєні під шкіряне вбрання. Вісім манекенів подвоювались у двох дзеркальних стінах — то були хороші, суцільні дзеркала, а не плитки. На туалетному столику стояла косметика, кілька підставок під перуки й самі перуки. То було найсвітліше у світі ательє, з білого й вибіленого дуба.

На манекенах висіли незавершені костюми, що їх він шив на замовлення, переважно копії ефектного вбрання від Армані з тонкої чорної шкіри кабрета¹⁸¹, з плісуваннями й воланами, гострими плечима та нагрудниками.

Уздовж третьої стіни стояли великий робочий стіл, дві промислові швацькі машинки, два швацькі муляжі та один кравецький, виготовлений за розмірами торса самого Джейма Ґамба.

---

¹⁸¹ Кабрета — гібрид кози і вівці, також різновид надзвичайно м'якої та еластичної шкіри.

Попід четвертою стіною розташувався величезний чорний гардероб, покритий китайським лаком, що здіймався на вісім футів¹⁸² угору до самої стелі й царював у цій світлій кімнаті. Старий гардероб, візерунки на ньому зблякли. Кілька золотистих лусочок лишилося на тому місці, де був дракон з білими, ясними очима, які досі витріщалися з малюнка, а далі — червоний язик іншого дракона, чие тіло вже встигло потьмяніти. Лак під зображенням уцілів, хоча й потріскався.

Гардероб, гігантський і глибокий, не мав нічого спільного з роботою на замовлення. У ньому зберігалися муляжі та плічки з Особливими Речами, і двері його були зачинені.

Собачка стрибнула від миски з водою, що стояла в кутку, та вляглася між ногами одного з манекенів, не спускаючи очей з містера Гамба.

Він працював над шкіряною курткою. Треба було її закінчити — йому хотілося позбутися всього зайвого, але наразі Гамба опанували творчі поривання, до того ж його власний мусліновий зразок здавався недосконалим.

Швацька майстерність містера Гамба стала набагато кращою порівняно з уміннями, яких його ще в юності навчили в Каліфорнійському виправному відомстві, але тепер перед ним постав справжній виклик. Навіть праця з ніжною шкірою кабрета не зможе підготувати тебе до такої тонкої роботи.

У нього були два муслінові зразки, схожі на білі жилети, один — точно за формами його тіла, а другий він зробив за вимірами, які зняв із Кетрін Бейкер Мартін, поки та була не при тямі. Коли він надягнув менший зразок на свій кравецький муляж, то проблема стала очевидною. Кетрін була великою дівчиною, напрочуд пропорційною, але не такою великою, як містер Гамб, та й близько не такою широкою в спині.

В ідеалі він хотів отримати безшовне вбрання. Але це було неможливо. Проте він чітко вирішив, що в передній частині ліфа не має бути жодного шва чи шраму. Це означало, що всі корекції по фігурі треба робити на спині. Дуже складно. Він уже відкинув перший мусліновий зразок і розпочав усе наново. Якщо шкіру трохи розтягти, то можна обійтися двома виточками під пахвами — не французькими, а вертикальними вставними виточками, верхівками вниз. Ще дві виточки приталення — також на спині, там, де нирки. Він уже звик шити з мінімальним напругом.

Його міркування йшли від візуального аспекту до тактильного, бо ж не слід було виключати, що привабливу людину захочеться обійняти.

Містер Гамб легенько притрусив долоні тальком і схопив кравецький муляж власного тіла в природні, невимушені обійми.

— Поцілуй мене, — грайливо сказав він порожньому простору, де мала бути голова. — Та не *ти*, дурненька, — кинув він собачці, коли вона нашорошила вуха.

---

¹⁸² ≈ 2,4 м.

Гамб погладив муляж по спині, куди природним чином лягала його рука. Потім він обійшов манекен, щоб поглянути на сліди від тальку. Нікому б не хотілося намацати шви. Проте в обіймах долоні стають хлист-навхлист по спині. А ще, подумалося йому, людські руки призвичаїлися до центральної лінії, що пролягає вздовж хребта. Це місце буде не таким помітним на тлі загальної асиметрії наших тіл. Отож, шви на плечах не розглядаються в жодному разі. Центральна виточка вгорі — ось вирішення проблеми, верхівка — трохи вище за середину лопаток. Тим самим швом можна прикріпити до підкладки цупку кокетку, для надійності. Лайкрові вставки під планками по обидва боки (треба не забути купити лайкру) і текстильна липучка під планкою праворуч. Йому пригадалися надзвичайні вечірні вбрання від Чарльза Джеймса¹⁸³, в яких асиметричні шви були ідеально гладенькими.

Виточку позаду затулятиме волосся, те, яке він невдовзі матиме.

Містер Гамб стяг мусліновий зразок із кравецького муляжу та взявся до роботи.

Швацька машинка була старою й високоякісною — вишукано оздоблена ножна машинка, яку років сорок тому переобладнали на електричну. На рукаві машинки виднівся згорток, намальований сусальним золотом, зі словами: «Я ніколи не втомлююсь, я служу». Ножний важіль і досі працював, і Гамб запускав ним машинку щоразу, як робив новий шов. Коли стібки вимагали особливої уваги, він працював голими ногами, обережно розгойдуючи педаль м'ясистою стопою, хапаючись за край пальцями з пофарбованими нігтями, щоб не настрочити зайвого. Деякий час чувся тільки шум швацької машинки, хропіння маленької собачки та сичання парових труб у теплому підвалі.

Закінчивши вшивати виточки на мусліновому зразку, він приміряв його перед дзеркалом. Песик стежив за ним із кутка, нахиливши голову набік.

Треба трохи розширити під пахвами. Ще лишалося кілька питань з обшиванням і клейким флізеліном. Попри те, вбрання було гарне. Таке м'яке, еластичне, пружне. Він уже бачив, як підстрибує на драбині водної гірки — так прудко, як йому заманеться.

Містер Гамб погрався з освітленням і перуками для більшого драматизму, примінив чудове кільце під шию з мушлями. Він матиме приголомшливий вигляд, коли вдягне декольтований туалет або звабливий пеньюар на свої нові груди.

Він спокушався продовжити роботу, серйозно взятися до справи, проте очі вже втомилися. Він хотів, щоб рухи були абсолютно впевненими, до того ж йому набрид постійний шум. Він дбайливо налаштував стібки й розклав зразки. Ідеальна викрійка.

---

¹⁸³ Charles James — модельєр, уродженець Британії, відомий як «перший американський кутюр'є», майстер крою.

— Завтра, Золотце, — пообіцяв він маленькій собачці, витягаючи яловичі мізки з морозилки, щоб відтанули. — Займемося цим завтра з самого ра-а-а-анку-у-у-у-у. Матуся буде такою *гарною!*

Розділ 47

Старлінг міцно спала протягом п'яти годин, а тоді прокинулася серед глибокої ночі, розбуркана страхом від сновидіння. Вона закусила кінчик простирадла й затулила вуха долонями, намагаючись розібратися, чи вона справді прокинулася й утекла від кошмару. Мовчання, жодного ягнячого крику. Коли вона переконалася, що не спить, серце вповільнилось, але ноги не хотіли зупинитись і рухалися під ковдрою. Старлінг знала, що за мить її думки так само пустяться наввипередки.

Вона відчула полегшення, коли замість страху нею прокотилася хвиля люті.

— Здуріти можна, — сказала вона й звісила з ліжка ногу.

Протягом усього цього довгого дня її підставив Чилтон, образила сенаторка Мартін, вичитав і покинув напризволяще Крендлер, познушався доктор Лектер та ще й учинив таку огидну й криваву втечу, а Джек Кроуфорд узагалі усунув її від справи, — але від однієї образи їй боліло найдужче: від того, що її назвали крадійкою.

Сенаторка Мартін була мамою, яка переживала неймовірний стрес, і їй остогидли поліцейські, які порпаються в речах її дочки. Вона не хотіла скривдити Старлінг.

Та все одно це звинувачення застрягло під шкірою, наче розпечена голка.

Змалечку Старлінг навчили, що крадіжка — то найбезчесніша, найпаскудніша справа, яка недалеко стоїть від згвалтування чи вбивства заради грошей. У деяких випадках убивство може бути навіть кращим за крадіжку.

Дитинство Старлінг пройшло в установах, де було замало винагород і забагато несправджених бажань, тож вона навчилася ненавидіти крадіїв.

Лежачи в темряві, вона визнала ще одну причину, з якої звинувачення сенаторки Мартін так сильно її непокоїли.

Старлінг знала, що сказав би в цьому випадку саркастичний доктор Лектер, і знала, що то правда: вона боялася, що сенаторка Мартін угледіла в ній щось вульгарне, дешеве, крадійкувате і зреагувала на це. Сука вандербільтівська¹⁸⁴.

Доктор Лектер із задоволенням відзначив би ще один чинник: класова нерівність і придушена лють, яка всмоктується з молоком

---

¹⁸⁴ Університет Вандербільта — приватний дослідницький університет у Нешвіллі, штат Теннессі.

матері. Старлінг аж ніяк не поступалася сенаторці Мартін освітою, розумовими здібностями та пориваннями, тим паче зовнішністю, але від цього чинник нікуди не зникав, і вона про це знала.

Старлінг була одним із представників лютого племені без офіційної генеалогії, проте зі списком нагород і каторжних робіт. Їх виганяли з Шотландії, морили голодом в Ірландії, тому більшість удавалися до небезпечних ремесел. Безліч безіменних Старлінгів саме так і звікували свої життя: тупцювали дном вузьких льохів і гуляли краєм дошки під постріли моряків або ж укривалися славою під пронизливий «Тепс»¹⁸⁵ на морозі, коли всім уже кортіло піти додому. Кількох, певно, згадували зі сльозами на очах офіцери під час обідів сержантського складу, так само як п'яні чоловіки згадують хороших мисливських псів. Померклі імена на сторінках Біблії.

Жоден із них не міг похвалитися високим інтелектом, наскільки знала Старлінг, окрім її двоюрідної бабці, яка робила чудові записи у своєму щоденнику, поки не захворіла на «гарячку мозку».

Але вони не крали.

В Америці було модно здобувати освіту, щоб ви розуміли, і Старлінги швидко це збагнули. На могилі одного з дядьків Кларіс навіть викарбували ступінь, який він отримав у молодшому коледжі¹⁸⁶.

Старлінг жила освітою, озброювалась до конкурсних іспитів протягом усіх тих років, поки школа була її єдиною домівкою.

Вона знала, що знайде вихід із цієї ситуації. Вона стане тим, ким була завжди, ще відтоді, як збагнула правила гри: вона могла стати однією з найкращих у класі, тоді її похвалять, оберуть, залучать до колективу, не проженуть геть.

Просто треба наполегливо працювати й бути обережною. Вона здобуде хороші оцінки. Та корейка не здолає її на фізкультурі. Її ім'я буде вирізьблене на великій дошці в холі, на «Дошці кандидатів», за надзвичайні звитяги на плацу.

За чотири тижні вона стане спеціальним агентом Федерального бюро розслідувань.

Чи їй доведеться все життя стерегтися того довбаного Крендлера?

У присутності сенаторки йому кортіло збути її з рук. Щоразу, як Старлінг про це думала, їй боліло. Він не був упевнений, що знайде в тому конверті речові докази. То був найбільший шок. Тепер, уявляючи Крендлера, вона бачила в нього на ногах моряцькі оксфорди, як і в мера, начальника її батька, який прийшов забрати табельний годинник.

Що гірше, постать Джека Кроуфорда в її уяві також зменшилася. На цьому чоловікові лежав такий тягар, що й ворогові не побажаєш. Він

---

¹⁸⁵ «Taps» — мелодія, яку награють на сигнальних сурмах під час військових церемоній, зокрема похоронів.

¹⁸⁶ Junior college — коледжі з дворічним курсом навчання, що видають дипломи молодших спеціалістів (associate degree) — рівень, вищий за диплом про загальну середню освіту, але нижчий за бакалавра.

послав її перевірити Распейлову машину без підтримки, без жодних ознак правоохоронних органів. О'кей, вона сама погодилася на такі умови і, попри негаразди, досягла успіху. Але Кроуфорд мав передбачити негаразди, які виникли, коли сенаторка Мартін зустріла її в Мемфісі; проблеми були б навіть тоді, коли б Старлінг не знайшла тих фоток з трахом.

Кетрін Бейкер Мартін лежить у такій самій темряві, яка оточує тебе тепер. Старлінг на хвилину про це забула, поки розмірковувала про власні інтереси.

Картини кількох минулих днів покарали Старлінг за миттєву слабкість, спалахнули перед нею нежданими кольорами, надмірними кольорами, приголомшливими кольорами, які стрибають на тебе з мороку, коли серед ночі вдаряє блискавка.

Тепер до неї завітала Кімберлі. Товста мертва Кімберлі, яка проколювала собі вуха, щоб бути гарнішою, та заощаджувала гроші на воскову епіляцію. Кімберлі, яку позбавили волосся. Кімберлі, її сестра. Старлінг вирішила, що колись Кетрін Бейкер Мартін навіть не поглянула б у бік Кімберлі. А тепер вони стали сестрами на глибинному рівні, під шкірою. Кімберлі, яка лежить у похоронному бюро, повному тих ковбоїв-гвардійців.

Старлінг більше не могла на це дивитися. Вона спробувала відвернути обличчя, наче плавець, який повертає голову для наступного подиху.

Усіма жертвами Баффало Білла були жінки, він був схилений на жінках, жив, щоб полювати на жінок. Але жодна жінка не присвятила весь свій час полюванню на нього. Жодна жінка-детектив не займалася геть усіма його злочинами.

Старлінг замислилась, чи стане Кроуфорду нахабства запросити її на розтин, коли справа дійде до Кетрін Бейкер Мартін. Білл «розправиться з нею завтра», як передрік Кроуфорд. *Розправиться з нею. Розправиться з нею. Розправиться з нею.*

— В пизду його, — сказала Старлінг уголос і поставила ноги на підлогу.

— Ти там що, Старлінг, розбещуєш якесь дурбецало? — спитала Арделія Мепп. — Затягла його сюди тишком-нишком, поки я спала, а тепер інструтуєш і гадаєш, що я нічого не чую.

— Вибач, Арделіє, я не хотіла...

— Старлінг, їм треба давати багато точніші вказівки. Не можна говорити *такі* речі, як ти оце щойно сказала. Розбещення дурбецал схоже на журналістику — треба чітко вказувати *Що, Коли, Де і Як*. Думаю, що *Чому* відпаде саме по собі, по ходу справи.

— Тобі тре' щось випрати?

— Здається, ти спитала, чи не треба мені щось випрати.

— Ага, піду закладу прання. Тре' щось?

— Тільки ті спортивні штани, що на дверях.

— О'кей. Заплющ очі, зараз я на секундочку ввімкну світло.

То був ніякий не конспект із Четвертої поправки для прийдешнього іспиту, що вона поклала на кошик із білизною та попленталася через хол до пральні.

Вона взяла папку зі справою Баффало Білла, стос чотири дюйми завтовшки, повний пекла й болю, з тьмяно-жовтою обкладинкою, з чорнилами кольору крові. Зверху лежала форма для гарячої лінії, в якій вона виклала свій звіт щодо молі «мертва голова».

Завтра їй доведеться віддати справу, і якщо вона має намір доповнити матеріали в папці, то рано чи пізно доведеться підшити туди звіт. У теплій пральні під затишний клекіт пральної машинки вона зняла гумові зав'язки, що не давали папці розвалитися. Розклала папери на полиці для одягу й наготувалася підшивати звіт, не дивлячись на фотографії, не думаючи про фотографії, які могли з'явитися там незабаром. Згори лежала карта, і це було добре. Але на карті виднівся напис.

Через Великі озера¹⁸⁷ пролягав елегантний почерк доктора Лектера. Ось що там було написано:

Кларіс, чи не здається вам, що *довільність*, у якій розкидано ці точки, надто перебільшена? Чи не видається вона *відчайдушною*? Довільність поза всіляким можливим зиском? Чи не схожа вона на витівку невдатного брехуна?

Па-па,
Ганнібал Лектер

P. S. Не завдавайте собі даремної праці гортати всю папку, там більше нічого немає.

Ще двадцять хвилин пішли на гортання сторінок, аби переконатися напевне, що там більше нічого не було.

Старлінг подзвонила на гарячу лінію з платного телефону в холі та зачитала повідомлення Берроузу. Вона замислилась, коли Берроуз устигає поспати.

— Мушу сказати тобі, Старлінг, що попит на інформацію від Лектера істотно знизився, — сказав Берроуз. — Джек уже телефонував тобі з приводу Біллі Рубіна?

— Ні.

---

¹⁸⁷ П'ять великих озер на кордоні США і Канади (Верхнє, Гурон, Мічиган, Ері, Онтаріо).

Вона притулилася до стіни й заплющила очі, поки Берроуз переказував їй Лектерів жарт.

— Не знаю, — сказав він під кінець. — Джек каже, що вони й надалі працюватимуть із клініками, але чи настільки наполегливо? Якщо поглянути на інформацію в комп'ютері, на стиль подачі даних, то можна помітити, що вся інформація від Лектера, твоя і з Мемфіса, містить спеціальні префікси. Усі дані з Балтимора, або всі дані з Мемфіса, або те й друге разом можна видалити з основного поля, натиснувши одну-єдину клавішу. Мені здається, що Юстиція хоче натиснути цю клавішу й видалити геть усе. У мене тут є довідка, в якій припускається, що той жук у горлі Клауса був, дай-но поглянути, «сміттям з водоїми».

— Але ж ви надішлете моє повідомлення містерові Кроуфорду, — сказала Старлінг.

— Звісно, виведу йому на екран, але наразі ми не будемо йому телефонувати. І тобі не слід. Белла недавно померла.

— Ох, — вихопилось у Старлінг.

— Послухай, є й хороші новини. Наші хлопці в Балтиморі оглянули камеру Лектера в психіатричній лікарні. Той санітар, Барні, їм допоміг. Вони знайшли сліди тертя на голівці болта на ліжку Лектера, там він виготовив ключ від наручників. Тримайся, мала. Виберешся з лайна, а пахнутимеш, немов троянда.

— Дякую, містере Берроуз. Добраніч.

Пахнути, немов троянда. Змастити під носом ментоловою маззю «Вікс».

Займався світанок останнього дня в житті Кетрін Мартін.

Що мав на увазі доктор Лектер?

Згадатися про те, що насправді відомо докторові Лектеру, не було жодної можливості.

Коли вона вперше віддала йому папку зі справою, то думала, що він насолоджуватиметься фотографіями та використає матеріал для своїх припущень, а натомість він розповів їй те, що йому до цього було відомо про Баффало Білла.

Можливо, він весь час їй брехав, так само як брехав сенаторці Мартін. Можливо, він нічого не знав і не розумів про Баффало Білла.

Він дуже ясно все бачить — чорт забирай, він бачить мене наскрізь. Важко повірити, що тебе можуть розуміти, не бажаючи тобі добра. Враховуючи вік Старлінг, з нею таке не часто траплялося.

Відчайдушна довільність, як сказав доктор Лектер.

Старлінг, Кроуфорд і всі інші вивчали цю карту, з усіма її точками, що позначали місця, де викрадали дівчат і викидали тіла. Старлінг вони нагадували чорне сузір'я з датою біля кожної зірки, і вона знала, що відділ поведінкової психології навіть намагався накласти на карту знаки зодіаку, але марно.

Якщо доктор Лектер читав ці матеріали просто для забави, то чого б він возився з картою? Старлінг бачила, як він гортає звіти, кепкує з сухого стилю деяких авторів.

Не існувало жодної закономірності між місцями викрадень і викидань, жодного зручного маршруту, жодного зв'язку між датами і будь-якими робочими графіками, жодних сплесків у пограбуваннях, чи дрібних крадіжках, чи інших злочинах, скоєних фетишистами.

Там, у пральні, під оберти сушарки, Старлінг водила пальцями по карті. Ось тут — викрали, тут — викинули тіло. Ось друге викрадення, там — тіло. Потім третє... Стривайте, може, переплутані дати, але ні, другу жертву знайшли раніше за першу.

Цей непомітний факт було записано на карті розмазаним чорнилом біля позначеного місця. Тіло другої викраденої жінки було знайдено першим, воно сплигло в річці Вобаш, у передмісті Лафаста, штат Індіана, трохи на південь від міжштатної траси 65.

Першу зниклу викрали з Бельведера, штат Огайо, біла Коламбуса, а знайшли її набагато пізніше в річці Блеквотер, штат Міссурі, поблизу міста Лоун-Джек. Її тіло потопили, прив'язавши тягар. Інших — ні.

Тіло першої жертви лежало під водою в безлюдній місцевості.

Друге скинули в річку вище за течією від міста, що забезпечило швидке виявлення.

Чому?

Дівчину, з якої все почалося, він добряче заховав, а другу — ні.

Чому?

Що означає «відчайдушна довільність»?

Перша, перша. Що доктор Лектер казав про «першу»? Що означало все те, що говорив доктор Лектер?

Старлінг проглянула нотатки, які нашкрябала в літаку дорогою з Мемфіса.

Доктор Лектер сказав, що в папці достатньо інформації, щоб знайти вбивцю. «Простота», казав він. А що там про «перше», де було перше? Ось — «першопричина» була дуже важливою. Слово «першопричина» видалося пафосною маячнею, коли він його вимовив.

Чим він займається, Кларіс? Чим він займається в першу чергу, яку потребу задовольняє цими вбивствами? Він жадає. Як ми починаємо жадати? Ми починаємо жадати те, що бачимо щодня.

Над твердженнями доктора Лектера було легше думати, коли вона не відчувала його погляду на своїй шкірі. Тут, у серці Куантіко, було легше й безпечніше.

Якщо ми починаємо жадати те, що бачимо щодня, то чи не здивував Баффало Білл сам себе, коли вбив першу жертву? Він розправився з кимсь із близького оточення? Чи не тому він так ретельно заховав перше тіло, а друге — так недбало? Він викрав другу дівчину далеко від дому та скинув тіло так, щоб її якнайшвидше знайшли й повірили, що вибір місць викрадення — довільний?

Коли Старлінг загадалася про жертв, першою в її уяві постала Кімберлі Емберг, бо вона бачила Кімберлі мертвою і, в якомусь розумінні, боронила її інтереси.

А ось і перша дівчина. Фредріка Біммел, двадцять два роки, місто Бельведер, штат Огайо. У справі були дві фотографії. На світліні з

випускного альбому вона здавалася великою та невиразною, з гарним густим волоссям і здоровим кольором шкіри. На другій вона взагалі була не схожа на людину.

Старлінг знову зателефонувала Берроузові. Тепер його голос звучав трохі хрипко, але він усе одно її вислухав.

— То що ти кажеш, Старлінг?

— Може, він мешкає в Бельведері, штат Огайо, де жила перша жертва. Може, він бачив її щодня і вбив, ну, спонтанно. Може, він просто хотів... пригостити її газованкою «Севен-ап» і поговорити про хороший гурток. Саме тому він так старався заховати її тіло, а другу дівчину схопив далеко від домівки. І її він уже не став так добре приховувати, щоб її знайшли першою та щоб відвести від себе всю увагу. Ви ж знаєте, скільки уваги приділяють зниклим особам, справи заморожують, аж доки не знайдуть тіло.

— Старлінг, шукати краще в тому місці, де сліди свіжіші, де люди краще пам'ятають, де свідки...

— Саме це я й маю на увазі. Він це *знає*.

— А я кажу про те, що на сьогодні ти навіть чхнути не зможеш, не заприкававши якогось копа з рідного міста останньої дівчини — Кімберлі Емберг із Детройта. Інтерес до Кімберлі Емберг зненацька виріс, відколи зникла молодша Мартін. Отак зненацька вони взялися працювати, наче каторжні. Тільки я цього ніколи не казав.

— То ви передасте це містерові Кроуфорду, про перше місто?

— Звісно. Дідько, та я пушу це на гарячу лінію, щоб усі бачили. Я не кажу, що ти погано мислиш, Старлінг, але місто добряче прочесали відтоді, як ту жінку... як її звали, Біммел, еге ж? — відтоді, як ідентифікували Біммел. У Бельведері працював штаб із Коламбуса, а також багато місцевих поліцейських. Нарили все, що можна було нарити. Цього ранку ми не викличемо сильної цікавості заявами про Бельведер чи будь-якими іншими теоріями від доктора Лектера.

— Він тільки...

— Старлінг, ми надсилаємо подарунок у Дитячий фонд ООН у пам'ять про Беллу. Якщо хочеш, я допишу твоє ім'я на листівці.

— Звісно, дякую, містере Берроуз.

Старлінг дістала одяг із сушарки. Теплі речі були такими приємними, так приємно пахли. Вона обхопила руками теплий одяг, притисла його ближче до грудей.

Її мати з оберемком білизни в руках.

Сьогодні останній день життя Кетрін.

Чорно-біла ворона крала речі з візочка. Вона не могла одночасно відганяти птаха та бути в мотельному номері.

Сьогодні останній день життя Кетрін.

Її батько подавав сигнал рукою, а не фарами, коли завертав пікан на під'їзну доріжку. Граючись надворі, вона гадала, що та велика рука вказує пікану, куди слід повертати, велично наказувала йому повертати.

Коли Старлінг вирішила, що робитиме далі, з її очей скотилося кілька сльозинок. Вона зарилася обличчям у теплу білизну.

Розділ 48

Кроуфорд вийшов із похоронного бюро та роззирнувся в обидва боки вулиці, шукаючи Джеффа з машиною. Натомість він побачив Кларіс Старлінг, яка чекала під піддашшям, одягнена в темний костюм, така реальна в денному світлі.

— Відправте мене, — сказала вона.

Кроуфорд шойно вибрав труну для дружини, а в паперовому пакеті тримав пару тувель, які помилково прихопив із собою до бюро¹⁸⁸. Він сам їх забрав.

— Пробачте мені, — сказала Старлінг. — Я б не прийшла до вас зараз, якби був інший час. Відправте мене.

Кроуфорд засунув руки глибоко в кишені та повертав до неї шию, поки комірець не хруснув. Його очі були ясними, навіть небезпечними.

— Відправити вас куди?

— Ви послали мене прочути Кетрін Мартін — то дайте мені прочути й інших. Усе, що ми можемо зробити, — це дізнатися, як він полює. Як він їх знаходить, як відбирає. Я не гірша за будь-якого копа під вашим керівництвом, у дечому навіть краща. Усі жертви були жінками, а жодна жінка з ними не працює. Я можу зайти в дівчачу кімнату й дізнатися втричі більше, ніж чоловік, ви знаєте, що це правда. Відправте мене.

— То ви згодні на повторний курс?

— Так.

— Пожертвувати шістьма місяцями життя?

Вона нічого не відповіла.

Кроуфорд купнув траву носком черевика. Він підвів погляд на Старлінг, на далечінь безкраїх прерій у її очах. Вона мала міцний внутрішній стрижень, як і Белла.

— З кого почнете?

— З першої. Фредріка Бімел, Бельведер, Огайо.

— Не Кімберлі Емберг, яку ви бачили.

— *Він* почав не з неї.

Згадати про Лектера? Ні. Він сам усе дізнається з гарячої лінії.

— Емберг була б емоційним вибором, чи не так, Старлінг? Витрати на подорож відшкодують. У вас є гроші?

Банки відчиняться лише за годину.

— Трохи лишилося на Visa.

---

¹⁸⁸ Ідеться про старий звичай ховати покійників без взуття. Раніше взуття було надто дорогим і часто передавалось у спадок; окрім того, існує повір'я, що дух похованого в справжньому взутті покійника може мандрувати й не знаходити спокою.

Кроуфорд порився в кишенях. Він дав їй триста доларів готівкою та іменний чек.

— Їдьте, Старлінг. Тільки до першої. Звітуйте на гарячу лінію. Телефонуйте мені.

Вона підняла до нього руку. Вона не стала торкатися його обличчя чи руки, здавалося, що не існує на ньому такого місця, якого можна було б торкнутися, тож вона розвернулася й побігла до свого «пінто».

Кроуфорд обмацав кишені, коли вона поїхала геть. Він віддав їй усе, що мав при собі, до останнього цента.

— Крихітці потрібні нові туфлі, — сказав він. — А моїй крихітці туфлі вже не знадобляться.

Він плакав, стоячи посеред тротуару, сльози заливали його обличчя — начальник одного з відділів ФБР наразі мав такий безглуздий вигляд.

Джефф помітив із машини, як блищать його щоки, і від'їхав назад у провулок, далі з Кроуфордових очей.

Джефф вийшов із машини. Він підпалив сигарету й несамовито закурив. Він зробить Кроуфорду подарунок, вештаючись без діла, доки Кроуфорд не висохне, не розіллється та не вилає його по заслугі.

Розділ 49

На ранок четвертого дня містер Гамб був готовий знімати шкіру.

Він повернувся з магазинів з останніми необхідними покупками і ледве стримався, щоб не бігти сходами, спускаючись у підвал. В ательє він розпакував сумки: нова коса бейка для обробки країв, купони еластичної лайкри, яка піде під планки, пакунок кошерної солі¹⁸⁹. Він нічого не забув.

Він розклав свої ножі на чистому рушнику біля довгих умивальників у робочій кімнаті. Ножів було чотири: загнутий білувальний ніж, тонкий кейпер-дроп-пойнт¹⁹⁰, що ідеально повторював контур пальця, яким він відтягував шкіру у важкодоступних місцях, скальпель для філігранних відрізів і багнет часів Першої світової. Закруглений кінчик багнета — це найкраще знаряддя, щоб попляшувати шкіру, ніде її не розірвавши.

До того ж він мав анатомічну пилу «Страйкер», якою майже ніколи не користувався та жалкував, що придбав її.

---

¹⁸⁹ Сіль грубозернистого типу без домішок, яку отримують із морської води за допомогою випаровування; назву отримала через те, що євреї здавна обсипали нею м'ясо, щоб витягнути кров (бо за релігійними переконаннями цього народу кров тварин не можна вживати в їжу).

¹⁹⁰ Кейпер (carper) — вид ножів для оббілювання черепів тварин (для виготовлення опудал); дроб-пойнт (drop-point) — ніж, у якому обух поступово опускається, заокруглюється вниз до кінчика ножа.

Тепер він змастив підставку для перуки, наклав на змазку шар крупної солі й поставив підставку в неглибокий піддон. Він грайливо вщипнув за носа обличчя під перукою та послав йому повітряний поцілунок.

Важко було поводитись серйозно — йому хотілося літати кімнатою, наче Денні Кей¹⁹¹.

Час запускати насоси в акваріумах зі свіжою сумішшю. Ой, чи то не хризаліда лежить у гумусі в клітці? Він ткнув у неї пальцем. Дійсно, хризаліда.

А зараз — зброя.

Містер Гамб цілими днями ламав голову над задачею, як убити цей екземпляр. Повішення не підходить, бо він не хотів лишитися з плямистою шиєю, крім того, був ризик, що вузол порве шкіру за вухом.

Містер Гамб учився на своїх попередніх спробах, інколи досвід був болючим. Він вирішив, що цього разу уникне деяких кошмарів, які йому вже довелося пережити. Один базовий принцип: хоч би якими кволими від болю чи ослабленими від страху вони були, усе одно щоразу починали боротися, побачивши інструменти.

У минулому він полював на молодих жінок у темному підвалі за допомогою інфрачервоних окулярів і ліхтарика, і це було чудове заняття — спостерігати, як вони намацають собі шлях, дивитися, як намагаються забитись у куток. Він полюбляв полювати на них із револьвером. Йому подобалося використовувати револьвер. Щоразу вони губилися, втрачали рівновагу, натикалися на речі. Він міг стояти в цілковитій темряві, вдягнувши окуляри, чекати, поки вони приберуть руки від своїх облич, і тоді поцілити точно в голову. Або спочатку в ноги, під колінами, щоб вони могли ще повзати.

Але то були дитячі забави, марні. Після того від екземплярів не було ніякого зиску, тож із часом він повністю припинив цю практику.

Щодо останнього проекту, першим трьом він пропонував прийняти нагорі душ, а тоді штурхав їх зі сходів із зашморгом на шиї — жодних проблем. Але з четвертою сталася катастрофа. Йому довелося скористатися револьвером у ванній кімнаті, а потім іще годину все вимивати.

Він згадав ту дівчину, мокру, з сиротами на шкірі, як вона затремтіла, коли він одвів курок. Йому подобалось одводити курок, клац-клац, один гучний вибух, і жодного галасу.

Йому подобався цей револьвер, та воно й не дивно, бо то була дуже гарна зброя, «кольт пітон» із неіржавкої сталі, з шестидюймовим дулом. Увесь механізм «пітона» було відрегульовано в спеціалізованій майстерні «кольтів», і цей револьвер було приємно просто взяти в руки. Тепер він знов одвів курок, натис на гачок і ввіймав курок пальцем. Він зарядив «пітон» та виклав його на робочий стіл.

---

¹⁹¹ Danny Kaye (1911—1987) — американський комік, співак і танцюрист, відомий музичними номерами й пластичними пантомімами.

Містерові Гамбу дуже хотілося запропонувати цьому екземпляру шампунь, бо йому кортіло подивитись, як воно розчісує своє волосся. Він міг би багато чого навчитися для подальшого догляду, дізнатися, як вкладається волосся на голові. Але воно було високим і, найвірогідніше, сильним. Цей екземпляр був надто рідкісним, щоб псувати його вогнепальними пораненнями.

Ні, він принесе з ванної кімнати підйомник, запропонує їй викупатись, а коли вона надійно вмонтується в люльці, він підійме її до середини шахти льоха та вистрелить кілька разів у нижню частину хребта. Коли вона знепритомніє, він довершить справу хлороформом.

Ось і все.

А зараз він піде нагору та вивільниться з одягу. Він розбудить Золотце, подивиться разом із нею улюблене відео, а тоді візьметься до роботи, голий у теплому підвалі, голий, як і того дня, коли народився.

Поки він піднімався сходами, у голові трохи запаморочилось. Швидше, з одягу та в халат. Він вставив відеокасету в магнітофон.

— Золотце, ану, Золотце. У нас повнісінько роботи. Ходи сюди, Любонько.

Йому доведеться замкнути її тут, у горішній спальні, поки він виконає в підвалі найбільш шумну половину роботи, — вона ненавиділа шум і неймовірно через нього засмучувалась. Аби чимось її зайняти, він також купив цілу коробку «Чувіз»¹⁹², поки ходив по магазинах.

— Золотце.

Коли вона не прийшла, він вигукнув у коридор:

— Золотце!

А тоді на кухні, потім у підвалі:

— Золотце!

Гукнувши біля дверей до кімнати з льохом, він отримав відповідь:

— Вона тут, унизу, сучий ти сину, — сказала Кетрін Мартін.

Містер Гамб увесь похолов, його оповив страх за Золотце. А тоді він знову прийшов до тям від люті, склав кулаки з обох боків голови, притулився чолом до одвірка та спробував узяти себе в руки. Із нього вихопився єдиний звук, щось середнє між риганням і стогоном, і песик озвався виском.

Він пішов у робочу кімнату та взяв револьвер.

Мотузка, на якій висіло помийне відро, була обірвана. Він був не певен, яким чином їй вдалося це зробити. Останнього разу, коли мотузка обірвалася, він вирішив, що екземпляр порвав її під час абсурдної спроби видертись нагору. Вони й раніше намагалися піднятися по мотузці — вони вже переробили всі можливі дурниці.

Він нахилився над ямою, завбачливо стримуючи голос:

— Золотце, з тобою все гаразд? Скажи мені.

Кетрін ущипнула собачку за товстий задок. Песик вискнув і у відповідь гризнув її за руку.

---

¹⁹² «Chew-eez» — марка собачого корму.

— Як тобі таке? — спитала Кетрін.

Містерові Гамбу видалося дуже неприродним звертатися до Кетрін таким чином, але він переборов огиду.

— Я опушу кошик. Ти покладеш її в кошик.

— Ти спустиш телефон, або мені доведеться зламати їй шию. Я не хочу кривдити тебе, і я не хочу кривдити цю собачку. Просто дай мені телефон.

Містер Гамб підніс угору револьвер. Кетрін побачила, як крізь сяйво випростовується дуло. Вона пригнулася, тримаючи над головою собачку, метеляючи нею між револьвером і собою. Вона почувала, як він одвів курок.

— Якщо збираєшся стріляти, блядський ти мудачино, то стріляй чимшвидше, інакше я скручу цій йобаній собаці шию. Богом клянуся.

Вона затисла собачку під пахвою, обхопила рукою морду й розвернула її голову догори.

— Назад, сучий ти сину.

Собачка заскавучала. Револьвер зник.

Вільною рукою Кетрін прибрала волосся з мокрого чола.

— Я не хотіла тебе образити, — сказала вона. — Я просто хочу, щоб ти опустив мені телефон. Мені потрібен робочий телефон. Можеш піти геть, мені нема до тебе діла, я тебе ніколи не бачила. Я добре піклуватимусь про Золотце.

— Ні.

— Я забезпечу її всім необхідним. Подумай про її добробут, а не лише про себе. Якщо ти тут стрілятимеш, то вона в будь-якому разі оглухне. Усе, що мені треба, — це робочий телефон. Візьми довгий шнур або п'ять чи шість та з'єднай їх разом, там такі спеціальні кліпси на кінцях, і спускай його сюди. Я перешлю тобі собаку авіапоштою куди завгодно. Моя родина тримає собак. Моя мати обожнює собак. Можеш тікати, мені все одно, що ти робитимеш.

— Ти більше не отримаєш води, то була остання порція.

— Тоді вона також не отримає, я не даватиму їй воду з моєї пляшки. Мені шкода це тобі казати, але, здається, вона зламала ногу.

То була брехня — собачка разом із відром та приманкою звалилася на Кетрін, і постраждала саме Кетрін, коли песик подряпав її щоку кігтями. Вона не могла опустити собачку додолу, бо він побачив би, що та не кульгає.

— Їй боляче. Нога геть покручена, вона намагається її залізати. Мені аж зле, — збрехала Кетрін. — Доведеться вести її до ветеринара.

Від крику містера Гамба, сповненого люті та муки, собачка також завилала.

— Гадаєш, їй боляче, — сказав містер Гамб. — Ти не знаєш, що таке біль. Тільки скривдь її, і я обварю тебе окропом.

Почувши, що він піднімається вгору сходами, Кетрін Мартін сіла на підлогу, руки та ноги здригалися від сильних корчів. Вона не могла тримати собаку, не могла тримати пляшку з водою, нічого не могла тримати.

Коли собачка залізла їй на коліно, Кетрін обійняла тваринку, вдячна за її тепло.

Розділ 50

Пір'їни ковзали густою коричневою водою, закручені пір'їни, що летіли з пташника, переносилися з подихами вітру, від якого тріпотіла шкіра річки.

Будинки на Фелл-стрит, вулиці Фредріки Біммел, позначалися на пошарпаних вивісках ріелтерів як «з видом на водойму», бо всі задвірки закінчувалися в болоті, тобто в затоні річки Лікінг у Бельведері, штат Огайо, у містечку Іржавого поясу¹⁹³ з населенням у 112 000, що на схід від Коламбуса.

То був ветхий квартал із великими старими будинками. Кілька домів задешево придбали молоді парочки та освіжили їх емаллю «Sears Best», від чого решта будинків набули ще гіршого вигляду. Будинок Біммелів також не реставрували.

Кларіс Старлінг на мить зупинилася на задвірку Фредріки, споглядаючи пір'їни на воді, глибоко засунувши руки в кишені плаща. В очеретах виднівся старий підталий сніг, що синів під синім небом цього теплового зимового дня.

Старлінг чула, як за її спиною батько Фредріки стукав молотком у місті з голуб'ячих кліток, у цілому соборі Орв'єто¹⁹⁴, утвореному клітками, що піднімалися від берега та замалим не доходили до будинку. Вона ще не бачилася з містером Біммелом. Сусіди сказали, що він удома. Вони не показували своїх облич, коли відповідали.

Старлінг трохи сумнівалася в собі. Тієї миті, уночі, коли вона зрозуміла, що мусить полишити Академію, аби вполювати Баффало Білла, більшість зовнішніх звуків замовкли. У центрі свого розуму вона відчувала нову, чисту тишу, там був спокій. В іншому місці, в грудях унизу, вона спалахами відчувала себе прогульницею й дурепою.

Її не зачепили дрібні ранкові неприємності: ані літак до Коламбуса, де смерділо, наче в спортзалі, ані спантеличення й некомпетентність у прокаті автомобілів. Вона grimнула на клерка, аби він ворушився, але насправді нічого не відчувала.

---

¹⁹³ Rust Belt — назва індустріального району на північному сході США, куди входять штати Нью-Йорк, Пенсильванія, Огайо, Індіана, Мічиган та Іллінойс.

¹⁹⁴ Duomo di Orvieto — собор у місті Умбрія в Центральній Італії, зведений у готичному стилі.

Старлінг заплатила високу ціну за цю спробу і мала намір скористатись нею якнайкраще. Час міг скінчитись будь-якої миті, якщо Кроуфорда усунуть від справ, а її посвідчення анулюють.

Треба поспішати, але якщо вона почне розмірковувати над причиною, зациклиться на тяжкій долі Кетрін цього останнього дня, то змарнує день узагалі. Якщо думати про неї в реальному часі, як її цієї миті обробляють, так само як обробили Кімберлі Емберг і Фредріку Біммел, то всі інші думки зупиняться.

Вітерець ущух, вода була непорушна, наче смерть. Біля її ніг закручена пир'їна кружляла за рахунок поверхневого натягу. Тримайся, Кетрін.

Старлінг упіймала між зубів губу. Якщо він застрелить Кетрін, то вона сподівалася, що він виконає своє завдання майстерно.

Навчи нас бути байдужими й чуйними.

Навчи нас зберігати спокій.

Вона повернулася до похилої вежі пташиних кліток і пішла стежиною з дощок, укладених у грязюці, прямуючи на звук молотка. Сотні голубів усіх можливих розмірів і забарвлень. Там були високі кривоногі голуби та дутіші з випнутими грудьми. Очі блищали, голови смикались під час ходи, птахи розправляли крила в блідих сонячних променях і ніжно вуркотіли, коли Старлінг проходила повз них.

Батько Фредріки, Густав Біммел, був високим пласкогрудим чоловіком із широкими стегнами та водянистими блакитними очима з почервонілими повіками. На брови сповзла в'язана шапочка. Він будував чергову клітку на козлах, що стояли перед його майстернею. Старлінг відчула в його диханні запах горілки, коли він примружився на її посвідчення.

— Я не знаю, що вам ще сказати, — мовив він. — Поліцейські вже побували тут позаминулого вечора. Знову звірили зі мною мої свідчення. Зачитали вголос. «Оце так? Ото так?» То я й сказав їм, що да, чорт забирай, якби воно було не так, то я від самого початку нічо' такого їм би не казав.

— Я намагаюся зрозуміти, де... зрозуміти, де викрадач міг угледіти Фредріку, містере Біммел. Де він міг її примітити й вирішити забрати з собою.

— Вона взяла автобус до Коламбуса, аби домовитись про нову роботу в тому магазині. У поліції сказали, що на співбесіду вона таки приїхала. А додому вже не повернулася. Ми не знаємо, куди ще вона ходила в той день. ФБР роздобули виписку з її Master Charge, але за той день нічо' не було. Та ви все це знаєте, еге ж?

— Про кредитку — так, сер, знаю. Містере Біммел, ви ще маєте речі Фредріки, вони в домі?

— Її кімната на верхньому поверсі.

— Можна подивитись?

Якусь мить він вирішував, куди покласти свій молоток.

— Гарзд, — сказав він, — ходімо.

Розділ 51

Офіс Джека Кроуфорда у вашингтонській штаб-квартирі ФБР було пофарбовано в гнітючий сірий колір, проте вікна були великі.

Кроуфорд стояв біля тих вікон із планшетом, який підставив до світла, і вдвільявся в розпливчастий роздрук, що його видав проклятуший матричний принтер, якого він уже давно наказав позбутися.

Він приїхав сюди з похоронного бюро й цілісний ранок працював: смикав норвежців, щоб поспішали зі своїми стоматологічними картками та шукали пропалого моряка на ім'я Клаус, шарпав знайомих у Сан-Дієго, щоб перевіряли близьких друзів Бенджаміна Распейла з консерваторії, де він викладав, скуб митницю, де переглядали порушення під час імпорту живих комах.

За п'ять хвилин після прибуття Кроуфорда помічник директора ФБР Джон Голбі, начальник нової міжвідомчої служби, просунув голову в його кабінет і сказав:

— Джеку, ми думаємо про тебе. Ми дуже цінуємо, що ти прийшов на роботу. Службу ще не призначили?

— Поминки завтра ввечері. Службу призначили на одинадцять ранку в суботу.

Голбі кивнув.

— Ми робимо меморіальний внесок, Джеку, у Дитячий фонд ООН. Там має бути сказано «Філіс» чи «Белла»? Напишемо, як ти захочеш.

— Белла, Джоне. Нехай буде Белла.

— Я можу тобі чимось допомогти, Джеку?

Кроуфорд похитав головою:

— Я просто працюватиму. Просто зараз попрацюю.

— Гаразд, — сказав Голбі та витримав пристойну паузу. — Фредерік Чилтон попрохав про федеральний захист.

— Неперевершено. Джоне, а в Балтиморі вже спілкуються з Евереттом Йоу, юристом Распейла? Я тобі про нього згадував. Він може щось знати про друзів Распейла.

— Так, за нього взялися цього ранку. Я щойно відправив Берроузу довідку з цього приводу. Директор поставив Лектера на чолі списку злочинців у розшуку. Джеку, якщо тобі щось знадобиться...

Голбі підняв брови, потім руку й зник з очей.

Якщо тобі щось знадобиться.

Кроуфорд повернувся до вікон. З його кабінету розгортався чудовий краєвид. Он старе красиве поштове відділення, де інколи проходило його навчання. Ліворуч стояла стара штаб-квартира ФБР. На врученні дипломів він разом з іншими випускниками пройшов крізь кабінет Дж. Едгара Гувера. Гувер стояв на маленькому ящику й усім по черзі тиснув руки. То був єдиний раз, коли Кроуфорд зустрів цього чоловіка. Наступного дня він одружився з Беллою.

Вони познайомилися в Ліворно, в Італії. Він служив в армії, вона працювала в НАТО, і тоді її звали Філіс. Вони гуляли на причалі, коли один із човнярів гукнув над блискучою водою: «Белла»¹⁹⁵, — і відтоді вона назавжди залишилася для нього Беллою. Філіс вона ставала тільки тоді, коли вони не знаходили спільної мови.

Белла померла. Від цього мав би змінитись краєвид із вікон. Краєвид залишився тим самим, і це було неправильно. Примудрилася мені, бляха, *померти*. Господи, мала. Я знав, що так станеться, але ж яка то мука.

Що там кажуть про примусовий вихід на пенсію в п'ятдесят п'ять років? Ти встигаєш закохатися в Бюро, а воно в тебе — ні. Він уже бачив таке.

Хвала Господу, що Белла врятувала його від цього. Він сподівався, що зараз вона десь існує, що їй нарешті затишно. Він сподівався, що вона може зазирнути в його серце.

Телефон дзижчав сигналом внутрішнього виклику.

— Містере Кроуфорд, доктор Деніелсон із...

— Гаразд. — Він натиснув кнопку. — Джек Кроуфорд, докторе.

— Це безпечна лінія, містере Кроуфорд?

— Так. Принаймні з мого кінця.

— Ви ж не запикуєте розмову?

— Ні, докторе Деніелсон. Розкажіть, у чому річ.

— Я хочу одразу пояснити, що це не має жодного стосунку до будь-яких пацієнтів Джонса Гопкінса.

— Зрозуміло.

— Якщо з цього щось вийде, то ви маєте пояснити загалу, що він не транссексуал і не має нічого спільного з нашим закладом.

— Добре. Даю слово. Без питань.

Ну-бо, бундючливий виродку. Зараз Кроуфорд міг сказати що завгодно.

— Він штовхнув лікаря Пурвіса, так що той упав на землю.

— Хто, докторе Деніелсон?

— Він подав заявку на програму три роки тому під іменем Джона Гранта з Гаррісбурга, штат Пенсильванія.

— Зовнішній вигляд?

— Білий чоловік, тоді йому був тридцять один. Шість футів один дюйм, сто дев'яносто фунтів. Він прийшов складати тести та видав дуже непогані показники за шкалою Векслера — інтелект трохи вищий за середній, але з психологічним тестуванням і співбесідою історія була геть інакша. Власне кажучи, «дім-дерево-людина» й тематичний апперцептивний показали точно такі самі результати, як було описано на аркуші, що ви мені дали. Ви запевняли, що автором цієї невеличкої теорії є доктор Алан Блум, але насправді то Ганнібал Лектер, чи не так?

— То що там із Грантом, докторе?

---

¹⁹⁵ Bella (*італ.*) — красуня.

— Комісія все одно йому б відмовила, але на той час, як ми зібралися це обговорювати, питання відпало саме собою, бо його виказала перевірка біографії.

— Виказала як?

— Ми постійно посилаємо запити до поліцейських відділків у рідних містах заявників. Поліція Гаррісбурга розшукувала його за два напади на гомосексуалів. Останній мало не помер. Він подав нам адресу, за якою, як виявилось, розташована нічліжка, де він час від часу ночував. Поліція знайшла там відбитки його пальців і чек на пальне, за яке він розрахувався кредиткою, там був значочний реєстраційний номер. І звали його аж ніяк не Джон Грант, це він нам так представився. Десь за тиждень після цього він чатував перед нашим корпусом і штовхнув на землю доктора Пурвіса, просто на зло.

— Як його звати, докторе Деніелсон?

— Краще я продиктую вам по літерах: Д-Ж-Е-Й-М Г-А-М-Б.

Розділ 52

Похмурий триповерховий будинок Фредріки Біммел був укритий бітумною черепицею з плямами іржі там, де переливалася вода з ринв. Клені-сіянці, що повиростали в ринвах, перезимували досить непогано. Вікна з північного боку були затулені листами пластику.

У маленькій вітальні, дуже теплій від електричного обігрівача, жінка середнього віку сиділа на килимі та гралася з немовлям.

— Моя дружина, — пояснив Біммел, перетинаючи кімнату. — Ми тільки цього Різдва побралися.

— Вітаю, — сказала Старлінг.

Жінка мляво всміхнулася в її бік.

У коридорі — знову холодно, кімнати заставлені коробками, що височать по пояс, між ними — вузькі проходи. Картонні коробки, повні абажурів і кришок для консервації, кошків для пікніка, старих номерів «Reader's Digest» і «National Geographic», товстих старомодних тенісних ракеток, постільної білизни, наборів для дартсу, пластикових чохлів для автомобільних сидінь у шотландську клітинку, що була популярна в п'ятдесятих, та стійкий запах мишачої сечі.

— Ми скоро переїжджаємо, — сказав містер Біммел.

Речі попід вікнами вицвіли на сонці, коробки стояли тут роками, стінки з часом понапиналися, безладні килими полисіли в тих місцях, де пролягали стежки від кімнати до кімнати.

Сонячні промені плямували бильця, поки Старлінг піднімалася сходами за батьком Фредріки. У холодному повітрі його одяг відгонив притхлістю. Вона бачила, як проміння пробивається крізь провислу стелю біля верху сходів. Картонні коробки, складені на майданчику, були накріті пластиком.

Маленька кімната Фредріки розташовувалася просто під похилим дахом на третьому поверсі.

— Я вам ще потрібен?

— Пізніше я б залюбки поговорила з вами, містере Біммел. А мати Фредріки?

У справі було вказано «померла», та не було зазначено коли.

— Шо ви маєте на увазі — а мати? Вона вмерла, коли Фредріці було дванадцять.

— Зрозуміло.

— Ви шо, рішили, що то внизу була Фредрікіна мама? Після того як я вам сказав, що ми побралися лише цього Різдва? Невже ви так і подумали? Певно, законники звикли мати справу з людьми іншого типу, да, паняночко? Та вона взагалі не знала Фредріку.

— Містере Біммел, кімната має той самий вигляд, у якому її залишила Фредріка?

Його злість кудись поділася.

— Ага, — м'яко мовив він. — Ми не стали її чіпати. Її одяг мало кому підійшов би. Вмикайте обігрівач, якщо схочете. Та не забудьте його вимкнути перед тим, як спускатися.

Він не хотів дивитись на її кімнату. Він залишив Старлінг на сходовому майданчику.

Старлінг на мить спинилася, поклавши руку на холодну порцелянову дверну ручку. Їй треба було привести думки до ладу, перш ніж наповнювати голову речами Фредріки.

Отже, ідемо від того, що Баффало Білл убив Фредріку першою, прив'язав до неї тягар і гарненько сховав у річці далеко від дому. Він сховав її краще за інших — вона була єдина з тягарем, бо хотів, щоб спочатку знайшли пізніших жертв. Він хотів створити видимість довільного відбору дівчат у містах, розкиданих по всій країні, — до того як знайдуть Фредріку з Бельведера. Йому було важливо відвернути увагу від Бельведера. Бо він живе тут або в Коламбусі.

Він почав із Фредріки, бо жадав її шкіру. Жадоба не бере початок із вигаданих речей. Жадоба — досить буквальний гріх, ми починаємо жадати відчужані речі, починаємо з того, що бачимо щодня. Він бачив Фредріку в повсякденному житті. Бачив у її повсякденному житті.

Яким було повсякденне життя Фредріки? Гарзд...

Старлінг штовхнула двері. Ось вона, ця мовчазна холодна кімната, де пахне пліснявою. На стіні висів торішній календар, навічно перекинутий на квітень. Відтоді як померла Фредріка, минуло десять місяців.

Котяча їжа, висохла й почорніла, лежала в блюдечку в кутку.

Старлінг, яка собаку з'їла на прикрасах із дворових розпродажів, стала по центру кімнати й почала повільно обертатися. Фредріка дуже непогано давала раду з тим, що мала. Ось штори з квітчастого ситцю. Судячи з облямованих країв, вона перешила кілька наволочок, щоб зробити ті штори.

Ось дошка для оголошень, до неї на кнопку почеплено стрічку, яку носять через плече. «ОРКЕСТР СТАРШИХ КЛАСІВ БЕЛЬВЕДЕРА» — надруковано на стрічці фарбою з блискітками. На стіні висить плакат зі співачкою Мадонною та ще один, із Деборою Гаррі та «Блонді»¹⁹⁶. На полиці над столом Старлінг помітила рулон яскравих клейких шпалер, якими Фредріка оздобила стіни своєї кімнати. Шпалери поклеєні так собі, але не краще, ніж за її власної першої спроби, вирішила Старлінг.

У будь-якій іншій оселі кімната Фредріки мала б життєрадісний вигляд. У цьому похмурому будинку дизайн здавався кричущим, у ньому чулося відлуння відчаю.

Фредріка не виставляла в кімнаті своїх світлин.

Старлінг знайшла одну в шкільному альбомі, що лежав у невеликій книжковій шафі. Клуб глі¹⁹⁷, гурток хатнього господарювання, «Шиймо-пошиваймо», оркестр, клуб «4-Н»¹⁹⁸... може, для свого проекту «4-Н» Фредріка обрала голубів?

У випускному альбомі Фредріки стояло кілька підписів: «Чудовій подружці», «Чудовому дівчиську», «Мій товаришці по хімії» та «Пам'ятаєш розпродаж домашнього печива?!»

Чи водила сюди Фредріка своїх друзів? Чи був у неї хоч один справжній друг, якого вона могла провести цими сходами під дірявим дахом? Біля дверей стояла парасоля.

Поглянь на цю світліну Фредріки, ось вона, у першому ряді оркестру. Фредріка була широкою й товстою, але форма сиділа на ній краще, ніж на інших. Вона велика, з гарною шкірою. Неправильні риси складались у приємне обличчя, але її не можна було назвати миловидною за загальноприйнятими стандартами.

Кімберлі Емберг також не була, як-то кажуть, кралею — принаймні на смак бездумної публіки старших класів, — та й пара інших дівчат також.

Проте Кетрін Мартін була привабливою для всіх — велика, гарна молода жінка, яка почне боротися з ожирінням тільки після тридцяти.

Не забувай, що він не дивиться на жінок із точки зору чоловіка. Загальноприйняті стандарти не враховуються. Вони просто мають бути гладенькими й місткими.

Старлінг загадалася, чи він мислить про жінок як про «шкіри», так само як деякі кретини, не розбираючи, кличуть їх пиздою.

---

¹⁹⁶ «Blondie» — один із найуспішніших рок-гуртів «нової хвилі», утворений у Нью-Йорку 1977 року, вокалістка Деббі Гаррі.

¹⁹⁷ Glee club — музичні ансамблі, а також хори при коледжах і університетах США.

¹⁹⁸ «4-N Club» — глобальна мережа організацій, у яких молоді допомагають розвинути громадянську свідомість, лідерські здібності, відповідальність тощо; назва походить від напрямів розвитку особистості «head, heart, hands, health» («голова, серце, руки, здоров'я»).

Вона усвідомила свою руку, що водить пальцями по написах під шкільними фотографіями, усвідомила все своє тіло, простір, яке воно займає, свою фігуру та обличчя, враження, яке вони справляють, силу, яка в них міститься, усвідомила свої груди над альбомом, плаский живіт, до якого притуляла альбом, ноги, що були під альбомом. Чи зможе вона прикласти в цій справі власний досвід?

Старлінг оглянула себе на повний зріст у дзеркалі, яке стояло під дальшою стіною, і пораділа, що відрізняється від Фредріки. Але вона розуміла, що та різниця — лише матриця в її свідомості. То що ця матриця завадить їй побачити?

Якою хотіла здаватися Фредріка? Чого вона жадала, де вона цього шукала? Що вона намагалася зробити з собою?

Ось кілька дієтичних програм: дієта на фруктових соках, рисова дієта й маячний план, згідно з яким треба відмовитись від їжі та питва разом.

Організовані дієтичні гуртки — може, Баффало Білл стежив за ними, шукаючи великих дівчат? Таке важко перевірити. Старлінг пам'ятала з матеріалів справи, що дві жертви ходили до дієтичних гуртків і що списки членів уже порівнювали. Агент із Канзас-Сіті, традиційної ФБРівської філії «товстунів», а також кілька поліцейських із зайвою вагою взялися працювати під прикриттям у «Стрункореллі»¹⁹⁹ та Дієтичному центрі, приєдналися до «Вагової варті» та інших дієтичних закладів у містах, де жили жертви. Вона не знала, чи була записана Кетрін Мартін у якийсь дієтичний гурток. Для Фредріки такі організації могли бути недоступними через гроші.

Фредріка мала кілька випусків «Великої гарної дівчини», журналу для опасистих жінок. Там їй радили «побувати в Нью-Йорку, де ви зустрінете приїжджих із тих країн, де ваші розміри вважаються цінністю». Звісно. І навпаки, «ви могли б поїхати до Німеччини, де з першого ж дня не почуватиметесь самотньою». Ще б пак. Ось що треба робити, коли пальці вилазять за край туфель. Господи Ісусе! Усе, що Фредріці було потрібне, то це зустріти Баффало Білла, який вважав її розміри «цінним набутком».

Як Фредріка давала собі раду? У неї була косметика, багато засобів для шкіри. Молодець, *користуйся* своїм набутком. Старлінг відчула, що рідніться з Фредрікою, наче досі могла їй зарадити.

У коробці з-під сигар «Біла сова» вона тримала дешеву біжутерію. Ось кругла позолочена брошка, яка, найімовірніше, належала її покійній матері. Вона спробувала обрізати пальці на рукавичках із машинного мережива, щоб бути схожою на Мадонну, але вони порвалися на її руках.

У неї була музика, одноходовий програвач «Десса» п'ятдесятих років зі складаним ніжиком, прив'язаним гумовою стрічкою до

---

¹⁹⁹ Перероблено від «Синдерелли» (Попелюшки).

тонарма²⁰⁰ як тягарець. Платівки з дворових розпродажів. Романтичні мелодії від Замфіра, Маестро Флейти Пана²⁰¹.

Старлінг смикнула за ланцюжок від лампочки в шафі й здивувалася, побачивши гардероб Фредріки. У неї був гарний одяг, небагато, але достатньо для школи, для роботи в офісі та навіть у магазині модного вбрання. Нашвидкуруч оглянувши речі, Старлінг зрозуміла причину. Фредріка сама собі шила, шила геть усе, шви були оброблені оверлоком, оздоба ретельно підігнана. На полиці вглибині шафи лежав стос викрійок. Більшість із них були з «Simplicity»²⁰², але декілька — з «Vogue», і здавалися нелегкими.

Мабуть, вона вдягла на співбесіду своє найкраще вбрання. Що на ній було? Старлінг погортала справу. Ось: востаннє її бачили в зеленому одязі. Та годі вам, офіцере, що то, в біса, значить «зелений одяг»?

У бюджетному гардеробі Фредріки знайшлась ахіллесова п'ята — там бракувало взуття, а її вага була нещадною до пар, що стояли в шафі. Лофери, напнуті на дротяні овали. У сандалі вона підкладала поглиначі запаху. На кросівках розтяглись дірочки зі шнурівками.

Може, Фредріка трохи займалася спортом, бо мала кілька тренувальних костюмів великого розміру.

Усі вони були марки «Джуно»²⁰³.

У Кетрін Мартін також були кризові штанці від «Джуно».

Старлінг позадкувала з шафи. Вона сіла в ногах ліжка, склала руки й уп'ялась очима в освітлену шафу.

«Джуно» була поширеною маркою, що продавалася в багатьох магазинах з одягом розміру «плюс» — і звідси питання переходило до одягу. У будь-якому місті, незалежно від кількості населення, був хоч один магазин одягу для товстунів.

Чи стежив Баффало Білл за цими крамницями, чи обирав там покупців і стежив за ними?

Чи з'являвся він у тих крамницях у жіночому вбранні, щоб роздивитися на місці? У великих містах кожен магазин для товстунів має серед клієнтів трансвеститів і дрег-квінів²⁰⁴.

---

²⁰⁰ Тонарм — важіль на програвачі платівок, до якого кріпиться голка звукознімача.

²⁰¹ Gheorghe Zamfir (нар. 1941) — румунський музикант, композитор, диригент, найбільше прославився грою на пан-флейті (саундтреки до фільмів «Пікнік біля Звисної скелі», «Вбити Білла», «Високий блондин у чорному черевіку»).

²⁰² «Simplicity» («Простота») — швацький журнал із викрійками.

²⁰³ «Juno Active» — фірма, яка виробляє купальники, білизну й спортивний одяг великих розмірів.

²⁰⁴ Drag-queen — загальна назва для артистів чоловічої статі, які уособлюють жіночі образи, вдягаючись у подекуди гротескний, драматичний, яскравий одяг.

Ідея про те, що Баффало Білл міг перевдягатися в жіночі сукні, з'явилась у справі зовсім нещодавно, відтоді як доктор Лектер виклав Старлінг свою теорію. То як щодо одягу?

Напевне, всі жертви вдягалися в магазинах для товстунів — Кетрін Мартін носила дванадцятий²⁰⁵, але інші не могли собі цього дозволити, і Кетрін заходила в крамниці «плюс» тільки по великі спортивні штани «Джуно».

Кетрін Мартін могла носити дванадцятий. Вона була найменшою з жертв. Фредріка, перша жертва, була найбільшою. Яким чином Баффало Білл примудрився зменшити розмір, судячи з вибору Кетрін Мартін? Кетрін була пишногорудою, проте не дуже великою в обширі. Може, він сам схуд? Чи не приєднався він останнім часом до дієтичного гуртка? Кімберлі Емберг була десь посередині, великою, але з чітко окресленою талією...

Старлінг навмисне уникала думок про Кімберлі Емберг, але тепер на неї навалилися спогади. Старлінг побачила Кімберлі на анатомічному столі в Поттері. Баффало Біллу діла не було до її ніг, епільованих воском, до її нігтів, ретельно вкритих блискітками: він поглянув на пласкі груди Кімберлі, не вдовольнився ними, взяв свій револьвер і прострелив у ній морську зірку.

Двері до кімнати прочинилися на кілька дюймів. Старлінг відчула порух у своєму серці, перш ніж зрозуміла, хто то зайшов. Кішка, велика черепахова кішка з одним золотистим оком, а другим синім. Вона стрибнула на ліжко й потерлася об Старлінг. Вона шукала Фредріку.

Самотність. Великі самотні дівчата, які намагаються хоч когось вдовольнити.

Поліція ще на початку виключила клуби одиноких сердець. Може, Баффало Білл знаходив інший спосіб скористатися самотністю? Ніщо не може зробити нас більш вразливими, ніж самотність, хіба що жадоба.

Можливо, самотність дозволила Баффало Біллу добратися до Фредріки, але не до Кетрін. Кетрін не була самотньою.

Кімберлі була самотньою. *Не починай.* Кімберлі, покірنا та м'яка після того, як минуло трупне задубіння, її перевертали на анатомічному столі, щоб Старлінг могла зняти відбитки пальців. *Припини. Не можу.* Самотня Кімберлі, яка бажала задовольнити, скільки разів вона покірно переверталася під чоловіком, просто щоб відчути його серцебиття на своїй спині? Вона загадалася, чи відчувала Кімберлі, як між її лопаток труться бакени.

Уп'явшись очима в освітлену шафу, Старлінг пригадала пухку спину Кімберлі, трикутні клапті шкіри, яких бракувало на плечах.

Уп'явшись очима в освітлену шафу, Старлінг побачила трикутники на плечах Кімберлі, окреслені синім пунктиром на викрійках. Думка полинула геть, потім знову повернулася, підібралася ближче, і цього

---

²⁰⁵ 52-й розмір, або «L».

разу Старлінг змогла її схопити, зловити її, відчутти навіжену, пульсуючу радість: «ЦЕ ВИТОЧКИ — ВІН ВИРІЗАВ ТРИКУТНИКИ, ЩОБ ЗРОБИТИ ВИТОЧКИ ТА МАТИ ЗМОГУ РОЗШИРИТИ ТАЛІЮ. ЦЕЙ БЛЯДСЬКИЙ ПОКРУЧ УМІЄ ШИТИ. БАФФАЛО БІЛЛ МАЄ СЕРЙОЗНУ КВАЛІФІКАЦІЮ, ВІН ШИСЬ, А НЕ ДОБИРАЄ СОБІ ГОТОВИЙ ОДЯГ».

Що там казав доктор Лектер? «Він шись собі костюм дівчини зі справжніх дівчат». Що він мені казав? «Ви вмієте шити, Кларіс?» Ще й як умію.

Старлінг закинула голову та на секунду заплющила очі. Розв'язання задачі схоже на полювання — воно приносить дикунське задоволення, ми народжені для цього.

У вітальні вона бачила телефон. Вона стала спускатися сходами, щоб скористатися ним, але тонкий голос місіс Біммел уже гукав до неї, кликав її до телефону.

Розділ 53

Місіс Біммел передала Старлінг слухавку та взяла на руки вередливе дитя. З вітальні вона не вийшла.

— Кларіс Старлінг.

— Джеррі Берроуз, Старлінг...

— Добре, Джеррі, послухай, мені здається, що Баффало Білл уміє шити. Він вирізав трикутники... зачекай хвилинку... Місіс Біммел, ви не могли б забрати дитину на кухню? Мені тут треба дещо обговорити. Дякую... Джеррі, він уміє шити. Він вирізав...

— Старлінг...

— Він вирізав оті трикутники на Кімберлі Емберг, щоб зробити виточки, як на одязі, ти мене розумієш? Він має кваліфікацію, а не просто робить собі накидку печерної людини. Нехай відділ ідентифікації шукає серед зареєстрованих злочинців кравців, оббивальників, меблярів... нехай шукають у реєстрі особливих прикмет швацьку щербину на зубах...

— Добре-добре-добре, я просто зараз набираю повідомлення до Ідентифікації. А тепер послухай, бо зараз мені доведеться відірватися від телефону. Джек хотів, щоб я тебе проінструктував. Ми отримали ім'я та адресу, досить вірогідні. З Ендрюса вилітає група порятунку заручників. Джек передає їм вказівки через кодувальник.

— Куди вони летять?

— Калумет-Сіті, передмістя Чикаго. Підозрюваного звати Джейм, без «с», прізвище Гамб, також відомий як Джон Грант, білий чоловік, тридцять чотири роки, вага сто дев'яносто, шатен, сині очі. Джек отримав звістку від Джонса Гопкінса. Твої прикмети, тобто список прикмет, за якими його слід вирізнити серед транссексуалів, зірвав у Джонсі Гопкінсі джек-пот. Три роки тому цей чоловік подав заявку на

зміну статі. Потріпав одного лікаря після того, як йому відмовили. Він подав у Гопкінс вигадане ім'я «Ґрант» і підставну адресу в Гаррісбурзі, штат Пенсильванія. Копи дістали чек на пальне з реєстраційним номером його автомобіля, від цього й танцювали. Наробив галасу в Каліфорнії ще в підлітковому віці — у дванадцять років убив своїх бабусю й дідуса та відбув шість років у психіатричній клініці округу Туларе. Шістнадцять років тому його випустили на волю, коли влада штату закрила ту лікарню. Він уже давно пропав. Душогуб гомосексуалістів. Вскочив у кілька колотнеч у Гаррісбурзі, а тоді знову зник.

— Ти сказав, Чикаго. Звідки ви дізнались про Чикаго?

— Від митниці. У них знайшовся якийсь документ на ім'я Джона Ґранта. Кілька років тому митники затримали в міжнародному аеропорту Лос-Анджелеса валізу, яка йшла із Суринаму з лялечками — так вони називаються? У будь-якому разі, з комахами, з міллю. Адресатом був зазначений Джон Ґрант, у якого був бізнес у Калуметі під назвою — тільки подумай — під назвою «Містер Шкура». Шкіряні вироби. Мабуть, шиття сюди підходить, я перекину інформацію про шиття в Чикаго й Калумет. Ми не знайшли домашньої адреси Ґранта чи Ґамба, бо фірми вже не існує, але ми дуже близько.

— Є фотографії?

— Поки тільки підліткові, з поліції Сакраменто. Від них небагато користі — там йому дванадцять. Скидається на Бівера Клівера²⁰⁶. Але ми все одно розіслали ті фотографії факсом.

— Можна я туди поїду?

— Ні. Джек попередив, що ти проситимешся. У нас є дві жінки, які служать маршалами в Чикаго, й медсестра, яка подбає про Кетрін, якщо її врятують. Ти все одно не встигнеш, Старлінг.

— А якщо він забарикадується? На це може піти...

— Ніхто не вестиме з ним переговори. Якщо його знайдуть, то візьмуть одразу — Кроуфорд наказав підривати двері вибухівкою. Цей хлопець особливий, Старлінг, він уже побував у ситуації з заручниками. Коли він скоював ті підліткові вбивства, то забарикадувався в Сакраменто, взявши бабусю в заручники. На той час він уже вбив свого діда, і все склалось дуже кепсько, можеш мені повірити. Він вивів бабусю до копів, вони викликали священика, щоб із ним поговорив. Він був дитиною, ніхто не наслідився стріляти. А він став позаду неї й проштрикнув їй обидві нирки. Лікарі нічим не змогли зарадити. Він це зробив у дванадцять років. Тому цього разу — жодних переговорів, жодних попереджень. Імовірніше, що Мартін уже мертва, але припустимо, що нам пощастить. Припустимо, що він занадто переймався, це по-перше, а по-друге, в нього могли просто руки не

---

²⁰⁶ Beaver Cleaver — персонаж американського ситкому 60-х років «Хай із цим розбирається Бівер» («Leave It to Beaver»), семирічний хлопчик, якого зіграв Джеррі Метерс (Jerry Mathers).

дійти. Якщо він нас помітить, то вб'є її на наших же очах, просто нам на зло. Що йому варто, правда? Тож його знайдуть — бум! — і двері геть.

У кімнаті було страшенно спекотно й пахло аміаком від дитячих каль.

Берроуз провадив далі:

— Ми шукаємо обидва імені в списках передплатників ентомологічних журналів, у гільдії ножарів, серед зареєстрованих злочинців, усюди, де тільки можна. Ніхто не ляже спати, доки все не з'ясується. Ти працюєш зі знайомими Біммелів, так?

— Так.

— У міністерстві юстиції сказали, що буде важко виставити обвинувачення, якщо ми не впіймаємо його на гарячому. Він потрібен нам із Мартін або з чимось таким, що допоможе ідентифікувати жертву, — типу зубів або пальців, якщо вже говорити по правді. Я навіть не кажу про те, що як він уже викинув Мартін, то нам знадобляться свідки, які напевне бачили його разом із жертвою. Ми все одно зможемо скористатися твоєю інформацією від Біммелів, хай там як... Старлінг, Богом клянуся, як би я хотів, щоб усе сталося вчора, і не тільки через малу Мартін. Куантіко вже перевело тебе на повторку?

— Мабуть, так. На моє місце взяли когось, хто так само чекав на переобрання, — принаймні мені так сказали.

— Якщо ми впіймаємо його в Чикаго, то виявиться, що ти зробила в справу неабиякий внесок. Начальство в Куантіко суворе, як годиться, але на *це* вони мають звернути увагу. Зачекай хвилинку.

Старлінг почула, як Берроуз щось гавкає поза слухавкою. Потім він знов повернувся на лінію.

— Нічого — вони зможуть висадитись у Калумет-Сіті за сорок — сорок п'ять хвилин, залежно від вітру. Їх підмінить чиказький SWAT, якщо його знайдуть раніше. «Світло й енергія» Калумета видали чотири можливі адреси. Старлінг, ти там виглядай будь-яку інформацію, яка допоможе звузити пошук. Якщо почувеш щось про Чикаго чи Калумет, миттю дзвони мені.

— Згода.

— А тепер послухай — останнє, і мені треба бігти. Якщо станеться, як гадається, якщо ми впіймаємо його в Калумет-Сіті, ти приземляєшся в Куантіко о восьмій годині маньяна²⁰⁷, в начищених сандаликах. Джек виступатиме перед комісією разом із тобою. А також чільний гані, Брігем. Спиток — не збиток.

— Джеррі, ще одне: у Фредрікі Біммел були спортивні костюми від «Джуно», це марка одягу для товстунів. У Кетрін Мартін теж такі були, якщо це взагалі щось важить. Може, він вистежує великих жертв у крамницях для товстунів. Можна попитати в Мемфісі, Акройді, деінде.

— Зрозумів. Не забувай усміхатись.

---

²⁰⁷ Ма[~] пана (*icn.*) — завтра.

Старлінг вийшла на брудне подвір'я в Бельведері, штат Огайо, за триста вісімдесят миль від місця подій у Чикаго. Вітерець приємно холодив обличчя. Вона злегка вдарила кулаком повітря, вболіваючи за групу порятунку заручників. Та водночас вона відчувала, як тремтять щокі й підборіддя. Що це, в біса, таке? Що б вона, в біса, зробила, якби на щось натрапила? Покликала б підмогу, польовий офіс у Клівленді, SWAT із Коламбуса, ще й поліцію Бельведера.

Порятунок молодій жінці, дочки сенаторки Нахер-Мартін, та інших, які можуть бути після неї, — ось що насправді має найбільше значення. Якщо його ввіймають, то все буде гаразд.

Якщо вони не встигнуть, якщо знайдуть щось жажливе... Господи, благаю, дай їм упіймати Баффа... упіймати Джейма Гамба, чи містера Шкуру, чи як там іще звати це пекельне створіння.

І все одно, вона була так близько, вона майже вхопила його за зад, усього на день запізнилася з чудовою ідеєю, опинилась удалині від арешту, вибула зі школи — все це відгонило програшем. Старлінг уже давно підозрювала, хоч і картала себе за це, що протягом кількох останніх століть удача зраджує Старлінгів, що всі Старлінги блукають у тумані вічності розлючені та спантеличені. І якщо віднайти сліди першого Старлінга, то коло замкнеться. Саме так мислять класичні невдахи, і вона, чорт забирай, не збиралася забавлятися такими думками.

Якщо вони ввіймають його завдяки опису, що вона дістала від доктора Лектера, то це допоможе їй з міністерством юстиції. Старлінг треба було трохи про це поміркувати. Її кар'єрні сподівання смикались, наче фантомна кінцівка.

Що б не сталося, осяяння про швацькі викрійки принесло їй таке задоволення, як ніщо інше. Це варто зберегти в пам'яті. Вона віднайшла сміливість у спогадах про матір, як і в спогадах про батька. Вона заслужила й виправдала довіру Кроуфорда. Саме це вона має зберегти у своїй коробці для сигар «Біла сова».

Її роботою, її завданням було думати про Фредріку й про те, як на неї вийшов Гамб. Судове переслідування Баффало Білла вимагатиме фактів.

Думай про Фредріку, яка застрягла тут, провела тут усі молоді роки. Де б вона шукала виходу? Які поривання знайшли відгук у Баффало Біллі? Що їх об'єднало? Жахлива думка — про те, що він міг розуміти її з власного досвіду. Може, він навіть співчував їй, та все одно скористався її шкірою.

Старлінг стояла біля самої води.

Майже в кожному місці настає така мить, коли світло падає під певним кутом і з певною інтенсивністю, і тоді місцина постає у всій своїй красі. Коли ти десь застряг, то починаєш помічати цю мить, чекати на неї. Мабуть, на річці Лікінг за Фелл-стріт ця мить приходила саме зараз, після полудня. Може, саме в цей час юна Біммел починала мріяти? Бліде сонце здіймало достатньо пари з річки, щоб розмити обриси старих холодильників і електроплиток, які повикидали в зарості на

протилежному березі. Вітер із північного сходу дмухав проти променів, здіймаючи рогіз до сонця.

Від сараю містера Біммела до річки пролягала біла полімерна труба. Вона заклекотіла, і з неї вирвався невеличкий потік кривавої води, що поплямував підталий сніг. Біммел вийшов на сонце. Штани спереду були поцятковані кров'ю, а в пластиковому харчовому пакеті він ніс яксь рожеві й сірі кавалки.

— Сквоби²⁰⁸, — сказав він, побачивши, що Старлінг його роздивляється. — Їли колись сквобів?

— Ні, — відповіла Старлінг, відвертаючись до води. — Я їла голубів.

— Із цими не тре' переживать, що дробина на зуб попаде.

— Містере Біммел, а Фредріка знала когось із Калумет-Сіті або Чикаго?

Він стенив плечима й похитав головою.

— Чи ви не знаєте, вона коли-небудь їздила до Чикаго?

— Шо значить — чи я не знаю? Думаєте, моя дівчинка бувала в Чикаго, а я про те не знав? Вона навіть у *Коламбус* не їздила без мого відома.

— Вона знала чоловіків, які вміли шити, кравців чи майстрів, які виготовляли вітрила?

— Вона всіх обшивала. Уміла шити, як і її мати. Про чоловіків я нічо' не знаю. Вона шила для магазинів, для панянок, а кому саме — не знаю.

— Хто був її найкращим другом, містере Біммел? З ким вона водилася?

Не треба було казати «водилася». Добре, що його не зачепило, він і без того розлючений.

— Ні з ким вона не водилася просто так. У неї завжди була робота. Господь зробив її не красивою, а працювитою.

— Кого б ви назвали її найкращим другом?

— Стейсі Хубку, мабуть, іще змалечку. Фредрікіна мати говорила, що Стейсі знається з Фредрікою тільки заради того, щоб мати собі прислужку, але мені то невтямки.

— Ви не знаєте, як я можу з нею зв'язатися?

— Стейсі працювала в страховій компанії, мабуть, і досі там. У Франклінів.

Старлінг пішла до своєї машини через попороте колесами подвір'я, опустивши голову й глибоко засунувши руки в кишені. З високого вікна за нею стежила кішка Фредріки.

---

²⁰⁸ Молоді голуби віком до чотирьох тижнів.

Розділ 54

Посвідчення ФБР викликає тим гострішу реакцію, чим далі ви просуваєтеся на захід. Посвідчення Старлінг, від вигляду якого на території Вашингтона хіба що змуджено підводять брову, цілком і повністю привернуло увагу боса Стейсі Хубки в страховій агенції Франклінів, що в Белведері, штат Огайо. Він особисто звільнив Стейсі Хубку від обов'язків за прилавком і телефоном та запропонував Старлінг свій малесенький окремих кабінет для співбесіди.

У Стейсі Хубки було кругле, вкрите м'яким пушком обличчя, а зріст становив п'ять футів чотири дюйми²⁰⁹ на підборах. Вона носила зачіску з залакованих локонів, схожих на крила, і відкидала їх з обличчя жестом Шер Боно²¹⁰. Вона міряла очима Старлінг шоразу, як та на неї не дивилася.

— Стейсі... Можна я зватиму тебе Стейсі?

— Звісно.

— Розкажи мені, будь ласка, Стейсі, як, на твою думку, таке могло статися з Фредрікою Біммел — де цей чоловік міг угледіти Фредріку?

— *Ото* я настрахалася. *Шкіру* обдирає, чи не халепа? Ви її бачили? Кажали, що було схоже на *ганчірку*, наче хтось повітря випустив із...

— Стейсі, вона коли-небудь згадувала знайомих із Чикаго чи Калумет-Сіті?

Калумет-Сіті. Годинник над головою Стейсі Хубки непокоїв Старлінг. Якщо група порятунку заручників планувала дістатися туди за сорок хвилин, то до висадки лишається всього десять. Їм дали правильну адресу? Займайся своєю справою.

— Чикаго? — перепитала Стейсі. — Ні, хоч одного разу ми марширували в Чикаго, на параді на День Подяки.

— Коли?

— Восьмий клас, скільки то буде?.. Дев'ять років тому. Оркестр просто скатався туди й назад на автобусі.

— Що ти подумала минулої весни, коли вона зникла?

— Та я не знала, що й думати.

— Пам'ятаєш, де ти була, коли дізналася про це? Коли вперше почула новини? Що ти тоді подумала?

— Тої першої ночі, коли вона пропала, ми зі Скіпом пішли на концерт, а потім заскочили випити до «Містера Жаби», то Пем і решта, ну, Пем Малавезі, вони прийшли й сказали, що Фредріка зникла, а Скіп такий, навіть *Гудіні*²¹¹ не змусить Фредріку зникнути. А потім він узявся всім

---

²⁰⁹ ≈ 1,62 м.

²¹⁰ Cher Bono (нар. 1946) — американська поп-співачка й акторка.

²¹¹ Harry Houdini (1874—1926) — легендарний американський ілюзіоніст, майстер звільнень.

розповідати, хто такий Гудіні, він завжди хизується, скільки всього знає, то ми, тину, забули на це. Я подумала, що вона просто розсердилась на свого батька. Ви ж бачили її будинок? Ото халупа. Я про те, що де б вона зараз не була, то все одно соромиться того, що ви побачили. А ви б не втекли з такого дому?

— Ти не подумала, що вона могла втекти з кимось, чи не спав тобі хтось на думку — навіть якщо ти помилялася?

— Скіп сказав, що вона, мабуть, знайшла собі товстунчика-джигунчика. Та ні, в неї нікого такого не було. Був один хлопець, але то стара історія. Він ходив до оркестру в десятому класі, я кажу «хлопець», але вони просто розмовляли й гиготіли, наче пара дівчаток, робили разом домашку. Він був великим тюхтієм, носив такий маленький кашкет, як у грецьких рибалок. Скіп вважав, що він, ну, голубий. Її дражили, що вона зустрічається з голубим. Він та його сестра загинули в автомобільній аварії, і більше в неї нікого не було.

— Що ти подумала, коли вона не повернулася?

— Пем вирішила, що її забрали муні²¹², та я не знаю, я лякалася щоразу, як думала про це. І я відмовилась гуляти ночами сама, без Скіпа, так йому й сказала — е ні, друже, коли сонце заходить, ми йдемо надвір разом.

— Ти ніколи не чула, щоб вона згадувала когось на ім'я Джейм Гамб? Або Джон Грант?

— Е-е-е-е... ні.

— А в неї міг бути друг, про якого ти не знала? Чи були перерви, дні, коли ви не бачились?

— Ні. Якби в неї був хлопець, я б знала, повірте. У неї ніколи не було хлопця.

— А ти не думаєш, що могло так статися, що вона завела собі друга, але нікому нічого не розповіла?

— Чого б це?

— Може, боялася, що її почнуть дражнити?

— Що ми почнемо її дражнити? Та що ви таке кажете, це через ту давню історію? Через того тюхтія зі старших класів? — Стейсі почервоніла. — Ні. Ми б її нізащо не скривдили. Я те просто згадала, до слова. Вона не... усі були, типу, добримі з нею після того, як він помер.

— Стейсі, ти працювала з Фредрікою?

— Я, вона, Пем Малавезі та Джаронда Аскью, ми всі працювали в центрі «Вигідна покупка» на літніх канікулах у старших класах. Потім ми з Пем пішли до «Річардс», щоб дізнатися, чи є робота, там продають дуже гарний одяг, і нас із Пем найняли, тож Пем сказала Фредріці, щоб вона до нас приєдналася, бо там була потрібна ще одна дівчина, і вона прийшла туди, а місіс Бурдін, то менеджер з реалізації товарів? Вона

---

²¹² Moonie — зневажливе прізвисько членів Церкви об'єднання, заснованої в Сполучених Штатах корейським місіонером Мун Сон Мьоном (Sun Myung Moon — звідси назва «moonie»).

така, каже: «Ну, Фредрічко, нам потрібні такі працівники, розумієш, щоб їм люди симпатизували, щоб вони заходили й казали — я хочу бути такою, як вона, щоб їм давали поради, який вони матимуть вигляд у цьому платті, й таке інше. А якщо ти візьмеш себе в руки й скинеш зайву вагу, то одразу ж повертайся до нас». Отак вона казала. «Але наразі, якщо ти захочеш узяти на себе деяку перешивку, то я тебе влаштую, закину за тебе слово місіс Ліппман». Місіс Бурдін говорила таким солоденьким голосом, а виявилася реальною сучкою, хоча я тільки згодом про це дізналася.

— Тож Фредріка займалася перешивкою в «Річардс», у тому магазині, де ти працювала?

— Їй тоді до серця допекло, але так, звісно. Стара місіс Ліппман усім перешивала. Заснувала свою фірму, і в неї було більше замовлень, ніж вона сама могла впоратися, то Фредріка працювала на неї. Перешивала замовлення старої місіс Ліппман. Місіс Ліппман для всіх шила, робила сукні. А після того як місіс Ліппман вийшла на пенсію, то її син, чи хто там у неї був, не схотів тим займатись, і Фредріці дісталися всі клієнти, вона так і продовжувала шити для всіх. Тільки те й робила. Бувало, зустрінемось із нею та Пем, підемо до Пем додому дивитися «Молодих і невгамовних»²¹³, а вона візьме щось із собою, сидить і весь час шие.

— Фредріка коли-небудь працювала в магазині, брала там мірки? Вона зустрічалася з покупцями чи оптовими торговцями?

— Інколи, нечасто. Я там не щодня бувала.

— А місіс Бурдін працювала щодня, вона має знати?

— Так, мабуть.

— Фредріка коли-небудь згадувала про замовлення від фірми під назвою «Містер Шкура» з Чикаго або Калумет-Сіті чи виготовляла підкладки для шкіряних виробів?

— Не знаю, може, місіс Ліппман таким займалася.

— Ти коли-небудь бачила той бренд, «Містер Шкура»? Він продавався в «Річардсі» чи якихось інших бутіках?

— Ні.

— Ти не знаєш, де зараз місіс Ліппман? Я хотіла б із нею поговорити.

— Вона померла. Переїхала у Флориду на пенсію, там і померла, як сказала Фредріка. Я не була з нею знайома, ми зі Скіпом просто інколи забирали звідти Фредріку, коли в неї було забагато одягу. Поговорить з її родичами, чи що. Я вам запишу адресу.

То було неймовірно втомливе заняття, коли єдиною річчю, яку хотіла почути Старлінг, були новини з Калумет-Сіті. Сорок хвилин минули. Група порятунку заручників уже мала приземлитися. Старлінг пересіла боком, щоб не дивитись на годинник, і продовжила:

— Стейсі, де Фредріка купляла одяг, де вона дістала ті великі тренувальні костюми «Джуно», спортивні штани?

---

²¹³ «The Young and the Restless» — американська мильна опера 80-х років.

— Вона могла пошити геть усе. А ті штани, я думаю, вона купила в «Річардс», ну, коли всі почали носити завеликі розміри, то магазин став замовляти такі моделі штанців. Тоді вони були в багатьох крамницях. Вона отримала знижку в «Річардс», бо ж шила для них.

— А вона коли-небудь купляла речі в магазинах великого одягу?

— Ми всюди ходили, дивилися, ну, самі знаєте. Ходили у «Постать плюс», вона шукала там ідеї, ну, вдалі крої для великої фігури.

— А за вами ніхто не стежив у тих крамницях? Може, Фредріка відчувала, що хтось поклав на неї око?

Стейсі на секунду задивилася в стелю, а потім похитала головою.

— Стейсі, в «Річардс» коли-небудь приходили трансвестити або чоловіки, які купляли великі сукні, ти з таким стикалася?

— Ні. Одного разу ми зі Скіпом бачили кількох, у барі в Коламбусі.

— Фредріка була з вами?

— Та ви *що*. Ми ж їздили, типу, на вікенд.

— Ти не запишеш мені ті крамниці великого одягу, куди ви ходили з Фредрікою, ти зможеш пригадати їх усі?

— Тільки тут чи в Коламбусі також?

— Тут і в Коламбусі. І адресу «Річардс», я хочу поговорити з місіс Бурдін.

— О'кей. Гарна то робота — працювати агентом ФБР?

— Мабуть, так.

— Ви часто подорожуєте й таке інше? Тобто буваєте в різних місцях, кращих за оце?

— Інколи доводиться.

— І треба мати гарний вигляд щодня, так?

— Ну так. Треба вдягатися по-діловому.

— А як ними стають, ну, агентами ФБР?

— Треба спершу закінчити коледж, Стейсі.

— Його важко оплатити.

— Так, важко. Хоч інколи можна отримати гранти чи стипендії, це допомагає. Хочеш, я пришлю тобі кілька буклетів?

— Ага. Я тут думала, Фредріка так за мене *раділа*, коли я отримала цю посаду. Мало не в екстазі була, бо ніколи не мала справжньої роботи в офісі й гадала, що це неабищо. *Оце* — картонні папки й Баррі Манілоу з колонок цілий день, вона гадала, що це дуже круто. Що вона знала, велике дурепище.

В очах Стейсі Хубки стояли сльози. Вона широко їх розкрила й закинула голову назад, щоб потім не довелося наново фарбуватися.

— То як щодо мого списку?

— Краще я складу його за своїм столом, там у мене текстовий редактор, а ще знадобиться телефонний записник і таке інше.

Вона вийшла, задерши голову, і проклала собі шлях, дивлячись на стелю.

Старлінг не давав спокою телефон. Щойно Стейсі Хубка вийшла з малесенького кабінету, вона набрала Вашингтон за рахунок співрозмовника й запитала новини.

Розділ 55

Саме цієї миті над південним краєм озера Мічиган двадцятичотиримісний літак бізнес-класу з цивільним маркуванням зійшов із крейсерського режиму й почав спускатися по широкій кривій униз, до Калумет-Сіті, штат Іллінойс.

Дванадцяттеро бійців із групи порятунку заручників відчули, як шлунки підстрибнули вгору. Кілька чоловіків позіхнули показово невимушено й водночас напружено.

Командир групи Джоел Ренделл, який сидів попереду в пасажирському відсіку, зняв навушники з мікрофоном і переглянув свої нотатки, перш ніж підвестися з промовою. Він вважав, що йому дісталася найкраща, найвправніша команда SWAT у світі, і, можливо, він був правий. У деяких бійців ще ніколи не стріляли, але, згідно з результатами тестів і симуляцій, то були найкращі з найкращих.

Ренделл провів багато часу в салонах літаків, тож він легко зберігав рівновагу протягом турбулентного спуску.

— Джентльмени, замаскований наземний транспорт нам ласкаво надав Наркоконтроль. У них є вантажівка квіткарів і фургон сантехніків. Отже, Верноне, Едді, вбирайтесь у своє спідне та цивільку. У разі вибухів світлошумових гранат пам'ятайте — ваші обличчя не захищені від спалаху.

— Не забудь прикрити щічки, — пробурмотів Вернон до Едді.

— Думаєш, я світитиму дупою? І так само не світитиму пікою, — прошепотів у відповідь Едді.

Вернон і Едді, яких призначили на перший підхід до вхідних дверей Гамба, мали почепити під цивільний одяг тонку куленепробивну броню. Решта вирушить у міцних бронезилетах, які мусять захистити тіло від пострілу з гвинтівки.

— Боббі, не забудь покласти водіям у кожен фургон свої радіопередавачі, щоб ми не похерили розмови з Наркоконтролем, — сказав Ренделл.

Під час штурмів Управління боротьби з наркотиками використовує ДМХ, а ФБР — УКХ. У минулому вже виникали проблеми.

Група була оснащена майже на всі випадки життя, для роботи вдень і вночі: для стін вони мали базове обладнання з рапелінгу²¹⁴, для прослуховування — «Вовчі вуха» та «VanSleek Farfoon»²¹⁵, для бачення — інфрачервоні прилади. Зброя з нічною оптикою скидалася на музичні інструменти в черватих кофрах.

---

²¹⁴ Спускання по мотузці вздовж крутої або вертикальної поверхні.

²¹⁵ Марки обладнання, яке дозволяє прослуховувати звуки з далекої відстані.

Група готувалася до точної хірургічної операції, і зброя була відповідна — жодного ствола, який би стріляв із відкритого затвора.

Бійці натягли на себе розвантажувальні жилети, коли пілот опустив закрилки.

Через навушники Ренделл отримав новини з Калумета. Він затулив мікрофон і знову звернувся до команди:

— Хлопці, пошук звувися до двох адрес. Ми беремо крацу, а чиказький SWAT — другу.

Вони сідали на муніципальний аеродром Лансінга, найближчий до Калумета з південного сходу Чикаго. Літаку одразу ж дозволили посадку. Насмердівши паленими шасі, пілот пригальмував літак біля двох автомобілів, які стояли на холостому ходу в кінці аеродрому, якнайдалі від терміналу.

Короткі привітання біля вантажівки квіткарів. Командир Наркоконтролю передав Ренделлові предмет, схожий велику ікебану. То був дванадцятифунтовий²¹⁶ таран для вибивання дверей, голівку якого загорнули в кольорову фольгу, щоб скидалася на горщик, а ручку замаскували зеленню.

— Чи не бажаєте зробити доставку? — поцікавився він. — Ласкаво просимо до Чикаго.

Розділ 56

Містер Гамб узявся до справи раннього вечора.

З небезпечними застиглими сльозами на очах він переглядав своє відео знов, і знов, і знов. На маленькому екрані Матуся здиралася на водяну гірку та — *y-i-i-i!* — ковзала в басейн, *y-i-i-i!* — ковзала в басейн. Сльози туманили зір Джейма Гамба, наче він сам плавав у басейні.

У нього на животі булькала грілка — так само як булькало в шлунку у собачки, коли вона лежала з ним.

Він більше не міг цього терпіти — того, що сиділо в підвалі й тримало в заручниках Золотце, погрожувало їй. Золотцю було боляче, він знав напевне, що боляче. Він був не певен, що зможе вбити його до того, як воно смертельно поранить Золотце, але він мав спробувати. Негайно.

Він зняв із себе одяг і вдягнув халат — він завжди збирав урожай голим і закравленим, немов новонароджений.

З місткої аптечки він дістав бальзам, яким мастив Золотце, коли її подряпав кіт. Узяв кілька тоненьких пластирів, ватні палички та «єлизаветський комір»²¹⁷, який йому дав ветеринар, щоб Золотце не

---

²¹⁶ 12 фунтів $\approx$ 5,5 кг.

²¹⁷ Захисний комір, який не дозволяє тваринам розчісувати чи розлизувати

розчухувала вавку зубами. У підвалі він мав копистку для язика, з якої зробить шину для маленької зламаної ніжки, а також тубик «Стінгізу», щоб полегшити біль, якщо те тупе створіння подряпає Золотце, коли битиметься в передсмертних конвульсіях.

Акуратний постріл у голову, доведеться пожертвувати волоссям. Золотце означала для нього більше, ніж волосся. Волосся стане жертвою, офірою в обмін на її безпеку.

А тепер — тихо донизу сходами, на кухню. Скинути капці й нижче, темними сходами в підвал, триматися ближче до стіни, щоб мостини не рипіли.

Він не став вмикати світло. Спустившись, повернув праворуч до робочої кімнати, пересуваючись у знайомій темряві, відчуваючи, як змінюється під ногами підлога.

Його рукав ковзнув по клітці, і він почув тихе розгніване цвірчання молодої молі. Ось і шафа. Він відшукав інфрачервоний ліхтарик і натяг на голову окуляри нічного бачення. Тепер світ сяяв зеленим світлом. На мить він зупинився серед затишного булькання акваріумів, у теплому дзижчанні парових труб. Господар темряви, королева темряви.

Молі, що вільно літали кімнатою, залишали зелені флуоресцентні шлейфи перед його очима, м'яко дмухали на обличчя, змахуючи в мороку пухнастими крилами.

Він перевірив свій «пітон». Револьвер був заряджений свинцевими кулями з пласкою голівкою «38-й спеціальний». Вони ввійдуть у череп і розкриються, смерть буде миттєвою. Якщо під час пострілу воно стоятиме, якщо він поцілить униз у верхню частину голови, то такі кулі, на відміну від посиленого набою «магнум», не пройдуть крізь нижню щелепу й не порвуть грудей.

Тихо, тихо прокрадався він, зігнувши коліна, хапаючись за старі дошки пальцями з пофарбованими нігтями. Нечутно пройшов піщаною підлогою в кімнату з льохом. Тихо, але не дуже повільно. Він не хотів, аби собачка на дні колодязя встигла відчути його запах.

Стінки льоху світилися зеленим, ясні обриси каміння і вапна, чітка текстура дерев'яної кришки крізь його окуляри. Тримай ліхтарик і заирни всередину. Ось вони. Воно лежало на боці, наче гігантська креветка. Може, спало. Золотце згорнулася клубочком біля його тіла — напевне, спить, тільки б не мертва, будь ласка.

Голова була відкрита. Як заманливо поцілити в шию — зберегти волосся. Надто ризиковано.

Гамб нахилився над колодязем, вирячився вниз стеблинами нічних окулярів. «Пітон» такий приємний, дуло таке важке, ним так зручно цілитись. Треба тримати його в інфрачервоному промені. Він налаштував зображення, покрутивши ручки збоку, там, де вологе волосся прилипло до скроні.

Шум чи запах — він так і не дізнався, але Золотце прокинулась, почала дзявкати, стрибати вгору в темряві. Кетрін Бейкер Мартін зігнулася навпід, затуливши собачку, та накрила їх обох матрацом. Тепер під ним рухаються якісь кавалки, неможливо розрізнити, де Кетрін, а де песик. Він дивився вниз, і в інфрачервоному світлі йому зраджувало відчуття глибини. Він не міг збагнути, які кавалки були Кетрін.

Але він бачив, як стрибає Золотце. Він зрозумів, що з її ногою все гаразд, і одразу ж дізнався дещо більше: Кетрін Бейкер Мартін не змогла б скривдити собачку — так само як він. О блаженне полегшення. Вони поділяли це почуття, і саме тому він матиме змогу вистрелити в її клятву ногу, а коли вона схопиться за ногу, знести її блядську голову. Жодних запобіжних заходів.

Він увімкнув світло, геть усі світильники в цьому добваному підвалі, та приніс із комори прожектор. Він опанував себе, він ясно мислив — повертаючись через робочу кімнату, він пригадав, що треба трохи відкрити крани в раковинах, аби нічого не забилося в сифонах.

Коли він поспіхом проходив повз сходи, готовий до роботи, з прожектором у руках, задзеленчав дверний дзвінок.

Дверний дзвінок рипів і скреготав, тож Гамбові довелося зупинитися й подумати, що б це означало. Він уже роками не чув цього звуку, навіть не знав, чи він досі працює.

Дзвоник було встановлено на сходах, щоб чути його вгорі та внизу, і тепер він стукотів, чорна запилюжена металева цицька. Гамб поглянув на нього, і він знову задзвонив, і продовжував дзвонити, розтрушуючи пил. Хтось стояв біля вхідних дверей і тиснув на стару кнопку з написом «ДИРЕКТОР».

Вони підуть.

Він установив прожектор.

Вони не йшли.

Унизу, в колодязі, воно щось сказало, але Гамб не звернув уваги. Дверний дзвінок усе дзеленчав і скреготав, наче хтось похилився на кнопку.

Краще піти нагору й визирнути на ганок. Довгоствольний «пітон» не вміститься в кишеню халата. Гамб залишив його на столі в робочій кімнаті.

Він уже піднявся сходами до половини, коли дзвінок замовк. Він перечекав кілька секунд. Тиша. Він усе одно вирішив поглянути. Коли він ішов через кухню, то в двері з чорного ходу наполегливо постукали, і він підстрибнув. У коморі біля чорного ходу лежала помпова рушниця. Він знав, що вона заряджена.

Він зачинив двері до сходів, що вели в підвал, — тепер ніхто не почує крики, навіть найгучніші, у цьому він був упевнений.

Знову стукіт. Він трохи прочинив двері, не знімаючи ланцюжка.

— Я дзвонила в парадні двері, але ніхто не відчинив, — сказала Кларіс Старлінг. — Я шукаю родичів місіс Ліппман, ви мені не допоможете?

— Вони тут не живуть, — відповів містер Гамб і зачинив двері.

Він уже пішов до сходів, коли стукіт відновився, цього разу ще гучніший.

Він знову відчинив двері на ланцюжку.

Молода жінка піднесла до щілини посвідчення. Там було написано «Федеральне бюро розслідувань».

— Вибачте, але мені треба з вами поговорити. Я хочу розшукати родичів місіс Ліппман. Я знаю, що вона тут жила. Я хочу, аби ви мені допомогли, будь ласка.

— Місіс Ліппман уже давно померла. У неї не було родичів, принаймні мені про них невідомо.

— А як щодо юриста чи бухгалтера? У когось мають зберігатися її ділові записи? Ви були знайомі з місіс Ліппман?

— Побіжно. У чому проблема?

— Я розслідую смерть Фредріки Біммел. Представтесь, будь ласка.

— Джек Гордон.

— Ви були знайомі з Фредрікою Біммел, коли вона працювала на місіс Ліппман?

— Ні.

— Вона була такою великою, товстою.

— Може, бачив, я не певен. Я не хотів грубіянити, просто щойно з ліжка... У місіс Ліппман був адвокат, імовірно, в мене десь залишилась його візитка, треба пошукати. Ви не хочете зайти? Бо я зараз задубію від холоду, і будь-якої миті в щілину проскочить моя кішка. Вона кулею помчить надвір, я не встигну її впіймати.

Він пішов до столика зі зсувною кришкою в дальшому кінці кухні, відчинив його та зазирнув у кілька скриньок для паперів. Старлінг зайшла в дім і дістала з сумки блокнот.

— Ота жахлива справа, — сказав він, риючи у столі. — Здрагаюся щоразу, як про неї згадую. То скоро когось упіймають, як ви гадаєте?

— Ще ні, ми працюємо над цим. Містере Гордон, ви переїхали в цей будинок уже після того, як померла місіс Ліппман?

— Так.

Гамб нахилився над столом, стоячи спиною до Старлінг. Він висунув шухляду та почав у ній порпатися.

— Тут лишилися її записи? Ділові папери?

— Ні, геть нічого. А що, ФБР уже має якісь ідеї? Бо тутешня поліція сном-духом ні про що не відає. У них уже є опис чи відбитки пальців?

Зі складок халату містера Гамба виповзла міль «мертва голова». Вона зупинилася посередині його спини, приблизно там, де мало бути серце, й розправила крила.

Старлінг склала блокнот у сумку.

Містер Гамб. Хвала Господу, що в мене розстібнуто пальто. Забалакай його, дістанься до телефону. Ні. Він знає, що я з ФБР, і, щойно спузу з нього очі, він її вб'є. Проштрикне їй нирки. Якщо його знайдуть, то одразу візьмуть. Телефон. Не бачу. Не тут, спитай про

телефон. Зв'яжися з кимось, а тоді хапай його. Хай лежить долілиць, доки не прийдуть копії. Ось так, виконуй. Він обертається.

— Ось номер, — сказав він, простягаючи візитку.

Узяти її? Ні.

— Добре, дякую, містере Гордон, мені потрібен телефон, у вас є?

Коли він поклав візитку на стіл, міль злетіла. Випурхнула позаду нього, пролетіла повз його голову та опустилася між ними, на шафку над умивальником.

Він подивився на міль. Коли Старлінг не поглянула на неї, ані на мить не відвела очей від його обличчя, він усе збагнув.

Їхні погляди зустрілися, вони збагнули, хто є хто.

Містер Гамб злегка нахилив голову набік. Він посміхнувся:

— У мене в коморі є бездротовий телефон. Я принесу.

Ні! Роби, як надумала. Вона потягнулася за револьвером одним плавним порухом, який повторювала тисячі разів, і зброя опинилася там, де й мала бути, — в міцній хватці між двох її рук. Увесь її світ тепер містився в центрі грудей містера Гамба.

— Ані руш.

Він стиснув губи.

— А тепер. Поволі. Підніміть руки.

Виведи його надвір, нехай стіл залишається між вами. Виведи його, подалі від дому. Поклади долілиць посеред вулиці та підними вгору жетон.

— Містере Габ... Містере Гамб, вас заарештовано. А тепер повільно вийдіть зі мною надвір.

Натомість він вийшов із кімнати. Якби він потягся до кишені чи за спину, якби вона побачила зброю, то мала б право стріляти. А він просто вийшов із кімнати.

Старлінг почула, як він біжить униз сходами в підвал, вона оминула стіл — до дверей, до сходового прогону. Гамб зник, сходинки — яскраво освітлені й порожні. *Пастка.* Стань легкою здобичкою на сходах.

З підвалу — крик, тоненький, наче поріз від паперу.

Їй не подобалися сходи, не подобалися сходи, перед Кларіс Старлінг — питання життя і смерті, коли треба віддавати все або нічого.

Кетрін Мартін знову закричала, він її вбиває, і Старлінг, попри все, почала спускатися сходами, поклавши одну руку на поруччя, випроставши руку зі зброєю. Револьвер — одразу під зоровою лінією, підлога смикалася в прицілі, рука зі зброєю поверталася разом із головою, коли вона намагалась узяти на мушку двоє прочинених дверей, що стояли одні навпроти одних у кінці сходового прогону.

У підвалі сяяло світло, вона не могла пройти крізь одні двері, не повернувшись спиною до других, то зроби це швидко, йди ліворуч, до крику. Вперед — у кімнату з льохом і піщаною підлогою, стрімко оглянувши в приціл дверний проріз очима, що розчахнулись так широко, як ніколи в житті. Єдине місце, де можна було сховатися, — за колодазем, тож вона рушила вбік попід стіною, тримаючи револьвер

обома руками, випроставши руки вперед, злегка тиснучи на гачок, далі, далі, за колодязь, а за ним — нікого.

З колодязя піднявся слабкий крик, наче легкий димок. Тепер дзвяквіт — собака. Вона наблизилась до колодязя, не відриваючи погляду від дверей, підійшла до краю, зазирнула вниз. Побачила дівчину, знову підвела очі, знов опустила й сказала те, що її навчили казати, щоб заспокоїти заручника:

— ФБР, ви в безпеці.

— СРАЛА я на таку безпеку, він озброєний. Витягнимо. ВИТЯГНИМОНЕ.

— Кетрін, з тобою все буде добре. Не кричи. Ти знаєш, де він?

— ВИТЯГНИМОНЕ, МЕНІ ПОХЕР, ДЕ ВІН, ВИТЯГНИМОНЕ.

— Я тебе витягну. Не кричи. Допоможи мені. Не кричи, щоб я чула.

Спробуй заткнути цього собаку.

Вона присіла за колодязем, тримаючи двері на прицілі, серце калатало, від її дихання з каміння здіймався пил. Вона не могла полишити Кетрін Мартін і піти по допомогу, бо не знала, де перебуває Гамб. Вона рушила до дверей і зайняла позицію за одвірком. Вона бачила нижні сходинок, а за ними — частину робочої кімнати.

Або вона знайде Гамба, або пересвідчиться, що він утік, або витягне Кетрін з ями — ось і всі можливі варіанти розвитку подій.

Вона швидко глипнула через плече, оглядаючи кімнату з льохом.

— Кетрін. Кетрін. Тут є драбина?

— Не знаю, я отямилась уже внизу. Він спускав відра на мотузках.

До сволоку була прикручена маленька ручна лебідка. На катушці лебідки не було мотузки.

— Кетрін. Мені треба знайти щось, щоб тебе витягти. Ти можеш ходити?

— Так. Не кидай мене.

— Мені треба вийти з кімнати, всього на хвилинку.

— Сука ти йобана, не кидай мене тут, моя мати вирве твій сраний мозок...

— Кетрін, заткнися. Не кричи, щоб я могла чути. Не кричи, щоб урятувати себе, ти зрозуміла? — А тоді гучніше: — Поліція прибуде за хвилину, а тепер заткнися. Ми тебе тут не покинемо.

У нього мала бути мотузка. Де ж вона? Іди пошукай.

Старлінг одним махом проскочила повз сходи, до дверей робочої кімнати, двері — найгірше місце, хутко всередину, туди й сюди попід найближчою стіною, поки не роздивилася всю кімнату, в акваріумах плавали знайомі обриси, але вона надто пильнувала, щоб лякатися. Швидко, до іншого кінця приміщення, повз акваріуми та раковини, повз клітку, повз кількох великих молей. Старлінг не зважала на них.

Вона наближалася до коридору поза кімнатою, а там — сліпуче сяйво. За спиною ввімкнувся холодильник, і вона крутнулася, присівши навпочіпки, бойок почав відходити від патрону «магнум», але вона послабила тиск. Далі, в коридор. Її не вчили виглядати крадькома. Голова та зброя разом, але низько. Коридор порожній. У його кінці —

ательє, залите яскравим світлом. Вона пробігла коридором, ризикнувши пройти повз зачинені двері до кінця, до дверей в ательє. Кімната з білого й вибіленого дуба. Пекло, оглянуте в приціл крізь дверний проріз. Треба переконатися, що кожен манекен є манекеном, що кожне віддзеркалення є манекеном. Кожен рух у дзеркалі — то *твій* рух.

Великий гардероб стояв прочинений та порожній. Двері в дальшому кінці кімнати розчахнуті в темряву, в підвал. Ані мотузки, ані драбини. Жодного світла поза ательє. Вона причинила двері до темної частини підвалу, підперла ручку стільцем, присунула до них швацьку машинку. Якби вона знала напевне, що він лишився в темній половині підвалу, то могла б ризикнути на мить піднятися нагору, щоб відшукати телефон.

Назад у коридор, до тих зачинених дверей, які вона минула. Ставай з того боку, де нема петель. Навстіж, одним поштовхом. Двері вдарились об стіну, за ними — нікого. Стара ванна кімната. Там — мотузка, гаки, підйомна люлька. Дістати Кетрін чи піти до телефону? На дні колодязя Кетрін випадково не встрілити. Але якщо Старлінг загине, то Кетрін також помре. Треба йти до телефону разом із Кетрін.

Старлінг не хотілося надовго лишатись у ванній кімнаті. Він міг підійти до дверей та порішити її. Вона роззирнулася в обидва боки та пірнула в кімнатку по мотузку. Там стояла велика ванна. Та ванна була майже по вінця заповнена затверділим червоно-пурпуровим гіпсом. З гіпсу стирчала рука з зап'ястком, рука потемніла й висохла, нігті були покриті рожевим лаком. На зап'ястку — елегантний годинник. Старлінг бачила все й одразу: мотузку, ванну, руку, годинник.

Секундна стрілка повільно, мов комаха, повзла циферблатом — ось і все, що вона встигла побачити перед тим, як згасло світло.

Серце билосся так сильно, що тремтіли груди й руки. Запаморочлива темрява, потреба торкнутися чогось — край ванни. Ванна кімната. Треба вибиратися з ванної кімнати. Якщо він знайде двері, то зможе відкрити в кімнаті вогонь, сховатися не вийде. О Господи Ісусе, вибирайся звідти. Виходь, пригнувшись, іди в коридор. Світло згасло геть усюди? Геть усюди. Певно, він вирубив його на електрощитку, опустив важіль, де ж він може бути? Де може бути електрощиток? Біля сходів. У більшості випадків він розташований біля сходів. Якщо це так, Гамб прийде з того напрямку. Він між мною і Кетрін.

Кетрін Мартін знов заголосила.

Чекати тут? Чекати цілу вічність? Може, він уже пішов. Він не знає напевне, що підкріплення не буде. А може, й знає. Але вже скоро мене почнуть шукати. Уже ввечері. Схуди в тому напрямку, звідки лунають крики. Вирішуй, негайно.

Вона рушила, тихо, плече ледве торкалося стіни, торкалося занадто легко, щоб утворювати звук, одна рука простягнута вперед, револьвер на рівні талії, ближче до тіла в цьому вузькому коридорі. Тепер далі, в робочу кімнату. Попереду — вільний простір. Порожній простір кімнати. Навпочіпки в кімнату, руки попереду, револьвер в обох руках. Ти точно знаєш, де револьвер — одразу під зоровою лінією. Зупинись, прислухайся.

Голова, тулуб, руки обертаються разом, немов башта танка. Зупинись, прислухайся.

У непроглядній темряві — сичання парових труб, струмування води.

У її ніздрях — важкий козлиний запах.

Голосіння Кетрін.

Під стіною стояв містер Гамб у своїх окулярах. Старлінг ніяк не могла б на нього наштовхнутися, бо між ними був робочий стіл. Він пробігів по ній променем інфрачервоного ліхтарика. Вона занадто худорлява, щоб можна було нею скористатись. Але він запам'ятав її волосся, ще з кухні, і воно чарівне, на це піде якась хвилинка. Він одразу ж зніме скальп. І натягне його на себе. Він зможе нахилитися в колодязь і прокричати тій істоті: «Сюрприз!»

Яка ж то була втіха — дивитися, як вона намагається пробратися до виходу. Тепер вона притулилася стегном до раковини, прокрадалася на крик, виставивши поперед себе револьвер. Було б весело пополювати на неї трохи довше — він іще не полював на озброєних. Він би отримав *таке* задоволення. Але нема на це часу. На жаль.

Поцілити в обличчя буде просто й легко з восьми футів. Зараз.

Він одвів курок на «пітоні», здіймаючи револьвер, клац-клац, і силует розплився, розквітнув, розквітнув зеленим на його очах, револьвер брикнувся в руці, підлога сильно вдарила його в спину, інфрачервоне світло продовжувало горіти, і він побачив стелю. Старлінг лежала на підлозі, засліплена спалахом, у вухах дзвеніло, її оглушили револьверні постріли. Вона лежала в темряві і, поки вони обоє нічого не чули, перекинула револьвер дулом догори, витрусила гільзи, перевірила, чи всі вони випали, дістала швидкозарядну обойму, вставила в барабан, повернула, опустила револьвер, закрила барабан. Вона зробила чотири постріли. Два та два. Він вистрілив один раз. Вона намацала два цілі набойі, які випали з барабана. Куди їх скласти? У підсэмок. Вона тихо лежала на підлозі. Може, треба рухатися, перш ніж до нього повернеться слух?

Звук, з яким відводиться курок, неможливо ні з чим переплутати. Вона вистрілила на цей звук, нічого не бачачи через спалахи, що виривалися з дула револьвера. Вона сподівалася, що зараз він почне стріляти абикуди, що його спалахи підкажуть, куди треба цілитися. Слух починав повертатися, хоча у вухах і досі стояв дзвін, але вона вже чула.

Що то за звук? Свист? Наче чайник, але якийсь уривчастий. Що то таке? Схоже на дихання. Це я? Ні. Її дихання було теплим, воно відбивалося від підлоги на її обличчя. Обережно, не наברי пилу, не почни чхати. То дихання. «Засмоктуюче» поранення грудної клітки. Він поранений у груди. Її навчили закривати такі рани, треба щось накласти — шматок водонепроникної тканини, пластиковий пакет, який не пропускатиме повітря, та щільно замотати. Надуті в легені повітря. Отже, вона поцілила йому в груди. Що робити? Зачекай. Нехай він залякне й стече кров'ю. Зачекай.

У Старлінг пекло шоку. Вона не стала її торкатися, бо якщо забруднити пальці в кров, то вони почнуть ковзати по зброї.

З колодязя знов долинув стогін, то Кетрін — говорила, плакала. Старлінг мала зачекати. Вона не могла відповісти Кетрін. Вона не могла нічого сказати чи поворухнутися.

Невидиме світло містера Гамба шугало стелею. Він намагався пересунути його, але не міг, бо не міг поворухнути головою. Велика міль сатурнія луна, що літала попід стелею, натрапила на інфрачервоний промінь і спустилася, кружляючи, підсвічена невидимим сйивом. Пульсуючу тінь її крил, таку гігантську на тлі стелі, побачив тільки містер Гамб.

Крізь підсмоктування в диханні Старлінг почула передсмертний голос містера Гамба, він задихався:

— Як... воно... бути... такою гарною?

А потім — новий звук. Булькання, стукіт, і свист зупинився.

Старлінг також упізнала цей звук. Вона вже чула його раніше, в лікарні, коли помер її батько.

Вона знайшла край стола й підвелася на ноги. Просуваючись уперед навпомацки, рухаючись на звук голосу Кетрін, вона вийшла до сходів і піднялася ними в темряві.

Здавалося, сплигло багато часу. У шухляді на кухні знайшлася свічка. За її допомогою Старлінг відшукала біля сходів електрощиток і підстрибнула, коли ввімкнулося світло. Аби дістатися електрощитка та вимкнути світло, він мав якимось іншим шляхом вийти з підвалу та знов спуститися й опинитися позаду неї.

Старлінг мала переконатися, що він помер. Перед тим як повернутися до робочої кімнати, вона дочекалась, поки очі достатньо призвичаїлися до світла. Вона мала діяти обережно. Побачила його ступні та ноги, що стирчали з-під стола. Не спускаючи очей з руки біля револьвера, вона відштовхнула зброю вбік. Його очі були розчахнуті. Він був мертвий, куля поцілила в груди з правого боку, під тіло пролилася густа кров. Він одягнув деякі речі зі свого гардеробу, і Старлінг не змогла на нього довго дивитися.

Вона пішла до умивальників, поклала «кольт» на зливну полицку та підставила зап'ястки під холодну воду, вмилла обличчя мокрими руками. Крові не було. Молі кидалися на сітку, що затуляла світильники. Їй довелося обійти тіло, щоб підібрати «пітон».

Біля колодязя вона промовила:

— Кетрін, він мертвий. Він уже не заподіє тобі шкоди. Я піду нагору та зателефоную...

— Ні! ВИТЯГНИ МЕНЕ. ВИТЯГНИ МЕНЕ. ВИТЯГНИ МЕНЕ.

— Послухай. Він мертвий. Ось його револьвер. Пам'ятаєш його? Я збираюся викликати сюди поліцейських і пожежників. Я боюся витягати тебе самотужки, ти можеш упасти. Щойно я їм подзвоню, повернуся сюди й чекатиму разом з тобою. О'кей? О'кей. І спробуй заткнути цього песика. О'кей? О'кей.

Місцева телевізійна група приїхала одразу після пожежників, до того як прибула поліція Бельведера. Капітан пожежної команди, розлючений яскравим світлом телекамер, виштовхав репортерів угору сходами та геть із підвалу, а тоді встановив трубчасту раму, щоб підняти Кетрін Мартін, бо не довіряв гаку містера Гамба, прикрученому до сволака. У колодязь спустився пожежник і посадив її в підйомну люльку. Кетрін вибралася з ями, тримаючи собачку, яку нікому не віддала навіть у кареті «швидкої».

У лікарню собак не пускали, не зробили винятку і цього разу. Пожежник, якому доручили відвезти її в притулок, натомість забрав собачку до себе додому.

Розділ 57

У Національному аеропорту Вашингтона зібралося приблизно п'ятдесят людей, які зустрічали нічний рейс із Коламбуса, штат Огайо. Більшість із них чекали на родичів і мали заспаний та невдоволений вигляд, з-під курток стирчали незаправлені краї сорочок.

Стоячи в натовпі, Арделія Мепп мала нагоду роздивитися Старлінг, поки та виходила з літака. Старлінг була хворобливо блідою, з темними колами під очима. На щоці виднілися чорні цятки від пороху. Старлінг побачила Мепп, і вони обійнялися.

— Привіт, красуне, — сказала Мепп. — У тебе є багаж?

Старлінг похитала головою.

— Джефф чекає перед аеропортом у фургоні. Їдьмо додому.

Джек Кроуфорд також був надворі, він припаркував свою машину за фургоном на доріжці для лімузинів. Він усю ніч просидів із родичами Белли.

— Я... — почав він. — Ти знаєш, що зробила. Забила хоум-ран²¹⁸, мала.

Він торкнувся її щоки.

— Що це?

— Палений порох. Лікар сказав, що він сам вийде за пару днів, краще його не діставати.

Кроуфорд пригорнув її до себе та на секунду міцно стис в обіймах, усього на мить, а потім відсунувся й поцілував у чоло.

— Ти знаєш, що зробила, — повторив він. — Їдь додому. Поспи. Відіспися. Завтра поговоримо.

---

²¹⁸ Home-run — одна з найбільш успішних і видовищних ситуацій у бейсболі.

Новий фургон для спостережень був зручним, обладнаним для довгих вилазок. Старлінг і Мепп улаштувалися на великих сидіннях у хвості.

У фургоні не було Джека Кроуфорда, тож Джефф їхав трохи жвавіше. Уже незабаром вони мали дістатися Куантіко.

Старлінг сиділа з заплющеними очима. За кілька миль Мепп стусонула її в коліно. Вона відкоркувала дві маленькі пляшки коли. Подала одну пляшку Старлінг і дістала з сумочки півпінти «Джека Деніелса»²¹⁹.

Вони обидві надпили колу та долили в пляшки алкоголь. Потім заткнули великими пальцями шийки пляшок, потрусили їх і ввіймали ротами піну.

— А-а-ах, — вихопилось у Старлінг.

— Не поналивайте мені там, — озвався Джефф.

— Не хвилюйся, Джеффе, — відповіла Мепп і тихо звернулася до Старлінг: — Ти бачила б, як наш чоловік Джефф чекав на мене біля магазину спиртного. Мав такий вигляд, наче в нього виходив камінь із персикову кісточку.

Мепп помітила, що віскі почало діяти — Старлінг потроху обм'якала на сидінні, — і сказала:

— Ти як, Старлінг?

— Арделіє, хай мене грім поб'є, якщо я знаю.

— Тобі ж не доведеться туди повертатися?

— Може, на день наступного тижня, але я сподіваюся, що ні. З Коламбуса приїздив прокурор Сполучених Штатів, аби поговорити з копами. Я там дала дофігіща свідчень.

— Кілька гарних новин, — сказала Мепп. — Сенаторка Мартін увесь вечір телефонувала з Бетесди²²⁰ — ти в курсі, що Кетрін відвезли до Бетесди? Ну, з нею все гаразд. Він не заподіяв їй ніякої фізичної шкоди. Щодо психологічної — лікарі ще не визначили, будуть стежити. З приводу навчання можеш не хвилюватися. Дзвонив і Кроуфорд, і Брігем. Слухання скасовано. Крендлер відкликав свою доповідню. У цих людей камінь замість серця, Старлінг, — милості від них не дочекаєшся. Іспит із Обшуку й затримки, а це завтра о восьмій нуль-нуль, тобі складати не треба, проте доведеться це зробити в понеділок, а одразу після нього — нормативи з фізкультури. На вікенді гризтимемо підручники.

Вони вижлуктили півпінти, вже підїжджаючи до Куантіко з півночі, та викинули речові докази в смітник у придорожньому парку.

— Отой Пілчер, доктор Пілчер зі Смітсонівського, тричі телефонував. Узяв із мене обцянку, що я тобі перекажу, що він дзвонив.

---

²¹⁹ «Jack Daniel's» — марка американського віскі.

²²⁰ Bethesda — місто в штаті Меріленд.

— Він не доктор.

— То що, думаєш із ним розібратися?

— Може. Ще не вирішила.

— Він, здається, з гумором. А я оце вирішила, що гумор — то найкраща риса в чоловіках. Це після грошей та якої-не-якої слухняності.

— Ага, і гарні манери також, про них не слід забувати.

— Точно. Подавайте мені покидьків із гарними манерами.

Старлінг, наче зомбі, пересунулася з душу до ліжка.

Мепп іще деякий час не вимикала своєї лампи для читання, аж поки дихання Старлінг не стало розміреним. Кларіс здригалась уві сні, м'язи на щоді смикались, а одного разу вона широко розплющила очі.

Мепп прокинулася незадовго до світанку, відчувши, що кімната спорожніла. Увімкнула лампу. Старлінг у ліжку не було. Обидві сумки з брудною білизною зникли, тож Мепп здогадалася, де її шукати.

Вона знайшла Старлінг у теплій пральні, її подруга спала під неквапливий стукіт пральної машинки, посеред запахів відбілювача, мила та пом'якшувача для білизни. Старлінг мала психологічну освіту, а Мепп — юридичну, проте саме Арделія знала, що ритм пральної машинки нагадує биття великого серця, а шум води схожий на звуки, які чують іще не народжені діти, — наш останній спогад про спокій.

Розділ 58

Джек Кроуфорд рано прокинувся на дивані у своєму кабінеті й почув хрюпіння родичів дружини, які заночували в нього вдома. У вільні хвилини, перед тим як день навалиться на нього своїм тягарем, він згадав не про смерть Белли, а про останні слова, які вона промовила, позираючи на нього ясно й спокійно: «Як там справи в саду?»

Він узяв Беллін ківшик для зерна, вийшов надвір у домашньому халаті та нагодував птахів, як і обіцяв. Він залишив родичам записку й вислизнув із дому ще до світанку. Кроуфорд завжди знаходив спільну мову з сім'єю Белли, тією чи іншою мірою, і йому допомагав сторонній шум у домі, але він був радий вирватися до Куантіко.

Він проглядав факсові повідомлення, що накопичилися за ніч, і дивився ранкові новини в офісі, коли до скляних дверей притулився ніс Старлінг. Він скинув кілька звітів зі стільця, звільнивши для неї місце, і вони разом подивилися новини, не промовивши ані слова. Ось воно.

Фасад старого будинку Джейма Гамба в Бельведері, з порожніми вітринами й замиленими вікнами, які затуляли важкі ґрати. Старлінг ледве впізнала дім.

«Підземелля жажіть», як назвав його ведучий новин.

Грубі, тремтливі кадри колодязя й підвалу, фотоапарати, які лізуть поперед телекамер, і розлючений пожежник, який намагається відігнати репортерів. Молі оскражені від яскравого світла, кидаються на

спалахи, ось одна на підлозі, на спинці, крила, що б'ються в передсмертних судомах.

Кетрін Мартін, яка відмовилася від нош і йде до карети «швидкої допомоги», загорнута в поліцейський плащ, а з-під нього визирає мордочка собачки.

На задньому плані Старлінг, яка швидко прямує до своєї машини, нахиливши голову, засунувши руки в кишені.

Відеоряд відредагували, вирізали найогидніші кадри. У найвіддаленіших закутках підвалу камери вихопили тільки низькі, поцятковані валпом пороги, що вели до схованок зі спогадами й фантазіями Гамба. У тій частині підвалу рахунок тіл поки що спинився на шести.

Кроуфорд двічі чув, як Старлінг видихнула повітря носом. Потім новини перервались на рекламну паузу.

— Доброго ранку, Старлінг.

— Вітаю, — відповіла вона так, наче вже була середина дня.

— Прокурор Сполучених Штатів у Коламбусі скинув мені твоє свідчення факсом уночі. Треба підписати для нього кілька копій... Отже, від будинку Фредріки Біммел ти пішла до Стейсі Хубки, а потім до тієї жінки, Бурдін, у магазин, де шила Біммел, «Річардс Фешнз», і місіс Бурдін дала тобі стару адресу місіс Ліппман — отой будинок із новин.

Старлінг кивнула:

— Стейсі Хубка приїздила туди кілька разів, щоб забрати Фредріку, але за кермом сидів її хлопець, тож вона дала не дуже чіткі вказівки. У місіс Бурдін була адреса.

— Місіс Бурдін не зауважила, що в будинку місіс Ліппман мешкає чоловік?

— Ні.

У новинах показали кадри з військово-морського шпиталю Бетесди. Обличчя сенаторки Рут Мартін було обрамлене вікном лімузина.

— Цієї ночі Кетрін була при доброму розумі, так. Вона спить, зараз їй дали заспокійливе. Ми вдячні долі за таке везіння. Ні, як я вже зазначила, вона переживає психологічний шок, але при доброму розумі. Кілька синців і зламаний палець. А також зневоднення. Дякую. — Сенаторка ткнула шофера в спину. — Дякую. Ні, вона говорила зі мною вночі про собаку, але я ще не вирішила, що з цим робити, в нас уже є двійко собак.

Сюжет завершили незначущою реплікою від психолога, який мав оглядати Кетрін Мартін згодом, протягом дня, щоб оцінити психологічну травму.

Кроуфорд вимкнув телевізор.

— Які в тебе враження, Старлінг?

— Яюсь нічого не сприймається... а вам?

Кроуфорд кивнув і швидко перейшов до іншої теми:

— Сьогодні вночі телефонувала сенаторка Мартін. Вона хоче приїхати, щоб з тобою побачитись. І Кетрін також, щойно зможе подорожувати.

— Я завжди вдома.

— І Крендлер теж, він хоче сюди приїхати. Відкликав свою догану.

— Якщо добре подумати, то я не завжди вдома.

— Ось тобі дружня порада. Скористайся сенаторкою Мартін. Нехай розповість, як вона тобі вдячна, нехай нагородить тебе всіма відзнаками. Не барися з цим. У вдячності короткий період піврозпаду. Вона тобі ще знадобиться, якщо зважати на твій характер.

— Арделія так само сказала.

— Твоя сусідка, Мепп? Куратор повідомив мені, що Мепп призначили намуштрувати тебе до іспиту в понеділок. Вона щойно випередила на півтора бала свого головного суперника, Стрінгфеллоу, він сам мені сказав.

— Мітить на найкращого випускника?

— Він впертий, дуже впертий, цей Стрінгфеллоу, каже, що вона його не зупинить.

— Нехай готує почесні штанці.

Поміж мотлоху на столі Кроуфорда було курча орігамі, яке зробив доктор Лектер. Кроуфорд смикнув його за хвіст. Курча дзьобнуло.

— Лектер уже на вагу золота — очолює всі пошукові списки, — сказав він. — І все ж таки він іще довго може затриматися на волі. Навіть поза роботою ти мусиш виробити певні звички.

Вона кивнула.

— Наразі він зайнятий, — продовжував Кроуфорд, — але коли він не зайнятий, то любить забавлятися. Ти маєш дещо розуміти: він вчинить із тобою так само, як і з усіма іншими.

— Не думаю, що Лектер улаштує мені засідку, — це нечемно, тим паче що в такий спосіб він не встигне поставити мені жодних запитань. Але саме так він і зробить, щойно я йому набридну.

— Я просто кажу, щоб ти дотримувалась певних звичок. Коли йтимеш із роботи, розігруй трюк на три карти²²¹ — жодних телефонних запитів щодо твого перебування, поки абонента не буде перевірено. Я хочу встановити на твій телефон чип для стеження, якщо ти не проти. Усі розмови залишаться приватними, доки ти не натиснеш кнопку.

— Я не очікую, що він по мене прийде, містере Кроуфорд.

— Але ж ти почула, що я сказав.

— Так. Почула.

— Візьми оці свідчення та переглянь. Додай що-небудь, якщо схочеш. Ми засвідчимо твій підпис, коли закінчиш. Старлінг, я тобою пишаюсь. І Брігем також, і директор.

Фраза прозвучала офіційно, зовсім не так, як йому хотілося.

Він підійшов до дверей. Вона йшла він нього геть порожнім коридором. Він зумів привітати її з вершини крижаної гори свого горя:

— Старлінг, твій батько тебе бачить.

---

²²¹ Подібний до гри в наперстки, тільки з картами.

Розділ 59

Новини про Джейма Гамба гриміли ще кілька тижнів після того, як він опустився у свою останню яму.

Репортери зіпнули докупи його історію, почавши з архівів округу Сакраменто.

Мати вже місяць як носила його під серцем, коли не пройшла відбір до конкурсу Міс Сакраменто 1948 року. Очевидно, що ім'я «Джейм» у свідоцтві про народження було канцелярською помилкою, яку ніхто не завдав собі клопоту виправити.

Коли акторська кар'єра не здійснилася, його мати пустилася в алкоголічну деградацію. Гамбу було два роки, коли округ Лос-Анджелеса розподілив його до сирітського притулку.

Принаймні два наукові видання пояснили, що нещасливе дитинство стало причиною, з якої він убивав у своєму підвалі жінок та оббілював. У жодній статті не знайшлося слів «божевільний» чи «лихий».

Відео з конкурсу краси, яке Джейм Гамб переглядав у дорослому віці, виявилось справжнім відеозаписом із його матір'ю, але жінка в ролику з басейном нею не була, як показали результати порівняльного аналізу.

Бабуся й дідусь Гамба забрали його з убогого сирітського притулку, коли йому було десять, і за два роки він їх убив.

Завдяки виправному закладу Туларе Гамб навчився швацької справи, коли відбував останні роки в психіатричній лікарні. Він виказував неабиякі здібності до цього ремесла.

Досвід роботи в Гамба був нерівномірний та неповний. Репортери відшукали принаймні два ресторани, де Джейм працював неофіційно, а також він час від часу підробляв шиттям одягу. Не знайдено жодних доказів того, що протягом цього періоду він уже убивав, але Бенджамін Распейл стверджував, що так воно й було.

Він працював в антикварній крамничці, де виготовлялися прикраси з метеликів, коли познайомився з Распейлом, і деякий час жив за рахунок музиканта. Саме тоді Джейм Гамб схибнувся на молях і метеликах та метаморфозах, які з ними відбуваються.

Після того як його кинув Распейл, Гамб убив його наступного коханця, Клауса, відрізав йому голову та частково оббілював.

Пізніше він завітав до Распейла на Сході. Распейл, якого незмінно вабили погані хлопці, познайомив його з доктором Лектером.

Це довели за тиждень після смерті Гамба, коли ФБР дістало від Распейлових спадкоємців плівки з його терапевтичними сеансами.

Багато років тому, коли доктора Лектера визнали божевільним, записи терапевтичних сеансів передали родинам жертв, щоб їх згодом знищили. Але родичі Распейла зберегли плівки, бо ворогували між собою і сподівалися використати їх у боротьбі за спадщину. Вони втратили до них будь-який інтерес, прослухавши перші записи, що

містили лише нудні спогади Распейла про шкільні роки. Після новин про Джейма Гамба родина Распейла дослухала решту. Коли родичі зателефонували юристові Еверетту Йоу та почали погрожувати, що використають їх у нових навалах на заповіт, він подзвонив Кларіс Старлінг.

У записах був задокументований останній сеанс, під час якого Лектер убив Распейла. Що важливіше, у них відкрилося те, що Распейл устиг розповісти Лектерові про Джейма Гамба.

Распейл повідомив доктора Лектера, що Гамб знавіснів на ґрунті молей і що в минулому він уже знімав з людей шкіру, що він убив Клауса і що він співпрацював із компанією з виробництва шкіряного одягу «Містер Шкура» в Калумет-Сіті, але отримував гроші від старої пані з Бельведера, штат Огайо, яка шила підкладки для зареєстрованої торговельної марки «Містер Шкура». Одного дня Гамб забере в тої пані геть усе, як передрік Распейл.

— Коли Лектер прочитав, що перша жертва жила в Бельведері і що з неї зняли шкіру, то відразу здогадався, хто за цим стоїть, — сказав Кроуфорд Старлінг, коли вони разом прослуховували запис. — Він віддав би тобі Гамба та зазнав слави генія, якби не втрутився Чилтон.

— Він натякнув мені, написавши у справі, що місця злочинів занадто довільні, — відповіла Старлінг. — А в Мемфісі він поцікавився, чи вмію я шити. Чого він очікував?

— Він хотів побавитися, — сказав Кроуфорд. — Він уже давно, дуже давно забавляв себе сам.

Жодних записів сеансів Джейма Гамба знайдено не було, і його діяльність протягом років після смерті Распейла вдалося відновити лише частково завдяки діловій кореспонденції, квитанціям за пальне та за бесідами з власниками бутіків.

Коли місіс Ліппман померла під час поїздки до Флориди з Гамбом, він успадкував геть усе — стару будівлю з житловими кімнатами, порожніми вітринами та просторим підвалом і нічогеньку суму грошей.

Він припинив працювати на «Містера Шкуру», проте деякий час лишав за собою квартиру в Калумет-Сіті й використовував її як ділову адресу, щоб отримувати посилки на ім'я Джона Гранта. Він також зберіг улюблених клієнтів і подорожував країною по різних бутіках так само, як робив це для «Містера Шкури», аби брати мірки для індивідуальних замовлень, які шив у Бельведері. Він використовував свої поїздки для пошуку жертв, а також для того, щоб їх позбутися після використання. Коричневий фургон годинами курсував міжштатними трасами з закінченими шкіряними виробами, які висіли на плічках у салоні, затуляючи пластиковий мішок для трупів на підлозі.

Він із задоволенням користувався привіллям свого підвалу. Достатньо місця для роботи та ігор. Спершу були тільки ігри — полювання на молодих жінок у темному лабіринті, відтворення спогадів у віддалених кімнатах, які він потім замикав і заходив туди лише для того, щоб докинути трохи вапна.

Фредріка Біммел допомагала місіс Ліппман протягом останнього року життя старої пані. Фредріка забирала замовлення з будинку місіс Ліппман, коли познайомилася з Джеймом Гамбом. Фредріка Біммел була не першою молодою жінкою, яку він убив, але вона стала першою, яку він убив заради шкіри.

Серед речей Джейма Гамба знайшли листи Фредріки, які вона йому писала.

Старлінг насилу прочитала ті листи, бо в них вчувалася надія, бо в них вчувалася жадлива потреба, бо в них вчувалися симпатії від Гамба, про що свідчили її відповіді: «Любий Таємний Друже в моїх Грудях, я люблю тебе! ... *Ніколи* не думала, що зізнаюся в цьому, краще б мені взяти свої слова *назад*».

Коли він їй відкрився? Чи вона знайшла його підвал? Якого виразу набуло її обличчя, коли він змінився, як довго він утримував її живцем?

Гірше те, що Фредріка й Гамб до останнього залишились друзями, вона написала йому записку з ями.

Таблоїди змінили прізвисько Гамба на «Містер Шкура» і, в розпачі від того, що їм не вдалося вгадати ім'я самотужки, почали переповідати історію наново.

Перебуваючи в безпеці в самому серці Куантіко, Старлінг не мусила мати справу з пресою, проте таблоїди мали справу з нею.

«Народне базікало» викупило у Фредеріка Чилтона плівки з розмовою Старлінг і доктора Ганнібала Лектера. «Базікало» поширило їх бесіду для циклу «Наречена Дракули» і стверджувало, що Старлінг ділилася з Лектером відвертими сексуальними фантазіями в обмін на інформацію, внаслідок чого Старлінг отримала пропозицію від журналу «Оksamитові балачки: секс по телефону».

Журнал «Піпл»²²² опублікував коротку схвальну замітку про Старлінг, використавши світлини з випускного альбому Університету Вірджинії та з Лютеранського притулку в Бозмані. Найкращою була фотографія з кобилою Ханною, яка вже в похилому віці тягла візок із діточками.

Старлінг вирізала фотографію з Ханною та вклала у гаманець. То була єдина річ, яку вона зберегла на пам'ять.

Рани загоювалися.

Розділ 60

Арделія Мепп була надзвичайним репетитором — вона передбачала наступне запитання від лектора краще, ніж леопард міг углядіти кульгаву антилопу, — але бігун із неї виявився не дуже вправний. Як вона пояснила Старлінг, через те що її перевантажували знання.

---

²²² «People» — найпопулярніший американський тижневик про життя знаменитостей.

Вона відстала від Старлінг на біговій доріжці, але наздогнала біля старого «ДС-6»²²³, який ФБР використовувало для відпрацьовування ситуацій із захопленням літаків. Був недільний ранок. Вони два дні просиділи за підручниками й отримували задоволення від блідих сонячних променів.

— То що розповідав по телефону Пілчер? — спитала Мепп, притулившись до шасі літака.

— У них із сестрою є одне місце в Чесапікській затоці.

— Ага, і що?

— Його сестра мешкає там із дітьми, собаками та, можливо, чоловіком.

— Ну?

— Вони займають одну половину будівлі — це велика стара халупа на воді, яку вони успадкували від бабусі.

— Ближче до діла.

— Пілч володіє іншою половиною. Він хоче, щоб ми туди поїхали наступного вікенду. Він каже, що там багато кімнат. Стільки кімнат, скільки душа забажає, — отак він, здається, висловився. Сказав, що сестра зателефонує мені, щоб запросити.

— Нічого собі. Не знала, що люди ще так роблять.

— Він накреслив непоганий сценарій — жодної метушні, просто вдягнемось тепліше й підемо гуляти пляжем, потім повернемось додому, а там вогонь у каміні і на тебе стрибають собаки з великими, брудними від піску лапами.

— Еге ж, ідилія, великі брудні лапи, то що там далі?

— Власне, на цьому все, враховуючи, що ми навіть на побачення не ходили. Він каже, що краще спати з двома-трьома собаками під боком, коли дуже холодно. Він сказав, що в них достатньо собак, кожному вистачить по парі.

— То Пілчер розводить тебе на старий трюк із собаками, і ти на це купилася?

— Він каже, що добре куховарить. Його сестра підтвердила.

— О, то вона вже телефонувала.

— Угу.

— І як вона?

— Нічого. Таке враження, що дійсно говорила з іншого кінця будинку.

— І що ти їй сказала?

— Сказала «дуже вам дякую», отак і сказала.

— Добре, — відповіла Мепп. — Дуже добре. Поїж крабів. Хапай того Пілчера й присмокчись до його обличчя, відірвися на повну.

---

²²³ Американський авіалайнер, який серійно виробляла компанія «Douglas» з 1946 до 1958 року.

Розділ 61

Офіціант з обслуговування номерів котив візок по м'якому килиму в коридорі готелю «Маркус».

Біля дверей під номером 91 він зупинився й тихо постукав кісточками в рукавичці. Він нахилив голову набік і знову постукав, щоб його почули крізь музику, яка лунала всередині, — Бах, «Інтенції», частина друга й третя, фортепіано, у виконанні Гленна Гюльда.

— Заходьте.

Джентльмен із пов'язкою на носі, одягнений у домашній халат, писав щось за столом.

— Поставте біля вікна. Можна поглянути на вино?

Офіціант приніс пляшку. Джентльмен підніс її до лампи на письмовому столі, торкнувся шийкою щоки.

— Відкоркуйте, але лишіть на льоду, — сказав він, дописавши щедрі чайові в кінці рахунку. — Я згодом скуштую.

Він не хотів, аби офіціант подав йому вино на пробу — через неприємний запах від ремня наручного годинника чоловіка.

Доктор Лектер перебував у пречудовому гуморі. Тиждень минув добре. Його зовнішність також удосконалювалась, і, щойно він позбудеться кількох незначних знебарвлених цятко, можна буде знімати бандаж і фотографуватися на паспорт.

Власне, всю роботу він виконував самостійно — маленькі ін'єкції силікону в ніс. Силікон не входив до переліку засобів, які відпускали за рецептом, а от шприци та новокаїн — так. Він обійшов цю перепону, відірвавши рецептурний бланк у велелюдній аптеці біля лікарні. Він зафарбував каракулі дипломованого фармацевта типографським білилом і зробив ксерокопію з чистого рецептурного бланка. Перший рецепт він виписав собі на копії, повернувши оригінал в аптеку, тому пропажі ніхто не помітив.

Його обличчя з колись тонкими рисами тепер нагадувало подобу боксера, і це було не дуже приємно, а ще він пам'ятав, що силікон може рухатися під шкірою, якщо бути недостатньо обережним, але на перший час згодиться, поки він не дістанеться Ріо.

Відколи він з головою поринув у свої забави, іще задовго до першого арешту, доктор Лектер почав підготовку до того випадку, коли йому доведеться мандрувати світами. У стіні приватного котеджу, що стояв на березі річки Саскеханна, зберігались гроші й документи на ім'я іншої особи, разом із паспортом та косметичними засобами, які він застосує, щоб відповідати фотографії в паспорті. Те посвідчення наразі вже недійсне, але його можна дуже швидко відновити.

Визнаючи переваги проходження митного контролю серед натовпу, з великим туристичним бейджем на грудях, він уже підписався на турне з жаскою назвою «Розкоші Південної Америки», яке заведе його аж у Ріо.

Він нагадав собі виписати чек від покійного Ллойда Ваймана, щоб оплатити рахунок у готелі та отримати кілька додаткових днів, поки той

чек прокладатиме важкий шлях банками. Це було краще, ніж сплачувати послуги через комп'ютер у системі «American Express».

Цього вечора він надолужував свою кореспонденцію, яку доведеться відправити через службу анонімної переадресації в Лондоні.

Спершу він надіслав Барні щедру винагороду та записку з подякою за чемність, з якою санітар до нього ставився в лікарні.

Потім він настрочив цидулку доктору Фредеріку Чилтону, який перебував під вартою з метою убезпечення від нападу, та натякнув, що найближчим часом зробить йому візит. А після того візиту, як він написав, лікарняному персоналу буде варто витатувувати на Чилтоновому чолі інструкції з годування, щоб не марнувати паперу.

І зрештою, він налив собі келих вишуканого «Батар-Монтраше» та написав Кларіс Старлінг:

Отож, Кларіс, ягнята припинили кричати?

Ви винні мені відповідь, самі знаєте, ось і все, чого я хочу.

Мене задовольнить оголошення в національному виданні «Times» та «International Herald Tribune», у першому випуску будь-якого місяця. Краще також опублікувати його в «China Mail».

Я не здивуюся, якщо ваша відповідь буде «так» і «ні». Ягнята поки що замовкнуть. Але, Кларіс, ви судите себе з усією поблажливістю підвальных терезів замку Трев²²⁴, тому знову й знову вам доведеться заробляти його, це блаженне мовчання. Бо вами рухає скрута, ви шукаєте скруту і скрута не закінчиться ніколи.

Я не планую вас відвідувати, Кларіс, оскільки світ цікавіший, коли в ньому існуєте ви. Сподіваюсь, ви відплатите мені взаємністю.

Доктор Лектер торкнувся ручкою губ. Він подивився на зоряне небо та всміхнувся.

У мене є вікна.

Зараз Оріон висить над обрієм, а біля нього — Юпітер, такий яскравий, яким не буде аж до 2000 року. (Я не маю намірів розкривати вам час і його розташування.) Але я сподіваюсь, що ви також його бачите. У нас із вами є спільні зірки. Кларіс.

Ганнібал Лектер

Далеко на схід, на березі Чесапикської затоки, Оріон саяв високо в чистому нічному небі над великим старим будинком, у якому є кімната, де розводять багаття на ніч і вогник легко тремтить від вітру, що проривається крізь пічні труби. На великому ліжку багато стьобаних ковдр, а на них і під ними лежать кілька великих собак. Ще однією горбовиною може бути або не бути Ноубл Пілчер, у півтемряві важко розібрати. Але обличчя, яке лежить на подушці та рожевіє у світлі від каміна, точно належить Кларіс Старлінг, і вона спить глибоким, солодким сном у мовчанні ягнят.

---

²²⁴ Threave castle — замок у Шотландії, побудований у XIV столітті; існує легенда, що в'язнів там спочатку вішали, а вже потім скликали присяжних на оголошення вердикту.

У своїй записці зі співчуттями Джеку Кроуфорду доктор Лектер цитує вірш «Лихоманка», не завдавши собі клопоту послатися на Джона Донна.
Пам'ять Кларіс Старлінг, догоджаючи собі, змінює рядки з поеми «Попільна середа» Т. С. Еліота.

Т. Г.